

AREMARK
KOMMUNE

Møteinnkalling

Utvalg: Kommunestyret
Møtested: Kommunestyresalen, Aremark rådhus
Dato: 21.06.2018
Tidspunkt: 19:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 69199600.
Utvalgssekretær innkaller vararepresentanter.
Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Geir Ragnar Aarbu
Ordfører

Anne Mørk-Tønnesen
Utvalgssekretær

Under kommunestyremøtet skal deles ut gullklokker og medaljer til ansatte med lang og tro tjeneste i Aremark kommune.

De som ikke har mulighet til å komme til utdelingen, vil få sin utmerkelse etter sommeren.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Unntatt offentlighet
PS 29/18	Godkjenning av innkalling	
PS 30/18	Godkjenning av saksliste	
PS 31/18	Godkjenning av protokoll fra forrige møte	
PS 32/18	Aremark kommunes årsregnskap og årsberetning for 2017	
PS 33/18	Oversikt ihht sak 28/18 - Forespørsler/interpellasjoner - Investeringer/finansiering	
PS 34/18	Likviditetsprognose pr. 30.04.2018	
PS 35/18	Finansforvaltningen pr. 30.04.2018	
PS 36/18	Regnskapskontroll 2018 - tertialrapport 1/2018	
PS 37/18	Utsette behandling av økonomiplan 2019-2022	
PS 38/18	Utleie av sykehjemsplasser i Aremark	
PS 39/18	Oversendt sak fra kontrollutvalget - VA og rehabilitering av skolen	
PS 40/18	Salg av aksjer	Ja
PS 41/18	Salg av boliger	Ja
PS 42/18	Aremark kommune sin overordnet ROS og beredskapsplan	
PS 43/18	Forslag til avtale med Haldenvassdragets Kanalselskap AS vedrørende Kanaltangen	
PS 44/18	Nytt punkt 13.10 i Delegeringsreglementet for Aremark kommune	
PS 45/18	Orienteringer	
PS 46/18	Referatsaker	
PS 47/18	Grunngitte spørsmål etter §20 i reglement for utvalg	
PS 48/18	Forespørsler/interpellasjoner	

PS 29/18 Godkjenning av innkalling

PS 30/18 Godkjenning av saksliste

PS 31/18 Godkjenning av protokoll fra forrige møte

AREMARK
KOMMUNE

Arkiv: 210
Arkivsaksnr: 2018/103-9
Saksbehandler: Mette Eriksen

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskap	49/18	07.06.2018
Kommunestyret	32/18	21.06.2018

Aremark kommunes årsregnskap og årsberetning for 2017

Vedlegg

- 1 Investeringer mot budsjett
- 2 Kontrollutvalgets uttalelse til regnskapet 2017
- 3 Uavhengig revisors beretning 2017
- 4 Oppsummering av utført arbeid ved regnskapsavleggelsen for 2017 - Aremark kommune
- 5 Regnskap 2017 - revidert
- 6 Årsrapport 2017 revidert inkl. BHT

Saksopplysninger

Aremark kommunes regnskap og årsberetning for 2017 har vært gjennom de nødvendige behandlingene både av revisjonen og i kontrollutvalget.

Vurdering

Ut fra de uttalelsene som har kommet som et resultat av behandlingene av revisjonen og i kontrollutvalget innstiller rådmannen på at det fremlagte regnskapet for 2017 fastsettes og at årsberetningen tas til etterretning.

Driftsregnskapet for 2017 er avsluttet i med et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 637 636,22 og med et negativt netto driftsresultat på kr 1 040 111,57

Aremark kommunes investeringsregnskap ble avsluttet med et udekket beløp på kr 5 584 018,60.

Kommunestyret i Aremark gjorde vedtak om inndekning av udekket i investeringsregnskapet for 2016 i møte 15.06.17, sak 25/17, ved bruk av lån med kr 4 610 429,19. Pga av strykingsreglene har denne finansieringen måtte gå til dekning av deler av årets udekkede resultat. Derfor må det udekkede beløpet for 2016 tas opp igjen som sak for finansiering. Det foreslås at det udekkede beløpet i investeringsregnskapet for 2016 dekkes ved bruk av lån.

Årsaken til det udekkede beløpet i investeringsregnskapet er sammensatt. Nedenfor vises en oversikt over «resultat pr investering» i 2017:

"Resultat pr investering" 2017		
IKT 2017	841 179,44	Bl.a. fiber til alle kommunale bygg og sak/arkivsystem
Aremark bibliotek	-	
Fosbykollen sykehjem, utstyr	-	
Kommunale boliger	(535 195,00)	Salg av SOBBL
Kommunale tomtfelt	1 301 917,72	Finansieringen dekket til andre udekkede prosj.tidl. År
Aremark skole	2 317 855,29	Udekket
SD-anlegg	53 300,80	
Kulturscene - inventar	-	
Aremark barnehage	-	
Vann	508 783,11	Vannverket
Avløp og rensing	5 453 534,33	I hovedsak renseanlegg med tilhørende anlegg
Bramm	15 000,00	Kjøp av brannbil fra Halden
Egenkapitalinskudd/aksjer	378 663,00	
Startlån formidlingslån/utlån	(140 590,90)	
Udekket 2016	(4 610 429,19)	
Sum	5 584 018,60	
Udekket i investeringsregnskapet	5 584 018,60	

Rådmannen foreslår at det udekkede beløpet 5 584 018,60 dekkes ved bruk av lån.

Rådmannens innstilling

1. Aremark kommunes årsregnskap for 2017 fastsettes som fremlagt.
2. Aremark kommunes årsberetning for 2017 tas til etterretning.
3. Regnskapsmessig mindreforbruk for 2017, kr 637 636,22, avsettes til disposisjonsfond kto 19300.9220.880/2.5950.001 og 15400.9200.880/2.5600.001.
4. Investeringsregnskapet for 2017 er avlagt med et udekket beløp på kr 5 584 018,60.
5. Udekket beløp i investeringsregnskapet for 2016 og 2017 kr 10 194 447,79 dekkes ved bruk av lån kto 05300.9200.880/09100.9100.870.

Behandling i Formannskap - 07.06.2018

Rådmannens innstilling

6. Aremark kommunes årsregnskap for 2017 fastsettes som fremlagt.
7. Aremark kommunes årsberetning for 2017 tas til etterretning.
8. Regnskapsmessig mindreforbruk for 2017, kr 637 636,22, avsettes til disposisjonsfond kto 19300.9220.880/2.5950.001 og 15400.9200.880/2.5600.001.
9. Investeringsregnskapet for 2017 er avlagt med et udekket beløp på kr 5 584 018,60.

10. Udekket beløp i investeringsregnskapet for 2016 og 2017 kr 10 194 447,79 dekkes ved bruk av lån kto 05300.9200.880/09100.9100.870.

Formannskapet valgte å ikke stemme over innholdet i rådmannens innstilling. De valgte å ta innstillingen til orientering.

Vedtak

Rådmannens innstilling tas til orientering.

Investeringer 2017 mot budsjett

Prosjekter	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik 2017 i kr	Kommentarer
1122 - IKT				
425 - IKT felles 2017	2 541 396,67	1 500 000	1 041 397	Bl.a. fiber til alle kommunale bygg og saks/arkiv-system.
2350 - Aremark bibliotek				
429 - Døgnåpent bibliotek	161 825,00	250 000	-88 175	Ikke fullt ut gjennomført. Resterende i 2018.
3310 - Fosbykollen				
301 - Fosbykollen - utstyr	115 512,64	150 000	-34 487	Mindreforbruk. Ferdigstilt i 2017.
4320 - Kommunale boliger				
000 - Salg	64 805,00	0	64 805	Utgifter ifm salg av SOBBL.
4322 - Kommunale tomtefelt				
424 - Fladebygrenda tomtefelt	4 996 384,20	5 200 000	-203 616	Kjøp gjennomført.
4331 - Aremark skole				
400 - Aremark skole - inventar og utstyr	36 236,00	0	36 236	
410 - Aremark skole - rehabilitering	3 033 128,74	0	3 033 129	
423 - SD-anlegg	71 238,60	0	71 239	Budsjettet overført til 2018
427 - Kulturscene	358 894,00	375 000	-16 106	Mindreforbruk. Ferdigstilt i 2017.
4332 - Aremark barnehage				
426 - Aremark barnehage	73 656,75	312 500	-238 843	Mindreforbruk.
4440 - Vann				Answaret må ses under ett. Splittet pga ulik avskrivningstid.
409 - VA 0 - Sjøvannsledning Aspern	39 567,00	0	39 567	
412 - Trykkavløp - vann	2 811 434,71	2 900 000	-88 565	Gjennomført ihht VA-plan.
413 - Vannverket	503 075,40	0		
415 - Vannverk - teknisk anlegg	54 706,00	0	54 706	
4441 - Avløp og rensing				Answaret må ses under ett. Splittet pga ulik avskrivningstid.
000 - Tomt Skodsberg	60 000,00	0	60 000	
411 - Trykkavløp - kloakk	8 648 595,93	5 300 000	3 348 596	Gjennomført ihht VA-plan.
414 - Pumpestasjoner	82 016,00		82 016	
416 - VA 0 - Aremark skole	19 500,00	0	19 500	
417 - Skodsberg renseanlegg 2016	4 505 289,33	6 000 000	-1 494 711	
418 - Skodsberg renseanlegg - teknisk anlegg	4 907 549,07		4 907 549	
4510 - Brannvesen				
450 - Brannbil 2017	15 000,00	60 000	-45 000	Kjøp av brannbil fra Halden.
Totalsum	33 099 811,04	22 047 500	10 549 236	

Indre Østfold Kontrollutvalgssekretariat IKS

Kommunestyret i Aremark

Deres referanse	Vår referanse 2018/4593-7-88106/2018-IDBREM	Klassering 510/118	Dato 24.04.2018
------------------------	---	------------------------------	---------------------------

Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet 2017 - Aremark kommune

I henhold til forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner, avgir kontrollutvalget uttalelse til årsregnskapet til kommunestyret. Kopi av kontrollutvalgets uttalelse sendes til formannskapet.

Kontrollutvalget har i møte 22. mai 2018 behandlet årsregnskapet 2017 for Aremark kommune. Grunnlagsdokumenter for kontrollutvalgets behandling har vært kommunens regnskap, rådmannens årsrapport og revisjonsberetningen samt revisjonens oppsummeringsbrev for 2017. I tillegg har ansvarlig revisor og administrasjonen supplert kontrollutvalget med informasjon under behandling i kontrollutvalget

Kontrollutvalget avgir følgende uttalelse til kommunestyret:

- Avleggelsen av årsregnskap og årsrapport er avlagt rettidig og i samsvar med lov og forskrifter. Revisjonsberetningen er avlagt 30 dager etter fristen.
- Kommunens driftsregnskap 2017 er avlagt med et negativt netto driftsresultat på kr. 1 040 111,57 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr. 637 636,22. Investeringsregnskapet samlet sett viser sum finansieringsbehov på kr. 32 142 915.-, og er avlagt med et udekket beløp på kr. 5 584 018,-.
- Kontrollutvalget merker seg med bekymring på følgende nøkkeltall for 2017:
  - ✓ Kommunens negative netto driftsresultat i 2017 utgjør -1 % av driftsinntekter. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) anbefaler et nivå hvor netto driftsresultat over tid bør utgjøre minst 1,75 % av driftsinntektene for å opprettholde økonomisk balanse.
  - ✓ Kommunens netto lånegjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser, startlån og ubrukte lånemidler) i prosent av brutto driftsinntekter er ved utgangen av året 2017 på 99,1 %. Til sammenligning var gjennomsnittet for landet utenom Oslo 83,6 % i 2017. Kommunens sentralforbund (KS) har anbefalt at nivået bør ligge under 75 %.
  - ✓ Kommunens disposisjonsfond er ved årsskifte 1,26 millioner kroner, som er en økning på 0,15 millioner kroner fra 2016. Kommunens disposisjonsfond per 31.12.2017 utgjør 0,9 % av brutto driftsinntekter. KS anbefaler at dette nivået bør ligge på minst 8 % for å ha et godt økonomisk handlingsrom.

Indre Østfold kontrollutvalgssekretariat IKS

Besøks- og Postadresse: Industriveien 6. 1890 Rakkestad
E-postadresse: iokus@fredrikstad.kommune.no
Mobil: 908 55 384

Org.nr.: 987 424 354
Webadresse: www.iokus.no
Bankkonto: 1050 14 16733

- Kontrollutvalget har etter forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner § 8, påsett at det ikke foreligger åpne revisjonsmerknader ved årsskifte 2017/18.
- Revisjonen har avlagt revisjonsberetningen datert 15. mai 2018, og beretningen er uten presiseringer men med et forbehold. Følgende er omtalt:
«Aremark kommune har fremlagt saker til kommunestyret med forslag om budsjettjusteringer, og dette har blitt vedtatt. Avlagt regnskap viser imidlertid vesentlige budsjettavvik både på driftsinntekter og driftsutgifter. Regnskapsskjema investeringer viser vesentlige avvik på inntekter, utgifter og finansiering. Det er fremlagt saker hvor budsjettet er endret. Regnskapet viser at fremdrift på prosjekter ikke er i samsvar med budsjett. I flg Kommuneloven § 47 2) og 3), jfr Forskrift om årsbudsjett for kommuner og fylkeskommuner § 10 og § 11 skal det foretas endringer i årsbudsjettet når dette ansees påkrevd. Dette gjelder både drift- og investeringsbudsjettet. Revisjonen mener at ut i fra tallene i årsregnskapet skulle det vært fremlagt flere budsjettjusteringssaker for kommunestyret. Det vises forøvrig til rådmannens årsberetning for redegjørelse for disse avvikene».

Kontrollutvalget har ingen ytterligere bemerkning til årsregnskapet 2017 for Aremark kommune og slutter seg til revisors beretning av 15. mai 2018.

Aremark, 22.05 2018

Harald Nilsen
Leder av kontrollutvalget

Kopi til eksterne mottakere:
Formannskapet

Til kommunestyret i Aremark kommune

Kopi:
Kontrollutvalget
Formannskapet
Rådmann

UAVHENGIG REVISORS BERETNING 2017

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Aremark kommunes årsregnskap som viser kr 100 094 549,55 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 637 636,22. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2017, driftsregnskap, investeringsregnskap og økonomiske oversikter for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir i det alt vesentligste en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Aremark kommune per 31. desember 2017, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av kommunen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Administrasjonssjefen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av tilleggsinformasjon i kommunens årsrapport, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Administrasjonssjefens ansvar for årsregnskapet

Administrasjonssjefen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Administrasjonssjefen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner

---

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Adresse: Industriveien 6, 1890 Rakkestad Tlf.: 69 22 31 10
E-post: iokr@fredrikstad.kommune.no Webadresse: www.iokr.no
Bankkontonr.: 1050 13 47294 Organisasjonsnr.: 984 045 840 MVA

nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver vises det til:
www.nkrf.no/revisjonsberetninger

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon med forbehold om budsjett

Aremark kommune har fremlagt saker til kommunestyret med forslag om budsjettjusteringer, og disse har blitt vedtatt. Avlagt regnskap viser imidlertid vesentlige budsjettavvik både på driftsinntekter og driftsutgifter. Regnskapsskjema investering viser vesentlige avvik på inntekter, utgifter og finansiering. Det er fremlagt saker hvor budsjettet er endret. Regnskapet viser at fremdrift på prosjekter ikke er i samsvar med budsjett. I følge Kommuneloven § 47 2) og 3), jf. Forskrift om årsbudsjett for kommuner og fylkeskommuner §10 og §11 skal det foretas endringer i årsbudsjettet når dette anses påkrevd. Dette gjelder både drift- og investeringsbudsjettet. Revisjonen mener at ut i fra tallene i årsregnskapet skulle det ha vært fremlagt flere budsjettjusteringssaker for kommunestyret. Det vises forøvrig til rådmannens årsberetning for redegjørelse for de disse avvikene.

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi, med unntak av forholdet beskrevet i avsnittet over, at de disposisjoner som ligger til grunn for årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett.

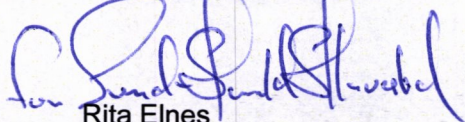
Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Rakkestad, 15.05.2018

Rita Elnes
Distriktsrevisor

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Adresse: Industriveien, 6, 1890 Rakkestad Tlf.: 69 22 31 10
E-post: iokr@fredrikstad.kommune.no Webadresse: www.iokr.no
Bankkontonr.: 1050 13 47294 Organisasjonsnr.: 984 045 840 MVA

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Kontrollutvalget i Aremark
Att IØKUS IKS
Industriveien 6

1890 RAKKESTAD

Deres referanse

Vår referanse

2018/3576-5-99954/2018-UNTO

Klassering

180/118

Dato

15.05.2018

OPPSUMMERING AV UTFØRT ARBEID VED REGNSKAPSAVLEGGELSEN FOR 2017 - AREMARK KOMMUNE

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS har revidert Aremark kommunes årsregnskap for 2017. Revisjonen er utført i samsvar med god kommunal revisjonsskikk, jf. KL § 78 nr 1, forskrift om revisjon og standarder utarbeidet av Den Norske Revisorforening. Revisjonen er planlagt, gjennomført og rapportert slik lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk krever. Dette revisjonsbrevet vil være en konsentrert oppsummering av revisjonsarbeidet som er utført for regnskapsåret 2017, og resultatet av dette.

Opplysninger over viktige dokumenter ved regnskapsavslutningen i Aremark kommune:

Aremark kommunes årsregnskap er datert 14.02.2018 og er avlagt av rådmann og regnskap- og økonomisjef. Regnskapet har blitt korrigert i forhold til inndekking av tidligere års udekket resultat i investeringsregnskapet, med bakgrunn i strykingsreglene. Rådmannens årsberetning er datert 31.03.2018.

Dokumentet «Uttalelse fra ledelsen» er datert den 10.04.2018. Erklæringen er gitt uten tilleggsplysninger. Revisors beretning med forbehold om er avgitt 15.05.2018.

Revisors beretning, med forbehold om budsjett, er avgitt 15.05.2018. Bakgrunn for konklusjon med forbehold når det gjelder budsjett, er at avlagt regnskap viser vesentlige budsjettavvik både på inntekter og utgifter i både drift- og investeringsregnskapet. Det er fremlagt saker hvor budsjett er endret, men regnskapet viser at fremdrift på prosjekter ikke er i samsvar med budsjett. I følge Kommuneloven § 47 (2 og 3), jf. Forskrift om årsbudsjett for kommuner og fylkeskommuner §10 og §11 skal det foretas endringer i årsbudsjettet når dette anses påkrevd.

Konklusjon av utført revisjonsarbeid i Aremark kommune:

Det vises til vår revisors beretning der det fremgår at årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir i det alt vesentlige en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til Aremark kommune per 31. desember 2017, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne dato i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Revisors beretning inneholder konklusjon med forbehold om budsjett, det vises til avsnitt over.

Indre Østfold Kommunerevisjon IKS

Adresse: Industriveien. 6, 1890 Rakkestad Tlf.: 69 22 31 10

E-post: iokr@fredrikstad.kommune.no

Webadresse: www.iokr.no

Bankkontonr.: 1050 13 47294

Organisasjonsnr.: 984 045 840 MVA

Kommunens økonomiske utvikling:

Driftsregnskapet:

Driftsregnskapet for 2017 viser kr 100 094 549,55 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 637 636,22.

Til sammenligning hadde kommunen for 2016, til fordeling drift på kr 98 878 321,46 og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 0.

Investeringsregnskapet:

Aremark kommunes investeringsregnskap for 2017 viser et finansieringsbehov på kr 35 653 482,48 og er avlagt med et udekket resultat på kr 5 584 018,60. Årets investeringer i anleggsmidler er på kr 33 099 811,04. I 2016 ble investeringsregnskapet avsluttet med et udekket resultat på kr 4 610 429,19. Grunnet strykningsreglene har ikke fjorårets udekket beløp blitt finansiert.

Lån:

Aremark kommune har pr. 31.12.2017 en total gjeld knyttet til finansiering av investeringer og videreutlån (startlån) på kr 144 631 842, dette er en økning på kr 19 996 393 fra året før.

Kommentarer til Aremark kommunes årsregnskap for 2017:

Revisjonen har utført løpende revisjonsarbeid i henhold til overordnet revisjonsstrategi for Aremark kommune. Revisor er pålagt å konkludere opp mot påstandene i ISA 315/500. Det er ikke avdekket vesentlige feil eller mangler som har betydning for vår konklusjon.

Revisjonen har hatt dialog med rådmann, økonomisjef og virksomhetsledere i kommunen gjennom arbeidet med ulike attestasjonsoppdrag, internkontroll og forvaltningsrevisjonsprosjekter.

For regnskapsåret 2017 fremheves følgende:

Budsjettjusteringer

Ved gjennomføring av analytiske kontroller ved årsoppgjøret er det avdekket budsjettavvik på flere områder. Ifølge kommuneloven § 47 (punkt 2 og 3) og forskrift om årsbudsjett for kommuner og fylkeskommuner § 10 og § 11 skal det foretas endringer i årsbudsjettet når dette anses påkrevd. Det vises til rådmannens årsberetning for redegjørelse for disse avvikene.

Investeringsregnskapet

Investeringsprosjekter som er planlagt å gå over flere budsjettår skal tas inn i budsjettet med den del av inntekter, utgifter og finansiering som forventes i det aktuelle budsjettår. Bevilgninger til resterende del av utgiftene må tas inn i de påfølgende års budsjetter i takt med prosjektets fremdrift. Parallelt med dette skal prosjektet være fullfinansiert før det iverksettes.

Dette medfører en aktiv styring også i investeringsregnskapet, som vil medføre fremlegging av saker for politisk behandling når prosjekter ligger både før og etter planlagt fremdrift i budsjettåret.

Investeringsregnskapet er å betrakte som et regnskap med felles finansiering for alle prosjektene. Manglende finansiering på et prosjekt vil finansieres av prosjektet som ikke fullt ut har benyttet sin budsjettmessige finansiering.

I korrigert regnskap er tidligere års udekket resultat strøket med kr 4 610 429,19. Bruk av ubundne investerings fond er kr 664 957,73, men budsjett viser 2 200 000,00. Bakgrunnen for dette er at saldo på ubundne investeringsfond er tilsvarende og ikke 2 200 000,00. Budsjettering av ubundne fond er styrende når finansieringsbehovet er til stede.

Årets investeringsregnskap er avlagt med et udekket resultat på kr 5 584 018,60.

Avdrag på gjeld

Revisjonen har kontrollert kommunens utregning for vekting av avdrag hjemlet i kommunelovens §50 (7) a. Gjenstående nedbetalingstid for kommunens samlede gjeldsbyrde, med unntak av lån for videreutlån og pensjonsforpliktelser, kan ikke overstige den veide levetiden for kommunens anleggsmidler. Utgiftsført ordinære avdrag er på kr 3 825 503 som er mer enn beregnet vektet minimumsgrense.

Finansreglement

I Forskrift om kommuners og fylkeskommuners finans- og gjeldsforvaltning skal kommunestyret selv gi regler for kommunens finans- og gjeldsforvaltning og reglementet skal vedtas minst en gang i hver kommunestyreperiode. Aremark kommune sitt finansreglement ble vedtatt i 2010 og er ikke revidert i innværende kommunestyreperiode. Revisjonen anbefaler at finansreglementet blir revidert.

Det er forelagt kommunestyret de obligatoriske finansrapporteringene, 1. og 2. tertial i henholdsvis sak 27/17 den 15.06.17 og sak 59/17 den 02.11.17.

Budsjettoppfølging

Revisjonen har kontrollert at kommunens administrasjon har lagt fram de obligatoriske budsjettreporteringene for kommunestyret i 2017. Disse er tatt til etterretning i kommunestyresak 26/17 og 58/17.

Avsetning til og bruk av frie driftsfond

Budsjettet er styrende for bruk og avsetning av frie fond i driftsregnskapet. Dette er en årsbestemt bevilgning. Kontrollen er hjemlet i kommunelovens § 47, om budsjettets bindende virkning, jf. Forskrift om årsbudsjett § 6(2). Hvis det viser seg at kommunens drift ikke har behov for disse bevilgningene, bør det legges frem saker for politisk behandling slik at budsjettjusteringer blir gjennomført. Alternativt vil bruken av og avsetningen til frie fond bli gjennomført i regnskapet i henhold til budsjett, slik at dette kommer til uttrykk i kommunens driftsresultat for det aktuelle år. I avlagt årsregnskap for 2017 er det ikke avvik mellom regulert budsjett og regnskap for bruk/avsetning av frie fond.

Selvkost kommunale betalingstjenester

Aremark kommune benytter selvkostmodellen Momentum. Kommunen har vedtatt selvkost på områdene vann og avløp. For renovasjon og slam er det et krav til selvkost hjemlet i lov. Av note 16 fremgår alle selvkosttjenestene, samt plan/byggesak og oppmåling.

Revisjonen har hatt en gjennomgang av kommunens kalkyler med regnskapets direkte og indirekte kostnader.

Lov og forskrift beskriver at kommunen kan fremføre et overskudd fra selvkosttjenesten til et senere år innenfor et 3-5 års perspektiv.

Utgangspunktet for lov og forskrift er at brukerne av tjenesten i kommunen bør bære kostnadene forbundet med tjenestene. Brukerbetalingene kan maksimalt dekke selvkost. Selvkostfondets funksjon er å håndtere svingninger i inntekter og kostnader slik at gebyrene holdes stabile. Brukerne skal kun betale for tjenester de selv har nytte av, og dagens brukere skal ikke i vesentlig grad subsidiere bruken til andre generasjoner.

Aremark kommune har pr. 31.12.2017 fondsavsetninger på området slamtømming på kr 638 003,43. «Underdekking» på selvkostfondene fremgår på memoriakonto, og pr. 31.12.2017 utgjør dette kr 1 666 911,20 (vannforsyning, avløp, renovasjon, avløp spredt bebyggelse, feievesen). Av dette er kr 344 952 belastet driften i 2017.

Merverdiavgiftskompensasjon og revisjonsrapporter

Revisjonen har kontrollert og attestert på 6 terminer for kompensasjon for merverdiavgift. De feil og mangler som løpende har blitt avdekket, har blitt korrigert. Det er for 2017 mottatt merverdiavgiftskompensasjon på kr 3 714 318,13 fra driftsmessige aktiviteter og kr 1 441 150,91 fra kommunens investeringer.

Videre ha revisjonen avgitt revisjonsrapporter iht. ISRS 4400 – Avtatte kontrollhandlinger, om:

- Kulturelle skolesekk
- Rapportering av antall personer med psykisk utviklingshemming
- Tilskuddsordning for ressurskrevende tjenester
- Skolevegsmidler

Forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon skal i henhold til kommuneloven kapittel 12 § 78 og forskrift om revisjon av 1. juli 2004, kapittel 3 § 6, utføre forvaltningsrevisjon. Etter forskriftens § 7 innebærer forvaltningsrevisjon å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Forvaltningsrevisjonsprosjekt «*Internkontroll - Helse og omsorg*» ble gjennomført og behandlet i kontrollutvalg og kommunestyret i 2017. Forvaltningsrevisjonsprosjektet «*Grunnskole – tiltak og planer mot mobbing*» ble gjennomført i 2017, og behandlet i kontrollutvalg i februar 2018. Oppfølgingsrapport for forvaltningsrevisjonsprosjektet «*Interkommunalt samarbeid*» ble gjennomført og behandlet i kontrollutvalg og kommunestyret i 2017. Revisjonen har ikke gjennomført selskapskontroll for Aremark kommune i 2017.

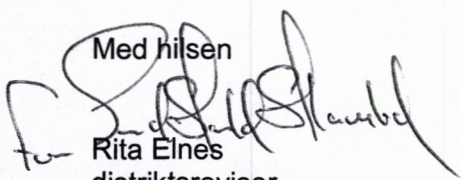
Noter

Noter er tilleggsopplysninger som skal være med for å utdype, evt. forklare en eller flere poster i regnskapet. I forskrift om årsregnskapet og årsberetning er det satt opp 8 noter som skal følge det avlagte regnskapet. I tillegg er det i KRS - foreløpig standard nr.6, satt opp ytterligere 15 noter som skal utarbeides hvis de er relevante for kommunen. Kommunen selv kan vurdere om det er behov for ytterligere tilleggsopplysninger i form av noter. Aremark kommune har i sitt årsregnskap for 2017 lagt ved totalt 16 noter.

Rådmannens årsberetning

Krav til utarbeidelse av årsberetning er hjemlet i kommuneloven § 48. Ellers finner i krav i "Forskrift om årsregnskap og årsberetning" og i GKRS sin foreløpige standard nr. 6 om Revisjonen har gjennomgått årsberetningen og funnet at denne er konsistent med årsregnskapet.

Med hilsen

Rita Elnes
distriktsrevisor

Kopi til eksterne mottakere:
Rådmannen i Aremark

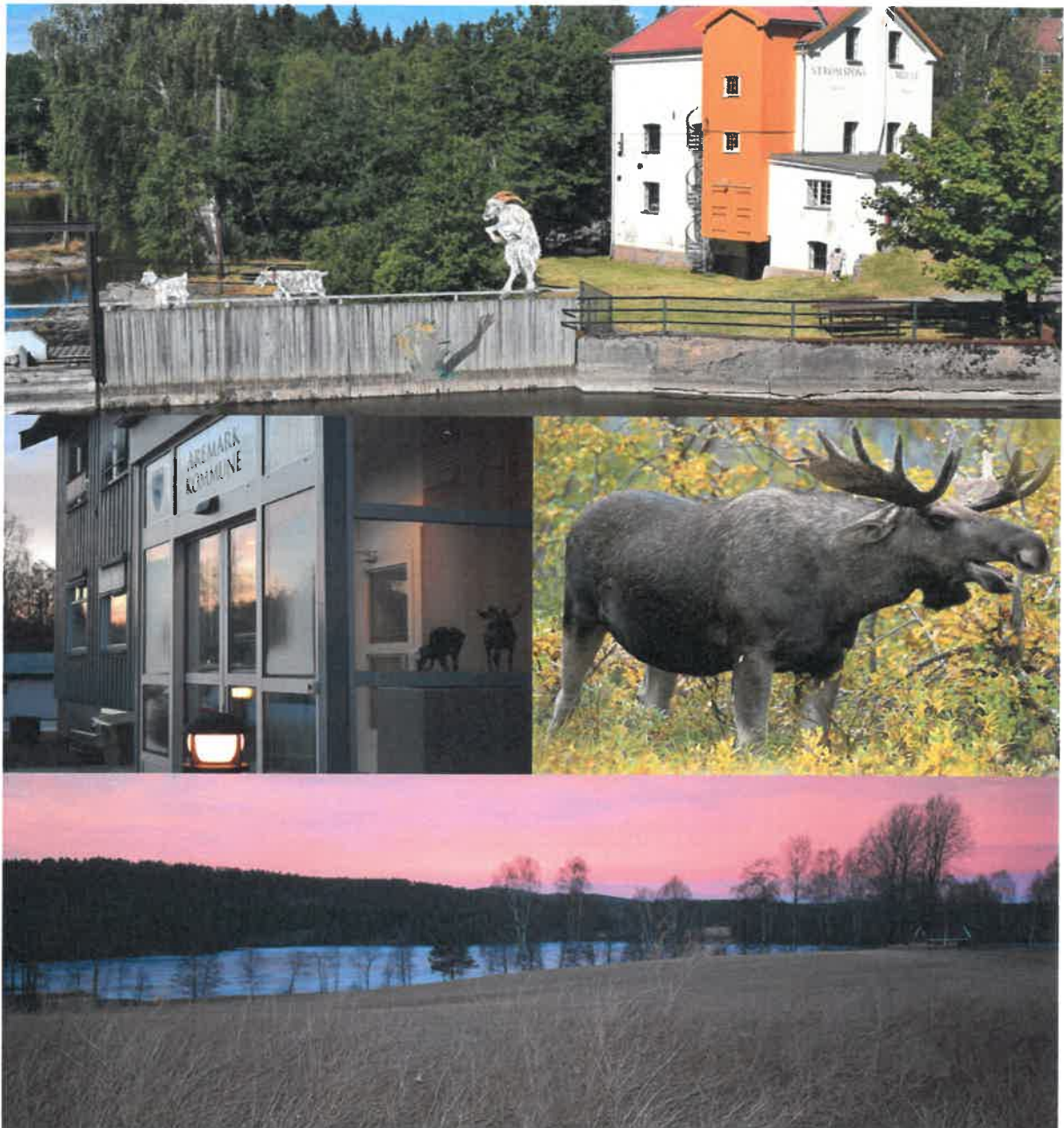

AREMARK KOMMUNE

REGNSKAP 2017

REVIDERT

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
Regnskapsskjema 1 A – driftsregnskapet	2
Regnskapsskjema 1 B – driftsregnskapet	3
Regnskapsskjema 2 A – investeringsregnskapet	4
Regnskapsskjema 2 B – investeringsregnskapet	5
Balanseregnskap	6
Økonomisk oversikt – drift	7
Økonomisk oversikt – investering	8
Noter til årsregnskapet:	
Regnskapsprinsipper	9
Note 1 – Endring i arbeidskapitalen	11
Note 2 – Pensjon	12
Note 3 – Kommunens garantiansvar	13
Note 4 – Fordringer og gjeld til kommunale foretak, bedrifter og samarbeid jf. kommuneloven §§ 11 og 27	13
Note 5 – Aksjer og andeler i varig eie	13
Note 6 – Avsetning og bruk av fond	14
Note 7 – Kapitalkonto	15
Note 8 – Salg av finansielle anleggsmidler	15
Note 9 – Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27	15
Note 10 – Anleggsmidler	16
Note 11 – Investeringsoversikt	16
Note 12 – Langsiktig gjeld og avdrag	17
Note 13 – Tidligere endringer i regnskapsprinsipp belastet likviditetsreserve	17
Note 14 – Antall årsverk og ytelser til ledende personer og revisor	17
Note 15 – Hendelser etter balansedagen	17
Note 16 – Selvkostområder	18
Spesifisert balanse	20

1 Aremark kommune - 2017

14.02.2018

	Regnskap	Reg. budsjett	Oppr.budsjett	Regnskap i fjor
Regnskapsskjema 1A - drift				
Skatt på inntekt og formue	34.123.347,45	32.780.000,00	32.780.000,00	32.641.704,00
Ordinært rammetilskudd	60.596.909,75	61.174.000,00	61.174.000,00	60.106.723,00
Skatt på eiendom	4.952.400,01	4.940.000,00	4.940.000,00	4.941.481,29
Andre direkte eller indirekte skatter	68.668,00	60.000,00	60.000,00	68.668,00
Andre generelle statstilskudd	4.462.423,00	3.915.000,00	3.915.000,00	5.568.533,00
Sum frie disponible inntekter	104.203.748,21	102.869.000,00	102.869.000,00	103.327.109,29
Renteinntekter og utbytte	899.239,86	2.430.000,00	2.430.000,00	675.551,06
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0,00	0,00	0,00	0,00
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	2.860.683,31	3.023.000,00	3.023.000,00	2.398.649,89
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0,00	0,00	0,00	0,00
Avdrag på lån	3.825.503,00	3.200.000,00	3.200.000,00	3.462.000,00
Netto finansinnt./utg.	-5.786.946,45	-3.793.000,00	-3.793.000,00	-5.185.098,83
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0,00	0,00	0,00	0,00
Til ubundne avsetninger	150.000,00	150.000,00	150.000,00	51.809,89
Til bundne avsetninger	1.086.011,91	4.891.000,00	4.891.000,00	1.744.942,46
Bruk av tidligere regnsk.m. mindreforbruk	0,00	0,00	0,00	408.331,79
Bruk av ubundne avsetninger	0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av bundne avsetninger	2.913.759,70	2.705,00	2.705,00	2.124.731,56
Netto avsetninger	1.677.747,79	-5.038.295,00	-5.038.295,00	736.311,00
Overført til investeringsregnskapet	0,00	0,00	0,00	0,00
Til fordeling drift	100.094.549,55	94.037.705,00	94.037.705,00	98.878.321,46
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	99.456.913,33	94.037.705,00	94.037.705,00	98.878.321,46
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	637.636,22	0,00	0,00	0,00

Regnskapsskjema 1 B - Driftsregnskapet

	Regnskap 2017	Revidert budsjett	Opprinnelig budsjett	Regnskap 2016
11 Sentraladministrasjon				
Netto	16 645 740,89	16 859 325	18 146 494	13 918 032,25
21 Oppvekst og kultur				
Netto	30 688 278,02	32 173 023	31 655 285	0,00
22 Barnehage				
Netto	0,00	0	0	7 288 721,81
23 Aremark skole og SFO				
Netto	0,00	0	0	20 743 481,91
24 Næring, informasjon og kultur				
Netto	0,00	0	0	3 104 390,74
31 Barnevern, psykiatri og helse				
Netto	7 364 448,15	8 204 230	8 128 326	7 407 201,19
32 NAV				
Netto	4 103 228,98	4 018 092	3 988 794	4 008 499,90
33 Pleie og omsorg				
Netto	31 513 042,98	31 004 695	30 593 979	34 158 879,88
41 Landbruk-, plan-, miljø- og viltforvaltning				
Netto	2 145 945,93	2 173 756	2 166 296	2 518 530,54
43 Teknisk				
Netto	8 180 449,74	7 137 847	6 936 037	7 757 363,81
44 VAR-området				
Netto	-2 920 330,14	-9 213 435	-9 254 929	-3 906 330,14
45 Brann og feiling				
Netto	1 736 108,78	1 680 173	1 677 423	1 879 549,57
Netto på rammeområdene	99 456 913,33	94 037 705,00	94 037 705,00	98 878 321,46
Til fordeling drift fra skjema 1A	100 094 549,55	94 037 705,00	94 037 705,00	98 878 321,46
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	-637 636,22	0,00	0,00	0,00

1 Aremark kommune - 2017

	Regnskap	Reg. budsjett	Oppr.budsjett	Regnskap i fjor
Regnskapsskjema 2A - investering				
Investeringer i anleggsmidler	33.099.811,04	22.047.500,00	27.737.500,00	74.558.829,52
Utlån og forskutteringer	1.996.904,00	600.000,00	600.000,00	504.250,00
Kjøp av aksjer og andeler	378.663,00	350.000,00	350.000,00	363.396,00
Avdrag på lån	178.104,44	400.000,00	400.000,00	1.287.117,56
Dekning av tidligere års udekket	0,00	4.610.130,00	0,00	0,00
Avsetninger	0,00	90.000,00	0,00	4.159.396,76
Årets finansierungsbehov	35.653.482,48	28.097.630,00	29.087.500,00	80.872.989,84
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	25.575.243,90	24.385.130,00	22.500.000,00	48.929.122,04
Inntekter fra salg av anleggsmidler	600.000,00	720.000,00	570.000,00	703.263,00
Tilskudd til investeringer	0,00	0,00	0,00	1.600.000,00
Kompensasjon for merverdiavgift	1.441.150,91	612.500,00	1.137.500,00	9.360.929,20
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	318.695,34	180.000,00	180.000,00	1.482.601,09
Andre inntekter	1.469.416,00	0,00	0,00	2.287.444,00
Sum ekstern finansiering	29.404.506,15	25.897.630,00	24.387.500,00	64.363.359,33
Overført fra driftsregnskapet	0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av tidligere års udisponert	0,00	0,00	0,00	3.861.721,76
Bruk av avsetninger	664.957,73	2.200.000,00	4.700.000,00	8.037.479,56
Sum finansiering	30.069.463,88	28.097.630,00	29.087.500,00	76.262.560,65
Udekket/udisponert	-5.584.018,60	0,00	0,00	-4.610.429,19

Regnskapsskjema 2 B - Investeringsregnskapet

	Regnskap 2017	Revidert budsjett	Opprinnelig budsjett	Regnskap 2016
11 Sentraladministrasjon				
1122 - IT - fellessystemer	2 540 114,16	1 500 000	1 500 000	0,00
21 Oppvekst og kultur				
2170 - Aremark bibliotek	161 825,00	250 000	625 000	0,00
33 Pleie og omsorg				
3310 - Fosbykollen sykehjem	115 512,64	150 000	150 000	0,00
43 Teknisk				
4320 - Kommunale boliger	64 805,00	0	0	634 732,00
4322 - Kommunale tomtefelt	4 996 384,20	5 200 000	7 700 000	45 500,00
4331 - Aremark skole	3 499 497,34	375 000	625 000	46 018 194,14
4332 - Aremark barnehage	73 656,75	312 500	312 500	0,00
4333 - Fosbykollen sykehjem	0,00	0	0	114 610,00
4335 - Furulund	0,00	0	375 000	102 070,00
4337 - Myrland	0,00	0	1 250 000	69 593,75
4350 - Parker	0,00	0	0	375 000,00
4370 - Kommunale veger	0,00	0	1 000 000	506 250,00
44 VAR-området				
4440 - Vann	3 408 783,11	2 900 000	2 900 000	12 252 166,89
4441 - Avløp og rensing	18 222 950,33	11 300 000	11 300 000	14 140 289,24
45 Brann og feiing				
4510 - Brann	15 000,00	60 000	0	300 423,50
Samlede investeringsutgifter	33 098 528,53	22 047 500,00	27 737 500	74 558 829,52

Oversikt - balanse

1 Aremark kommune - 2017

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
EIENDELER		
Anleggsmidler	398.194.896,48	362.937.931,77
Herav:		
Faste eiendommer og anlegg	217.321.009,95	195.811.392,22
Utstyr, maskiner og transportmidler	9.987.121,03	7.963.455,72
Utlån	9.010.767,50	6.035.542,83
Konserninterne langsiktige fordringer	0,00	0,00
Aksjer og andeler	4.794.529,00	4.415.866,00
Pensjonsmidler	157.081.469,00	148.711.675,00
Omløpsmidler	25.233.098,20	34.409.790,37
Herav:		
Kortsiktige fordringer	6.311.808,40	10.428.494,11
Konserninterne kortsiktige fordringer	1.939.827,75	922.575,43
Premieavvik	5.729.805,34	5.570.691,77
Aksjer og andeler	0,00	0,00
Sertifikater	0,00	0,00
Obligasjoner	0,00	0,00
Derivater	0,00	0,00
Kasse, postgiro, bankinnskudd	11.251.656,71	17.488.029,06
SUM EIENDELER	423.427.994,68	397.347.722,14
EGENKAPITAL OG GJELD		
Egenkapital	58.678.719,07	53.974.755,07
Herav:		
Disposisjonsfond	1.259.301,36	1.109.301,36
Bundne driftsfond	3.523.869,72	5.351.617,51
Ubundne investeringsfond	0,00	664.957,73
Bundne investeringsfond	364.287,25	364.287,25
Regnskapsmessig mindreforbruk	637.636,22	0,00
Regnskapsmessig merforbruk	0,00	0,00
Udisponert i inv.regnskap	0,00	0,00
Udekket i inv.regnskap	-10.194.447,79	-4.610.429,19
Kapitalkonto	63.317.648,74	51.324.596,84
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK (drift)	-229.576,43	-229.576,43
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK (inves)	0,00	0,00
Langsiktig gjeld	336.560.823,97	314.872.155,06
Herav:		
Pensjonsforpliktelser	191.928.981,97	190.236.705,62
Ihendehaverobligasjonslån	0,00	0,00
Sertifikatlån	0,00	0,00
Andre lån	144.631.842,00	124.635.449,44
Konsernintern langsiktig gjeld	0,00	0,00
Kortsiktig gjeld	28.188.451,64	28.500.812,01
Herav:		
Kassekredittlån	0,00	0,00
Annen kortsiktig gjeld	27.644.871,26	28.106.722,02
Derivater	0,00	0,00
Konsernintern kortsiktig gjeld	0,00	0,00
Premieavvik	543.580,38	394.089,99
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	423.427.994,68	397.347.722,14
MEMORIAKONTI		
Memoriakonto	3.350.277,79	4.580.569,69
Herav:		
Ubrukte lånemidler	1.683.366,59	3.258.610,49
Ubrukte konserninterne lånemidler	0,00	0,00
Andre memoriakonti	1.666.911,20	1.321.959,20
Motkonto for memoriakontiene	-3.350.277,79	-4.580.569,69

Aremark, 14. februar 2018

Alice Reigstad, Rådmann

Mette Eriksen, Regnskaps- og økonomisjef

Økonomisk oversikt - drift

1 Aremark kommune - 2017

14.02.2018

	Regnskap	Reg. budsjett	Oppr.budsjett	Regnskap i fjor
Driftsinntekter				
Brukerbetalinger	4.471.446,62	4.584.000,00	4.584.000,00	4.636.092,95
Andre salgs- og leieinntekter	16.341.664,97	21.043.310,00	21.043.310,00	15.723.235,81
Overføringer med krav til motytelse	16.322.849,81	7.179.718,00	7.179.718,00	18.674.261,48
Rammetilskudd	60.596.909,75	61.174.000,00	61.174.000,00	60.106.723,00
Andre statlige overføringer	4.462.423,00	3.915.000,00	3.915.000,00	5.568.533,00
Andre overføringer	109.426,55	0,00	0,00	49.136,86
Skatt på inntekt og formue	34.123.347,45	32.780.000,00	32.780.000,00	32.641.704,00
Eiendomsskatt	4.952.400,01	4.940.000,00	4.940.000,00	4.941.481,29
Andre direkte og indirekte skatter	68.668,00	60.000,00	60.000,00	68.668,00
Sum driftsinntekter	141.449.136,16	135.676.028,00	135.676.028,00	142.409.836,39
Driftsutgifter				
Lønnsutgifter	72.007.798,66	69.879.360,42	68.892.909,00	74.027.505,97
Sosiale utgifter	19.504.912,79	21.081.103,58	20.767.555,00	19.953.524,68
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	18.954.674,79	14.845.970,00	14.445.970,00	16.572.725,00
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	17.035.991,60	16.263.116,00	16.263.116,00	19.415.442,67
Overføringer	7.901.907,44	4.775.183,00	6.475.183,00	7.428.213,23
Avskrivninger	7.258.823,00	5.101.213,00	5.101.213,00	5.015.660,00
Fordelte utgifter	0,00	0,00	0,00	0,00
Sum driftsutgifter	142.664.108,28	131.945.946,00	131.945.946,00	142.413.071,55
Brutto driftsresultat	-1.214.972,12	3.730.082,00	3.730.082,00	-3.235,16
Finansinntekter				
Renteinntekter og utbytte	899.239,86	2.430.000,00	2.430.000,00	675.551,06
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0,00	0,00	0,00	0,00
Mottatte avdrag på utlån	217.435,00	30.000,00	30.000,00	309.528,76
Sum eksterne finansinntekter	1.116.674,86	2.460.000,00	2.460.000,00	985.079,82
Finansutgifter				
Renteutgifter og låneomkostninger	2.860.683,31	3.023.000,00	3.023.000,00	2.398.649,89
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0,00	0,00	0,00	0,00
Avdrag på lån	3.825.503,00	3.200.000,00	3.200.000,00	3.462.000,00
Utlån	1.514.451,00	30.000,00	30.000,00	873.165,77
Sum eksterne finansutgifter	8.200.637,31	6.253.000,00	6.253.000,00	6.733.815,66
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-7.083.962,45	-3.793.000,00	-3.793.000,00	-5.748.735,84
Motpost avskrivninger	7.258.823,00	5.101.213,00	5.101.213,00	5.015.660,00
Netto driftsresultat	-1.040.111,57	5.038.295,00	5.038.295,00	-736.311,00
Interne finanstransaksjoner				
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	0,00	0,00	0,00	408.331,79
Bruk av disposisjonsfond	0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av bundne fond	2.913.759,70	2.705,00	2.705,00	2.124.731,56
Sum bruk av avsetninger	2.913.759,70	2.705,00	2.705,00	2.533.063,35
Overført til investeringsregnskapet	0,00	0,00	0,00	0,00
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0,00	0,00	0,00	0,00
Avsatt til disposisjonsfond	150.000,00	150.000,00	150.000,00	51.809,89
Avsatt til bundne fond	1.086.011,91	4.891.000,00	4.891.000,00	1.744.942,46
Sum avsetninger	1.236.011,91	5.041.000,00	5.041.000,00	1.796.752,35
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	637.636,22	0,00	0,00	0,00

Økonomisk oversikt - investering

1 Aremark kommune - 2017

	Regnskap	Reg. budsjett	Oppr.budsjett	Regnskap i fjor
Inntekter				
Salg av driftsmidler og fast eiendom	600.000,00	720.000,00	570.000,00	671.675,00
Andre salgsinntekter	1.469.416,00	0,00	0,00	2.287.444,00
Overføringer med krav til motytelse	0,00	0,00	0,00	625.750,00
Kompensasjon for merverdiavgift	1.441.150,91	612.500,00	1.137.500,00	9.360.929,20
Statlige overføringer	0,00	0,00	0,00	1.600.000,00
Andre overføringer	0,00	0,00	0,00	0,00
Renteinntekter og utbytte	0,00	0,00	0,00	0,00
Sum inntekter	3.510.566,91	1.332.500,00	1.707.500,00	14.545.798,20
Utgifter				
Lønnsutgifter	726.325,64	0,00	0,00	1.060.914,27
Sosiale utgifter	228.466,69	0,00	0,00	349.593,44
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	29.695.439,29	21.435.000,00	26.600.000,00	63.167.022,41
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	241.849,00	0,00	0,00	235.968,20
Overføringer	2.206.447,91	612.500,00	1.137.500,00	9.745.331,20
Renteutgifter og omkostninger	1.282,51	0,00	0,00	0,00
Fordelte utgifter	0,00	0,00	0,00	0,00
Sum utgifter	33.099.811,04	22.047.500,00	27.737.500,00	74.558.829,52
Finansransaksjoner				
Avdrag på lån	178.104,44	400.000,00	400.000,00	1.287.117,56
Utlån	1.996.904,00	600.000,00	600.000,00	504.250,00
Kjøp av aksjer og andeler	378.663,00	350.000,00	350.000,00	363.396,00
Dekning av tidligere års udekket	0,00	4.610.130,00	0,00	0,00
Avsatt til ubundne investeringsfond	0,00	90.000,00	0,00	3.861.721,76
Avsatt til bundne investeringsfond	0,00	0,00	0,00	297.675,00
Sum finansieringstransaksjoner	2.553.671,44	6.050.130,00	1.350.000,00	6.314.160,32
Finansieringsbehov	32.142.915,57	26.765.130,00	27.380.000,00	66.327.191,64
Dekket slik:				
Bruk av lån	25.575.243,90	24.385.130,00	22.500.000,00	48.929.122,04
Salg av aksjer og andeler	0,00	0,00	0,00	31.588,00
Mottatte avdrag på utlån	318.695,34	180.000,00	180.000,00	856.851,09
Overført fra driftsregnskapet	0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av tidligere års udisponert	0,00	0,00	0,00	3.861.721,76
Bruk av disposisjonsfond	0,00	0,00	0,00	0,00
Bruk av bundne driftsfond	0,00	0,00	0,00	1.037.479,56
Bruk av ubundne investeringsfond	664.957,73	2.200.000,00	4.700.000,00	7.000.000,00
Bruk av bundne investeringsfond	0,00	0,00	0,00	0,00
Sum finansiering	26.558.896,97	26.765.130,00	27.380.000,00	61.716.762,45
Udekket/udisponert	-5.584.018,60	0,00	0,00	-4.610.429,19

Regnskapsprinsipper

Regnskapet er utarbeidet i henhold til bestemmelsene i kommuneloven, forskrifter og god kommunal regnskapsskikk.

Regnskapsprinsipper

All tilgang og bruk av midler i løpet av året som vedrører Aremark kommunes fremgår av driftsregnskapet eller investeringsregnskapet. Regnskapsføring av tilgang og bruk av midler bare i balanseregnskapet gjøres ikke.

Alle utgifter, utbetalinger, inntekter og innbetalinger er regnskapsført brutto. Dette gjelder også interne finansieringstransaksjoner. Alle kjente utgifter, utbetalinger, inntekter og innbetalinger i året er tatt med i årsregnskapet, enten de er betalt eller ikke. For lån er kun den delen av lånet som faktisk er brukt i løpet av året ført i investeringsregnskapet. Den delen av lånet som ikke er brukt, er registrert som memoriapost.

I den grad enkelte utgifter, utbetalinger, inntekter eller innbetalinger ikke kan fastsettes eksakt ved tidspunktet for regnskapsavleggelsen, registreres et anslått beløp i årsregnskapet.

Klassifisering av anleggsmidler og omløpsmidler

I balanseregnskapet er anleggsmidler eiendeler bestemt til varig eie eller bruk for kommunen. Andre eiendeler er omløpsmidler. Fordringer knyttet til egen vare- og tjenesteproduksjon, samt markedsbaserte verdipapirer som inngår i en handelsportefølje er omløpsmidler. Andre markedsbaserte verdipapirer er klassifisert som omløpsmidler med mindre kommunen har foretatt investeringen ut fra næringspolitiske eller samfunnsmessige hensyn. I slike tilfeller er verdipapirene klassifisert som anleggsmidler.

Andre fordringer er omløpsmidler dersom disse forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Ellers er de klassifisert som anleggsmidler.

Kommunen følger KRS (F) nr 4 Avgrensningen mellom driftsregnskapet og investeringsregnskapet. Standarden har særlig betydning for skille mellom vedlikehold og påkostning i forhold til anleggsmidler. Utgifter som påløper for å opprettholde anleggsmiddelet kvalitetsnivå utgiftsføres i driftsregnskapet. Utgifter som representerer en standardheving av anleggsmiddelet utover standarden ved anskaffelsen utgiftsføres i investeringsregnskapet og aktiveres på anleggsmiddelet i balansen.

Klassifisering av gjeld

Langsiktig gjeld er knyttet til formålene i kommunelovens § 50 med unntak av likviditetstrekkrettighet/ likviditetsslån jfr kl § 50 nr 5. All annen gjeld er kortsiktig gjeld.

Vurderingsregler

Omløpsmidler er vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi.

Utestående fordringer er vurdert til pålydende med fradrag for forventet tap

Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Anleggsmidler med begrenset økonomisk levetid avskrives med like store årlige beløp over levetiden til anleggsmiddelet. Avskrivningene starter året etter at anleggsmidlet er anskaffet / tatt i bruk av virksomheten. Avskrivningsperiodene er i tråd med § 8 i forskrift om årsregnskap og årsberetning.

Vurderingene for eiendeler gjelder tilsvarende for kortsiktig og langsiktig gjeld. Opptakskost utgjør gjeldspostens pålydende i norske kroner på det tidspunkt som gjelden oppstår. Låneomkostninger (gebyrer, provisjoner mv.), samt over- og underkurs er finansutgifter og inntekter.

Selvkostberegninger

Innefor de rammer der selvkost er satt som den rettslige rammen for hva kommunen kan kreve av brukerbetaling beregner kommunen selvkost etter retningslinjer gitt av Kommunal- og regionaldepartementet i dokument H-2140, januar 2003 og H-3/14, februar 2014.

For de tjenestene kommunen selv har valgt å kreve brukerbetaling etter selvkostprinsippet følges samme retningslinjer.

Mva-plikt og mva-kompensasjon

Kommunen følger reglene mva-loven for de tjenesteområdene som er omfattet av loven. For kommunens øvrige virksomhet krever kommunen mva-kompensasjon. Mottatt kompensasjon for betalt mva er finansiert av kommunen gjennom redusert statstilskudd i inntektssystemet.

For 2010 var det ny føring av momskompensasjon fra investeringer, jf. forskrift om årsregnskap § 3: "For regnskapsåret 2010 skal minimum 20 prosent av merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer overføres til investeringsregnskapet. For 2011 skal minimum 40 prosent overføres, for 2012 minimum 60 prosent og for 2013 minimum 80 prosent. Fra og med regnskapsåret 2014 skal merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer i sin helhet regnes som inntekter knyttet til investeringsprosjekter og føres i investeringsregnskapet, jf. tredje ledd nr. 2."

Balansen

Aremark kommune tok i 2013 bruk av anleggsmodulen i økonomisystemet Visma Enterprise. Dette gjør balansen mer komprimert og det er færre balansekonti.

Endring i regnskapsprinsipp

Fra og med regnskapsåret 2016 er premiefondet i sin helhet ført på ansvar 1191 – premiefond. Endringen har ingen resultateffekt.

Note 1 Endring i arbeidskapital (F § 5 nr 1)

Balanseregnskapet :	31.12.2016	31.12.2017	Endring
2.1 Omløpsmidler	kr 34 409 790	kr 25 233 098	
2.3 Kortsiktig gjeld	kr 28 500 812	kr 28 188 452	
Arbeidskapital	kr 5 908 978	kr (2 955 354)	kr 8 864 332

Drifts- og investeringsregnskapet :	Beløp	Sum
Anskaffelse av midler :		
Inntekter driftsregnskap	kr 141 449 136	
Inntekter investeringsregnskap	kr 3 510 567	
Innbet.ved eksterne finanstransaksjoner	kr 27 010 614	
Sum anskaffelse av midler	kr 171 970 317	kr 171 970 317
Anvendelse av midler :		
Utgifter driftsregnskap	kr 135 405 285	
Utgifter investeringsregnskap	kr 33 098 529	
Utbetalinger ved eksterne	kr 10 755 591	
Sum anvendelse av midler	kr 179 259 405	kr 179 259 405
Anskaffelse - anvendelse av midler		kr (7 289 088)
Endring ubrukte lånemidler (økning +/-reduksjon-)		kr (1 575 244)
Endring arbeidskapital i drifts-og investeringsregnskap		kr (8 864 332)
Endring arbeidskapital i balansen		kr 8 864 332
Differanse (forklares nedenfor)		kr 0

Note 2 Pensjon (F § 5 nr 2)

Generelt om pensjonsordningene i kommunen

Kommunen har kollektive pensjonsforsikringer for sine ansatte i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK).

Ansatte som er i kommunens tjeneste ved fylte 62 år har også rett til avtalefestet pensjon (AFP) etter bestemte regler. AFP for 62-64 år er ikke fullt forsikringsmessig dekket, og det er heller ikke på annen måte samlet opp fond til dekning av framtidige AFP-pensjoner.

Regnskapsføring av pensjon

Etter § 13 i årsregnskapsforskriften skal driftsregnskapet belastes med pensjonskostnader som er beregnet ut fra langsiktige forutsetninger om avkastning, lønnsvekst og G-regulering. Forskjellen mellom betalt pensjonspremie og beregnet pensjonskostnad betegnes premieavvik, og skal inntekts- eller utgiftsføres i driftsregnskapet med tilbakeføring igjen neste år/over de neste 7 årene (nytt fra 2015, tidligere hhv 10 og 15 år).

Bestemmelsene innebærer også at beregnede pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser er oppført i balansen som hhv anleggsmidler og langsiktig gjeld.

Nærmere om regnskapstallene

Pensjonsordning	KLP	SPK	SUM	Arb.avg.
PENSJONSKOSTNAD				
Netto pensj.kostn (inkl.adm.) iht.aktuar	7 418 868	1 710 474	9 129 342	1 287 237
- Årets pensjonspremie (jf aktuarberegn.)	8 411 359	1 521 835	9 933 194	1 400 579
=Årets premieavvik	-992 491	188 639	-803 852	-113 342
Årets betalte pensjonspremie iht.regnsk.	8 448 360	1 521 835	9 970 195	
Årets premieavvik (se spes.nedenfor)	-992 491	188 639	-803 852	
Resultatført tidl.års premieavvik	-853 040	-94 196	-947 236	
= Pensjonskostnad i regnskapet	6 602 829	1 616 278	8 219 107	

Pensjonsordning	KLP	SPK	SUM	Arb.avg.
AKKUMULERT PREMIEAVVIK				
Akkumulert 01.01.	4 882 289	345 390	5 227 679	737 103
+/- Premieavvik for året	992 491	188 639	1 181 130	166 540
-/+ Resultatført tidl.års premieavvik	-853 040	-57 622	-910 662	-128 403
= Akkumulert premieavvik 31.12. (*1)	5 021 740	476 407	5 498 147	775 240
Herav oppført under omløpsmidler:	5 021 740	-	-	708 065
Herav oppført under kortsiktig gjeld:	-	476 407	-	48 700
				659 365

MIDLER OG FORPLIKTELSER	KLP		SPK		SUM		Netto forplikt.
	Pensj.-midler	Pensj.-forpl.	Pensj.-midler	Pensj.-forpl.	Pensj.-midler	Pensj.-forpl.	
Faktisk (akt.beregn.full amort) 31.12.	139 949 430	-163 041 001	17 132 039	-24 581 672	157 081 469	-187 622 673	-30 541 204
Iht regnskap pr 31.12.	139 949 430	-163 041 001	17 132 039	-24 581 672	157 081 469	-187 622 673	-30 541 204
= Gjenstående amortisering / estimatavvik pr. 31.12	-	-	-	-	-	-	-
Arbeidsg.avg.av nto pensj.forpl. 31.12. ¹⁾							-4 306 310

FORUTSETNINGER	KLP	SPK
Forventet avkastn.pensjonsmidler (§ 13-5 F)	4,50 %	4,20 %
Diskonteringsrente (§ 13-5 E)	4,00 %	4,00 %
Forventet årlig lønnsvekst (§ 13-5 B)	2,97 %	2,97 %
Forventet årlig G- og pensjonsreg. (§ 13-5 D)	2,97 %	2,97 %
Årlig vekst i pensjonsreguleringen	2,20 %	
Forholdstallet fra KMD	1,00 %	

Note 3 Kommunens garantiansvar (F § 5 nr 3)

Gitt overfor - navn	Adresse	Beløp pr. 31.12.		Utløper dato
		2017	2016	
Aremark menighetsråd		kr 4 200 000	kr 4 320 000	2052
Aremark menighetsråd		kr 1 500 000	kr -	2055
Sum garantiansvar		kr 5 700 000	kr 4 320 000	

Innbefatter alle garantier kommunen har gitt, inkl. garantier gitt for øvrige regnskapsenheter i kommunen som kommunale foretak og interkommunale samarbeid. Garantier gitt overfor ansatte, sosialklienter etc. skal også opplyses.

Note 4 Fordringer og gjeld til kommunale foretak, bedrifter og samarbeid jf kommuneloven §§ 11 og 27 (F § 5 nr 4)

Aremark kommune har ikke krav eller gjeld til kommunale/fylkeskommunale foretak eller interkommunalt/fylkeskommunalt samarbeid

Note 5 Aksjer og andeler i varig eie (F § 5 nr 5)

Selskapets navn	Antall aksjer/aksjer	Eventuell markedsverdi	Balanseført verdi 31.12.2017	Balanseført verdi 31.12.2016
Egenkapitalinnskudd KLP			kr 3 692 553	kr 3 313 890
Haldenvassdragets kanalselskap			kr 36 496	kr 36 496
Opplev grenseland	100		kr 22 000	kr 22 000
Havass Skog BA			kr -	kr -
Studensamfundets hus	3		kr 300	kr 300
A/L Biblioteksentralen	1		kr 300	kr 300
Østfold Energiverk	1000		kr 1 000 000	kr 1 000 000
Rakkestad Flyplass	1		kr 10 000	kr 10 000
Alarmsentralen Brann ØST	274		kr 32 880	kr 32 880
Sum			kr 4 794 529	kr 4 415 866

Note 6 - Avsetning og bruk av fond

Jfr. forskrift om årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner §5 nr. 6

Bundne driftsfond - kap. 251	2017	2016
Beholdning pr.01.01	5 351 617,51	5 731 406,61
Bruk av bundne driftsfond i driftsregnskapet	2 913 759,70	2 124 731,56
Avsetning til bundne driftsfond	1 086 011,91	1 744 942,46
Beholdning pr. 31.12	3 523 869,72	5 351 617,51

Ubundne investeringsfond - kap. 253	2017	2016
Beholdning pr.01.01	664 957,73	3 803 235,97
Bruk av ubundne investeringsfond i investeringsregnskapet	664 957,73	7 000 000,00
Avsetning til ubundne investeringsfond		3 861 721,76
Beholdning pr. 31.12	0,00	664 957,73

Bundne investeringsfond - kap. 255	2017	2016
Beholdning pr.01.01	364 287,25	1 104 091,81
Bruk av bundne investeringsfond i investeringsregnskapet	0,00	1 037 479,56
Avsetning til bundne investeringsfond	0,00	297 675,00
Beholdning pr. 31.12	364 287,25	364 287,25

Disposisjonsfond - kap. 256	2017	2016
Beholdning pr.01.01	1 109 301,36	1 057 491,47
Bruk av disposisjonsfond i investeringsregnskapet	0,00	0,00
Bruk av disposisjonsfond i driftsregnskapet	0,00	0,00
Avsetning til disposisjonsfond	150 000,00	51 809,89
Beholdning pr. 31.12	1 259 301,36	1 109 301,36

Samlet avsetning og bruk av fond i året	2017	2016
Beholdning pr.01.01	7 490 163,85	11 696 225,86
Avsetninger	1 236 011,91	5 956 149,11
Bruk av avsetninger	3 578 717,43	10 162 211,12
Netto avsetninger (Negativt tall betyr netto forbruk)	-2 342 705,52	-4 206 062,01
Beholdning pr. 31.12	5 147 458,33	7 490 163,85

Note 7 Kapitalkonto (F § 5 nr 7)

	DEBET		KREDIT
Saldo 1.1. (underskudd i kapital)	0,00	Saldo 1.1. (kapital)	51 324 596,84
Debetposter i året:		Kreditposter i året:	
Salg av fast eiendom, anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler	50 661,00	Aktivering fast eiendom, anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler	31 565 590,04
Avskrivning: Eiendom, anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler	7 258 823,00	Oppskrivning fast eiendom/anlegg	0,00
Nedskrivning: Eiendom, anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler	722 823,00		
Salg aksjer/andeler	0,00	Kjøp av aksjer/andeler	0,00
Nedskrivning aksjer/andeler	0,00	Oppskrivning av aksjer/andeler	0,00
Redusert egenkapitalinnskudd KLP	0,00		
Avdrag på sosiale utlån	85 976,00	Utlån - sosiale utlån	114 451,00
Avdrag på andre utlån - driftsregnsk.	131 459,00	Utlån - driftsregnskapet	1 400 000,00
Avdrag på utlån - investeringsregnsk.	318 695,34	Utlån - investeringsregnskapet	1 996 904,00
Avskrivning på sosiale utlån	0,00	Avdrag på eksterne lån	4 003 607,44
Avskrivning på utlån - inv.regnsk.	0,00		
Bruk av lånemidler	25 575 243,90	Aktivert egenkapitalinnskudd KLP	378 663,00
Endring pensjonsforpliktelser SPK	1 154 266,20	Endring pensjonsforpliktelser SPK	0,00
Endring pensjonsforpliktelser KLP	538 010,15		
Endring pensjonsmidler (reduksjon)	0,00	Endring pensjonsmidler SPK	8 146 464,00
		Endring pensjonsmidler KLP	223 330,00
Urealisert kurstap utenlandslån	0,00	Urealisert kursgevinst utenl.lån	0,00
Balanse 31.12. (kapital)	63 317 648,74	Balanse 31.12. (underskudd i kapital)	0,00
	99 153 606,33		99 153 606,32

Note 8 Salg av finansielle anleggsmidler (F § 5 nr 8)

Ved salg av kommunens aksjer klassifisert som anleggsmidler er en andel av salgsinntekten regnet som avkastning på innskutt kapital og inntektsført som løpende inntekt i driftsregnskapet.

Det har ikke vært salg av finansielle anleggsmidler i 2017.

Note 9 Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27 (F § 12 nr 3)

Regnskap for interkommunale samarbeid etter kommuneloven § 27 skal inngå i årsregnskapet til den kommunen hvor samarbeidet har sitt hovedkontor.

Aremark kommune er ikke med i samarbeid som har sitt hovedkontor i kommunen.

Note 10 Anleggsmidler

	EDB-utstyr, kontor-maskiner	Anleggs- maskiner mv.	Brannbiler, tekniske anlegg	Boliger, skoler, veier	Adm.bygg, sykehjem mv.	Ikke avskrivbare anleggsmidler	SUM
Bokført verdi pr. 01.01	701 146	6 214 804	14 827 802	139 028 781	36 645 183	6 357 132	203 774 848
Årets tilgang	2 541 397	672 468	5 130 510	18 164 832	0	5 056 384	31 565 590
Årets avgang	0	0	0	-50 661	0	0	-50 661
	3 242 543	6 887 271	19 958 312	157 142 951	36 645 183	11 413 517	235 289 777
Årets avskrivninger	372 240	758 108	937 634	4 141 829	1 049 012	0	7 258 823
Årets nedskrivninger	0	0	722 823	0	0	0	722 823
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Bokført verdi pr. 31.12.	2 870 303	6 129 163	18 297 855	153 001 122	35 596 171	11 413 517	227 308 131
Økonomisk levetid Avskrivningsplan	5 år Lineær	10 år Lineær	20 år Lineær	40 år Lineær	50 år Lineær		

Årets tilgang er bokført med kr 31 565 590. Regnskapsskjema 2A viser investering i anleggsmidler på kr 33 099 811. Differansen skyldes utgifter til salg av eiendommer, videresalg av pumper og inntekt/erstatning fra Glommen Skog, kr 1 534 221.

Note 11 Investeringsoversikt

Prosjekt	Vedtatt budsjett	Medgått pr. 31.12.2016	Medgått 2017	Medgått pr. 31.12.2017	Gjenstår av bevilgning
IKT - sentraladministrasjon	1 500 000	0	2 540 114	2 540 114	-1 040 114
Aremark bibliotek - døgnåpent	250 000	0	161 825	161 825	88 175
Inventar - kulturscene	375 000	0	358 894	358 894	16 106
Aremark skole - inventar/utstyr	4 187 500	4 316 129	36 236	4 352 365	-164 865
Aremark skole - rehabilitering	43 687 500	46 126 473	3 033 129	49 159 602	-5 472 102
SD-anlegg	0	47 713	71 239	118 952	-118 952
Fosbykollen - utstyr	150 000	0	115 513	115 513	34 487
Aremark barnehage - rehabilitering	312 500	0	73 657	73 657	238 843
Kommunale boliger	400 000	634 732	64 805	699 537	-299 537
Brannvesen	60 000	0	15 000	15 000	45 000
Kommunale tomter - Fladeby 2	5 200 000	0	4 996 384	4 996 384	203 616
Vannforsyning	25 000 000	23 109 095	3 369 216	26 478 311	-1 478 311
Herav:					
Vannverk - Teknisk anlegg			54 706		
Vannverk - Bygning			503 075		
Vannledning			2 811 435		
Avløp	39 170 000	31 509 688	18 262 517	49 772 205	-10 602 205
Herav:					
Aremark skole			19 500		
Trykkavløp			8 648 596		
Pumpestasjoner			82 016		
Sjøvannsledning Aspern			39 567		
Renseanlegg - bygning			4 565 289		
Renseanlegg - teknisk anlegg			4 907 549		
	118 167 500	105 743 830	33 098 528	135 781 525	-17 614 025

Note 12 Langsiktig gjeld og avdrag

Kommunen beregner minste tillatte avdrag jf kommuneloven § 50 nr 7, ved å vekte gjenværende levetid på driftsmidler ifht. bokført verdi.

Utgiftsførte avdrag i driftsregnskapet vedr. investeringslån	kr	3 825 503,00
Minste tillatte avdrag beregnet ut fra vektet gjenværende levetid	kr	3 200 000,00
Avvik (*1)	kr	625 503,00

Fordeling av kommunens langsiktige gjeld på ulike områder	31.12.2017	31.12.2016
Lån til selvkostområdene i kommunen (bruk av lån) <i>Vann - og avløpssektoren</i> <i>Andre selvkostområder</i>	62 888 217	48 688 217
Lån til kirkelige formål		
Startlån og formidlingslån	4 450 892	2 628 996
Andre utlån	0	0
Ubrukte lånemidler startlån og formidlingslån	1 112 510	1 101 414
Ubrukte lånemidler investeringslån	570 857	2 149 196
L-gjeld på kommunens øvrige tjenesteområder	75 609 366	70 067 626
Kommunens totalte langsiktige gjeld	144 631 842	124 635 449

Note 13 Tidligere endringer i regnskapsprinsipp belastet likv.reserve

Endring i regnskapsprinsipp som følge av regelendring og presisering fra departementet er gjennomført fra 1993 til i dag ved direkte bokføring mot egenkapitalen (likviditetsreserven). Slike utgiftsøkninger er ikke kompensert ved økte overføringer fra staten. Oppstillingen nedenfor viser de beløp kommunen har ført som endring i regnskapsprinsipp.

	År	Utgift	Inntekt
Utbetalte feriepenger	1993	1 763 251	
Feriepenger til landbrukskontoret ved overtakelse	1994	23 477	
Påløpte renter	2001	416 214	
Kompensasjon for mva	2001		669 365
Ressurskrevende brukere	2008		1 304 000
Sum		2 202 941	1 973 365

Bokført på konto for endring regnskapsprinsipp kto 2.5810 - kr 229 576,43

Forskrift om årsregnskap og årsberetning er endret, slik at likviditetsreserven er avviklet i 2009. Virkningen av tidligere års endringer i regnskapsprinsipp skal skilles ut og føres mot egne konti under egenkapitalen for endringer i regnskapsprinsipp.

Note 14 Antall årsverk og ytelser til ledende personer og revisor

Årsverk

Antall årsverk i kommunen var i 2017 ca 117, fordelt på ca 178 personer.

Ytelser til ledende personer	2017	2016
Administrasjonssjef	kr 1 239 806	kr 1 128 766
Ordfører	kr 743 681	kr 726 102

Ytelser som er oppgitt er lønn, honorarer mv. ihht LT-kode 111A.

Godtgjørelse til Indre Østfoldkommunerevisjon

Samlede godtgjørelser til Indre Østfold kommunerevisjon utgjør for 2017 kr 293 832. Revisjon omfatter regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, selskapskontroll og diverse attestasjonsoppdrag.

Note 15 Hendelser etter balansedato 31.12.2017

Det er ingen kjente hendelser etter balansedato som har påvirkning på Aremark kommunes regnskap.

Gebyrfinansierte selvkosttjenester Etterkalkyle 2017

Aremark kommune har utarbeidet etterkalkyle for betalingstjenester i henhold til Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (H-3/14, KMD, feb. 2014). Kommunen benytter selvkostmodellen Momentum Selvkost Kommune.

Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. For å kontrollere at dette ikke skjer må kommunen, etter hvert regnskapsår, utarbeide en selvkostkalkyle som viser selvkostregnskapet for det enkelte gebyrområdet. Elementene i en selvkostkalkyle avviker fra kommunens ordinære driftsregnskap på enkelte områder og de to regnskapene vil, som eksemplet under viser, ikke være direkte sammenlignbare.

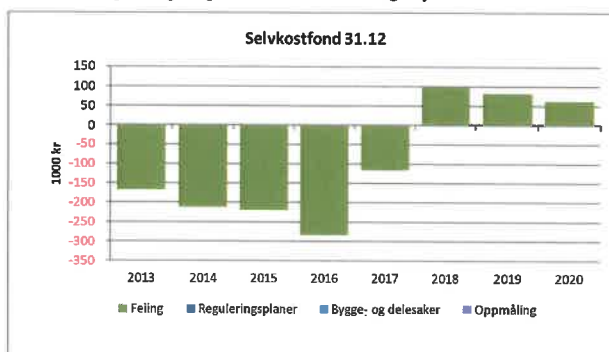
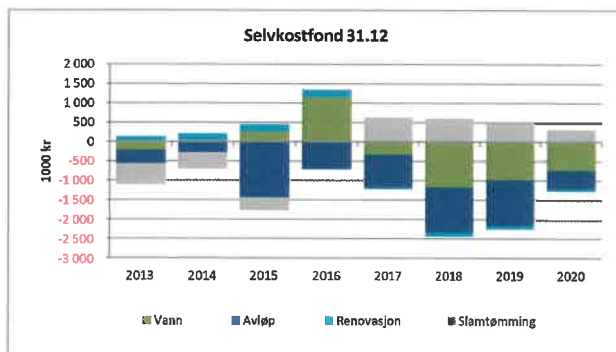
Forskjeller mellom kommunens regnskap og selvkostregnskapet	Regnskapsresultat	Selvkostkalkyle
Gebyrinntekter	8 800 000	8 800 000
Øvrige driftsinntekter	20 000	20 000
Driftsinntekter	8 820 000	8 820 000
Direkte driftsutgifter	5 700 000	5 700 000
Avskrivningskostnad	1 750 000	1 580 000
Kalkulatorisk rente	0	1 140 000
Indirekte driftsutgifter (netto)	0	240 000
Driftskostnader	7 450 000	8 660 000
Resultat	1 370 000	160 000

I selvkostkalkylen inngår regnskapsmessige driftsinntekter, driftsutgifter eksklusiv regnskapsmessige avskrivninger, kalkulatoriske avskrivninger og rentekostnader, samt indirekte driftsutgifter (administrasjonsutgifter).

Ved beregning av kalkulatoriske avskrivninger skal det i selvkostberegningene gjøres fratrukk av fremmedfinansiering. Kalkulatorisk rentekostnad inngår ikke i kommunens driftsregnskap, men representerer en alternativ avkastning kommunen går glipp av ved at kapital er bundet i anleggsmidler. Den kalkulatoriske rentekostnaden beregnes med utgangspunkt i anleggsmidlenes restavskrivningsverdi og en kalkylerente. Kalkylerenten er årsgjennomsnittet av 5-årig SWAP-rente + 1/2 %-poeng. I 2017 var denne lik 1,980 %.

Retningslinjene fastsetter regler for henføring av relevante administrasjonsutgifter som kan inngå i selvkostgrunnlaget. Videre er det bestemt at eventuelle overskudd skal avsettes til bundne selvkostfond. Et overskudd fra et enkelt år skal tilbakeføres til brukerne i form av lavere gebyrer i løpet av en femårsperiode. En generasjon brukere skal ikke subsidiere neste generasjon, eller omvendt. Kostnadene ved tjenestene som ytes i dag skal dekkes av de brukerne som drar nytte av tjenesten. Dette innebærer at dersom kommunen har overskudd som er eldre enn fire år, må dette i sin helhet gå til reduksjon av gebyrene det kommende budsjettåret. Eksempelvis må et overskudd som stammer fra 2017 i sin helhet være disponert innen 2022.

I tillegg til å utarbeide en etterkalkyle for hver betalingstjeneste må kommunen også utarbeide forkalkyler i forkant av budsjettåret for å estimere drifts- og kapitalkostnader for neste økonomiplanperiode. Forkalkylen gir grunnlaget for kommunens gebyrsatser. Ved budsjettering er det en rekke usikre faktorer, herunder fremtidig kalkylerente, utvikling av antall brukere og generell etterspørsel. I tillegg til å overholde generasjonsprinsippet bør kommunen ha målsetning om minst mulig svingninger i de kommunale gebyrene.

Samlet etterkalkyle 2017

Etterkalkylene for 2017 er basert på regnskap datert 12. februar 2018.

Etterkalkyle selvkost 2017	Vann	Avløp	Renovasjon	Slam- tømming	Totalt
Gebyrinntekter	2 288 645	4 426 736	1 905 466	1 749 139	10 369 986
Øvrige driftsinntekter	-1 776	19 181	0	0	17 405
Driftsinntekter	2 286 869	4 445 917	1 905 466	1 749 139	10 387 391
Direkte driftsutgifter	2 271 395	2 541 337	1 892 532	1 007 680	7 712 944
Avskrivningskostnad	740 644	1 014 531	32 693	0	1 787 868
Kalkulatorisk rente (1,98 %)	519 003	765 974	12 623	0	1 297 600
Indirekte netto driftsutgifter	230 619	255 133	211 524	131 378	828 654
Driftskostnader	3 761 661	4 576 975	2 149 372	1 139 059	11 627 067
Resultat	-1 474 792	-131 058	-243 906	610 080	-1 239 676
Kostnadsdekning i %	60,8 %	97,1 %	88,7 %	153,6 %	89,3 %
Selvkostfond/fremførbart underskudd 01.01	1 147 658	-703 339	194 942	21 458	660 719
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-1 474 792	-131 058	-243 906	610 080	-1 239 676
+/- Kalkulert renteinntekt/-kostnad selvkostfond (1,98 %)	8 123	-15 224	1 445	6 465	809
Selvkostfond/fremførbart underskudd 31.12	-319 011	-849 621	-47 519	638 003	-578 148

Etterkalkyle selvkost 2017	Feling	Reguleringsp- laner	Bygge- og delesaker	Oppmåling	Totalt
Gebyrinntekter	806 099	0	152 822	201 879	1 160 800
Øvrige driftsinntekter	0	0	40 000	10 325	50 325
Driftsinntekter	806 099	0	192 822	212 204	1 211 125
Direkte driftsutgifter	519 123	35 300	322 323	877 992	1 754 738
Indirekte netto driftsutgifter	115 200	12 851	39 901	49 466	217 418
Driftskostnader	634 323	48 151	362 224	927 458	1 972 156
+ Tilskudd/subsidiering	0	48 151	169 402	715 254	932 807
Resultat	171 775	0	0	0	171 775
Kostnadsdekning i %	127,1 %	0,0 %	53,2 %	22,9 %	61,4 %
Fremførbart underskudd 01.01	-283 598	0	0	0	-283 598
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	171 775	0	0	0	171 775
+/- Kalkulert renteinntekt/-kostnad selvkostfond (1,98 %)	-3 915	0	0	0	-3 915
Fremførbart underskudd 31.12	-115 738	0	0	0	-115 738

Etterkalkylen for 2017 er utarbeidet i samarbeid med EnviDan Momentum AS som har mer enn 14 års erfaring med selvkostproblematikk og bred erfaring rundt alle problemstillinger knyttet til selvkost. Selvkostmodellen Momentum Selvkost Kommune benyttes av flere enn 280 norske kommuner.

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
Art (5): 21000		
21000010 Kasse	5.146,00	19.472,00
21000020 Kasse Furulund bad	500,00	500,00
21000030 Kasse Bruktstua	1.437,00	1.437,00
21000040 Kasse Myrland	625,00	625,00
21000050 Kasse Fosbykollen	1.000,00	1.000,00
Sum art (5): 21000	8.708,00	23.034,00
Art (5): 21020		
21020010 Marker Sparebank 1050.07.01329	782.496,39	2.620.432,93
21020011 Marker Sparebank 1050.15.17319	22.432,93	36.197,94
21020012 Marker Sparebank 1050.19.14105 - OCR Procasso	16.362,12	0,00
21020013 Marker Sparebank 1050.16.32940 - OCR	170.527,51	418.504,36
21020014 Marker Sparbank 1050.07.02406	33.229,50	122.993,50
21020015 Marker Sparebank 1050.19.14172 - Bruktstua	305.993,01	170.083,00
21020016 Marker Sparebank 1050.19.14180 - Kantine	172.747,56	352.249,00
21020020 Marker Sparebank 1050.09.30778	274.832,46	274.832,46
21020025 Marker Sparebank 1050.19.14202- Renter	343.680,59	960.616,81
21020030 Marker Sparebank 1050.14.11405 - Helsestasjon bankterminal	43.708,00	20.827,00
21020040 Marker Sparebank 1050.15.17416 - remittering	-41.625,40	184.853,69
21020060 Berg Sparebank 1105.12.02424	95.472,58	94.442,49
21020061 Berg Sparebank 1105.27.66224 - næringsfond	56.710,33	56.097,90
21020070 Eidsberg Sparebank 1020.26.24052	144.197,33	143.515,68
21020080 Halden Sparebank 1030.11.83041	158.550,69	158.471,69
21020090 KLP-banken 8317.15.79883	46.098,50	744.308,00
21020100 Marker Sparebank 1050.09.30751 - fond	3.802.499,42	6.352.499,42
21020110 Marker Sparebank 1050.09.31634 - næringsfond	2.151.694,19	2.151.694,19
Sum art (5): 21020	8.579.607,71	14.862.620,06
Art (5): 21098		
21098010 Marker Sparebank 1050.09.30794 - skattetrekk	2.663.341,00	2.602.375,00
Sum art (5): 21098	2.663.341,00	2.602.375,00
Art (5): 21310		
21310010 Refusjon staten	3.300.556,60	6.800.127,60
21310015 Refusjon sykerpenger NAV	331.715,00	371.491,00
21310020 Momskomp høy sats	574.609,98	1.890.304,22
21310021 Momskomp middels sats	21.269,11	19.265,20
21310022 Momskomp lav sats	42.600,57	47.714,72
Sum art (5): 21310	4.270.751,26	9.128.902,74
Art (5): 21314		
21314020 Månedsoppgjør skatt	718.422,00	147.833,97
21314050 Fylkesskattesjefen - mva	1.170.399,00	960.633,27
Sum art (5): 21314	1.888.821,00	1.108.467,24
Art (5): 21350		
21350010 Fylkeskommunen	147.935,14	191.124,13
21350020 Andre kommuner	4.301,00	0,00
Sum art (5): 21350	152.236,14	191.124,13
Art (5): 21475		
21475001 Barnehage/SFO	102.225,00	56.752,00
21475002 Omsorgstjenester	27.046,00	168.001,00
21475003 Husleier	46.750,00	23.193,00
21475004 Kulturskole	0,00	4.012,00

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
21475005 Diverse fakturering	1.586.313,00	1.381.345,00
21475009 Kommunale avgifter	200.576,04	158.759,00
21475010 Diverse utestående fordringer	91.232,66	106.137,73
21475030 Forskudd lønn	0,00	693,60
21475040 Negativ lønn	427,08	10.635,39
21475131 Påløpte renter næringslån	32.099,00	32.099,00
21475998 Periodiseringskonto-inng.fakt-automatiske	-146.841,03	-1.019.052,29
Sum art (5): 21475	1.939.827,75	922.575,43
Art (5): 21914		
21914002 Arb.avg. av premieavvik - KLP	708.065,34	688.402,77
Sum art (5): 21914	708.065,34	688.402,77
Art (5): 21941		
21941002 Premieavvik KLP	5.021.740,00	4.882.289,00
Sum art (5): 21941	5.021.740,00	4.882.289,00
Art (5): 22041		
22041001 Pensjonsmidler SPK	17.132.039,00	16.908.709,00
22041002 Pensjonsmidler KLP	139.949.430,00	131.802.966,00
Sum art (5): 22041	157.081.469,00	148.711.675,00
Art (5): 22141		
22141001 KLP - Egenkapitalinnskudd	3.692.553,00	3.313.890,00
Sum art (5): 22141	3.692.553,00	3.313.890,00
Art (5): 22170		
22170010 Haldenvassdragets Kanalselskap - 10 aksjer	36.496,00	36.496,00
22170020 Opplev Grenseland AS	22.000,00	22.000,00
22170050 Studentsamfundets hus - 3 aksjer à 100,-	300,00	300,00
22170060 A/L Biblioteksentralen - 1 andel à 300,-	300,00	300,00
22170070 Østfold Energi AS - 1000 aksjer à 1 000,-	1.000.000,00	1.000.000,00
22170090 Rakkestad Flyplass AS - 1 aksje à 10 000,-	10.000,00	10.000,00
22170100 Alarmsentralen Brann Øst AS - 274 aksjer à 120,-	32.880,00	32.880,00
Sum art (5): 22170	1.101.976,00	1.101.976,00
Art (5): 22275		
22275100 Næringslån	2.462.469,36	1.193.928,36
22275200 Startlån/etableringslån	6.199.325,08	4.521.116,41
22275300 Sosillån	392.518,08	364.043,08
22275998 Påløpte renter næringslån	-32.099,00	-32.099,00
22275999 Påløpte renter etableringslån/startlån	-11.446,02	-11.446,02
Sum art (5): 22275	9.010.767,50	6.035.542,83
Art (5): 22400		
22400100 Ikke avskrivbar - kunst	338.698,75	338.698,75
Sum art (5): 22400	338.698,75	338.698,75
Art (5): 22405		
22405100 EDB-utstyr, kontormaskiner	2.870.302,92	701.146,25
Sum art (5): 22405	2.870.302,92	701.146,25
Art (5): 22410		
22410100 Person-, vare og lastebiler	1,00	1,00
22410200 Anleggsmaskiner	144.893,90	163.004,90
22410300 Maskiner, verktøy, inventar og utstyr	5.984.268,35	6.051.797,71

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
Sum art (5): 22410	6.129.163,25	6.214.803,61
Art (5): 22420		
22420100 Brannbiler	648.956,11	708.807,11
Sum art (5): 22420	648.956,11	708.807,11
Art (5): 22700		
22700100 Ikke avskrivbar - tomter/grunn	11.074.817,91	6.018.433,71
Sum art (5): 22700	11.074.817,91	6.018.433,71
Art (5): 22720		
22720100 Renseanlegg	6.887.714,34	2.129.387,27
22720200 Pumpestasjoner	3.180.415,81	3.320.594,81
22720300 Vannforsyning	4.359.062,64	4.543.913,64
22720400 Avløp og rensing	134.212,60	143.159,60
22720500 Vegbelysning	737.131,00	797.471,00
22720600 Parkeringsplasser	82.455,10	82.455,10
22720700 Andre anlegg	2.267.907,50	3.102.013,90
Sum art (5): 22720	17.648.898,99	14.118.995,32
Art (5): 22740		
22740100 Boliger	3.144.911,32	3.353.816,32
22740200 Boliger- omsorgs og aldersboliger	10.081.227,58	10.673.105,58
22740300 Aremark skole	58.618.347,34	57.132.655,60
22740400 Aremark barnehage	4.237.736,39	4.356.932,64
22740500 Aremarkhallen	15.733.426,96	16.205.364,96
22740600 Andre bygg	611.536,23	636.367,23
22740700 Vannledningsnett	15.720.177,16	13.181.904,45
22740710 Vannverk - bygg	6.938.320,14	6.600.250,74
22740720 Renseanlegg - bygg	5.737.676,23	1.232.386,90
22740800 Kloakkledningsnett	30.805.435,81	24.233.875,88
22740900 Kommunale veger	1.372.327,23	1.422.120,23
Sum art (5): 22740	153.001.122,39	139.028.780,53
Art (5): 22750		
22750100 Aremark Rådhus	4.715.687,38	4.834.438,38
22750200 Fosbykollen sykehjem	14.621.992,80	15.101.359,80
22750300 Aremark helsesenter	1.691.336,67	1.740.829,67
22750400 Furulund	11.770.284,60	12.101.115,60
22750600 Myrland	1.709.303,75	1.751.347,75
22750700 Brannstasjon	327.854,50	334.743,50
22750800 Andre bygg	759.710,96	781.347,96
Sum art (5): 22750	35.596.170,66	36.645.182,66
Art (5): 23214		
23214010 Skattetrekk	-2.663.341,00	-2.602.375,00
23214020 Arbeidsgiveravgift	-1.775.624,67	-1.709.885,40
23214021 Svensk arbeidsgiveravgift	-226.451,12	-176.152,91
Sum art (5): 23214	-4.665.416,79	-4.488.413,31
Art (5): 23219		
23219100 Husbanken - påløpte renter startlån	-18.655,85	-15.789,83
23219200 Husbanken - påløpte renter investeringslån	-26.998,05	-37.429,70
Sum art (5): 23219	-45.653,90	-53.219,53
Art (5): 23231		

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
23231100 Kommunalbanken - påløpte renter	-220.162,00	-238.793,00
23231200 KLP - påløpte renter	-232.006,00	-120.012,00
Sum art (5): 23231	-452.168,00	-358.805,00
Art (5): 23270		
23270001 Leverandørgjeld	-8.658.635,71	-13.807.945,47
Sum art (5): 23270	-8.658.635,71	-13.807.945,47
Art (5): 23275		
23275060 Bokførte, ikke betalte regninger	-5.416.188,45	-569.199,00
23275110 Trekkeiere ansatt	-34.171,36	-13.438,09
23275500 Øreavrundinger	10.600,47	8.546,72
Sum art (5): 23275	-5.439.759,34	-574.090,37
Art (5): 23299		
23299020 Bygdekafèen	-3.648,50	-3.648,50
23299030 Beholdning SGL	-1.300,00	-1.500,00
23299050 Interimskonto - personal Rådhuset	-7.250,19	-13.947,99
23299051 Interimskonto - Personal rådhus - lotteri	-7.270,50	-2.835,50
23299120 Bokført, ikke utbetalt lønn	0,00	-78.000,00
23299209 Avsatte feriepenger 2017	-7.329.084,03	-7.658.489,45
23299299 Avsatt arb.g.avgift feriepenger 2017	-1.034.684,30	-1.065.826,90
Sum art (5): 23299	-8.383.237,52	-8.824.248,34
Art (5): 23914		
23914001 Arb.avg. premieavvik SPK	-67.173,38	-48.699,99
Sum art (5): 23914	-67.173,38	-48.699,99
Art (5): 23941		
23941001 Premieavvik SPK	-476.407,00	-345.390,00
Sum art (5): 23941	-476.407,00	-345.390,00
Art (5): 24014		
24014001 Arb.avg. av netto pensjonsforpliktelse SPK	-1.050.397,99	-935.356,79
24014002 Arb.avg. av netto pensjonsforpliktelse KLP	-3.255.910,98	-4.196.131,83
Sum art (5): 24014	-4.306.308,97	-5.131.488,62
Art (5): 24041		
24041001 Pensjonsforpliktelse STP	-24.581.672,00	-23.542.447,00
24041002 Pensjonsforpliktelse KLP	-163.041.001,00	-161.562.770,00
Sum art (5): 24041	-187.622.673,00	-185.105.217,00
Art (5): 24519		
24519100 Husbanken 11483016 9	0,00	-64.046,00
24519104 Husbanken 11516431 1	-614.325,00	-641.872,44
24519105 Husbanken 11532038 4	-1.869.196,00	-1.923.078,00
24519106 Husbanken 11537412 6	-1.967.371,00	0,00
24519200 Husbanken 11943240 9	-162.196,00	-196.344,00
24519201 Husbanken 11719898 6	-514.034,00	-550.820,00
24519202 Husbanken 11969072 5	-178.229,00	-192.288,00
24519203 Husbanken 11350985 5	-719.497,00	-771.221,00
24519204 Husbanken 11421477 8	-328.653,00	-345.387,00
24519205 Husbanken 11917226 0	-1.100.459,00	-1.214.674,00
24519206 Husbanken 11917572 7	-1.621.018,00	-1.779.369,00
24519207 Husbanken 11484279 2	-308.494,00	-319.176,00
24519208 Husbanken 11475799 0	-2.179.265,00	-2.252.631,00

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
24519209 Husbanken 11512775 5	-524.340,00	-543.616,00
Sum art (5): 24519	-12.087.077,00	-10.794.522,44
Art (5): 24531		
24531100 Kommunalbanken 20040599	-7.157.790,00	-7.444.110,00
24531101 Kommunalbanken 20050326	-500.000,00	-540.000,00
24531102 Kommunalbanken 20090696	-9.120.000,00	-9.405.000,00
24531103 Kommunalbanken 20110802	-1.823.580,00	-1.860.800,00
24531104 Kommunalbanken 20120594	-4.186.280,00	-4.268.360,00
24531105 Kommunalbanken 20140507	-24.595.720,00	-25.260.480,00
24531106 Kommunalbanken 20160426	-25.642.500,00	-26.300.000,00
24531200 KLP - 8317.50.29675	-1.380.000,00	-1.610.000,00
24531201 KLP - 8317.50.28652	-6.050.000,00	-6.050.000,00
24531202 KLP - 8317.50.41136	-7.238.895,00	-7.352.177,00
24531203 KLP - 8317.53.53324	-23.125.000,00	-23.750.000,00
24531204 KLP - 8317.54.91859	-21.725.000,00	0,00
Sum art (5): 24531	-132.544.765,00	-113.840.927,00
Art (5): 25100		
25100001 Kommunalt næringsfond	-19.130,00	-18.787,00
25100002 Kommunalt næringsfond - kraftfond	-924.839,39	-2.171.196,39
25100003 Tapsfond vedr. videreutlån	-58.000,00	-58.000,00
Sum art (5): 25100	-1.001.969,39	-2.247.983,39
Art (5): 25101		
25101001 Kommunens som samfunnsutvikler - planarbeid	-50.000,00	-50.000,00
25101007 Lederutvikling	-30.614,40	-30.614,40
25101008 Internasjonal kvinnegruppe	-7.777,73	-7.777,73
25101011 IK-system, prosjektskjønn 2013	-109.723,08	-109.723,08
25101013 Frivilligsentralen - Bowls	-4.100,00	-4.100,00
25101014 Digital kompetanse	-30.000,00	-30.000,00
25101015 Digital kompetanse, KMD 2017	-70.000,00	0,00
Sum art (5): 25101	-302.215,21	-232.215,21
Art (5): 25102		
25102002 Aremarkhallen	-100.000,00	-100.000,00
25102003 Myrland, Landsforeningen Ungdom & Fritid	-30.000,00	-30.000,00
25102004 Kulturell skolesekk	-50.055,48	-25.334,48
25102005 Gaver SFO	-1.968,00	-1.968,00
25102010 Kompetanse for kvalitet - videreutdanning lærere	-24.152,30	-24.152,30
25102011 Bolyst	-219.787,38	-219.787,38
25102012 Aremark skole - Entreprenørskap	-3.816,55	0,00
25102013 Røre-prosjekt	-53.741,44	0,00
Sum art (5): 25102	-483.521,15	-401.242,16
Art (5): 25103		
25103003 Barnevern - kompetansemidler	-116.480,39	-116.480,39
25103004 Sansehagen Fosbykollen	-14.406,36	-14.406,36
25103005 Demensomsorgens ABC	-24.187,97	-24.187,97
25103006 Fosbykollen gavefond	-82.196,61	-41.446,61
25103007 Fosbykollen - fond ansatte	-27.268,05	-11.882,13
25103008 Fosbykollen beboer/pårørendefond	-20.348,08	-20.348,08
25103010 Den gyline spaserstokk	-47.366,94	-40.300,94
25103012 Barnevern - Sjumilssteget	-97.235,00	-97.235,00
25103014 Folkehelseprogrammet	-47.423,20	-164.742,20
25103015 Legatfond	-195.453,58	-195.453,58

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
25103016 BPA-midler	-79.418,83	-79.418,83
25103017 Dagaktivitet	-4.000,00	-4.000,00
Sum art (5): 25103	-755.785,01	-809.902,09
Art (5): 25104		
25104001 Utbedringstilskudd	-111.402,57	-61.402,57
25104006 Fosbyskjæra - toalettbygg	-40.000,00	-40.000,00
25104007 Vestfjella Naturreservat - demninger	-56.250,00	-56.250,00
25104008 Kloakksanering Strømsfoss	-25.000,00	-25.000,00
25104009 Prosjekt ungsogpleie	-30.396,37	-30.396,37
25104011 Brann - utstyr (kamera)	-15.000,00	-15.000,00
25104014 Viltfond	-44.326,59	-48.167,96
Sum art (5): 25104	-322.375,53	-276.216,90
Art (5): 25105		
25105005 Strømsfossområdet	-20.000,00	-20.000,00
Sum art (5): 25105	-20.000,00	-20.000,00
Art (5): 25106		
25106001 Vannforsyning	0,00	-1.147.657,78
25106003 Renovasjon	0,00	-194.941,55
25106004 Slamtømming	-638.003,43	-21.458,43
Sum art (5): 25106	-638.003,43	-1.364.057,76
Art (5): 25300		
25300001 Investeringsfond	0,00	-664.957,73
Sum art (5): 25300	0,00	-664.957,73
Art (5): 25501		
25501001 Innfridde startlån/etableringslån	-297.675,00	-297.675,00
Sum art (5): 25501	-297.675,00	-297.675,00
Art (5): 25503		
25503001 Brennstuens minnefond	-24.967,75	-24.967,75
Sum art (5): 25503	-24.967,75	-24.967,75
Art (5): 25504		
25504001 Fosby skole	-41.644,50	-41.644,50
Sum art (5): 25504	-41.644,50	-41.644,50
Art (5): 25600		
25600001 Disposisjonsfond	-959.301,36	-809.301,36
25600005 Disposisjonsfond - næringsfond	-300.000,00	-300.000,00
Sum art (5): 25600	-1.259.301,36	-1.109.301,36
Art (5): 25810		
25810001 Endring regnskapsprinsipp 1992 - feriepenger	1.763.250,59	1.763.250,59
25810002 Endring regnskapsprinsipp 1994 - feriepenger	23.476,84	23.476,84
25810003 Endring regnskapsprinsipp 2001 - momskompensasjon	-669.365,00	-669.365,00
25810004 Endring regnskapsprinsipp 2001 - renter	416.214,00	416.214,00
25810005 Endring regnskapsprinsipp 2008 - ressurskrevende brukere	-1.304.000,00	-1.304.000,00
Sum art (5): 25810	229.576,43	229.576,43
Art (5): 25950		
25950001 Regnskapsmessig mindreforbruk	-637.636,22	0,00
Sum art (5): 25950	-637.636,22	0,00

Balanse pr. 31.12.17

1 Aremark kommune (2017) - År/Periode 2017 1 - 12

14.02.2018

	Regnskap 2017	Regnskap 2016
Art (5): 25970		
25970001 Udekket i investeringsregnskapet	10.194.447,79	4.610.429,19
Sum art (5): 25970	10.194.447,79	4.610.429,19
Art (5): 25990		
25990010 Kapitalkonto	163.990.482,24	152.450.251,10
25990011 Kapitalkonto anlegg	-227.308.130,98	-203.774.847,94
Sum art (5): 25990	-63.317.648,74	-51.324.596,84
Art (5): 29100		
29100010 Husbanken - startlån/etableringslån	1.112.510,00	1.109.414,00
29100041 KLP - 2017	570.856,59	0,00
29100045 KLP	0,00	2.149.196,49
Sum art (5): 29100	1.683.366,59	3.258.610,49
Art (5): 29400		
29400001 Vannforsyning - selvkost	319.011,00	0,00
29400002 Avløp - selvkost	849.621,43	703.339,43
29400003 Renovasjon - selvkost	47.519,00	0,00
29400005 Avløp spredt bebyggelse - selvkost	335.021,31	335.021,31
29400006 Feiervesen - selvkost	115.738,46	283.598,46
Sum art (5): 29400	1.666.911,20	1.321.959,20
Art (5): 29999		
29999001 Motkonto - Vann - selvkost	-319.011,00	0,00
29999002 Motkonto - Avløp - selvkost	-849.621,43	-703.339,43
29999003 Motkonto - Renovasjon - selvkost	-47.519,00	0,00
29999005 Motkonto - Avløp spredt bebyggelse - selvkost	-335.021,31	-335.021,31
29999006 Motkonto - Feiervesen - selvkost	-115.738,46	-283.598,46
29999010 Motkonto Husbanken - startlån/etableringslån	-1.112.510,00	-1.109.414,00
29999041 Motkonto KLP - 2017	-570.856,59	0,00
29999045 Motkonto KLP - Hytte Branäs	0,00	-2.149.196,49
Sum art (5): 29999	-3.350.277,79	-4.580.569,69
TOTALT	0,00	0,00

Årsmelding 2017

Aremark kommune

Innholdsfortegnelse

RÅDMANNENS ÅRSBERETNING 2017.....	2
Økonomisk stilling og resultat av virksomheten samt andre vesentlige forhold	2
Sykefravær	4
Likestilling	5
Etisk standard.....	5
Økonomisk utvikling	5
Kommunes finansforvaltning.....	6
Konklusjon.....	12
Kommunens virksomheter i 2017.....	13
Rammeområde 11 Politisk styring og sentraladministrasjon	13
Rammeområde 21 Oppvekst og kultur	17
Skole	17
Kultur	20
Barnehage	21
Rammeområde 31 Barnevern og helse.....	26
Rammeområde 32 NAV	30
Rammeområde 33 Pleie og omsorg.....	34
Rammeområde 4 Plan, miljø og teknikk	40

RÅDMANNENS ÅRSBERETNING 2017

Økonomisk stilling og resultat av virksomheten samt andre vesentlige forhold

Aremark kommunes netto driftsresultat for 2017 viser et negativt resultat på kr 1 040 512. Rammeområdene tilknyttet kommunal drift viser et mindreforbruk på kr 637 636.

Kommentarer til de enkelte artsgrupper: Korte forklaringer i tekst innenfor hvert område.

Lønn/refusjon syke- og fødselspenger:

Netto merforbruk lønn inkl. sos.utg	Kr	552 000
Refusjon syke- og fødselspenger	«	-3 698 000

Mindreforbruk lønn inkl. sos.utg og refusjon syke- og fødselspenger	Kr	-3 146 000
---	----	------------

Herav er det budsjettet lønn VA i drift som er ført i investeringsregnskapet med kr 881 000.

Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal tjenesteproduksjon:

Netto merforbruk	Kr	4 109 000
som i hovedsak skyldes:		
Beverting, mat og drikke	«	115 000
Andre tjenester/overnatting/velferdstiltak	«	-110 000
Annet forbruksmateriell/telefoni/porto	«	-132 000
Datakommunikasjon	«	200 000
Stillingsannonser	«	71 000
Kurs- og konferanseutgifter	«	-182 000
Utg.dekning fosterhjem	«	206 000
Skoleskyss	«	105 000
Vedlikehold/service transportmidler	«	109 000
Strøm/bioenergi	«	499 000
Husleie/andre leier	«	233 000
Leie/leasing maskiner/transportmidler	«	111 000
Driftsavtaler	«	275 000
Vedlikehold	«	2 212 000
Reperasjon av utstyr	«	-206 000
Vedlikehold parker/utearealer	«	-242 000
Konsulent tjenester inkl. juridisk bistand	«	829 000

Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon:

Netto mindreforbruk	Kr	773 000
som i hovedsak skyldes:		
Kjøp av tjenester staten (barnevern)	«	-303 000
Kjøp av tjenester kommuner – IT	«	-747 000
Kjøp av tjenester kommuner – skatteoppkrever	«	231 000
Kjøp av tjenester andre kommuner –barnevern	«	121 000
Kjøp av tjenester – pleie og omsorg	«	210 000
Kjøp av tjenester – samhandling	«	631 000
Kjøp av tjenester andre kommuner VAR	«	-149 000
Kjøp av tjenester andre kommuner – brann	«	59 000
Kjøp av tjenester andre kommuner PPT	«	-150 000
Kjøp av tjenester private – IT/felles	«	695 000
Kjøp av tjenester privat – næringsutvikling	«	58 000
Kjøp av tjenester privat - Plan og byggesak	«	-152 000
Kjøp av tjenester - teknisk	«	313 000
Kjøp av tjenester private – VAR området	«	86 000
Kjøp av tjenester som skal LTO-innberettes	«	-180 000

Overføringer

Netto merforbruk	Kr	3 127 000
som i hovedsak skyldes:		
Momskompensasjon	«	3 714 000
Bidrag til allment kulturarbeid	«	-102 000
Formannskapetets konto	«	-445 000

Finansutgifter

Netto merforbruk	Kr	938 000
som i hovedsak skyldes:		
Renteutgifter	«	-170 000
Avdrag på lån	«	625 000
Utlån næring	«	1 400 000
Sosialt utlån	«	84 000
Avsetning bundne fond	«	-3 805 000
Avskrivninger	«	2 158 000
Mindreforbruk	«	638 000

Brukerbetaling og salgsinntekter

Netto mindreinntekt	Kr	4 814 000
som i hovedsak skyldes:		
Brukerbetalinger	«	115 000
Tilknytningsavgift VA	«	5 390 000
Andre VAR – gebyrer	«	402 000
Slam og avfallsgebyr	«	-222 000
Feieavgift	«	-430 000
Husleie/utleie av lokaler	«	-336 000
Salg av mat og drikke/fellingsavgifter	«	-112 000

Overføringer

Netto merinntekt	Kr -7 798 000
Mat og drikke sykehjemsbeboere/husleie	« -1 345 000
Sum «netto merinntekt»	« -9 143 000
som i hovedsak skyldes:	
Syke- og fødselspenger	« -3 698 000
Momskomp	« -3 714 000
Ressurskrevende brukere	« 404 000
Refusjon staten – fellesutgifter»	« 583 000
Refusjon staten – Voksenopplæring	« -80 000
Refusjon staten – Skolen (utd/tidl innsats)	« -567 000
Refusjon staten – Barnevern og NAV	« -340 000
Refusjon staten – Pleie og omsorg	« -49 000
Refusjon staten – styrket omsorg	« -284 000
Refusjon fylkeskommunen – Skole	« -133 000
Refusjon andre kommuner – Skole	« 131 000
Forsikring	« -1 281 000
Refusjon fra andre/erstatninger	« -80 000

Frie inntekter

Netto merinntekt	Kr -1 444 000
som i hovedsak skyldes:	
Skatteinntekter	« -1 343 000
Rammetilskudd (inntektsutjevning)	« 677 000
Integreringstilskudd	« -546 000
Øremerket tilskudd	« -138 000
Tilskudd fra andre	« -109 000

Finansinntekter

Netto merinntekt	Kr -3 725 000
som i hovedsak skyldes:	
Renteinntekter	« 1 103 000
Utbytte	« 431 000
Mottatte avdrag på utlån	« -187 000
Bruk av bundne fond	« -2 911 000
Avskrivninger	« -2 158 000

Videre utgjør netto premieavvik på pensjonsutgifter for 2017 kr 9 629 inkludert arbeidsgiveravgift. Premieavviket er ført i driftsregnskapet.

Tilskudd til Aremark menighetsråd utgjorde for 2017 kr 1 595 000.

Viser ellers til de enkelte rammeområder.

Sykefravær

Aremark kommune har hatt en nedgang i sykefraværet i 2017 sammenlignet med 2016. Organisasjonen har fokus på oppfølging av sykemeldte medarbeidere og på forebygging av sykdom.

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prosen	8,6	8,9	9,3	7,2	9,6	7,8

Tabell 1: Sykefravær – legemeldt og egenmeldt - utvikling de siste 6 år. Tallene er oppgitt i prosent.

Aremark kommune kjøper HMS-rådgivning fra Stamina helse og det vises til vedlagt årsrapport 2017 fra Stamina Helse i forhold til kommunens HMS-arbeid.

Likestilling

Politisk

Kommunestyrets 17 medlemmer består av 8 kvinner og 9 menn.

Formannskapetets 5 medlemmer består av 2 kvinner og 3 menn.

De to faste utvalg med til sammen 14 medlemmer består av 7 kvinner og 7 menn.

Administrativt

Det er 117 årsverk i kommunen, med til sammen 167 ansatte fordelt på 130 kvinner og 37 menn.

Rådmannen var i 2017 en mann. I virksomhetsledergruppen var 2 kvinner og 2 menn i 2017.

Etisk standard

For å sikre høy etisk standard er det vedtatt skriftlige etiske retningslinjer for politikere og medarbeidere i Aremark kommune.

Økonomisk utvikling

a. Likviditet

Likviditeten i regnskapsåret har ikkevært tilfredsstillende. Både likviditetsgrad 1 og 2 er under den anbefalte grense. Tabellen på neste side viser utviklingen av kontantbeholdningen de siste fem år.

Aremark kommunestyret vedtok i desember 2017 å gi rådmannen fullmakt til å inngå en trekkrettighet/kassekreditt på 10 mill. kr. Avtalen med Marker Sparebank ble inngått i januar 2018.

	2013	2014	2015	2016	2017
Kontantbeholdning					
Kasse, Postgiro, Bank	24 927	70 778	46 374	17 488	11252
Ubrukte lånemidler	5 021	51 908	25 888	3 258	1683
Udisp. del av netto driftsres.	81	634	408	0	638
Fondsmidler	6 162	10 890	11 695	7 490	5147
Korrigert kontantbeholdning	13 663	7 346	8 383	6 740	3784
Kortsiktige fordringer og premieavvik	12 678	16 200	18 410	16 922	13981
Kortsiktig gjeld og premieavvik	22 550	24 181	23 159	28 501	28188
Kortsiktig likviditet driftsformål	3 791	-635	3 634	-4 839	-10423
Likviditetsgrad 1	1,67	3,60	2,80	1,21	0,90
Likviditetsgrad 2	1,11	2,93	2,00	0,61	0,40

Tabell 1: Tabellen viser utviklingen av kontantbeholdningen de siste 5 år. Tallene er oppgitt i 1000 kroner.

Likviditetsgrad 1 = Omløpsmidler/kortsiktig gjeld. Her bør likviditetsgraden være større enn 2 for å kunne si at kommunen har god likviditet.

Likviditetsgrad 2 = kasse og bankinnskudd/kortsiktig gjeld. Her bør graden være større enn 1.

Kommunes finansforvaltning

Aremark kommunestyre vedtok eget finansreglement 02.09.10, sak 32/10. Reglementet er vedtatt med hjemmel i forskrift om finansforvaltning i kommuner og fylkeskommuner som trådte i kraft 01.07.10. Formålet med reglementet er at kommunen skal forvalte sine midler slik at tilfredsstillende avkastning oppnås, uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko, og under hensyn til at kommunen skal ha midler til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall. Reglementet legger opp til at rådmannen skal rapportere vedrørende finansforvaltningen i kommunen i forbindelse med tertialrapporteringen og årsrapporteringen.

Pr. 31.12.17 hadde Aremark kommune plassert sine finansielle aktive slik:

Tabell 2: Plassering av finansielle aktiva

	Pr. 31.12.14	Pr. 31.12.15	Pr. 31.12.16	Pr. 31.12.17	%	Betingelser pr. 31.12.17
	Beløp	Beløp	Beløp	Beløp		
Innskudd hos hovedbankforbindelse:						
Marker Sparebank (inkl. skattetrekkkonto)	12 136 735	33 067 831	16 268 159	10 741 919	95,54 %	1,80 %
Andre banker:						
Berg Sparebank	13 525 643	2 831 591	150 540	152 183	1,35 %	1,10 %
Eidsberg Sparebank	25 057 822	5 595 251	143 516	144 197	1,28 %	0,50 %
Halden Sparebank	10 025 522	158 393	158 472	158 551	1,41 %	0,05 %
KLP	10 011 506	4 707 323	744 308	46 099	0,41 %	0,20 %
Samlet plasseringer	70 757 228	46 360 388	17 464 995	11 242 949	100 %	

Kommunen har ikke plassert noen av sine midler i aksjer/obligasjoner eller andre verdipapirer for å oppnå avkastning.

Pr. 31.12.17 hadde Aremark kommune sine finansielle passiva slik:

Tabell 3: Oversikt finansielle passiva

	Pr. 31.12.14	Pr. 31.12.15	Pr. 31.12.16	Pr. 31.12.17	%	Betingelser pr. 31.12.17
	Beløp	Beløp	Beløp	Beløp		
Lån til investeringer:						
Husbanken	9 183 372	8 680 343	8 165 526	7 636 185	5,28 %	Flytende: 0,581, 1,581 og 1,584
Kommunalbanken	51 808 110	50 293 430	75 078 750	73 025 870	50,49 %	Flytende: 1,387, 1,400 og 1,506 Fast: 2.550
KLP	41 276 244	40 194 680	38 762 177	59 518 895	41,15 %	Flytende: 2,000. Fast: 1,900, 1,930 og 2,400
Lån til videre utlån:						
Husbanken	2 215 262	3 916 114	2 628 996	4 450 892	3,08 %	Flytende: 1,584
Samlet innlån	104 482 988	103 084 567	124 635 449	144 631 842	100 %	

52% av kommunens låneopptak er bundet opp til fastrenteavtaler.

De største enkeltlånene er tatt opp fra Kommunalbanken og KLP til VA og Aremark skole, på hhv. kr 26 590 000, kr 25 000 000, kr 26 300 000 og kr 22 000 000.

Disse låneopptakene ble utført i 2014, 2016 og 2017.

Kommunen har ikke rentebytteavtaler eller finansiell leasing.

b. Soliditet

Gjeldsgraden viser forholdet mellom kapital som er finansiert av utenforstående og kommunen selv. Tabellen nedenfor viser utviklingen i de siste 5 år. Jo mindre gjeldsgraden er jo mer solid er kommunen og desto større er evnen til å tåle tap. (1000 kroner)

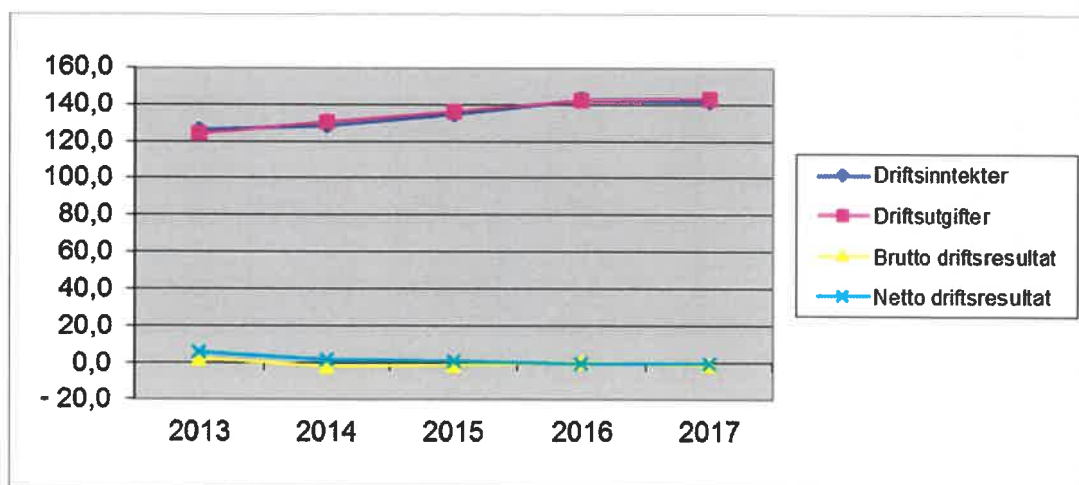
	2013	2014	2015	2016	2017
Gjeld	234 126	299 135	305 300	343 373	364 749
Egenkapital	45 435	44 912	51 707	53 975	58 679
Gjeldsgrad	5,15	6,66	5,90	6,36	6,22

Tabell 4: Aremark kommunes gjeldsgrad de siste 5 år.

c. Inntektsutvikling – brutto- og netto driftsresultat (mill. kroner)

	2013	2014	2015	2016	2017
Driftsinntekter	126,5	128,6	134,7	142,4	141,4
Driftsutgifter	124,4	130,8	136,0	142,4	142,7
Brutto driftsresultat	2,1	-2,2	-1,3	0,0	-1,2
Netto driftsresultat	5,9	1,4	0,7	-0,7	-1,0

Tabell 5: Forholdet mellom driftsinntekter og -utgifter de siste 5 år.

Tabell 6: Forholdet mellom driftsinntekter og -utgifter de siste 5 år, grafisk fremstilt.

Perioden fra 2013 til 2017 viser at avstanden mellom driftsutgiftene og driftsinntektene nesten sammenfallende. Det er viktig at utviklingen følges nøye og at det arbeides målrettet for at inntektene skal bli større enn utgiftene. Dette vil kreve videre stram budsjett disiplin og at nødvendige tiltak iverksettes/opprettholdes.

d. Kommunens lånegjeld

Tabellen nedenfor viser utviklingen i kommunens lånegjeld de siste 5 år. En god indikator for vurderingen av lånegjelden er langsiktig investeringsgjeld i prosent av driftsinntektene. Jo lavere denne er, jo bedre er kommunens evne til å tåle en renteøkning. Langsiktig investeringsgjeld bør ikke overstige 50 % av driftsinntektene.

Aremark kommune har en investeringsgjeld på 99,1 prosent av driftsinntektene i 2017. Dette er et høyt tall, langt over anbefalt nivå.

Det har vært nødvendig å øke kommunens lånegjeld de senere årene, primært for å oppgradere eksisterende bygningsmasse til dagens krav til standard. For å redusere lånegjelden må man i 2018 se på muligheter for salg av kommunal eiendom.

Lånegjeld	2013	2014	2015	2016	2017
Brutto langsiktig lånegjeld	211 576	274 954	282 141	314 872	336 561
- utlån	5 430	5 375	5 831	6 036	9 011
- ubrukte lånemidler 2.9100	5 021	51 908	25 888	3 259	1 683
Netto langsiktig lånegjeld	201 125	217 671	250 422	305 577	325 867
Pensjonsforpliktelser utgjør	156 529	170 417	179 056	190 237	191 929
Langsiktig invest.gjeld	52 477	102 268	99 169	122 006	140 181
Driftsinntekter	126 524	128 576	134 730	142 410	141 449
Netto langsiktig invest.gjeld i % av driftsinntektene	41,5	79,5	73,6	85,7	99,1
Antall innbyggere pr 31.12	1 408	1 406	1 404	1 398	1 399
Netto langsiktig lånegjeld i kroner pr innbygger	142 844	154 816	178 363	218 582	232 929

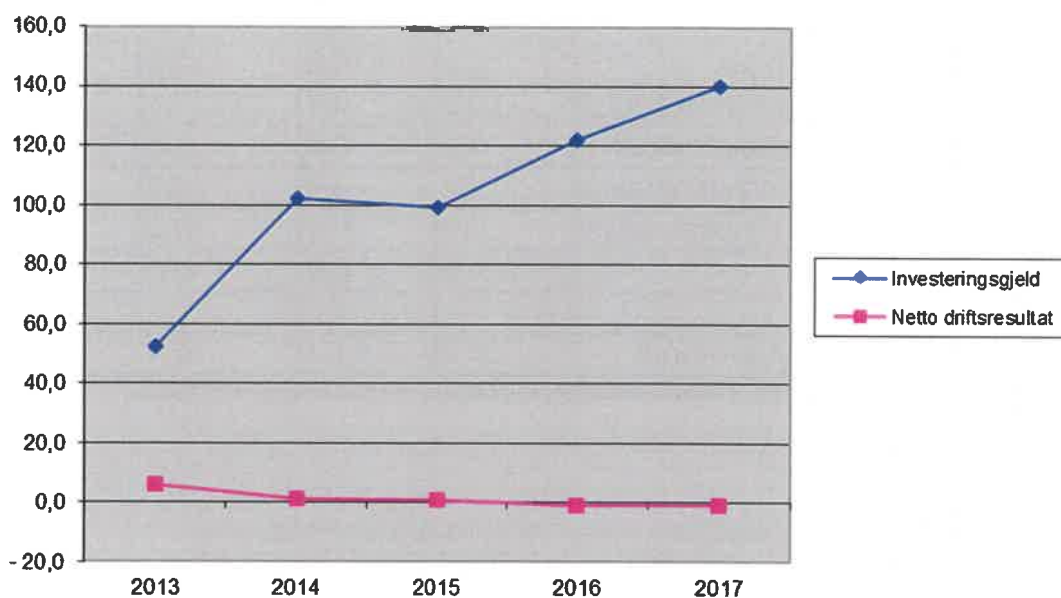
Tabell 7: Utvikling i Aremark kommunes lånegjeld de siste 5 år. Tallene er oppgitt i 1000 kroner med unntak av innbyggertall og kroner pr. innbygger.

e. Gjeld og netto driftsresultat

Tabellen under viser utviklingen av netto driftsresultat i forhold til investeringsgjeld.

	2013	2014	2015	2016	2017
Investeringsgjeld	52,5	102,3	99,2	122,0	140,0
Netto driftsresultat	5,9	1,4	0,7	-0,7	-1,0

Tabell 8: Netto driftsresultat i forhold til investeringsgjeld. Tallene er oppgitt i millioner kroner.

Tabell 9: Driftsresultat sett i forhold til investeringsgjeld. Grafisk fremstilling.

f. Egenfinansiering av investeringer

Nøkkeltallet viser utviklingen av kommunens evne til å egenkapitalfinansiere investeringer. Det bør tas hensyn til pensjonsmidler og utlån. (mill.kroner)

	2013	2014	2015	2016	2017
Kapitalkonto	35 401	34 023	35 970	51 325	63 318
Sum anleggsmidler	241 956	257 069	292 223	362 938	398 195
Egenkapitalandel	15 %	13 %	12 %	14 %	16 %

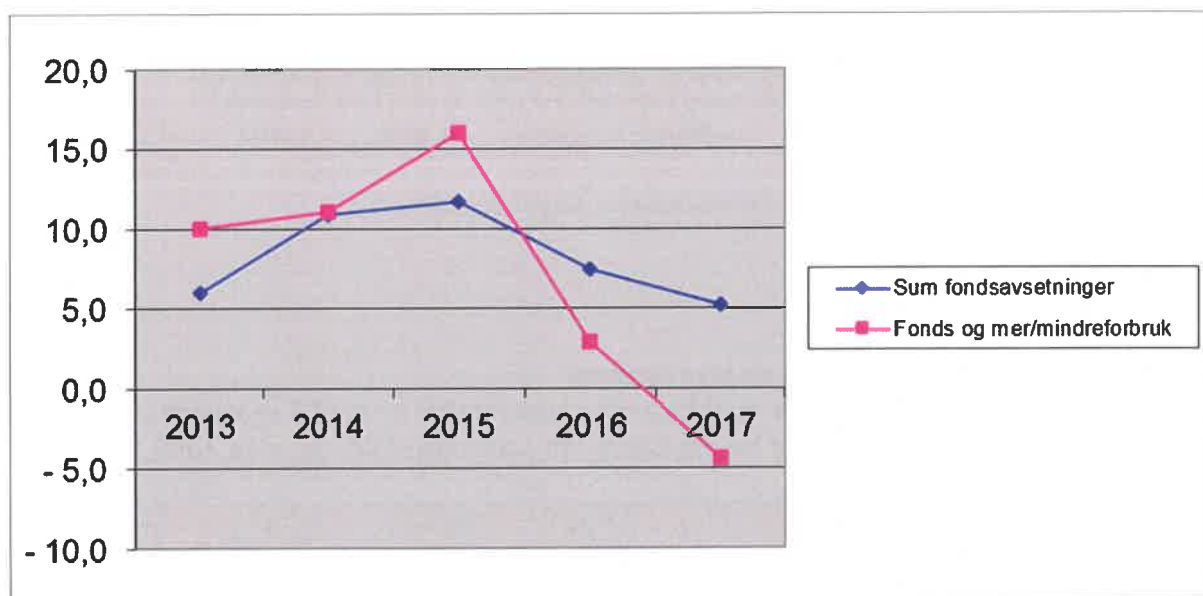
Tabell 10: Kommunens evne til å egenkapitalfinansiere investeringer.

g. Fonds.

Tabellen og diagrammet viser utviklingen av kommunens fondsavsetninger de siste 5 år.

	2013	2014	2015	2016	2017
Disposisjonsfond	0,3	0,4	1,1	1,1	1,3
Bundne driftsfond	4,7	5,5	5,7	5,4	3,5
Ubundneinvest.fond	0,0	4,1	3,8	0,6	0,0
Bundne invest.fond	1,0	0,9	1,1	0,4	0,4
Sum fondsavsetninger	6,0	10,9	11,7	7,5	5,2
Regnskapsmessig mindreforbruk	0,0	0,6	0,4	0,0	0,6
Regnskapsmessig merforbruk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Udisponert i investeringsregnska	4,0	0,0	3,9	0,0	0,0
Udekket i investeringsregnskape	0,0	-0,4	0,0	-4,6	-10,2
Likviditetsreserve	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fonds og mer/mindreforbruk	10,0	11,1	16,0	2,9	-4,4

Tabell 11: Aremark kommunes fondsavsetninger gjennom de siste 5 år. Tallene er i hele mill.

Tabell 12: Fondsavsetninger gjennom de siste 5 år, grafisk fremstilt.

Tabell og kurver viser en oppgang fram til 2015, men fra 2015 til 2017 vises en stor nedgang. Dette beror på udekket i investeringsregnskapet og bruk av fondsmidler i samme periode.

Konklusjon

Regnskapsresultatet og oversiktene over økonomisk utvikling viser at det er behov for å gjøre driftsmessige justeringer i Aremark kommune. Kommunestyret i Aremark har vedtatt at Aremark skal bestå som egen kommune. Det er derfor nødvendig å skape handlingsrom slik at kommunen kan fortsette å tilby nødvendige og gode tjenester til innbyggerne i Aremark. Følgende tiltak blir vesentlige i årene som kommer:

- Det må arbeides målrettet for å redusere driftsutgiftene slik at de blir lavere enn våre driftsinntekter og at det blir mulig å foreta avsetninger til fremtidige investeringer og vedlikehold.
- Vesentlige avvik i driftsnivået gjennom året må budsjettjusteres/korrigerende tiltak iverksettes snarest mulig etter at avviket er kjent.
- Aremark kommune har ved årsskiftet 99,1 % i netto lånegjeld i forhold til brutto driftsinntekter. Dette er på grensen til hva som er forsvarlig og kommunen må arbeide videre med tiltak for å redusere gjeldsnivået.

Rådmannen viser ellers til det fremlagte regnskap og spesifiserte årsrapporter for de enkelte rammeområder/tjenestegrener.

Rådmannen vil takke alle ansatte og politikere for godt samarbeid og vel utført arbeid i 2017.

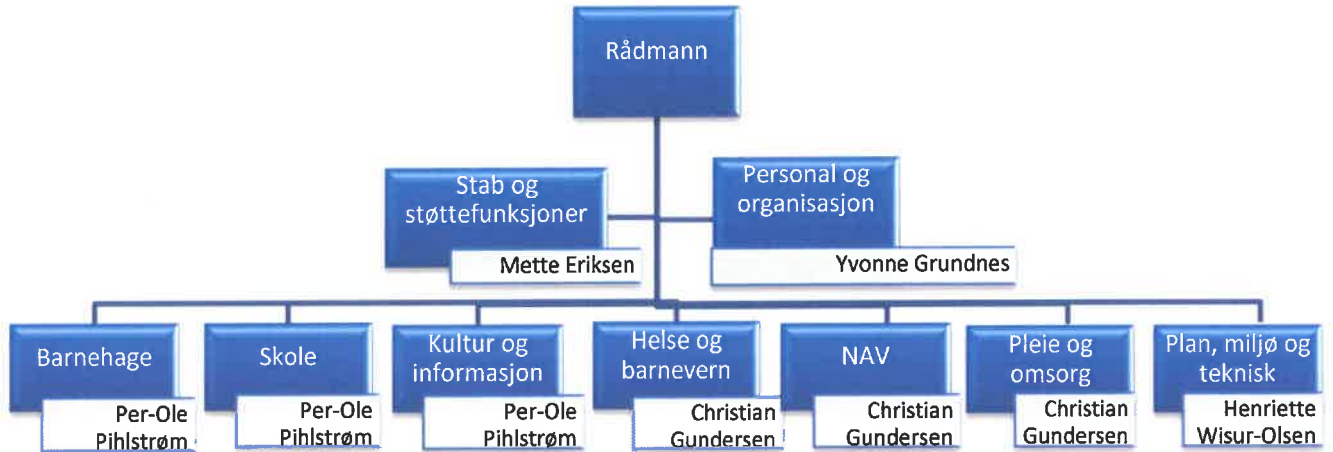
Aremark 31.03.2018

Alice Reigstad
Rådmann

Kommunens virksomheter i 2017

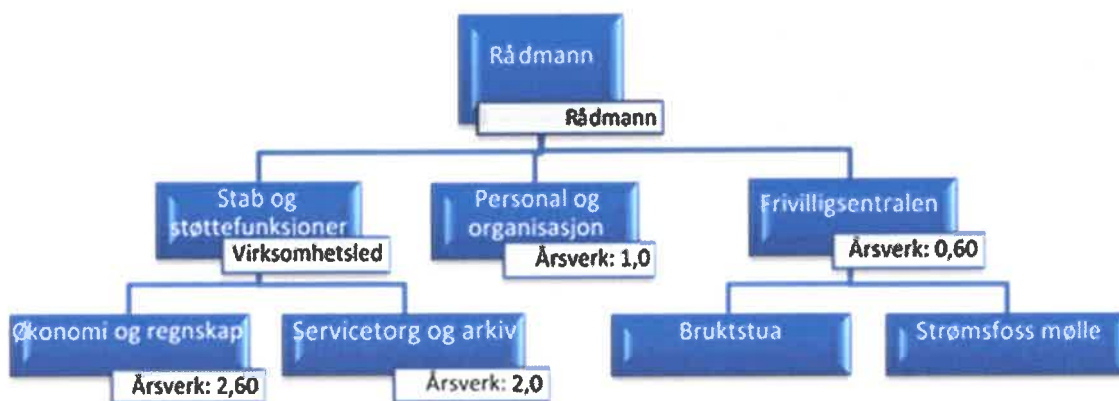
Aremark kommunes organisasjonskart så slik ut i 2017:

Gjennom resten av dokumentet gjennomgås hvert rammeområde.

Rammeområde 11 Politisk styring og sentraladministrasjon

Rammeområde 11 omfatter kommunens politiske ledelse, sentraladministrasjonen og reserverte tilleggsbevilgninger.

Beskrivelse av rammeområdet:

1101 Revisjon omfatter utgifter til kontrollutvalg, Indre Østfold Kontrollutvalgssekretariat og Indre Østfold Kommunerevisjon.

1103 Valg omfatter utgifter i forbindelse med kommune- og stortingsvalg.

111 Andre utvalg omfatter administrasjonsutvalg, arbeidsmiljøutvalg, forliksråd, eldreråd, råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og ungdomsråd.

112 Sentraladministrasjonen omfatter rådmannskontor, arkiv, økonomi og regnskap, skatt og innfordring, personal og organisasjon, eiendomsskattekontor, IT, næringsutvikling (herunder sekretariatsfunksjon for Aremark Næringsforum), informasjon, lærlinger, tillitsvalgte, interkommunalt og internasjonalt samarbeid, tilskudd til menighetsrådet og fellesutgifter.

114 Frivilligsentral

Daglig leder er ansatt i 60 % stilling. Fra 1. januar 2017 er ansvaret for tildeling av midler til frivilligsentralene overført fra stat til kommune. Frivilligsentralen skal være lokalt forankret og drives ut fra lokale forutsetninger og behov. Aktivitetene skal bygge på frivillig innsats, bidra til å skape sosiale møteplasser og legge til rette for lokal frivillig virksomhet. Aremark Frivilligsentral setter i gang aktiviteter til bygdas innbyggere hvor de frivillige er ressursen. Oppgavene avhenger av de frivilliges kapasitet og ønsker om hva de vil bidra med. Frivilligsentralen er ansvarlig for drift av Bruktstua.

117 Strømsfoss Mølle inneholder møllemuseum, galleri og møte-/selskapslokaler

190 Reserverte tilleggsbevilgninger omfatter reserverte bevilgninger etter formannskapets bestemmelse og reserverte bevilgninger for lønnsoppgjørene.

Virksomhetens formål:

Sentraladministrasjonen skal legge til rette for:

- At organisasjonen skal fremstå som effektiv, rasjonell, robust, omstillingsorientert og samlet enhet.
- Å videreutvikle effektiv og hensiktsmessig forvaltning av kommunens økonomiske og menneskelige ressurser.
- Å gi innbyggerne best mulig tjenester og service.

Økonomi:

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.17	Justert budsjett 2017	Opprinnelig budsjett 2017	Avvik i kr.
11 Netto	16 645 741	16 859 325	18 146 494	- 213 584

Kommentarer:

Mindreforbruket skyldes i hovedsak inntekter fra premiefond.

Personal:

	2013	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk	7,2	7,6	7,6	7,6	6,6
Sykefravær	10,2 %	9,7 %	2,1 %	7,6 %	7,3 %

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Budsjett- og økonomiplanprosessen	Høy politisk og administrativ involvering	Budsjett og økonomiplan er gjennomført som forutsatt.
Økonomistyring	Høy fokus på økonomistyring	Det er høy fokus på stram økonomistyring med månedlige rapporteringer.
Samfunnsutvikling	Fokus på folkehelse Revidere kommuneplanens samfunnsdel og arealdel	Administrativ folkehelsekomite. Kommuneplanens samfunnsdel er vedtatt. Arealdelen er under arbeid.
Ledelsesutvikling		Fokus på internkontroll.
Personalpolitikk	Rekruiteringsfremmende tiltak Helse, miljø og sikkerhet (HMS) Kompetanseutvikling	Ingen spesielle tiltak. I tråd med AMUs plan. Spesielt på skolen og pleie/omsorg.
Internkontroll	Bruke internkontrollsystemet aktivt	Internkontrollsystemet er i kontinuerlig utvikling.
IKT	Samarbeid om IKT-drift med Halden kommune.	Migrering til ny IKT-leverandør (99X og Halden) er gjennomført våren 2017.
Kommunikasjonsarbeidet	Profesjonalisere informasjonsarbeidet eksternt og internt.	Det arbeides jevnlig ihht vedtatt strategisk kommunikasjonsplan.
Lærlinger	Økt satsing på lærlinger ved å tilby lærlingeplass til bygdens ungdom.	Aremark har tatt imot 2 nye lærlinger i 2017.
Stortingsvalg	Forberede og gjennomføre Stortingsvalg.	Stortingsvalget er gjennomført og avsluttet i september.
Utredning	Utredning pleie og omsorg og skolen.	Utredning av pleie og omsorg og skole er gjennomført av Agenda Kaupang
Administrasjon	Redusere 1 årsverk fra sommeren 2017 og kjøp av tjeneste fra annen kommune.	1 årsverk er redusert fra 01.07.17. Oppgavene er fordelt på resten av staben og det kjøpes tjenester tilsvarende 0,5 årsverk fra Halden.

**Netto driftsutgift pr. innbygger til adm. styring og fellesutgifter
(inkl. edb, porto, kopiering, telefon mv.- eks. funksjonene 170, 171, 180 og 190)**

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
7 893	7 699	8 063	9 283	3 710	10 306	4 164

Innbyggertallet i Aremerk pr 31.12:

2012	2013	2014	2015	2016	2017
1425	1408	1406	1404	1398	1399

Utviklingen i 2017:

Folketalet 1. januar	Fødte	Døde	Fødselsover- skudd	Innflyttingar		Utflyttingar		Netto- innflytting	Folkevekst	Folketalet ved utgangen av 2017
				I alt	Av dette fra utlandet	I alt	Av dette til utlandet			
1398	8	15	-7	77	6	..	..	6	1	1399

Netto driftsutgift til adm. og styring, i % av totalt netto driftsutgifter

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
11,5	10,9	11,0	12,4	6,9	12,7	7,1

Lønn til adm. styring og fellesutgifter i % av totale lønnsutgifter

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
11,5	10,4	10,3	10,5	7,1	10,2	6,1

Rammeområde 21 Oppvekst og kultur

Skole

2110 Aremark skole

Beskrivelse av rammeområdet:

Aremark skole er Aremark kommunes eneste skole. Det er en kombinert skole for elever fra 1. til 10. klassetrinn. Skolen har ansvar for all opplæring på grunnskolenivå og har tilbud om skolefritidsordning for elever fra de fire laveste klassetrinn.

Oversikt over antall elevtall (uten hensyn til inn- og utflytting):

2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
177	180	182	175

Antall barn i skolefritidsordningen var høsten 2017 42, hvorav 25 hadde hel plass.

Prognosene kan tyde på at Aremark skole er på vei inn i en periode med en markant reduksjon i elevtallet, dersom det ikke inntreffer en netto innflytting av barnefamilier med barn grunnskolealder. I løpet av noen år kan det se ut til at elevtallet vil stabilisere seg rundt 150 elever.

Formål:

Målet for skole og SFO er å legge forholdene til rette for at elevene skal oppleve barne- og ungdomsårene som en god, trygg og meningsfylt tid der læringen skal ha en sentral plass, men der også opplevelsen av å være aremarking befester seg med tanke på en framtid i Aremark.

Aremark kommune er en MOT-kommune, og Aremark skole er en MOT-skole. De tre setningene som uttrykker MOTs kjerneverdier og MOT-pedagogikkens grunnprinsipper er:

- mot til å leve
- mot til å bry seg
- mot til å si nei

Det arbeides kontinuerlig for et helhetlig læringsmiljø som fremmer både sosial og faglig utvikling. I forbedringsarbeidet er det lagt vekt på et konstruktivt skole/hjem-samarbeid og målrettet aktivitet i Skolemiljøutvalget og Samarbeidsutvalget for skole og barnehage.

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Skolebasert utviklingsarbeid	<p>Satsingsområder 2013/2017:</p> <p>Grunnleggende ferdigheter i lesing med vekt på tidlig innsats</p> <p>Inkluderende læringsmiljø</p>	<p>Skolen utarbeidet Årsplan 2017 som bakgrunn for en operasjonalisering av satsingsområdene.</p> <p>Planen er godkjent i Samarbeidsutvalget</p>
Grunnleggende ferdigheter i lesing – tidlig innsats	Barnehage og skole skal delta i den nasjonale strategien for språk, lesing og skriving kalt språkløyper. Særlig fokus på overgang fra barnehage til skole	<p>Det er opprettet funksjon som leseveileder</p> <p>Barnehage og skole samarbeidet om språkløyper.</p> <p>I Årsplan 2017 er det tatt inn en tiltaksplan for hvert årstrinn for utvikling av grunnleggende ferdigheter i lesing</p>
Helsefremmende skole	<p>Aremark skole er sertifisert som helsefremmende skole.</p> <p>Aremark skole skal delta i nettverk for helsefremmende skoler som er opprettet av Østfold fylkeskommune/Folkehelse og videreføre arbeidet</p>	Aremark skole ble etter søknad tildelt midler fra styret i Østfoldhelse til våre lokale RØRE-prosjekter. Hovedprosjektet er kalt «Gøy på landet.» En del av midlene er benyttet til lønnsmidler til en «RØRE-ambassadør» som er prosjektleder og koordinator for skolens helsefremmende arbeid.
Inkluderende læringsmiljø	Det inngås avtale med MOT og en utvidelse av samarbeidet med tilleggsprogrammet «Skolen som samfunnsbygger.» Målsettingen er en skole og et lokalsamfunn der alle blir sett på en positiv måte gjennom forsterking av en felles verdiplattform.	Arbeidet med MOT er intensivert og kursholder fra MOT sto for det faglige innholdet under skolens planleggingsdag i november. Skolen har i tillegg utvidet med programmet «Mitt valg» med tilhørende kursing av personalet.

	<p>Deltakelse i nettverk hos Fylkesmannen i prosjektet «Bedre læringsmiljø»</p> <p>Skolemiljøutvalget (SMU) skal ha en koordinerende rolle i arbeidet med det helhetlige læringsmiljøet. Det skal legges stor vekt på elevens deltakelse i prosessene.</p> <p>Det skal i personalsamlinger arbeides med felles verdsett for ansatte til beste for yrkesutøvelsen</p> <p>Deltakelse i kommunes tverrfaglige samarbeid til beste for barn, ungdom og familier</p>	<p>Rektor og avdelingsleder støttetjenester deltok i samlinger hos Fylkesmannen.</p> <p>SMU har hatt jevnlige møter med læringsmiljø på dagsorden.</p> <p>Ekstern kursholder har vært benyttet i dette arbeidet.</p> <p>Skolen deltar aktivt i tverrfaglige møter, herunder TET-møter med barnevern og PPT.</p>
Gjennomgang av skolesektor	<p>Kommunestyret bestilte en gjennomgang av skolesektoren for å få en bred analyse av nåsituasjonen og belyse hvilke utfordringer kommunen står overfor med hensyn til kvalitet på dagens opplæringstilbud.</p> <p>Agenda Kaupang fikk oppdraget.</p>	<p>På bakgrunn av nåsituasjonsbeskrivelsen kom Agenda Kaupang med 10 anbefalinger som alle er fulgt opp eller skal følges opp administrativt og politisk.</p>

2120 Aremark SFO

Opplæringsloven sier at kommunen skal ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1. til 4. årstrinn og for barn med særskilte behov for 1. til 7. årstrinn.

Antall barn i skolefritidsordningen var høsten 2017 42, hvorav 25 hadde hel plass.

Onsdag har vært fridag for elevene i 1. til 4. trinn ved Aremark skole. Denne dagen tilbyr SFO et heldagstilbud med varierte aktiviteter.

SFO har en sentral rolle i vår satsing som helsefremmende skole.

2130 Kulturskole

Aremark kulturskole tilbyr undervisning i gitar- og pianospill.

Høsten 2017 startet 20 elever ved skolen, fordelt på 13 pianoelever og 7 gitarelever.

Lønn til dirigent for Aremark skolekorps er lagt inn i kommunens budsjett for kulturskole.

Etter anbefaling i Agenda Kaupangs gjennomgang av skolesektoren vil kulturskolens arbeid og kvalitetsutvikling bli innlemmet i den årlige rapporten om tilstanden som kommunen er forpliktet til å lage for grunnskolen.

2140 Voksenopplæring

Aremark kommune har opprettet et voksenopplæringstilbud med bakgrunn i vedtak om bosetting av flyktninger.

Aremark kommune gir også et voksenopplæringstilbud innenfor opplæringslovens bestemmelser for dette.

En av Agenda Kaupangs anbefalinger lyder:

«Det bør vurderes om voksenopplæringen er i stand til å utføre tjenester i småskala til et begrenset elevtall eller om det er bedre å kjøpe tjenestene.»

Aremark kommunestyre har vedtatt at man i løpet av 2018 skal søke å inngå avtale om å kjøpe tjenestene.

Kultur

Kulturdivisjonen har omfattet administrasjon av kultur, Myrland Ungdomsgård, Aremark bibliotek, svømmehall, bygdekino og Furulund allbrukshus, samt Aremark idrettshall.

Formål:

Målsettingen er å bidra til et aktivt kulturliv i kommunen for barn, unge og voksne. Det skal legges til rette for et levende lokalsamfunn med nyskapingsevne, verdiskaping, kulturelt mangfold, frivillig innsats, like muligheter for alle og fravær av diskriminering.

Viktige innsatsfaktorer er idrettsliv, ungdomsklubb, bibliotek, konserter og festivaler. Det legges til rette for at godt samarbeid med frivilligheten.

2150 Furulund – aktiviteter

Utleie av lokaler organiseres av kafévert i samarbeid med Aremark kommune. Furulund allbrukshus gir alle innbyggere mulighet til å benytte utleierom av høy kvalitet.

Svømmebassenget har åpent for publikum 8 måneder i året. Skolen benytter bassenget til svømmeopplæring.

Bygdekinoen kommer med filmfremvisning ca 5-6 ganger pr år.

2155 Aremarkhallen

Sammen med svømmebassenget gir Aremarkhallen innbyggere i alle aldre mulighet for allsidig idrettslig aktivitet.

2160 Kultur

Enheten omfatter administrasjon og planlegging, budsjettet for tildeling av kulturmidler til idrett, lag og foreninger, kultur-/idrettspris, tilskudd til diverse arrangement, museumsstøtte.

2170 Aremark folkebibliotek er et kombinert skole -og folkebibliotek.

Bibliotekets hovedoppgave er formidling av litteratur og å være en offentlig debattarena. Oppgraderte lokaler sikrer god tilgjengelighet på tjenesten.

I tillegg til biblioteket er det tilrettelagt en kulturscene. Det gjenstår investeringer i kulturscenen før denne er fullt ut operativ.

2180 Myrland Ungdomsgård

Aremark Ungdomsklubb har hatt sine lokaler i Myrland Ungdomsgård. Lokalene ble stengt for formålet etter tilsynsbesøk våren 2017. Høsten 2017 flyttet klubben sine lokaler midlertidig til Furulund. Et arbeid er igangsatt for å finne fram til den framtidige basen for ungdomsklubben.

Ungdomsklubben arbeider etter prinsippene i MOT.

Barnehage**2190 Aremark barnehage/2195 Barnehager andre kommuner**

Beskrivelse av rammeområdet:

Aremark barnehage er en tre avdelings barnehage. Det er 2 avdelinger for barn i alderen 3 – 5 år og 1 småbarnsavdeling for barn i alderen 1-3 år, totalt 70 plasser. Aremark barnehage har medarbeidere i 12,24 årsverk fordelt på 16 personer.

Virksomhetens formål:

Trygghet, trivsel og tilhørighet.

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. (Barnehageloven §1 Formål 1.ledd).

Drift:

Ved hovedopptaket 2017 kunne barnehagen tilby alle søkere fra Aremark det tilbudet de ønsket seg. Barnehagen har mottatt noen søknader også etter hovedopptaket, og har kunnet tilby noen av dem plass utover høsten. Aremark kommune oppfyller kravet om full barnehagedekning (i henhold til kommunestyrevedtak).

Barnehagen tilbyr 60 %, 80 % og 100 % plasser (40 % i særskilte tilfeller), og foreldrene kan ønske dager. Ønskene har i stor grad blitt imøtekommet.

Det er kun én mann i personalgruppa. Vi har en stor andel fagarbeidere blant våre ansatte. I løpet av året er det perioder med sykefravær, dette betyr at barnehagen må bruke vikarer for å

oppretholde forsvarlig drift. Dette vurderes fra dag til dag. Da det er begrensede midler til å sette inn vikar, må styrer også i større grad brukes i miljøet, men ikke i fulle vakter.

Grunnet overbemanning ble to ansatte flyttet til skolen høsten 2016, deriblant styrer. Det medførte at to pedagoger ble flyttet fra avdelingene til styrerkontoret, hvilket igjen førte til at barnehagen hadde for lav pedagogisk bemanning i forhold til antall barn. Dette er rettet opp fra 01.01.18. da ny styrer ble tilsatt.

Personalet som jobber med de minste barna har gått på etter- og videreutdanning på Høgskolen i Østfold.

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Miljørettet helsevern	Formålet i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler «er å bidra til at miljøet i barnehager, skoler og andre virksomheter fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygge sykdom og skade.	Barnehagen har egen handlingsplan mot mobbing. Høsten 2016 og våren 2017 jobbet vi med Udir sin plan «Barns trivsel – voksnes ansvar» på personalmøtene.
Folkehelse	«Sjumilsteget» er også en del av vårt arbeid med tanke på tettere samarbeid på tvers av virksomhetene i et folkehelseperspektiv	Tverrfaglig team er et resultat av nettopp «sjumilssteget» og tettere samarbeid mellom etatene. Vi har oppsatt møteplan. Vi tar opp felles tema og enkeltsaker, hvor vi gir råd og veiledning.
Helsefremmende tiltak	Det ble jobbet med kriteriene for «Helsefremmende barnehager». Fokus på aktivitet for barna	Vi ble sertifisert som helsefremmende barnehage våren 2016. Vi har jobbet med kriteriene på noen personalmøter, og hadde ekstra fokus på kriteriene rundt matserving og hygiene i barnehagen. På slutten av 2017 valgte vi nye fokusområder for neste år. Alle barna er ute hver dag, så fremt temperaturen tillater det. Barnehagen har egne aktivitetsgrupper, en gang pr mnd.

	<p>Fokus på hygiene og matservering</p> <p>Bruk av idrettshallen</p>	<p>Vi serverer mat, som oftest varmmat, en gang i uka på hver avdeling. I slutten på 2017 økte vi mattilbudet med å tilby knekkebrød m/pålegg til fruktstunden.</p> <p>Vi har fått tildelt en time hver onsdag som fordeles på alle avdelingen utfra ønsker og behov.</p>
Overgang barnehage til skole	Samarbeid med skole senest året før barnet kommer i skolealder	Dette gjennomføres og er innarbeidet i eget årshjul. Barnehagen og skolen ble slått sammen som felles virksomhet, og plan for overgang barnehage til skole skal derfor opp til ny vurdering.

Ved hovedopptaket 2017 fikk alle som ønsket, plass i Aremark kommunale barnehage.

Økonomi:

Rammeområde og enheter	Regnskap 2017	Revidert budsjett 2017	Opprinnelig budsjett 2017	Avvik
21 Oppvekst og kultur	30 688 278	32 173 022	31 655 285	-1 484 744
2110 Aremark skole	20 552 238	21 052 336	20 727 208	-500 098
2120 Aremark SFO	629 290	708 850	689 299	-79 560
2130 Kulturskole	809 993	863 153	848 402	-53 160
2140 Voksenopplæring	-298 710	-145 916	-156 811	-152 794
2150 Aktiviteter Furulund	294 047	355 301	352 286	-61 254
2155 Aktiviteter Aremarkhallen	183 707	194 600	194 600	-10 893

2160 Kultur	313 314	590 492	590 492	-277 178
2170 Aremark bibliotek	890 777	868 543	856 106	22 234
2180 Myrland	441 436	542 968	535 611	-101 532
2190 Aremark barnehage	6 357 442	6 592 693	6 468 092	-235 251
2195 Barnehager andre kommuner	514 741	550 000	550 000	-35 259

I tabellen ovenfor er tallene rundet av ned til nærmeste krone i hver rad.

Rammeområdet sto samlet for et mindreforbruk i regnskap i forhold til revidert budsjett på 1 484 744 kroner. De enkelte enheters resultat og bidrag til samlet regnskap framgår av tabellen. Av enhetene er det kun bibliotek som ikke hadde et mindreforbruk.

Sammenligning KOSTRA/nøkkeltall:

Netto driftsutgifter, grunnskole, i % av totale netto driftsutgifter

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
21,7	22,9	23,9	25,4	22,9	21,4	22,5

Netto driftsutgifter, grunnskole, pr innbygger

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
14 853	16 227	17 414	18 975	12 223	17 446	12 999

Korrigert brutto driftsutgifter pr elev

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
130 221	144 358	153 549	157 949	108 064	161 883	112 915

Elever pr kommunal skole

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
177	175	182	175	284	76	235

Netto driftsutgifter, barnehage, i % av totale netto driftsutgifter

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
7,7	7,5	8,2	7,5	13,5	8,8	14,5

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
105 070	103 556	149 161	136 421	135 923	158 443	145 339

Andel barn 1-5 år med barnehageplass i %

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
84,5	80,6	73,2	82,5	89,6	89,3	91,3

Rammeområde 31 Barnevern og helse

Beskrivelse av rammeområdet:

3111 Helsestasjonstjenesten omfatter drift av helsestasjonen.

Tjenesten drives i medhold av lov om kommunehelsetjenester og omfatter miljørettet helsevern, helsestasjonsvirksomhet, helsetjenester i skoler og opplysningsvirksomhet i henhold til lover og forskrifter. Det er i tillegg opprettet et eget tilbud rettet mot ungdom, Ungdommens helsestasjon, jordmortjenester blir levert i samarbeid med Halden kommune. Helsesøstertjenesten har et særlig ansvar overfor barn/unge, deres familier og nærmiljø.

3112 Legetjenesten omfatter kommunelege samt to hjemler for fastlege, slik at legedekningen er tilfredsstillende for befolkningen. Det er pr i dag 60 % stilling som kommunelege i Aremark. I tillegg har den ene fastlegen 10 % stilling som smittevernlege.

3113 Miljørettet helsevern

Gjelder kjøp av tjenester. Aremark kommune kjøper tjenester fra Sarpsborg kommune på dette området, og som tidligere nevnt utøver den ene fastlegen arbeidet som smittevernlege i 10 % stilling knyttet til miljørettet helsevern.

3114 Fysioterapitjenesten omfatter tiltak innen forebyggende helsearbeid, helsestasjonsvirksomhet, skolehelsetjeneste, barnehage, opplysningsvirksomhet, behandling av sykdom, skade eller lyte, habilitering/rehabilitering, tilrettelegging av det fysiske miljøet for den enkelte, tekniske hjelpemidler, samt omsorg - i og utenfor institusjon. Tiltak kan grovt deles inn i forebyggende tiltak, undersøkelse og behandling, habilitering/rehabilitering og veiledning/undervisning.

Kommunalt driftstilskudd gis i dag til 0,5 årsverk for fysioterapeut, samt at kommunen har 0,5 årsverk for fastlønnet kommunefysioterapeut.

3115 Psykiatritjenesten er organisert som en del av Barnevern og helse. Tjenesteområdet følger direkte av både helse- og sosiallovgivningen med vekt på å sikre mennesker med psykiske lidelser likeverdige helsetjenester, tilfredsstillende omsorgstilbud og nødvendige helsetjenester på lik linje med andre brukergrupper. Mennesker med psykiske lidelser er en forsømt pasientgruppe, og kommunens arbeid skal sørge for et forbedret tilbud til gruppen.

Arbeidet har fulgt sentrale myndigheters opptrappingsplan for psykisk helse, og har vært delfinansiert gjennom øremerkede midler i tiden 1999-2008. Fra 2009 inngikk tilskuddet til arbeidet i rammeoverføringene til kommunen.

Fokus vil fortsatt være rettet mot å styrke tjenestetilbudet til personer med psykiske lidelser slik at gruppen sikres:

- Tilfredsstillende bolig med tilstrekkelig bistand
- Mulighet til meningsfulle aktiviteter og sosialt fellesskap
- Nødvendige helsetjenester og individuell oppfølging

3116 Folkehelse. Folkehelsearbeidet i kommunen skal drives etter Lov om folkehelsearbeid, formålet er å fremme folkehelse, herunder utjevne sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

Det er opprettet en kommunal folkehelsekomite hvor rådmann, virksomhetsleder barnevern og helse, kommunelege, virksomhetsleder kultur/næring samt folkehelsekoordinator inngår.

3130 Barneverntjenesten omfatter tjenester gitt i medhold av lov om barneverntjenester. Oppgavene dreier seg i hovedsak om undersøkelser og utredninger på bakgrunn av bekymringsmeldinger for barn og ungdom, saksforberedelser for fylkesnemnda for sosiale saker, iverksettelse av tiltak som støttekontakter, besøkshjem, fosterhjem, og plasseringer i institusjon, oppfølging av vedtak, rådgivning, tilsyn og forebyggende tiltak for barn og ungdom.

Virksomhetens formål:

Organiseringen av dagens virksomheter har som formål å skape større fleksibilitet mellom fagområdene, samt utnytte både faglige og økonomiske ressurser på en slik måte at innbyggerne opplever å møte en helhetlig tjeneste.

Drift

Stillingen til virksomhetsleder for barnevern og helse er lokalisert på rådhuset. Foruten oppgaver med å ivareta administrative forhold, knyttet til kommunehelsetjenesten som omfatter blant annet helsestasjon, kommunelege, fysioterapitjenesten og psykiatritjenesten, skal stillingen ivareta både det utøvende og det administrative ansvaret for barneverntjenestens kjerneoppgaver.

Økonomi:

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.17	Justert budsjett 2017	Opprinnelig budsjett 2017	Avvik i kr.
31 Netto	7 364 448	8 204 230	8 128 326	-839 781,35

Kommentar:

- Sykefravær med delvis inntak av vikar
- Rimeligere tiltak barnevern

Personal:

	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk	7,0	7,0	7,0	7,0
Sykefravær	7,1	11,1	14,3	18,5

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Tverrfaglig tilnærming	Barnevern, psykiatri og rus har flere fellesnevner. Kommunens øvrige tjenester overfor barn og unge er viktige samarbeidsparter. Kvalitet i arbeidet gir bedre tjenesteyting og vil på sikt også være kostnadseffektivt. Tidlig innsats er den strategiske hovedtilnærmingen innenfor dette virksomhetsområdet.	Samarbeidet med de øvrige instanser i kommunen, som har behov for bistand har hatt en positiv utvikling i perioden. Dette arbeidet videreføres og videreutvikles for å opprettholde dagens nivå og forbedres.
Tidlig innsats	Tilstedeværelse/samarbeid barnehage, skole, ungdomsklubb Videreutvikle tverrfaglig samarbeid (tverrfaglig team for barn og unge) Delta i utviklingen av tverrfaglige samarbeidsmetoder og forebyggende arbeid.	Tidlig innsats er et satsningsområde, som blant annet ivaretas av tverrfaglig team. Deltagerne i teamet har i perioden deltatt i kompetansehevede tiltak som barn i rusfamilier og prosjektet tidlig inn i regi av Korus Øst. Det har i tillegg blitt utarbeidet en veileder i forhold til meldeplikt osv som informerer de aktuelle instanser.
Kompetansesikring	Kompetanseheving av de ulike fagretningene vil vektlegges, for på denne måten å kunne møte befolkningens behov med kvalitativ god metodikk og kunnskap på de ulike fagområdene	Det har i perioden vært fokus på kompetansehevede tiltak for å møte de utfordringene kommunen har hatt og får fremover, spesielt på integrering av flyktninger og barn og unge. Vi har i perioden erfart at dette arbeidet er krevende og ressursen på området bør økes.
Folkehelse	Virksomheten har koordineringsansvar og har sekretariatsfunksjon for den administrative Folkehelsekomite Utarbeide skriftlig oversikt over helseutfordringene i kommunen (kommuneplanens samfunnsdel)	Helsefremmende skole og barnehage har hatt en sentral plass i folkehelsearbeidet, dette er et arbeid det vil jobbes videre med. Deltagelse i det

		fylkeskommunale folkehelsearbeidet prioriteres.
--	--	---

Sammenligning KOSTRA/nøkkeltall

Barnevern

Netto driftsutgifter til sammen pr. innbygger

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
2 458	2 174	1 916	1 862	2 555	1 716	2 190

Andel barn med barneverntiltak ift. innb. 0-17 år, prosent

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
5,9	6,4	8,0	8,5	-	-	5,0

Andel barn med tiltak pr 31.12 med utarbeidet plan, prosent

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
100	92	83,3	95	-	-	88

Kommunehelsetjenesten

Netto driftsutgifter for kommunehelsetjenesten i % av totale netto driftsutgifter

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
4,5	4,0	3,8	3,9	4,2	5,9	4,5

Netto driftsutgifter pr. innbygger til kommunehelsetjenesten

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
3 090	2 816	2 808	2 926	2 214	4 791	2 603

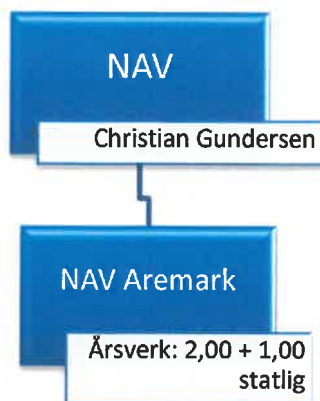
Legeårsverk pr. 10.000 innbyggere i kommunehelsetjenesten

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
11,4	17,1	17,2	17,2	11,0	16,1	11,0

Fysioterapiårsverk pr. 10.000 innbyggere

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
3,7	7,4	7,5	7,4	8,2	11,9	9,4

Rammeområde 32 NAV

Beskrivelse av rammeområdet:

3220 Fellestjenester sosial

Her ligger det lønn til faste stillinger og administrative kostnader knyttet til drift av det kommunale området i NAV (sosiale tjenester).

3221/3222 Sosialkontoret (økonomisk sosialhjelp og andre sosiale formål)

Kapitlet hjemler i hovedsak ytelser og tjenester i henhold til Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og skal fremme økonomisk og sosial trygghet, samt bedre levevilkårene for vanskeligstilte.

I tillegg til økonomisk rådgivning og hjelp, har NAV Aremark ansvaret for arbeidet med bosetting av flyktninger, det kommunale rusområdet og formidling av husbankens låne- og støtteordninger.

Virksomhetens formål:

NAVs visjon "Vi gir mennesker muligheter" skal stå sentralt i utformingen av tjenestetilbudet til brukerne våre.

NAV-Aremark skal bygge sitt arbeide på NAV-reformens overordnede målsettinger.

- Få flere i arbeid og færre på stønad
- Gjøre det enklere for brukerne, og tilpasse forvaltningen til brukernes behov
- Få en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning.

Mål og styringsparametere for områdene blir gitt i mål- og disponeringsbrevet til fylkene tidlig hvert år.

Organiseringen av dagens virksomheter har som formål å skape større fleksibilitet mellom fagområdene, samt utnytte både faglige og økonomiske ressurser på en slik måte at innbyggerne opplever å møte en helhetlig tjeneste.

Drift:

Stor oppmerksomhet på arbeid med enkeltpersoner som har vært langtidsmottakere av sosialstønad eller står i fare for å bli langtidsmottakere. Fokus for arbeidet har vært å få brukeren over i aktivitet eller andre stønadsordninger som er mer hensiktsmessig. Dette i tråd med NAV-reformens intensjon.

Økte henvendelser i forhold til rus. Det er også en tendens til at eldre rusmisbrukere i større grad har oppsøkt kontoret for hjelp.

Det har i løpet av 2017 vært en jevn pågang når det gjelder gjeldsrådgivning, da spesielt i forbindelse med kredittkortgjeld.

Økonomi:

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.17	Justert budsjett 2017	Opprinnelig budsjett 2017	Avvik i kr.
32 Netto	4 103 229	4 018 092	3 988 794	85 137

Kommentar:

- Merutgift ifm flyktninger der inntekten er ført på annen ramme

Personal:

	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk kommunale	1,4	1,4	2,4	2,4
Sykefravær	6,3	0,0	0,2	8,9 %

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Redusere omfanget av økonomisk sosialhjelp	Kvalifiseringsstønad og AAP (Arbeidsavklaringspenger) har som intensjon å få brukere over fra passiv til aktiv ytelse/stønad. Dette blir spesielt viktig når man ser en økning i antall arbeidsledige. Dette setter krav til medarbeidere i NAV om å arbeide slik at brukere kommer på riktig ytelse. Uføreforhøret ble implementert 2015, reglene for å kombinere arbeid med uføretrygd støtter opp under regjeringens mål om at flest mulig skal delta i arbeidslivet med de mulighetene de har.	Vi ser store utfordringer ved arbeidsmarkedet i tiden fremover, å få brukere ut i aktivitet blir et fokusområde det satses på. For flyktningene blir introprogrammet en sentral aktivitet. 2017 har vært belastende i forhold til tilflytting av sosialhjelpsmottagere, vi ser en økning av tilflyttere, som er avhengig av sosialhjelp i hverdagen, dette som et resultat av blant annet lave boligpriser og lave bostøtter ved leieforhold.
Bosatte flyktninger	Aremark kommune har bosatt familier med barn, dette med tanke på en god integrering.	2017 har bydd på store utfordringer i forhold til kommunens flyktninger, vi erfarer at språkopplæringen ikke er god nok, dette som et

		<p>resultat av at vi ikke får bosatt flere flyktninger slik at gruppen er for liten til å sikre et kvalitativt godt tilbud til de som har behov for dette. 2018 vil by på til dels store utfordringer i språkopplæring og sysselsetting av de allerede bosatte flykninger. Dette krever uforholdsmessig mye ressurser som går på bekostning av andre lovpålagte oppgaver som folkehelsearbeid.</p>
Arbeid først	<p>Arbeid/aktivitet for trygd og sosialhjelp Bruktstua – samarbeid med frivillige (Frivilligsentralen)</p>	<p>Arbeid og aktivitet er og har vært sentrale begreper i NAV og en rettesnor for arbeidet som er utført i 2017, det vil hele tiden være fokus på aktivitet og å gi mennesker muligheter. Den frivillige delen av Aremark samfunnet har bidratt og bidrar aktivt for å få mennesker ut i meningsfull aktivitet, dette arbeidet må opprettholdes og videreutvikles fremover.</p>
Økonomisk sosialhjelp	<p>Sikre tilstrekkelig økonomi til livsopphold, med særlig fokus på barnefattigdom og vektlegging av barnefamilier og enslige forsørgere</p>	<p>NAV har hatt og skal ha fokus på arbeid og aktivitet, men samtidig sørge for at mennesker opprettholder et økonomisk akseptabelt nivå sett i forhold til livsoppholdsnormen, unngå barnefattigdom og ha fokus på barnefamilier og enslige forsørgere. 2016 har vært en utfordring i forhold til tilflytting av svake grupper uten inntekt. Sosialstønad skal ikke være en varig ytelse, men en ytelse som skal bidra til å løse en vanskelig livssituasjon i en kort periode. Det vil fra nyttår 2017 bli stilt aktivitetskrav til ytelsen for mottakere under 30 år.</p>

Sammenligning KOSTRA/nøkkeltall**Netto driftsutgifter til sosialtjenesten, i % av totale netto driftsutgifter**

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
2,5	2,8	3,8	3,6	4,9	2,2	4,3

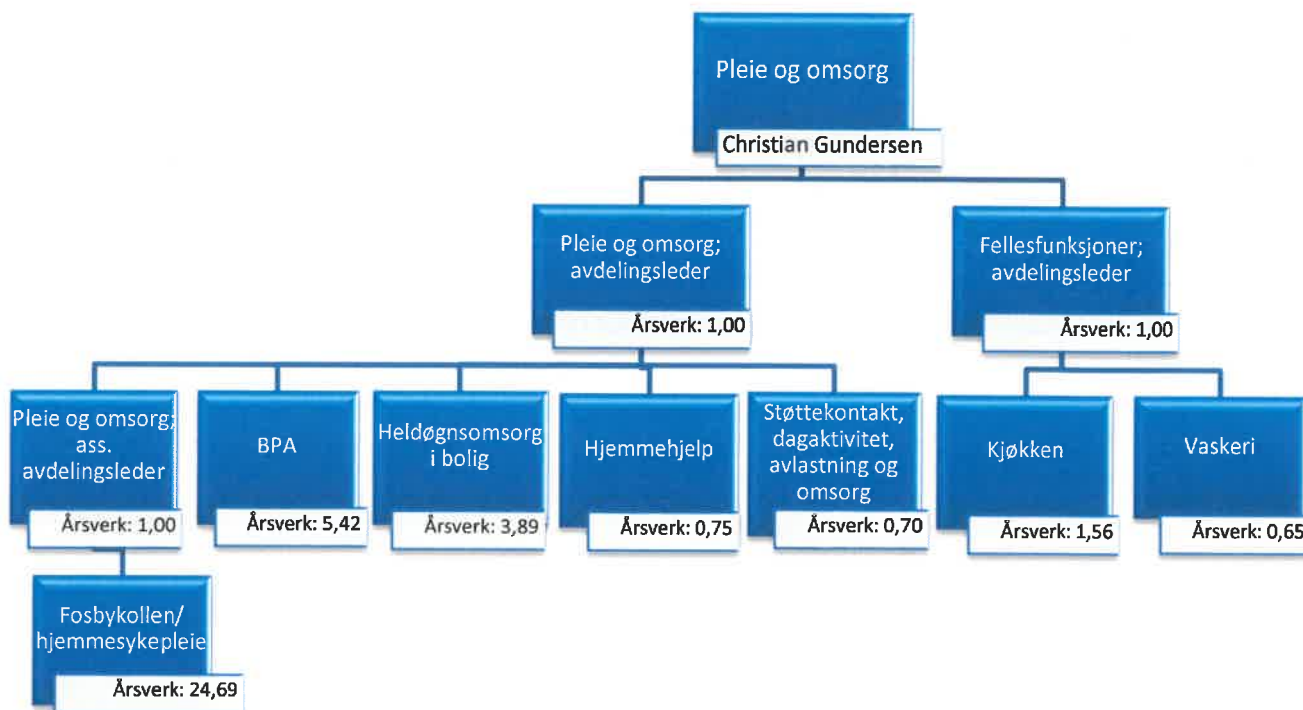
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
3,0	2,9	3,6	3,9	-	-	2,6

Sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde, andel

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
33,3	43,9	48,0	37,0	-	-	41,0

Rammeområde 33 Pleie og omsorg

Beskrivelse av rammeområdet:

Virksomhet pleie og omsorg omfatter:

- Fosbykollen sykehjem og hjemmesykepleie
- Hjemmehjelp, heldøgns omsorg i bolig, BPA og PA, støttekontakter, omsorgslønn, avlastning, koordinerende enhet
- Saksbehandling av trygde-/omsorgsleiligheter, trygghetsalarmer, matombringning m.v.
- Fellestjenester (kjøkken- og vaskeritjenester, brannvern og hygiene)

Tjenesteproduksjonen drives bl.a. med hjemmel i helse og omsorgstjenesteloven

3310 Fosbykollen sykehjem omfatter drift av Fosbykollen sykehjem og hjemmesykepleie som inkluderer:

- Ledelse, administrasjon og saksbehandling for hele virksomheten.
- Ett felles pleieteam for sykehjem og hjemmesykepleie.

3311 Hovedkjøkken Fosbykollen omfatter drift og matproduksjon til:

- Sykehjemsbeboerne.
- Eldre og funksjonshemmede utenfor institusjon iht enkeltvedtak, herunder servering i Fosbykollen kantine og utbringning av varmmat til hjemmeboende.
- Ordinært kantinesalg for besøkende og kommunens ansatte.

3315 Samhandlingsreformen Ordningen med medfinansiering for behandling i sykehus er fjernet; med tilhørende uttrekk i rammetilskuddet fra staten. Det foreligger skriftlige avtaler

med Halden kommune på kommunal akutt døgnenhet (KAD) ergoterapi, demenskoordinator og kreftkoordinator.

3320-3326 Styrket omsorg omfatter lønns- og driftsutgifter til individuelle omsorgsopplegg, herunder kjøp av aktivitetstilbud.

3328 Omsorgslønn og støttekontakter. Omsorgslønn omfatter lønn til pårørende som ivaretar personer med omfattende omsorgsbehov. Erstatte delvis andre kommunale tjenester. Støttekontakter gis til personer med fysiske eller psykiske problemer med behov for hjelp til sosial omgang.

3329 Avlastningstiltak for unge med psykiske og fysiske funksjonshemminger. Handler i hovedsak om kjøp av tjenester.

3330 Hjemmehjelp omfatter:

- Hjemmehjelp

Virksomhetens formål:

Gi brukerne tilfredsstillende og mest mulig likeverdige tilbud, uavhengig av bosted, inntekt og sosial status.

Funksjonshemmede skal ha full deltakelse og likestilling i samfunnet.

Sikre brukerne et forsvarlig og kvalitativt godt tilbud av pleie- og omsorgstjenester for alle brukergrupper, ved å ivareta hensynet til endringer i befolkningens behov og særlig ivareta hensynet til de svakeste brukerne.

Langtids plass

Hjemmebaserte tjenester

Antall brukere med innvilget søknad på hjemmesykepleie:

2013	2014	2015	2016	2017
73	79	75	63	55

Gj.snittalder:

2013	2014	2015	2016	2017
76,6 år	78,5 år	79,2 år	76,6 år	75

Praktisk bistand

Antall brukere med innvilget søknad på praktisk bistand daglige gjøremål:

2013	2014	2015	2016	2017
46	39	41	39	32

Gj.snittalder:

2013	2014	2015	2016	2017
81,6	82,7	85,9 år	82,7	80

Fosbykollen hovedkjøkken.

Matproduksjon til sykehjemsbeboerne i fullpensjon – antall liggedøgn:

2013	2014	2015	2015	2017
6473	6145	7899	6071	-

Gjennomsnittlig antall middagsporsjoner pr. uke for hjemmeboende etter enkeltvedtak:

2013	2014	2015	2016	2017
76	106	86	91	83

Trygghetsalarmutleie

Antall trygghetsalarmer utleid pr. 31.12.17

2013	2014	2015	2016	2017
39	31	31	26	27

Trygde-/omsorgsleiligheter

Antall leiligheter disponible (etter politisk vedtak om å reservere til sykehjemsplasser):

2013	2014	2015	2016	2017
41	35	35	35	35

Antall leiligheter ledige pr. 31.12.17

2013	2014	2015	2016	2017
1	2	1	0	4

Formelle klager

Antall formelt fremsatte klager fra brukere på vedtak fattet innen virksomheten:

2013	2014	2015	2016	2017
2	4	4	4	2

Utover ordinær drift har bl.a. følgende skjedd i virksomheten i 2017:

- Kartlagt personalets behov for kompetanseheving
- Arbeidet aktivt med ledelse av pasientsikkerhet. Øker kvaliteten på tjenestene samt kompetanseheving for ansatte.
- Den årlige grillfesten for beboere på Fosbykollen er gjennomført.
- Dedikert ansvarlige kontaktpersoner med sykepleiefaglig bakgrunn til pasienter med stort tjenestebehov. Er med på å øke pasientsikkerheten ved at det blir økt kontinuitet i oppfølging av tjenestene.
- Har jobbet aktivt med prosedyrer og rutiner i kvalitetssystemet Compilo.
- Etikk-arbeidet er godt implementert i driften med ukentlige refleksjoner.

Økonomi:

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.17	Justert budsjett 2017	Opprinnelig budsjett 2017	Avvik i kr.
33 Netto	31 513 043	31 004 695	30 593 979	508 348

Kommentarer:

- Merutgift lønn og energi
- Mindre refusjoner enn budsjettet
- Mindre inntekter på brukerbetalingen på grunn av lavt belegg på langtidsplasser.

Personal:

	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk	41,06	43,04	44,04	41,66
Sykefravær	15,1 %	13,1 %	9,5 %	8,4 %

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Sikre brukerne et forsvarlig og kvalitativt godt tilbud av pleie og omsorgstjenester	<p>Øke kompetansen til personalet som arbeider i pleie og omsorg med demensomsorgens ABC og andre satsningsområder som omfattes av Kompetanseløftet.</p> <p>Fortsatt ha sirkulering på plasser på Fosbykollen sykehjem, slik at vi er rustet til å ta imot utskrivningsklare pasienter fra sykehuset og kan tilby hjemmeboende personer plass når de ikke lenger har helse og ressurser til å bo i eget hjem.</p> <p>Fortsette å utarbeide, ferdigstille og implementere prosedyrer og kvalitetsutvikling.</p> <p>Bruke elektronisk avvikssystem. Alle ansatte skal ha kunnskap hvordan avvik meldes og oppfordres til å melde avvik slik at virksomheten kan bli enda bedre.</p>	<p>Har tildelingsutvalg annenhver uke hvor det gjennomgås korttidsvedtakene i sykehjem for å belyse fremdrift av evt hjemreise eller om det må fattes langtidsvedtak.</p> <p>Har jobbet kontinuerlig med prosedyrer, men ikke ferdigstilt.</p> <p>Har tatt i bruk elektronisk avvikssystem. Gitt opplæring og alle avvik meldes nå elektronisk.</p>
Innleie vikarer	Gode rutiner for innleie av vikarer, månedlige rapporteringer av dette til virksomhetsleder.	Har gode rutiner for innleie av vikarer ved at det alltid behovsprøves ift belegg på sykehjemmet. Har en liten

		vikarpool ved overtallige som har gjort krav på stilling gjennom AML. Denne har blitt redusert noe, da ansatte i vikarpool går inn i ordinære stillinger ved ledighet.
Etisk kompetanse	Prosjektet etisk kompetanse for ansatte på Fosbykollen er nå i ordinær drift. Etisk refleksjon er et prosjekt som startet med utgangspunkt i et stort sykefravær. Det er satt av tid ukentlig for etisk refleksjon som vil gi en verdiskapning både faglig og personlig. Refleksjon handler om hvordan vi møter våre brukere, pårørende og kollegaer med respekt og forståelse.	Etisk kompetanseheving foregår en time ukentlig satt i system i ansattes arbeidsplan. Gode tilbakemeldinger fra de ansatte på dette tiltaket.
Tidlig innsats	Tidlig innsats i forhold til pasientsikkerhet. Har vært igjennom prosjekt «ledelse i pasientsikkerhet» og det omhandler at vi aktivt går inn og kartlegger risikoområder i forhold til pasientsikkerhet.	Har fullført prosjektet og gjort tiltak i avdelingen i samsvar med dette. Dvs at vi forebygger eventuelle pasientskader mht risikoområder der pasienten befinner seg i forhold til sin helse.

Sammenligning KOSTRA/nøkkeltall

Netto driftsutgifter, pleie og omsorg, i % av totale netto driftsutgifter

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
37,3	36,1	36,6	33,1	33,1	33,9	29,6

Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie og omsorg

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
25 526	25 543	26 704	24 701	17 746	27 627	17 262

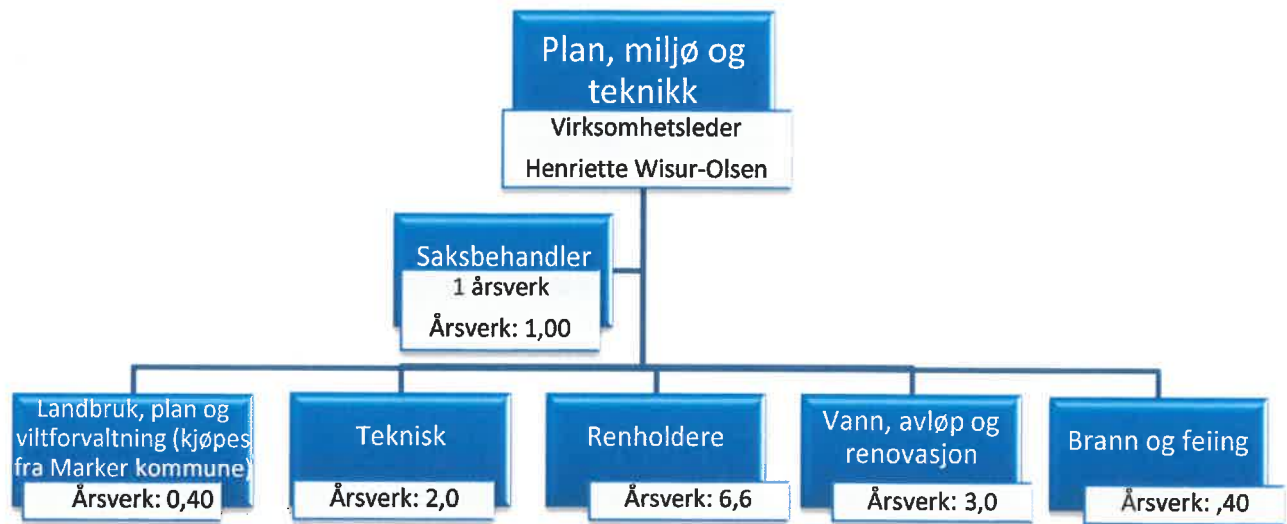
Korrigert brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
1 002 000	993 619	1 034 905	966 762	1 145 203	1 035 293	1 126 585

Årsverk, eks fravær, i brukerrettede tjenester pr mottaker

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
0,54	-	0,50	0,45	-	-	0,51

Rammeområde 4 Plan, miljø og teknikk

Beskrivelse av rammeområdet:

Virksomhetsområdet plan, miljø, teknisk administrasjon saksbehandler og yter tjenester på følgende områder:

- Byggesaker
- Oppmåling/geodata/adressering
- Plansaker
- Skog
- Jord
- Klima og miljø
- Viltforvaltning
- Renovasjon
- Vann og avløp inkl. spredt avløp
- Teknisk vedlikehold og drift av bygninger, veier, friområder mm
- Renhold
- Brann og feiervesen

Tjenesteområdet omfatter administrasjon av funksjonene som er tillagt rammeområdet. Virksomhetsleder har faglig og økonomisk ansvar for driften av virksomheten og har sekretæransvar for Drift- og utviklingsutvalget.

Fagområdene byggesak, planlegging, spredt avløp, skog, oppmåling, jord, miljø/klima og viltforvaltning har vært ivaretatt av Marker kommune.

Fra 15.11.17 overtok Halden kommune saksbehandling innenfor byggesak, plan og spredt avløp/forurensning. De øvrige nevnte tjenestene ivaretar Marker fortsatt på vegne av Aremark kommune.

41 Landbruk-, plan-, miljø og viltforvaltning

Saksbehandling og tjenester på disse områdene ble gjennom brorparten av 2017 utført i et interkommunalt samarbeid der det interkommunale kontorets samlede driftskostnader fordeles slik mellom Aremark, Marker og Rømskog:

Aremark	35 %
Marker	50 %
Rømskog	15 %

Virksomhetsleder (teknisk sjef) har på vegne av rådmannen den løpende kontakten med de aktuelle saksbehandlerne og aktuelle ledere i de kommunene vi kjøper tjenester av og organiserer for øvrig virksomheten på området. Vedtaksmyndigheten tilligger Aremark kommune. Fra 15.11.17 er saksbehandling av plansaker ivaretatt av Halden kommune.

43 Teknisk

Tjenesteområdet ledes av virksomhetsleder teknisk (teknisk sjef). Ansvarer dekker et vidt spekter av oppgaver og omfatter ansvar for alle kommunal bygg og utearealer. Nærmere bestemt innebærer dette renhold, utvendig og innvendig vedlikehold og service- og driftsansvar på teknisk utstyr som tilhører bygget. I tillegg kommer vedlikehold av kommunale veier, utearealer, badeplasser og idrettsplasser. Virksomheten bistår også sykehjemmet med reparasjon og montering av hjelpemidler til brukere samt utkjøring av disse.

Virksomheten forholder seg til plan- og bygningsloven, samt en rekke særlover og forskrifter innen de enkelte områdene.

Brukerne av tjenestene er egne tjenesteområder (sykehjem, skole osv.), innbyggere i kommunen, hytteeiere, samt offentlige instanser.

44 VAR-område

Området dekker produksjon og distribusjon av vann, innsamling av avløpsvann samt rensning av dette i tillegg til innsamling av husholdningsrenovasjon.

Produksjon og distribusjon av vann inkluderer kvalitetssikring av dagens vannkilde, drift av renseprosessen og rørledninger inklusive eventuelle trykkforsterkere. Mattilsynet fører tilsyn med at drikkevannsprøver blir tatt i samsvar med Drikkevannsforskriften. Vannprøvene tas av råvann og av rensset vann både på vannverket og ute på distribusjonsnettet. Resultatet av prøvene rapporteres til Mattilsynet.

Avløp inkluderer drift av kommunens renseanlegg; prøvetaking av avløpsvann før og etter rensing, drift og vedlikehold av alle pumpestasjoner og ledningsnett. Resultat av prøvene blir rapportert til ulike myndigheter

Ansvarer inkluderer også tømning og kontroll av andre typer av anlegg (minirensanlegg og tette tanker) som ikke er tilsluttet det kommunale avløpsnettet.

Renovasjon er innsamling av husholdningsavfall, drift av miljøstasjoner samt organisering og gjennomføring av «Søppeluke».

Hvert av disse ansvarsområdene forvaltes etter selvkostprinsippet.

45 Brann og feiing

Brann, redning og feiervesen hører administrativt inn under virksomhetsleder teknisk (teknisk sjef).

I desember 2016 vedtok Aremark en samarbeidsavtale med Halden Brannvesen. Samarbeidet ble iverksatt i 2017 og brannsjefkompetanse, ledelse av beredskap, forebyggende tjenester og tilsyn ivaretas dermed av Halden brannvesen. Dette etter et krav fra DSB at små brannvesen skal ha et samarbeide med større enheter. Samarbeidet med Marker kommune opphørte i 2016. Feiertjenesten som ble kjøpt av Halden kommune i 2016 er videreført.

Drift:

Hovedmålsettingen er å gi et godt tilbud til kommunens innbyggere og andre brukere av tekniske tjenester. Dette inkluderer også andre virksomheter i kommunen.

I 2017 har det ikke vært gjennomført større vedlikeholdsprosjekter. De ressursene vi har brukes til forefallende oppgaver innenfor drift og vedlikehold. Det har vært også vært fokus på innkjøring av drift av nybygd skole.

Det er av stor betydning å ha ansatte med ulik fagkompetanse i kommunen, slik at det fortløpende kan utføres reparasjoner og vedlikeholdsoppgaver av ulik art i egen regi

Investeringer:

Skoleutbygging: Skolen ble tatt i bruk i 2016 men i 2017 har det vært en god del oppfølging av nybygget og de tekniske anleggene.

Trykkavløp: Utbyggingen av trykkavløp har pågått i 2017 og prosjektet som Are Anlegg har gjort for vegne av kommune ble for en stor del overtatt i 2017. Det er alltid oppfølging av nyanlegg både mot entreprenør og brukere.

Vannverk: Det nye vannverket er satt i drift og er fulgt opp overfor leverandør slik at det skal fungere optimalt.

Barnehage: Det ble gjort en utredning på tilbygg til barnehagen

Skodsberg renseanlegg: Tilbygg og ombygging av renseanlegget pågikk i 2017. På slutten av året startet arbeidet med tilbygg som inneholder nye garderober (ren og uren sone), møterom/spiserom og operatørrom. Det pågikk også en rehabilitering av eksisterende bygg samt ombygging av renseprosessen. Arbeidet videreføres i 2018

Ny brannbil ble vedtatt kjøpt fra Halden brannvesen og oppgradering skjer i egen regi.

Andre forhold:

Høsten 2017 tok sak knyttet til kommunal overtakelse av Søndre Aremark Vannverk og avklaring av eventuell foreldelse av tilknytningsgebyr mye administrative ressurser.

Økonomi:

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.17	Revidert budsjett 2017	Opprinnelig budsjett 2017	Avvik i kr.
41 Netto	kr 2 145 946	kr 2 173 756	kr 2 166 296	kr - 27 810

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.16	Justert budsjett 2016	Opprinnelig budsjett 2016	Avvik i kr.
43 Netto	kr 8 180 450	kr 7 137 847	kr 6 936 037	kr 1 042 602

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.16	Justert budsjett 2016	Opprinnelig budsjett 2016	Avvik i kr.
44 Netto	Kr -2 920 330	Kr -9 213 435	Kr -9 254 990	Kr 6 293 105

Rammeområde	Regnskap pr 31.12.16	Justert budsjett 2016	Opprinnelig budsjett 2016	Avvik i kr.
45 Netto	Kr 1 736 109	Kr 1 680 173	Kr 1 677 423	Kr 55 935

Kommentarer

- 43 Merforbruk ifm serviceavtaler og utgifter til brannteknisk gjennomgang med tegninger på kommunale og merforbruk på utredning på Fosbykollen på 150'
- 44 I hovedsak mindreinntekt ift tilknytningsavgift og gebyrinntekter vann og avløp
- 45 Merforbruk i hovedsak pga uttrykninger og kursing

Personal samlet for alle ansvarsområdene i virksomheten:

	2014	2015	2016	2017
Antall årsverk	13,19	14,29	14,43	14,43
Sykefravær	6,0 %	9,1 %	6,4 %	1,8 %

Mål og resultater:

Tema	Mål/strategier/tiltak i budsjett 2017	Resultat/status
Folkehelse	Bidra til kommunens folkehelse gjennom å etablere kommunale møteplasser tilpasset alle aldre	Ingen spesielle tiltak gjennomført i 2017
Energi	Iverksette foreslåtte tiltak fra energimerkingen og ha som	Arbeidet pågår. Effekten mhp skoleutbyggingen ser man først

	mål å redusere energiforbruket med 10%	når erfaringstallene foreligger for noen år
Renovasjon	Bidra til en effektiv avfallssortering også blant husholdningene og kostnadseffektive miljøstasjoner	Ingen spesielle tiltak gjennomført i 2017. Renovatør gikk konkurs etter sommeren og det ble fokusert på å reetablere innsamlingsordning for privat avfall. «søppeluker» ble gjennomført som vedtatt – en på våren og en om høsten.
Kommunal boligmasse	Ungdomsboliger rives og tomten selges. Dette i hht budsjettvedtak 15.12.16.	Utsatt gjennomføring i samsvar med politiske signaler
Barnehage	Avklare vedlikehold, utbygging eller rehabilitering	Vedtatt om tilbygg uten en 4. avdeling ble gjort i 2017. Oppstart av tiltaket planlegges i 2018.
Myrland	Utbygging av låve på Myrland	Ikke gjennomført. Utredning om ungdomsklubb pågår fremdeles
Kommunal bygningsmasse	Bidra med riktig prioritering av renhold, vedlikehold og service på den kommunale bygningsmassen	Gjennomført med de ressurser som har vært til rådighet
Økonomi	Øke gebyrer, byggesak, oppmåling og plan	Gjennomført gebyrøking. Effekt på inntektssiden ikke som forventet. Økt ytterligere i 2018
Produksjon av vann	Optimalisere vannbehandlingsanlegget	Innkjøring/optimalisering av det nye vannbehandlings-anlegget som stod ferdig i 2016 for å komme opp på fullt produksjonsvolum samt justere inn renseprosessen
Vann	Erstatte gammel vannledning Østensvig – Rustad med ny	Delvis gjennomført. Ny vannledning i fra Vestlifeltet til Østensvig. Ny ledning fra Østensvig til Rustad gjenstår.
Avløp	Gjennomføre rehabilitering og oppgradering av Skodsberg renseanlegg	Rehabiliteringsplan for Skodsberg renseanlegg startet opp som omfatter tilbygg av personalrom og operatørrom, oppgradering og ombygging av eksisterende bygg, etablering av nytt vanninntak,
Avløp	Bjørkebekk renseanlegg-optimalisering av anlegget og fjerne fremmedvann	Ikke gjennomført

Avløp	Videreføre utbygging av trykkavløp i spredt bebyggelse	Trinn 1 og trinn 2 er utført i 2017 Utjevningstanker bygget på tomten til Skodsberg rensanlegg
Avløp	Reduser/fjerne fremmedvann på ulike deler av nettet	Pågår kontinuerlig i forbindelse med rehabiliteringsprosjekter/nyanlegg
Vann og avløp	Implementering av ny kommunal Forskrift om kommunale vann- og avgiftsgebyrer	Delvis gjennomført. Det er ikke gjennomført installasjon av vannmålere på <i>andre bygninger og næring</i> slik forskriften bestemmer. Dette skyldes kapasiteten for oppfølging fra administrasjonen
Vann og avløp	Oppstart trinn 3 (Fange/Strømsfoss) og 4 (Buer/Fyldeng) av trykkavløp i spredt bebyggelse	Ikke gjennomført grunnet manglende administrativ kapasitet samt ønske om å evaluere den første fasen og dra erfaringer av denne før neste trinn gjennomføres
Energi	Videreført fra 2016; Iverksette forslåtte tiltak fra energimerkingen og ha som mål å redusere energiforbruket med 10 %.	Gjøres ifm med skoleprosjektet.
Brann	Implementere vedtatt samarbeidsavtale med Halden	Gjennomført og har fungert bra i 2017. Inkluderer også kompetanseheving på Aremark sine mannskaper
Feiing	Innføre feiing på hytter	Gjennomført som planlagt
Kommuneplan	Sluttbehandle kommuneplanens arealdel i.	Målsetting om å ferdigstille denne i 2018.

Sammenligning KOSTRA/nøkkeltall

Årsgebyr for vannforsyning – årsavgift

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
1 800	1 800	1 450	1 950	2 720	4 046	3 427

Avløpstjenesten – årsavgift

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
4 000	3 000	4 130	4 930	4 309	4 130	3 836

Avfallstjenesten – årsavgift

Aremark 2014	Aremark 2015	Aremark 2016	Aremark 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
1 752	1 850	1 850	2 200	2 276	2 852	2 715

Feiing og tilsyn – årsavgift

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
470	550	575	575	397	511	465

Netto driftsutgifter, tilrettelegging og bistand for næringslivet, pr. innbygger

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
620	466	618	457	142	822	83

Netto driftsutgifter, tilrettelegging og bistand for næringslivet, i % av total netto driftsutgifter

Aremerk 2014	Aremerk 2015	Aremerk 2016	Aremerk 2017	Gjennomsnitt Østfold	Gruppe 5 kommuner	Landet gjennomsnitt
0,9	0,7	0,8	0,6	0,3	1,0	0,1

Årsrapport 2017 for Aremark kommune

RAPPORT FRA STAMINA HELSE

Oppdragsgiver
Aremark kommune

Distribuert til
Yvonne Grundnes, kontaktperson
Leif Ruben Kilen, HVO

Utarbeidet av
Lisbeth Olsson, HMS-Rådgiver, Kontaktperson
Mobil: 48307869
Mail: lisbeth.olsson@staminagroup.no

Oversendt kunde: 23.1.2018

1. Innledning

Årsrapporten er en oppsummering av de tjenester Stamina Helse har bistått med gjennom året. Tjenesten skal dekke virksomhetens behov for HMS-oppfølging og bistand i henhold til Arbeidsmiljølovens § 3-3, Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning kapittel 13 og Forskrift om systematisk HMS-arbeid § 5.

Rapporter/notater som beskriver utførte oppdrag er oversendt løpende i året som er gått.

2. Rådgivere fra Stamina Helse

Kundeansvarlig i 2017 har vært Lisbeth Olsson

Andre rådgivere som har bistått i 2017 er:

- Eline Cristoffersen, bedriftssykepleie
- Inge Buch, yrkeshygieniker
- Yvonne Stubberud, verneingeniør
- Eirild Stokke With, bedriftslege

3. Aktivitetsoversikt for 2017

AREMARK KOMMUNE

Periode: 01.01.2017 - 31.12.2017

Rapportdato: 22.01.2018

	Antall	Sum Levert
Volum	74,25	86 415
AREMARK KOMMUNE	63,50	73 306
Ergonomi	3,00	3 204
Helsekontroll (HK)	7,00	10 681
Psykososialt og organisatorisk	8,00	9 289
Systematisk HMS arbeid	25,50	28 772
Yrkeshygiene	20,00	21 360
Aremark kommune Barnehage	3,00	3 987
Yrkeshygiene	3,00	3 987
Aremark kommune Skole SFO	5,25	5 122
Psykososialt og organisatorisk	2,25	2 986
Systematisk HMS arbeid	3,00	2 136
Aremark kommune Pleie/Omsorg	2,00	4 000
Helsekontroll (HK)	2,00	4 000
Grand Total	74,25	86 415

Kommentarer til Aktivitetsoversikt

Systematisk HMS-arbeid/Aremerk kommune:

- Årsrapport
- Samarbeidsmøte
- Utarbeidelse av Handlingsplan
- Amu møte deltakelse over året
- Kvartalsrapport
- Kartlegging Brannvesen etter Tilsynsbesøk fra Arbeidstilsynet
- Risikovurdering Brannvesen, som oven
- Oppfølging etter lederutviklingsoppdrag
- Forberedelse av Målrettede Helsekontroller
- Målrettede Helsekontroller, teknisk
- Dialogmøtedeltakelse

Barnehage

- Rapport etter inneklimatemåling

Skole/SFO

- Individuelle samtaler
- Informasjon på personalmøte vedr. BHT, kveldstid

Pleie/Omsorg

- Målrettede helsekontroller
- Rapport e. helsekontroller
- Ergonomisk gjennomgang av 2 kontorarbeidsplasser

4. Samarbeidet i 2017

De områdene det har vært mest samarbeid om i 2017 har vært bistand i etterkant av tilsyn fra Arbeidstilsynet, brannvesen. Målrettede helsekontroller i.h.t Handlingsplan har også blitt ivaretatt.

5. Anbefalinger for 2018

Stamina Helse ønsker å bidra til at dere når de målene dere setter dere for HMS-arbeidet. Vi ønsker at dere skal oppleve en mest mulig effektiv og god utnyttelse av de rammene som ligger til grunn i avtalen, og at de tiltakene som gjennomføres er målrettet og bidrar til opplevd merverdi. Dette ønsker vi å vektlegge også i kommende periode.

Aremerk kommune har/og har hatt stor grad av utskifting av nøkkelpersoner i organisasjonen, noe som i stor grad har redusert fokus på det systematiske HMS arbeidet, håper at dette blir satsningsområdet i tiden fremover, da dere har et elektronisk system, men noen utfordringer igjen til å få det godt implementerte i de forskjellige virksomhetsområder. Her kan vi bistå dere i dette arbeide.

Pleie omsorg håper vi setter større fokus på det forebyggende område, som forflyttingskurs, og løpende veiledning i utfordrende forflyttingssituasjoner.

På vegne av Stamina Helse takker jeg for samarbeidet i året som gikk, og ser frem til et godt, helsefremmende og konstruktivt samarbeid i 2018.

6. Referanser

Arbeidsmiljølovens § 3-3

Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning kapittel 13

Forskrift om systematisk HMS-arbeid (internkontrollforskriften) § 5

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Kommunestyret	33/18	21.06.2018

Oversikt ihht sak 28/18 - Forespørsler/interpellasjoner - Investeringer/finansiering

1 PS 28-18 - Interpellasjon

Saksopplysninger

I Aremark kommunestyrets møte 26.04.18, sak 28/18 – «Forespørsler/interpellasjoner – Investeringer/finansiering» ble det fattet følgende vedtak:

«Det blir i forbindelse med regnskapsavleggelsen for regnskapsåret 2017 fremlagt en oversikt over gjennomførte investeringer i forhold til vedtatt budsjett/tilleggsvedtak i året og hvordan disse er finansiert i forhold til opptak av lån gjennom året, evt. Bruk av tidligere ubrukte lånemidler, samt hvor mye som gjenstår av ubrukte lånemidler avstemt mot vedtatte tilbakeførte budsjettinvesteringer gjort pr. 31.12. i regnskapsåret. Avvik som fremkommer forklares.»

Vurdering

Rådmannen har fulgt opp kommunestyrets vedtak. Oversikten «Investeringer/finansiering» for regnskapsåret 2017 er utarbeidet og ligger vedlagt.

Rådmannens innstilling

Oversikten «Investeringer/finansiering» tas til orientering.

Vedlegg/oversikt ihht PS 28/18 Forepørsler/interpellasjoner
 Investering/finansiering

Prosjekter	Revidert budsjett			Bruk av lån	Opprinnelig budsjett 2017	
	Regnskap 2017	2017	Avvik 2017 i kr		bruk av lån	Kommentarer
1122 - IKT						
425 - IKT felles 2017	2 541 396,67	1 500 000	1 041 396,67	1 200 000,00	1 200 000,00	Bl.a. fiber til alle kommunale bygg og saks/arkiv-system.
2350 - Aremark bibliotek						
429 - Døgnåpent bibliotek	161 825,00	250 000	-88 175,00	129 460,00	200 000,00	Ikke fullt ut gjennomført. Resterende i 2018.
3310 - Fosbykollen						
301 - Fosbykollen - utstyr	115 512,64	150 000	-34 487,36	92 410,11	150 000,00	Mindreforbruk. Ferdigstilt i 2017.
4320 - Kommunale boliger						
000 - Salg	64 805,00	0	64 805,00		0,00	Utgifter ifm salg av SOBBL.
4322 - Kommunale tomtefelt						
424 - Fladebygrenda tomtefelt	4 996 384,20	5 200 000	-203 615,80	3 000 000,00	3 000 000,00	Kjøp gjennomført.
4331 - Aremark skole						
400 - Aremark skole - inventar og utstyr	36 236,00	0	36 236,00			
410 - Aremark skole - rehabilitering	3 033 128,74	0	3 033 128,74			
423 - SD-anlegg	71 238,60	0	71 238,60		500 000,00	Budsjettet overført til 2018
427 - Kulturscene	358 894,00	375 000	-16 106,00	287 115,20	300 000,00	Mindreforbruk. Ferdigstilt i 2017.
4332 - Aremark barnehage						
426 - Aremark barnehage	73 656,75	312 500	-238 843,25	58 925,40	250 000,00	Mindreforbruk.
4335 - Furulund						
000 - Furulund - utvikling	0,00				300 000,00	
4337 - Myrland						
420 - Aremark ungdomsklubb	0,00				1 000 000,00	Overført til 2018
4370 - Kommunale veger						
428 - Skiltprosjekt	0,00				800 000,00	Overført til 2018
4440 - Vann						Ansvarer må ses under ett. Splittet pga ulik avskrivningstid.
409 - VA 0 - Sjøvannsledning Aspern	39 567,00	0	39 567,00			
412 - Trykkavløp - vann	2 811 434,71	2 900 000	-88 565,29	2 900 000,00	2 900 000,00	Gjennomført ihht VA-plan.
413 - Vannverket	503 075,40	0				
415 - Vannverk - teknisk anlegg	54 706,00	0	54 706,00			
4441 - Avløp og rensing						Ansvarer må ses under ett. Splittet pga ulik avskrivningstid.
000 - Tomt Skodsberg	60 000,00	0	60 000,00			
411 - Trykkavløp - kloakk	8 648 595,93	5 300 000	3 348 595,93	5 300 000,00	5 300 000,00	Gjennomført ihht VA-plan.
414 - Pumpestasjoner	82 016,00		82 016,00			
416 - VA 0 - Aremark skole	19 500,00	0	19 500,00			
417 - Skodsberg renseanlegg 2016	4 505 289,33	6 000 000	-1 494 710,67	6 000 000,00	6 000 000,00	
418 - Skodsberg renseanlegg - teknisk anlegg	4 907 549,07		4 907 549,07			
4510 - Brannvesen						
450 - Brannbil 2017	15 000,00	60 000	-45 000,00	0,00		Kjøp av brannbil fra Halden.
9220-Regnskapsmessig resultat						
	0,00	4 610 130	-4 610 130,00	4 610 429,19	0,00	Opprinnelig til udekket 2016, men til 2017 pga strykingsreglene
Totalsum	33 099 811,04	26 657 630	5 939 105,64	23 578 339,90	21 900 000,00	
Bruk av lån ihht regnskapsskjema				25 575 243,90		
Differanse skyldes bruk av lån til utlån (startlån)				-1 996 904,00		

	Inv.lån	Startlån	Sum
Memoria pr 01.01.17	2 149 196,49	1 109 414,00	3 258 610,49
Låneopptak 13.03.17 (Kommunalbanken) og 30.03.18	22 000 000,00	2 000 000,00	24 000 000,00
Bruk av lån 2017	23 578 339,90	1 996 904,00	25 575 243,90
Memoria pr 31.12.17	570 856,59	1 112 510,00	1 683 366,59

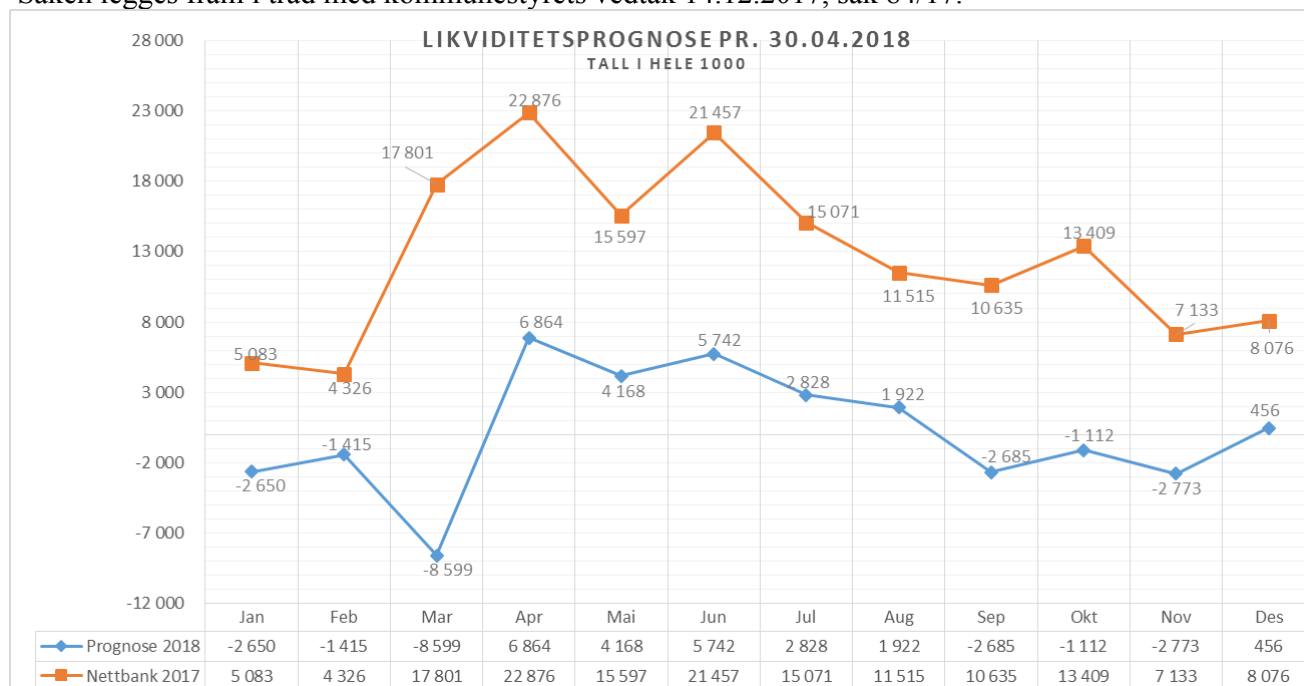
Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskap	51/18	07.06.2018
Kommunestyret	34/18	21.06.2018

Likviditetsprognose pr. 30.04.2018

Saksopplysninger

Saken legges fram i tråd med kommunestyrets vedtak 14.12.2017, sak 84/17.

Oversikten inkluderer ikke den vedtatte kassakreditten på 10 mill. kr som ble inngått (3,85% rente). Det betyr at når man befinner seg under nullpunktet, benytter man seg av kassakreditten. Skattetrekkkonto er heller ikke medtatt i prognosen. Kurven "2017" viser kommunens historiske likviditet for fjoråret (inkluderer investeringer og låneopptak).

I kurven "prognose 2018" er årets låneopptak på 13 mill. kr og allerede utbetalte investeringsutgifter medtatt. Det er også tatt høyde for forventede fremtidige investeringer innenfor lånerammen på kr 13 mill.

Både prognosen for 2018 og de historiske tallene for 2017, viser at det er store variasjoner i kommunens kontantbeholdning gjennom året.

Månedene april og juni er to av de beste skattemånedene likvidmessig og refusjon ressurskrevende brukere og utbytte fra Østfold Energi er også ventet inn i juni. Dette i tillegg til svært lave utbetalinger av sosiale utgifter (pensjon og arbeidsgiveravgift) og strømudgifter, gjør april og juni til å være gode måneder likvidmessig.

Mars, september og november har svært lave skatteinnbetalinger, i tillegg til høye utbetalinger av arbeidsgiveravgift og pensjon. I september og november utbetales også etterbetalinger som følge av lønnsjusteringen. Dette bidrar til at mars, september og november ser ut til å bli de periodene med lavest likviditet.

Rådmannens innstilling

Likviditetsprognose pr. 30.04.2018 tas til orientering.

Behandling i Formannskap - 07.06.2018

Rådmannens innstilling

Likviditetsprognose pr. 30.04.2018 tas til orientering.

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Likviditetsprognose pr. 30.04.2018 tas til orientering.

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskap	50/18	07.06.2018
Kommunestyret	35/18	21.06.2018

Finansforvaltningen pr. 30.04.2018

Saksopplysninger

Aremark kommunestyre vedtok eget finansreglement 16.09.10, sak 28/10. Reglementet er vedtatt med hjemmel i forskrift om finansforvaltning i kommuner og fylkeskommuner som trådte i kraft 01.07.10. Formålet med reglementet er at kommunen skal forvalte sine midler slik at tilfredsstillende avkastning oppnås, uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko, og under hensyn til at kommunen skal ha midler til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall.

Reglementer legger opp til at rådmannen skal rapportere vedr. finansforvaltningen i kommunen i forbindelse med tertialrapporteringen og årsrapporteringen

Pr. 30.04.2018 hadde Aremark kommune plassert sine finansielle aktiva slik:

	Pr. 30.04.15	Pr. 30.04.16	Pr. 30.04.17	Pr. 30.04.18		Betingelser pr.
	Beløp	Beløp	Beløp	Beløp	%	30.04.18
Innskudd hos hovedbankforbindelse:						
Marker Sparebank (inkl. skattetrekkkonto)	13 506 577	20 442 067	25 683 170	10 138 225	95,29 %	1,80 %
Andre banker:						
Berg Sparebank	13 525 643	2 831 591	150 540	152 183	1,43 %	1,10 %
Eidsberg Sparebank	25 057 822	5 595 251	143 516	144 197	1,36 %	0,50 %
Halden Sparebank	10 025 522	158 393	158 472	158 551	1,49 %	0,05 %
KLP	10 011 506	4 707 323	44 308	46 099	0,43 %	0,20 %
Samlet plasseringer	72 127 070	33 734 624	26 180 006	10 639 255	100 %	

Kommunen har ikke plassert noen av sine midler i aksjer/obligasjoner eller andre verdipapirer for å oppnå avkastning.

Pr. 30.04.2018 hadde Aremark kommune plassert sine finansielle passiva slik:

	Pr. 30.04.15	Pr. 30.04.16	Pr. 30.04.17	Pr. 30.04.18		Betingelser pr. 30.04.18
	Beløp	Beløp	Beløp	Beløp	%	
Lån til investeringer:						
Husbanken	8 957 076	8 438 102	7 907 200	7 365 988	4,73 %	Fast: 0,670, 1,670 og 1,673
Kommunalbanken	51 312 570	49 655 390	74 254 460	72 201 580	46,35 %	Flytende: 1,387, 1,400 og 1,700 Fast: 2.550
KLP	41 161 244	39 767 180	60 334 677	71 826 395	46,11 %	Flytende: 2,000. Fast: 1,900, 1,930, 2,366 og 2,400
Lån til viderutlån:						
Husbanken	4 121 000	3 792 155	4 566 924	4 376 579	2,81 %	Flytende: 1,574 Fast: 1,673
Samlet innlån	105 551 890	101 652 827	147 063 261	155 770 542	100 %	

63% av kommunens låneopptak er bundet opp til fastrenteavtaler. De største enkeltlånene er tatt opp fra Kommunalbanken og KLP til VA og Aremark skole, på hhv. kr 26 590 000, kr 25 000 000, kr 26 300 000 og kr 22 000 000. Disse låneopptakene ble utført i 2014, 2016 og 2017. Hittil i 2018 er det tatt opp investeringslån på kr 13 010 000.

Kommunen har ikke rentebytteavtaler eller finansiell leasing.

Rådmannens innstilling

Aremark kommunes finansforvaltning pr. 30.04.2018 tas til etterretning.

Behandling i Formannskap - 07.06.2018

Rådmannens innstilling

Aremark kommunes finansforvaltning pr. 30.04.2018 tas til etterretning.

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Aremark kommunes finansforvaltning pr. 30.04.2018 tas til etterretning.

AREMARK
KOMMUNE

Arkiv: 212
Arkivsaksnr: 2018/67-7
Saksbehandler: Mette Eriksen

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskap	52/18	07.06.2018
Kommunestyret	36/18	21.06.2018

Regnskapskontroll 2018 - tertialrapport 1/2018

Vedlegg

1. tertial rapport - 2018
2. Rapportering - investeringer - april 2018

Saksopplysninger

I følge forskrift om årsbudsjett § 10 skal rådmannen gjennom budsjettåret legge fram rapporter for kommunestyret som viser utviklingen i inntekter og innbetalinger og utgifter og utbetalinger i henhold til det vedtatte årsbudsjett. Uttrykket ”gjennom året” og ”rapporter” angir at slik rapportering skal skje med jevne mellomrom og minimum to ganger pr. år i tillegg til behandlingen av årsregnskapet. Regnskapet er nå ajourført for perioden 01.01.18 – 30.04.18.

Vurdering

Rådmannen varsler om at den økonomiske situasjonen for tiden er svært krevende. Slik det fremkommer av vedlagte regnskapsrapport viser prognosen et merforbruk pr 31.12.18 på 3,3 mill kr. Rådmannen ser det nødvendig å iverksette tiltak på alle områder, samt å sette alle vedtatte utredninger på vent slik at merforbruket vil bli så lavt som mulig ved utgangen av året.

Aremark kommune har mottatt informasjonsskriv om premiefond fra KLP. Dette er Aremark kommunes andel av KLPs overskudd for 2017. Dette er et estimat og det endelige beløpet vil kunne avvike fra angitt anslag. Det er i prognosen ikke tatt hensyn til premiefond som er anslått til rundt 1,4 mill kr.

Rådmannen fremmer egen sak om salg av sykehjemsplasser som et av tiltakene.

Rådmannen innstiller på at tertialrapport for 1. tertial 2018 tas til etterretning med presisering om at alle vedtatte utredninger vil bli satt på vent.

Rådmannens innstilling

1. Tertialrapport 1/2018 for perioden 01.01.18 – 30.04.18 tas til etterretning
2. Alle utredninger som er vedtatt i «Budsjett 2018» utsettes inntil videre

Behandling i Formannskap - 07.06.2018

Rådmannens innstilling

3. Tertialrapport 1/2018 for perioden 01.01.18 – 30.04.18 tas til etterretning
4. Alle utredninger som er vedtatt i «Budsjett 2018» utsettes inntil videre

Rådmannen har en muntlig orientering i saken før behandlingen.

Ordfører Geir Aarbu fremmer forslag om følgende tilleggspunkter til rådmannens innstilling:

5. Strakstiltak innenfor virksomhet pleie og omsorg iverksatt av rådmannen tas til orientering.
6. Rådmannen legger frem en liste over ytterligere innsparingstiltak i ekstraordinært formannskapsmøte 21. juni.
7. Det skal bestrebes budsjettbalanse per 31.12.18

Rådmannens innstilling med ordførers tilleggspunkter ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Tertialrapport 1/2018 for perioden 01.01.18 – 30.04.18 tas til etterretning
2. Alle utredninger som er vedtatt i «Budsjett 2018» utsettes inntil videre.
3. Strakstiltak innenfor virksomhet pleie og omsorg iverksatt av rådmannen tas til orientering.
4. Rådmannen legger frem en liste over ytterligere innsparingstiltak i ekstraordinært formannskapsmøte 21. juni.
5. Det skal bestrebes budsjettbalanse per 31.12.18

TERTIALRAPPORT PR 30.04.2018

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
11 - Sentraladministrasjon	4 713 300	16 842 753	16 913 895	-71 142
22 - Barnehage	2 388 998	7 862 200	8 022 837	-160 637
23 - Skole	9 256 939	23 535 559	23 551 523	-15 964
31 - Barnevern, psykiatri og helse	2 220 130	6 534 695	6 725 100	-190 405
32 - NAV	1 431 347	4 109 513	3 343 703	765 810
33 - Pleie og omsorg	12 202 585	32 263 033	30 362 028	1 901 005
41 - Landbruk, plan, miljø og viltforvaltning	130 264	2 090 237	2 014 827	75 410
43 - Teknisk	3 258 219	13 574 107	13 353 462	220 645
44 - VAR-området	-2 142 254	-492 130	-1 282 965	790 835
45 - Brann og feiing	109 252	1 694 952	1 604 491	90 461
80 - Frie inntekter	-35 913 934	-103 214 962	-103 060 500	-154 462
90 - Avskrivninger	0	-7 083 634	-7 083 634	0
91 - Renter, utbytte og lån	2 795 871	5 455 157	5 455 233	-76
92 - Fond og resultat	0	80 000	80 000	0
Totalsum	450 716	3 251 480	0	3 251 480

Sykefravær t.o.m. april for hele kommunen:

Langtid: 9,2 %   Korttid: 3,1 %   Totalt: 12,3 %

Kommentarer økonomi:

Prognosen viser et merforbruk på kr 3 251 480 totalt sett for hele kommunen. Det gjelder i hovedsak merforbruk på VA og virksomhetene Pleie og omsorg og NAV.

Andre kommentarer/utfordringer:

Virksomhetslederne rapporterer til administrasjonen månedlig etter en fastlagt mal. Det rapporteres på sykefravær, avviksmeldinger, timebankavvik, fremdrift i forhold til BMS, m.m og ikke kun på økonomi. Rapporteringsmetoden er endret fra budsjettavvik til prognoser.

Det vises ellers til kommentarer på den enkelte virksomhet.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
11 - Sentraladministrasjon	4 713 300	16 842 753	16 913 895	-71 142

Sykefravær t.o.m. april :

Langtid: 3,9 %   Korttid: 3,9 %   Totalt: 7,8 %

Kommentarer økonomi:

Positivt prognoseavvik på kr 71 142.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
22 - Barnehage	2 388 998	7 862 200	8 022 837	-160 637

Sykefravær t.o.m. april :

Langtid: 0,7 %   Korttid: 3,5 %   Totalt: 4,2 %

Timebank:

Ingen timebank for 2017.

Avviksmeldinger:

1

Kommentarer økonomi:

Positivt prognoseavvik på kr 160 637.

Andre kommentarer/utfordringer:

Lykkes med: Oppdatering av Compilo fortsetter kontinuerlig. Montert utelys. Matsservering en gang i uken, stort sett varm mat. Pr august 55,6 plasser, personal for 60. Abbonerer på MY Kid informasjonsportal- hjelpemiddel ift hjem og barnehage.

Utfordringer: Manglende avklaring rundt utbygging/renovering av barnehagen. Barnehagen har et stort behov for utbygging/renovering for at vi kan bli mer funksjonelle og attraktive. Pålegges også tvangsmulkt fra 29.06.2018 om det ikke gjøres utbedringer iht tilsynet i 2016 fra Halden brannvesen.

Venteliste pr 30.04.18:

0

Antall brukere pr 31.08.17:

50/59,8

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
23 - Skole	9 256 939	23 535 559	23 551 523	-15 964

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 7,4% Korttid: 2,9 % Totalt: 10,3 %
 Timebank: Timebank er ajour.
 Avviksmeldinger: Ja.

Kommentarer økonomi: Positivt prognoseavvik på kr 15 964 som anses som balanse.

Lykkes med: Sertifisering som helsefremmende skole. Gjennomført oppgradering av skoleanlegget.

Andre kommentarer/utfordringer:

Utfordringer: Forventet bemanningsreduksjon, økning i antall ressurskrevende elever, planleggingen knyttet til et forholdsvis stort innslag av gjesteelever samtidig som vi som kommune har gjesteelever i andre kommuner. Krevende personalsaker.

Antall brukere pr 30.04.18:

212

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
31 - Barnevern, psykiatri og helse	2 220 130	6 534 695	6 725 100	-190 405

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 24,8 % Korttid: 0,3 % Totalt: 25,1 %

Kommentarer økonomi: Positivt prognoseavvik på kr 190 405.

Lykkes med: Tidlig intervensjon og fristoppfølging barnevern, kort ventetid og behandling på familiområdet. Etablert faste virksomhetsmøter.

Andre kommentarer/utfordringer:

Utfordringer: Sikre helhetlig tjenestetilbud på områdene barnevern, helse, psykiatri og skole, herunder tilstrekkelig kapasitet, samarbeid og flyt mellom de ulike tjenestegrenene. Kommunens økonomiske situasjon kan ha negativ effekt på nye og eksisterende barneverntiltak, samt oppfylle krav og behov på IT-området i de enkelte virksomhetene. Møte utfordringene som følger med samhandlingsreformen, samt integrering av flyktninger. Sikre, vedlikeholde og videreutvikle administrative rutiner på tjenestene og utøvelse av det lovpålagte folkehelsearbeidet i kommunen.

Tjenesteområde	2017 Regnskap	2017 Årsprognose	2017 Årsbudsjett	Prognoseavvik
32 - NAV	1 431 347	4 109 513	3 343 703	765 810

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 0,0 % Korttid: 2,3 % Totalt: 2,3 %

Kommentarer økonomi: Merforbruk kr 765 810, skyldes introduksjonsstønad/stønad til livsopphold.

Lykkes med: Innkreving av sosiale lån og andre refusjoner.

Andre kommentarer/utfordringer:

Utfordringer: Holde nivået på sosialhjelp på et så lavt nivå som mulig. Ha et enda større fokus på arbeid og aktivitet og begrense bruk av passiv stønad. Aktivitetsplikten som ble innført i 2017 krever mye planlegging og ressurser, spesielt da arbeidsmarkedet i Aremark er meget begrenset. Så langt i 2018 er det stabilt med henvendelser om sosialhjelp. Jevn økning i henvendelser om økonomisk råd og veiledning, spesielt gjeldsrådgivning. Dette samt startlansordningen krever mye tid og ressurser ved kontoret. Oppfølging av og bistand til flyktningene som er bosatt i Aremark.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
33 - Pleie og omsorg	12 202 585	32 263 033	30 362 028	1 901 005

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 16,3 % Korttid: 3,6 % Totalt: 19,9 %
 Timebank: Fremkommer på rapporter ved bruk av Notus turnusprogram.
 Avviksmeldinger: Ingen.

Kommentarer økonomi: Et negativt prognoseavvik på kr 1 901 005, som i hovedsak skyldes lønn, få pasienter på langtid, merforbruk energikostnader og kjøp av tjenester.
 Det er innsparingen på kr 1 mill i budsjettet som er årsaken til merforbruket på lønn. Man ser nå at man ikke vil klare å innfri dette i 2018.

Lykkes med: Ingen spesielle områder som utmerker seg.

Andre kommentarer/utfordringer: **Utfordringer:** Avvikling av avspasering og ferie er et usikkert område budsjettmessig, historisk sett er dette et område som blir vesentlig overskredet.

Venteliste pr 30.04.18: 2 venteliste leilighet. 0 ledig leilighet servicefløy, 2 ledig leilighet Fosbykollen, 1 ledig leilighet Fosdal.

Ant overliggere sykehus pr 30.04.18 Ingen.

Antall brukere pr 30.04.18: 13 sykehjem (derav 1 avlastning, 0 rehabilitering, 0 utredn/beh, 12 langtidsplass), 47 hjemmesykepleie, 0 hjemmehjelp, 28 trygghetsalarmer, 17 matombringning iflg enkeltvedtak, 10 støttekontakt, 2 omsorgslønn, 1 privat avlastning, 3 avlastning i institusjon, 2 dagtilbud, 0 dagtilbud demens, 1 oppl.dagl.gj.mål, 2 BPA.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
41 - Landbruk, plan, miljø og viltforvaltning	130 264	2 090 237	2 014 827	75 410

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 0,0 % Korttid: 3,3 % Totalt: 3,3 %
 Avviksmeldinger: 0
 Kommentarer økonomi: Negativt prognoseavvik på kr 75 410.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
43 - Teknisk	3 258 219	13 574 107	13 353 462	220 645

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 1,0 % Korttid: 3,1 % Totalt: 4,1 %
 Kommentarer økonomi: Negativt prognoseavvik på kr 220 645, som i hovedsak skyldes serviceavtaler, bioenergi og renholdsartikler.

Andre kommentarer/utfordringer: Foreligger byggtekniske avvik både i barnehagen og på sykehjemmet, som må utbedres i 2018.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
44 - VAR-området	-2 142 254	-492 130	-1 282 965	790 835

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 0 % Korttid: 0,4 % Totalt: 0,4 %
 Kommentarer økonomi: Negativt prognoseavvik på kr 790 835, som i hovedsak skyldes færre påkoblinger vann/avløp enn budsjettet.

Andre kommentarer/utfordringer: Skodsberg vil sannsynligvis ikke bli koblet på kommunalt ledningsnett i 2018, noe det ble tatt høyde for i budsjett 2018.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
45 - Brann og feiing	109 252	1 694 952	1 604 491	90 461

Sykefravær t.o.m. april : Langtid: 2,8 % Korttid: 0,5 % Totalt: 3,3 %
 Kommentarer økonomi: Negativt prognoseavvik på kr 90 461 som relateres i hovedsak til variabel lønn brann.

Andre kommentarer/utfordringer: Aremark kommune kjøper brann- og feiertjenesten fra Halden kommune. Alle boliger/fritidsboliger i Aremark med ildsted vil få tilsyn/feiing via Halden kommune.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
80 - Frie inntekter	-35 913 934	-103 214 962	-103 060 500	-154 462

Kommentarer økonomi: Postivt prognoseavvik på kr 154 462.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
90 - Avskrivninger	0	-7 083 634	-7 083 634	0

Kommentarer økonomi: Ingen.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
91 - Renter, utbytte og lån	2 795 871	5 455 157	5 455 233	-76

Kommentarer økonomi: Ingen.

Tjenesteområde	2018 Regnskap	2018 Årsprognose	2018 Årsbudsjett	Prognoseavvik
92 - Fond og resultat	0	80 000	80 000	0

Kommentarer økonomi: Ingen.

Investeringer pr 30.04.18

Radetiketter	Regnskap 2018	Budsjett 2018	Avvik 2018 i kr	Kommentarer
2350 - Aremark bibliotek				
429 - Døgnåpent bibliotek	25 620	0	25 620	
4322 - Kommunale tomtefelt				
424 - Fladebygrenda tomtefelt	18 063	500 000	-481 937	Geoteknisk undersøkelse bestilt - delt i faser som bestilles enkeltvis suksessivt. Halden arkitektkontor jobber videre.
4331 - Aremark skole				
410 - Aremark skole - rehabilitering	33 540	0	33 540	Utbedring av for smal rømningsdør gjenstår.
423 - SD-anlegg	0	500 000	-500 000	Under arbeid. Forventes ferdigstilt i 2018 ihht budsjettramme.
431 - Aremark skole - låsesystem	0	110 000	-110 000	Under arbeid. Forventes ferdigstilt i 2018 ihht budsjettramme.
432 - Aremark skole - asfalt/lysetting	0	800 000	-800 000	Forutsetter et økonomisk resultat som forsvarer disse investeringene (salg av boliger) ihht budsjettvedtak 14.12.17.
4332 - Aremark barnehage				
426 - Aremark barnehage	0	12 000 000	-12 000 000	Utsatt i påvente av utredning av prosjektene Aremark skole og VA-utbygging ihht interpellasjon i kommunestyret 15.02.18
4337 - Myrland				
420 - Aremark Ungdomsklubb	0	3 000 000	-3 000 000	Forutsetter et økonomisk resultat som forsvarer disse investeringene (salg av boliger) ihht budsjettvedtak 14.12.17.
4350 - Parker				
433 - Aremark sentrum - uteområder 2018	0	3 000 000	-3 000 000	Forutsetter et økonomisk resultat som forsvarer disse investeringene (salg av boliger) ihht budsjettvedtak 14.12.17.
4370 - Kommunale veger				
428 - Skiltprosjekt - skilting av kommunale veger	0	800 000	-800 000	Arbeidet igangsettes i 2018, men forventes ikke slutført før i 2019.
4371 - Vegbelysning				
434 - Kommunale veger - veglys	0	1 000 000	-1 000 000	Arbeidet igangsettes i 2018, men forventes ikke slutført før i 2019.
4440 - Vann				
412 - Trykkavløp - vann	267 671	1 400 000	-1 132 329	Under arbeid ihht budsjett.
415 - Vannverk - teknisk anlegg	279 456	0	279 456	Slutføring av vannverket med oppgjør og indeksregulering.
4441 - Avløp og rensing				
411 - Trykkavløp - kloakk	917 990	2 000 000	-1 082 010	Under arbeid ihht budsjett.
414 - Pumpestasjoner	5 895	0	5 895	
417 - Skodsberg renseanlegg 2016	5 189 111	8 200 000	-3 010 889	Under arbeid. Skal utredes ihht interpellasjon i kommunestyre 15.02.18.
418 - Skodsberg renseanlegg - teknisk anlegg	1 624 918	0	1 624 918	
4510 - Brannvesen				
450 - Brannbil 2017	-131 735	0	-131 735	Vedtak i 2017. Salget ble først gjennomført i 2018. Tas opp som egen sak i løpet av året.
Totalsum	8 230 529	33 310 000	-25 079 471	

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Kommunestyret	37/18	21.06.2018

Utsette behandling av økonomiplan 2019-2022

Saksopplysninger

Administrasjonen i Aremark kommune begynte våren 2018 en prosess med å utarbeide økonomiplan 2019-2022 for Aremark kommune. Prosessen innebar blant annet to arbeidsmøter hvor kommunens administrative ledelse arbeidet sammen med formannskap og utvalgsledere for å enes om prioriterte områder i planperioden.

I løpet av de to arbeidsmøtene ble det klart at det er mange usikkerhetsmomenter i Aremark kommunes fremtidige økonomiske situasjon. Usikkerheten skyldes flere faktorer, blant annet mulighetene kommunen har for å frigjøre økonomiske ressurser.

Grunnet den nevnte usikkerheten ble det i felles arbeidsmøte mellom formannskap og administrasjon 23. mai 2018 foreslått ikke å legge frem en økonomiplan for Aremark kommune for politisk behandling nå.

Vurdering

Rådmannen vurderer det hensiktsmessig å vente med behandling av økonomiplan 2019-2022 til budsjettet for 2019 legges frem høsten 2018. Det forventes at flere nødvendige avklaringer da er gjort.

Med ovennevnte begrunnelse foreslår rådmannen, i overenskomst med Aremark formannskap, at økonomiplan 2019-2022 utsettes og behandles sammen med budsjett for 2019.

Rådmannens innstilling

Økonomiplan 2019-2022 legges frem for politisk behandling høsten 2018 sammen med budsjett 2019.

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskap	53/18	07.06.2018
Kommunestyret	38/18	21.06.2018

Utleie av sykehjemsplasser i Aremark

Saksopplysninger

Aremark kommune har ett sykehjem med totalt 21 sykehjemsplasser. Grunnet uhensiktsmessig bygningsmasse og en dreining av fokus fra institusjonsomsorg over mot hjemmebasert omsorg er det vurdert klokt at kun 16 av sykehjemsplassene benyttes fremover. Omstillingsprosessen innenfor pleie og omsorg, med den nevnte dreining av fokus, er en direkte konsekvens av vedtak om innsparing innen virksomhet pleie og omsorg og med utgangspunkt i sluttrapporten fra Agenda Kaupangs gjennomgang av området i 2017. Endringsprosessen ble startet i mars 2018 og ny organisering forventes iverksatt 1. oktober inneværende år. Den økonomiske effekten av omorganiseringen vil derfor bli liten i 2018.

I en slik endringsprosess må det selvsagt tas hensyn til beboere på sykehjemmet som allerede er tildelt sykehjemsplass. Tanken har hele tiden vært at nedskalering til korrekt nivå på antall benyttede plasser måtte skje gjennom naturlig reduksjon. De siste månedene har situasjonen utviklet seg langt raskere enn forventet og sykehjemmet er per i dag bebodd av 10 personer, alle med langtidsplass. Det er på nåværende tidspunkt ingen søkere til sykehjemsplass i Aremark.

Som en følge av reduksjon i antallet beboere reduseres egenbetalingene og dermed kommunens inntekter. Antallet faste ansatte i virksomheten er det samme og lønnsutgiftene må dermed forventes å være på noenlunde samme nivå som tidligere.

Vurdering

Den store reduksjonen i egenbetaling, kombinert med et merforbruk på variabel lønn, har resultert i en prognose for 2018 som viser et merforbruk for rammeområdet på cirka 1,9

millioner kroner. Tallene er lagt frem i egen sak «Regnskapskontroll 2018 – tertialrapport 1/2018».

Dette er en uholdbar situasjon for Aremark kommune og følgende strakstiltak er iverksatt innenfor pleie og omsorg:

- Ny bemanningsnorm er innført. Bemanningsnormen innebærer at det ikke skal leies inn vikar med mindre det er færre enn:
  - o 6 personer på jobb på dagtid (ved sykehjemmet og i hjemmesykepleien)
  - o 4 personer på jobb på kveldstid (ved sykehjemmet og i hjemmesykepleien)
  - o 2 personer på jobb om natten (ved sykehjemmet og i hjemmesykepleien)
- Det er skrevet forventningsavtaler med ledere som har ansvar for innleie av vikarer.
- Det rapporteres ukentlig til rådmannen på bruk av variabel lønn – alt forbruk skal begrunnes skriftlig.
- Sommervikarer tas ikke inn i 2018.

I tillegg til strakstiltakene som er iverksatt for å redusere utgifter vurderer rådmannen det også nødvendig å forsøke å øke kommunens inntekter. Det er i dag seks ledige sykehjemsplasser i kommunen og rådmannen vurderer det hensiktsmessig å tilby andre kommuner å leie disse.

Marker kommune har erfaring med utleie av sykehjemsplasser og rådmannen foreslår at Aremark leier ut plasser til tilsvarende pris som Marker kommune. Følgende priser foreslås:

- Somatisk langtidsplass: 2500 kroner per døgn
- Somatisk korttidsplass: 3500 kroner per døgn

Hvordan plassene fordeles mellom korttids- og langtidsplasser styres av etterspørsel.

Hvorvidt det vil være etterspørsel etter plassene er vanskelig å si. Marker kommune har opplevd svingninger i etterspørselen. Av den grunn er det også vanskelig å anslå hvilken innvirkning tiltaket vil ha på kommunens økonomiske situasjon.

Rådmannen vurderer det hensiktsmessig at tilbudet om å leie sykehjemsplasser i Aremark går ut til alle Østfoldkommunene, bydelene i Oslo kommune, kommunene i Akershus, Buskerud og Vestfold samt kommunene i den sørlige delen av Hedmark.

For å vekke interesse for kommunens sykehjemsplasser vurderer rådmannen også at det er klokt å utarbeide en informasjonsbrosjyre om Aremark sykehjem. Informasjonsbrosjyren bør inneholde både tekst og bilder.

Befolkningsframskrivingene for Aremark viser en forventet økning i antallet eldre innbyggere frem mot 2040. I takt med økningen i antallet eldre må det også forventes at behovet for sykehjemsplasser til egne innbyggere vil øke noe. Det må derfor forventes at utleie av plasser vil måtte reduseres noe fremover i tid.

Rådmannens innstilling

1. Rådmannen bes henvende seg til alle Østfoldkommunene, bydelene i Oslo kommune, kommunene i Akershus, Buskerud og Vestfold samt kommunene i den sørlige delen av Hedmark og tilby utleie av sykehjemsplasser i Aremark.
2. Aremark kommune leier ut somatiske langtidsplasser for 2500 kroner per døgn.
3. Aremark kommune leier ut somatiske korttidsplasser for 3500 kroner per døgn.
4. Rådmannen bes utarbeide en informasjonsbrosjyre om Aremark sykehjem.

Behandling i Formannskap - 07.06.2018

Rådmannens innstilling

5. Rådmannen bes henvende seg til alle Østfoldkommunene, bydelene i Oslo kommune, kommunene i Akershus, Buskerud og Vestfold samt kommunene i den sørlige delen av Hedmark og tilby utleie av sykehjemsplasser i Aremark.
6. Aremark kommune leier ut somatiske langtidsplasser for 2500 kroner per døgn.
7. Aremark kommune leier ut somatiske korttidsplasser for 3500 kroner per døgn.
8. Rådmannen bes utarbeide en informasjonsbrosjyre om Aremark sykehjem.

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

1. Rådmannen bes henvende seg til alle Østfoldkommunene, bydelene i Oslo kommune, kommunene i Akershus, Buskerud og Vestfold samt kommunene i den sørlige delen av Hedmark og tilby utleie av sykehjemsplasser i Aremark.
2. Aremark kommune leier ut somatiske langtidsplasser for 2500 kroner per døgn.
3. Aremark kommune leier ut somatiske korttidsplasser for 3500 kroner per døgn.
4. Rådmannen bes utarbeide en informasjonsbrosjyre om Aremark sykehjem.

AREMARK
KOMMUNE

Arkiv: 033
Arkivsaksnr: 2017/1321-15
Saksbehandler: Alice Reigstad

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Kommunestyret	39/18	21.06.2018

Oversendt sak fra kontrollutvalget - VA og rehabilitering av skolen

Vedlegg

- 1 Oversendelse av sak til kommunestyret - VA og rehabilitering av skolen
- 2 Notat fra revisjonen - Oppdragsvurdering-Aremark-2

Saksopplysninger

Det vises til sak oversendt fra Aremark kontrollutvalg.

Kontrollutvalgets innstilling

Kommunestyret bevilger kr 34 000 til kontrollutvalgets bestilling av Kartlegging 2. stk byggeprosjekter i Aremark kommune om «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» fra IØKR IKS.

Kontrollutvalget fremmer resultatet av kartleggingen for kommunestyret i egen sak når den er forelagt kontrollutvalget.

Indre Østfold Kontrollutvalgssekretariat IKS

Aremark kommune
Kommunestyret

Deres referanse	Vår referanse	Klassering	Dato
	2018/4593-9-103517/2018-ANIROV	510/118	23.05.2018

Oversendelse av sak til kommunestyret - Bestilling av kartlegging - Byggeprosjekter "Rehabilitering av Aremark skole" og "VA-prosjekt"

Kontrollutvalget Aremark har etter vedtak i kommunestyret 15.02.2018 bedt revisjonen legge frem et kostnadsestimert for kartlegging i tråd med kommunestyrevedtaket.

På bakgrunn av IØKR IKS svar gitt i notatet «Oppdragsvurdering – Kartlegging 2 stk. byggeprosjekter i Aremark kommune», fremmer kontrollutvalget følgende innstilling til kommunestyret:

Kontrollutvalgets innstilling til kommunestyret:

Kommunestyret bevilger kr 34 000 til kontrollutvalgets bestilling av *Kartlegging 2. stk byggeprosjekter i Aremark kommune* om «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» fra IØKR IKS.

Kontrollutvalget fremmer resultatet av kartleggingen for kommunestyret i egen sak når den er forelagt kontrollutvalget.

Vi ber om at saken fremmes for kommunestyret og viser forøvrig til fullstendig saksgang med vedlegg fra kontrollutvalgets møte 22.05.2018.

Med hilsen

Anita Rovedal
daglig leder

Saksnr.: 2018/4593
Dokumentnr.: 6
Løpenr.: 83918/2018
Klassering: 510/118
Saksbehandler: Ida Bremnes Haaby

Møtebok

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Kontrollutvalget Aremark	22.05.2018	18/9

Bestilling av kartlegging – Byggeprosjekter «Rehabilitering Aremark skole» og «VA prosjekter»

Kontrollutvalgssekretariatets innstilling

Sekretariatet anbefaler kontrollutvalget å fatte slikt vedtak:

1. Forutsatt tilleggsbevilling fra kommunestyret, ber kontrollutvalget IØKUS IKS om å på vegne av kontrollutvalget å bestille kartlegging av byggeprosjekter i Aremark kommune - «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» fra IØKR IKS.

Kontrollutvalget fremmer resultatet av kartleggingen for kommunestyret i egen sak når den er forelagt kontrollutvalget.

2. Kartleggingen skal gjennomføres innenfor anslått timebruk på 40-45 timer a kr 750 kr og legges fram for kontrollutvalget på kontrollutvalgets første møte høsten 2018.

4. **Kontrollutvalgets innstilling til kommunestyret:**

Kommunestyret bevilger kr 34 000 til kontrollutvalgets bestilling av *Kartlegging 2. stk byggeprosjekter i Aremark kommune* om «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» fra IØKR IKS.

Kontrollutvalget fremmer resultatet av kartleggingen for kommunestyret i egen sak når den er forelagt kontrollutvalget.

Rakkestad, 15.05.2018

Indre Østfold kontrollutvalgssekretariat IKS

Kontrollutvalget Aremarks behandling 22.05.2018:

Leder innledet saken

Vedtak som innstilt

Kontrollutvalget Aremarks vedtak og innstilling 22.05.2018:

1. Forutsatt tilleggsbevilgning fra kommunestyret, ber kontrollutvalget IØKUS IKS om å på vegne av kontrollutvalget å bestille kartlegging av byggeprosjekter i Aremark kommune - «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» fra IØKR IKS.

Kontrollutvalget fremmer resultatet av kartleggingen for kommunestyret i egen sak når den er forelagt kontrollutvalget.

2. Kartleggingen skal gjennomføres innenfor anslått timebruk på 40-45 timer a kr 750 kr og legges fram for kontrollutvalget på kontrollutvalgets første møte høsten 2018.

3. Kontrollutvalgets innstilling til kommunestyret:

Kommunestyret bevilger kr 34 000 til kontrollutvalgets bestilling av *Kartlegging 2. stk byggeprosjekter i Aremark kommune* om «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» fra IØKR IKS.

Kontrollutvalget fremmer resultatet av kartleggingen for kommunestyret i egen sak når den er forelagt kontrollutvalget.

Sammendrag

- 15.02.2018 – Vedtak i kommunestyret om at kontrollutvalget **umiddelbart** skal innkalle til ekstraordinært møte. Videre vedtar kommunestyret at kontrollutvalget skal se på en rekke problemstillinger knyttet til utbetalinger til rehabilitering av Aremark skole og utbetalinger til VA-anlegget uten at det har vært budsjettmessig dekning eller vedtak om tilleggsbevilgning fra kommunestyret.
- 13.03.2018 – Ekstraordinært kontrollutvalgsmøte, hvor følgende vedtak ble fattet: *Revisjonen bes legge frem et forslag til hvordan de vil gå frem i en slik utredning som kommunestyret etterspør gjennom sitt vedtak av 15.02.2018, herunder timeestimat og kostnader ved en slik utredning.*

Vedlegg

- Oppdragsvurdering – Kartlegging 2 stk. byggeprosjekter i Aremark kommune, fra Indre Østfold kommunerevisjon IKS

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt)

- PS 18/6 fra ekstraordinært kontrollutvalgsmøte 13.03.2018, saksframlegg

Saksopplysninger

I revisors oppdragsvurdering framgår følgende tolkning av problemstilling:

«Prosjektene ønskes gjennomgått grunnet et merforbruk i forhold til vedtatte budsjetttrammer og hva årsakene til dette kan være. Det er videre et ønske å se på organiseringen av prosjektene og informasjonsflyt til kommunestyret.

Revisjonen har vurdert henvendelsen. De ulike valg av tilnærming og metode vi har, kan ha ulik metodikk og ressursbruk.

Problemstilling:

Ut fra ordlyden i bestillingen har vi definert følgende problemstilling:

1. *Er vedtatte budsjetttrammer forankret i realistiske kostnadsoverslag.*
2. *Er de endringer som har oppstått, knyttet til tilleggsbestillinger, og /eller endringer knyttet til kontraktsmessige og uforutsette forhold.*
3. *Hvilke rutiner er etablert i forhold til rapportering av fremdrift, endringer og økonomi, mellom de ansvarlige i prosjektene.*
4. *Hvilke fullmakter er delegert til byggekomite og administrasjon mht byggeprosjekter og økonomi.»*

Videre skisseres ulik metodisk tilnærming, herunder dokumentanalyse, økonomisk analyse, intervju og rutiner/regelverk/fullmakter.

Aremark kommune har totalt drøye 600 timer til revisjon fordelt på ca 380 timer til regnskapsrevisjon og ca 230 timer forvaltningsrevisjon i året. Bestillinger utover dette medfører ekstrakostnader.

Revisjonen opplyser at oppdraget vil bli fakturert etter medgått tid. Det anslås en timebruk på 40-45 timer a kr 750,- Kontrollutvalget må derfor fremme sak for kommunestyret om tilleggsbevilgning til kontroll og tilsynsaktiviteter.

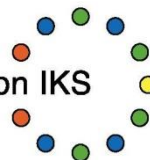
Vurdering

Sekretariatet vurderer at oppdragsvurderingen svarer på bestillingen fra kommunestyret og kontrollutvalget, og at en kartlegging slik den presenteres i oppdragsvurderingen vil gi svar på de spørsmål som foreløpig er reist i saken.

Etter sekretariatets vurdering vil kartleggingen, dersom revisjonen tilslutter at det er praktisk mulig, være klar til behandling i kontrollutvalget på høsten 2018.

Dersom Kartlegging byggeprosjekter i Aremark kommune viser at det er ytterligere behov for revisjon/kontroll av byggesaksområdet eller av andre forhold som blir avdekket, ber sekretariatet kontrollutvalget vurdere ytterligere kontrolltiltak samtidig som overordnet analyse og revisjonsplan utarbeides. På denne måten kan en eventuell forvaltningsrevisjon knyttet til kartleggingen inngå som en del av den ordinære revisjonsplanen.

Sekretariatet anbefaler kontrollutvalget å vedta at det skal bestilles kartlegging av prosjektene «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter» i Aremark kommune slik det beskrives i revisjonens oppdragsvurdering. Samtidig anbefales kontrollutvalget å innstille til kommunestyret på at det bevilges midler til kartleggingen.

Oppdragsvurdering – Kartlegging 2 stk. byggeprosjekter i Aremark kommune

Denne oppdragsvurderingen kommer som følge av vedtak i kontrollutvalget i Aremark i sak 18/6 i møte den 13.03.2018, med bakgrunn i vedtak i kommunestyret i Aremark kommune i sak 10/18 i møte den 15.02.2018.

Revisjonen legger til grunn, ut fra ordlyden i bestillingen, at det i første omgang er et ønske om en kartlegging, og ikke en bestilling av forvaltningsrevisjon eller gransking. Funn i grunnlagsmaterialet kan gi grunnlag for bestilling av en forvaltningsrevisjon på området på det senere tidspunkt.

Oppdragsvurderingen gjelder to stk. prosjekter i Aremark kommune, «Rehabilitering av Aremark skole» og «VA prosjekter». Revisjonen vurderer at det er formålstjenlig å kartlegge disse hver for seg, da det ene prosjektet er avsluttet, og det andre er fortsatt aktivt.

Prosjektene ønskes gjennomgått grunnet et merforbruk i forhold til vedtatte budsjetttrammer og hva årsakene til dette kan være. Det er videre et ønske å se på organiseringen av prosjektene og informasjonsflyt til kommunestyret.

Revisjonen har vurdert henvendelsen. De ulike valg av tilnærming og metode vi har, kan ha ulik metodikk og ressursbruk.

Problemstilling:

Ut fra ordlyden i bestillingen har vi definert følgende problemstilling:

1. Er vedtatte budsjetttrammer forankret i realistiske kostnadsoverslag.
2. Er de endringer som har oppstått, knyttet til tilleggsbestillinger, og /eller endringer knyttet til kontraktsmessige og uforutsette forhold.
3. Hvilke rutiner er etablert i forhold til rapportering av fremdrift, endringer og økonomi, mellom de ansvarlige i prosjektene.
4. Hvilke fullmakter er delegert til byggekomite og administrasjon mht byggeprosjekter og økonomi.

Metodikk:

Revisjonen vurderer at følgende metodikk kan benyttes, for å kunne klargjøre en mulig fremgangsmåte for å kunne besvare kommunestyrets spørsmål:

1. Dokumentanalyse
  - a. Gjennomgang av anbudsdokumenter, kontrakter og betalingsplaner.
  - b. Gjennomgang av dokumenter som ligger til grunn for kommunestyrets vedtak.
  - c. Gjennomgang av endringsmeldinger i prosjektet, endringer av kontraktsforhold og /eller tilleggsbestillinger.
  - d. Gjennomgang av møtereferater fra byggeleder, møtereferater fra byggekomite

- e. Gjennomgang av budsjettsaker, orienteringer og andre saker til kommunestyret.
  - f. Gjennomgang av planer knyttet til prosjektene.
2. Økonomiske analyse
- a. Vurdering av økonomiske konsekvenser med bakgrunn i dokumentene over.
3. Intervju
- a. Intervju med sentrale personer (administrasjon, byggekomite, eksterne rådgivere)
4. Rutiner/regelverk/fullmakter:
- a. Delegasjonsreglement, økonomireglement, attestasjon/anvisning.

Det presiseres at det i en slik kartlegging ikke benyttes RSK001-metodeverk for forvaltningsrevisjon. Rapport fra kontrollhandlingene vil derfor avvike fra en ordinær forvaltningsrevisjonsrapport.

Økonomi og ressurser:

Revisjonen vurderer et timeestimat for ovennevnte prosjekt på 40-45 timer a kr 750,-. Oppdraget vil bli fakturert etter medgått tid. Skulle omfanget av kontrollhandlingene over være av en mer omfattende art vil vi rapportere dette til Kontrollutvalget i Aremark via Indre Østfold Kontrollutvalgssekretariat IKS.

Det legges til grunn for timeantallet over at vi får opprettet en kontaktperson i Aremark kommune, som vi bistår i informasjonsinnhenting.

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskap	64/18	21.06.2018
Kommunestyret	42/18	21.06.2018

Aremark kommune sin helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS analyse) samt kommunens operative kriseplan

Vedlegg

- 1 Sak 14_256 Rapport fra tilsyn i Aremark kommune etter Forskrift om kommunal beredskapsplikt
- 2 Helhetlig Risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune sist revidert 230518
- 3 Operativ kriseplan -Aremark kommune
- 4 Vedlegg 1 operativ kriseplan - varslingsliste - Aremark kommune
- 5 Tiltakskort Kriseledelse - etablering

Saksopplysninger/vurdering

Av Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) § 14 fremkommer at *kommunen plikter å kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe i kommen, vurdere sannsynligheten for at disse hendelsene inntreffer og hvordan de i så fall kan påvirke kommunen. Resultatet av dette arbeidet skal vurderes og sammenstilles i en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse.* Link til loven følger her: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-06-25-45?q=lov%20om%20kommunal%20beredskapsplikt>

I forskriften som tilhører loven over fremkommer at den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen skal godkjennes av kommunestyret. Den helhetlige Risiko- og sårbarhetsanalysen er heretter kalt ROS-analysen. Den er kommunens overordnede ROS analyse

Aremark kommune har ikke hatt en overordnet ROS analyse som har vært godkjent i kommunestyret. Når Fylkesmannen hadde tilsyn med kommunens oppfyllelse av overnevnte lov og forskrift 21.10.2014 fikk kommunen avvik på dette punktet. (Se vedlegg).

Fylkesmann har varslet nytt tilsyn høsten 2018 og rådmannen har satt stor fokus på å få lukket dette avviket slik at kommunen har oppfylt sin plikt i henhold til loven og legger overordnet ROS fram til behandling.

Den fremlagte ROS analysen bygger på den ROS analysen som tidligere er gjort i kommunen samt på tidligere og ny Fylkes-ROS. Sistnevnte er utarbeidet av Fylkesmannen. De hendelsene som er vurdert er derfor en blanding av hendelser vurdert i fylkes-ROS og mer lokalt avgrensede hendelser. Selve analysene er vedlegg i dokumentet som inneholder kapitler om *Introduksjon, Metode, Fareidentifikasjon og sårbarhetsvurdering* og *Risikobilde for Aremark kommune*. Det henvises til vedlagte *Helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune* for utdyping av disse temaene. Dokumentet inneholder også koplinger slik at man kan fordype seg i bakgrunnsdokumentasjonen for planen.

De ROS analyser som er mest relevante for Aremark kommune er gjennomført og er som følger: (ligger som vedlegg i ROS-analysen)

1. Influensapandemi
2. Andre smittsomme sykdommer
3. Fravær av livsnødvendig hjelp til hjemmeboende pleietrengende.
4. Langvarig strømbrudd
5. Energiknapphet
6. Svikt i vannforsyningen
7. Svikt i avløpshåndteringen
8. Svikt i økosystemer
9. Svikt i transportsektoren
10. Større brann i institusjon og bebyggelse med evakueringsbehov
11. Akutt forurensning
12. Atomhendelse
13. Flom i vassdrag
14. Klimaskapte hendelser – ekstreme værhendelser
15. Skogbrann
16. Stor veitrafikkulykke
17. Tilsiktet handling på institusjon
18. Tap av omdømme
19. Svikt i kommunal krisledelse

Som følge av ROS analysene er det gjort risikoreducerende tiltak. Disse fremkommer av analysene og er hendelsesspesifikke.

Hver virksomhet skal følge opp med sine egne ROS- analyser og beredskapsplaner. Disse skal i prinsippet bygge på kommunens overordnede ROS analyse men ivareta virksomhetsspesifikke forhold. Det er utarbeidet flere ROS analyser på virksomhetsnivå. Det er ikke krav om at disse legges frem for kommunestyret og rådmannen finner ikke grunn til å legge dem frem. Det ville blitt svært omfattende.

Arbeidet med ROS skal være dynamisk og skal pågå kontinuerlig og påvist risiko skal følges opp med avbøtende tiltak. Rådmannen anser at mye godt arbeid gjøres i virksomhetene på dette området men dokumentasjonen er ikke komplett og kommunen må ha fokus på dette.

Prosessen:

For å ivareta medvirkning og forankring har det vært gjennomført samling hvor virksomhetsledere, kommuneoverlegen, rådmann samt beredskapskoordinator har deltatt. Forslag til ROS analyse ble da gjennomgått og deretter revidert som en følge av innspillene som kom. Forslaget ble deretter sendt på høring til de samme deltagerne slik at alle i ro og fred kunne vurdere dokumentets innhold og eventuelt samrå seg med andre.

I den samme forbindelse ble også struktur på kriseledelse drøftet og prinsipper for Operativ Kriseplan gjennomgått. Det ble særlig vektlagt utfordringer rundt roller og stedfortrederfunksjonen. Denne planen legges også frem til behandling selv om dette ikke påkrevd i *Forskrift om kommunal beredskapsplikt* eller i selve loven

Ved Fylkesmannens tilsyn med Forskrift om kommunal beredskapsplikt 21.10.2014 fikk kommunen også et avvik på forskriftens § 2 – fjerde ledd: *Kommunen skal påse at relevante offentlige og private aktører inviteres med i arbeidet med utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalysen*. Rådmannen anser at deler av dette avviket nå er ivaretatt ved at kommunens egne virksomheter nå har vært involvert i prosessen.

I tillegg planlegges det en gjennomgang med kommunens brannvesen i løpet av de neste månedene for å forankre den nye analysen samt tiltakene. I dette inngår også ledelsen i Halden brannvesen. I forkant av inngåelse av samarbeidsavtale med Halden kommunes brannvesen ble det i utarbeidet en egen ROS –analyse for Aremark brannvesen som ble ferdigstilt i 2016. Denne analysen ble utarbeidet i et samarbeid hvor brannsjefen i Halden med flere var involvert. Rådmannen anser derfor at medvirkning og forankring da er dekket i tilstrekkelig grad.

Når det gjelder privatpersoner og næringsdrivende har Aremark sin eneste bensinstasjon vært kontaktet i forbindelse med ROS- analysen, men utover dette har det ikke vært gjort tiltak. Rådmannen vil følge opp med en egne gjennomgang av ROS- analysen og tiltakene med aktuelle næringsdrivende (jord og skog mv). Dette er også et ledd i å utarbeide ressursoversikten som skal være et vedlegg til operativ kriseplan som beskrives videre.

Beredskapsplan/Operativ kriseplan

Kommunen skal være forberedt på å håndtere uønskede hendelser, og skal med utgangspunkt i den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen utarbeide en overordnet beredskapsplan. Kommunens overordnede beredskapsplan skal samordne og integrere øvrige beredskapsplaner i kommunen. Den skal også være samordnet med andre relevante offentlige og private krise- og beredskapsplaner.

Beredskapsplanen skal som et minimum inneholde:

- a) *en plan for kommunens kriseledelse som gir opplysninger om hvem som utgjør kommunens kriseledelse og deres ansvar, roller og fullmakter, herunder hvem som har fullmakt til å bestemme at kriseledelsen skal samles.*
- b) *en varslingsliste over aktører som har en rolle i kommunens krisehåndtering. Kommunen skal informere alle som står på varslingslisten om deres rolle i krisehåndteringen.*
- c) *En ressursoversikt som skal inneholde opplysninger om hvilke ressurser kommunen selv har til rådighet og hvilke ressurser som er tilgjengelige hos andre aktører ved*

uønskede hendelser. Kommunen bør på forhånd inngå avtaler med relevante aktører om bistand under kriser.

- d) *evakueringsplaner og plan for befolkningsvarsling basert på den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen.*
- e) *plan for krisekommunikasjon med befolkningen, media og egne ansatte.*

Beredskapsplanen kan utarbeides som en handlingsdel til kommunedelplanen i henhold til plan- og bygningsloven. Dette er imidlertid ikke et krav og rådmannen har ikke valgt den prosessen for utarbeidelse av handlingsdelen. Det ville innebåret en full prosess med varsel om oppstart høring/offentlig ettersyn etc.

Rådmann har utarbeidet dokumentasjon som skal dekke forskriftens krav under punkt a og b. Ressurs situasjonen har ikke gjort det mulig å ferdigstille dokumentasjon i hht punkt c, de og e. Dette må det arbeides videre med.

Rådmannen har også sørget for at denne planen – kalt *Operativ kriseplan* - definerer hvem som inngår i kommunens krisestab og er en plan for øvrige forhold knyttet til en krise. Den definerer rådmannen som kommunens kriseleder. Dette er i tråd med anbefalinger fra DSB sitt kompetansesenter – NUSB.

Krisehendelse er i Stortingsmelding nr. 10 (2016-2017) definert som: «En uønsket situasjon med høy grad av usikkerhet og potensielt uakseptable konsekvenser for de enkeltpersoner, organisasjoner eller stater som rammes».

Den operative kriseplanen omfatter da følgende forhold:

1. Roller, ansvar og stedfortredere
2. Varsling
3. Møtested for kriseledelsen
4. Mandat
5. Myndighet, fullmakter, økonomi
6. Evakuering
7. Befolkningsvarsling
8. Plan for krisekommunikasjon (interne og eksterne)

Den operative kriseplanen inneholder følgende vedlegg:

Vedlegg 1: varslingsliste – *Unntatt off. §6a*

Vedlegg 2: ressursoversikt

Vedlegg 3: relevante samarbeidsavtaler

Vedlegg 4: kompetanseplan

Disse vedleggene følger ikke vedlagt saken og er fremdeles under utarbeidelse. Mens selve planen definerer roller og funksjoner fremkommer hvem som har disse samt kontaktinformasjon til disse fra vedlegg 1. Dette vedlegget er unntatt offentligheten.

I tillegg til denne dokumentasjonen skal det utarbeides tiltakskort som beskriver ulike tiltak. Disse kan være knyttet til alle hendelsene i ROS-analysen eller mer spesifikt knyttet til enkelthendelser. Eksempel på den første kategorien er tiltakskort som beskriver hvilke rutiner som gjelder ved etablering av kriseledelsen. Mer hendelses-spesifikk kan være tiltakskort som beskriver utdeling av jodtabletter ved en atomhendelse. Disse tiltakskortene skal lages i CIM som er et webbasert verktøy for helhetlig krisehåndtering. Se vedlagte eksempel på tiltakskort *Kriseledelse - etablering*.

Beredskapsrom:

Kommunen mangler et rom som er tilrettelagt for kriseledelse og vil legge frem en sak som belyser behovet samt de økonomiske konsekvenser av dette. Det kan bli behov for storskjerm/TV, nødstrømsaggregat, samband/telefoner/tvillingsim, whitboard, skap etc.

De øvrige tiltak som fremkommer av overordnet ROS samt virksomhetsvise ROS analyser må ivaretas i budsjettprosessene.

Konklusjon:

Rådmannen anser at utarbeidede helhetlige ROS-analyse er representativ for de hendelser som er mest aktuelle for Aremark og anbefaler at kommunestyret godkjenner denne. Rådmannen skal påse at arbeidet med den kommunale beredskapen følger opp de funn som er gjort i analysen.

Rådmannen anser også at fremlagte *Operativ kriseplan* definerer en hensiktsmessig organisering av kommunens kriseledelse og anbefaler denne og de prinsipper som fremkommer av den vedtas.

Rådmannens innstilling

I samsvar med *Forskrift om kommunal beredskapsplikt* § 2 godkjennes Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune datert 23.05.2018. Kommunestyret slutter seg til de vurderinger som fremkommer av analysen.

Kommunestyret vedtar prinsippene i fremlagte *Operative kriseplan* hvor rådmannen er kommunens kriseleder. Rådmannen gis de fullmakter som fremkommer av planen samt fullmakt til å revidere ROS analysen og til å revidere *Operativ kriseplan* med vedlegg.

Fylkesmannen i Østfold

Aremark kommune

Rådhuset
1798 AREMARK

AREMARK KOMMUNE	
Etat <i>Rådmm</i>	Saksbeh. <i>STK</i>
27 OKT 2014	
Ark.kode P	<i>X11</i>
Ark.kode S	
Sak.nr. <i>14/256</i>	Dokument <i>4</i>
Kopi	<i>JFO</i>

Samordnings- og beredskapsstaben

Deres ref.:

Vår ref.: 2014/7231 352.1 RRO

Vår dato: 21.10.2014

Rapport fra tilsyn i Aremark kommune etter Forskrift om kommunal beredskapsplikt

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn i Aremark kommune etter forskrift om kommunal beredskapsplikt. Tilsynet ble varslet den 13. mai 2014. Tilsynet var denne gang avgrenset til å omfatte forskriftens § 2, Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, og ble gjennomført som dokumenttilsyn.

Tilsynet tok utgangspunkt i følgende dokumentasjon fra kommunen:

- Notat om overordnede risiko- og sårbarhetsvurderinger for Aremark kommune, datert 30. mai 2014
- Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune, administrativ utgave datert 17. juni 2014
- 17 ensides enkeltskjemaer, benevnt Skjema for registrering av risiko- og sårbarhet i Aremark kommune, datert 21. oktober 2011, to av skjemaene er datert 22. oktober 2013. 15 av skjemaene er merket kontrollert 20. mai 2014.

Fylkesmannen konstaterer at dokumentasjonen framlagt av Aremark så langt ikke tilfredsstillende kravene til helhetlig ROS-analyse i Forskrift om kommunal beredskapsplikt § 2, og finner **avvik** fra forskriftens andre og fjerde ledd. Fylkesmannen har også **merknader** og **anbefalinger** i forhold til forskriftens tredje ledd, bokstav a), b), c), d), e) og f).

Avvik fra forskriftens andre ledd:

Det framgår ikke av dokumentasjonen at den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen er forankret i kommunestyret. Kommunen har bemerket at de ville avvete resultatet av tilsynet, og at analysen kunne vært behandlet politisk i mellomtiden.

Avvik fra forskriftens fjerde ledd:

Kommunen skal påse at relevante offentlige og private aktører inviteres med i arbeidet med utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalysen. I følge dokumentasjonen er det imidlertid noe uklart hvilke aktører som har deltatt i arbeidet. I punkt 1.1. i Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark vises det til et samfunnsikkerhetsprosjekt gjennomført i perioden 2011 til 2013 sammen med Marker og Rømskog, hvor målet var å komme frem til helhetlig risiko-

og sårbarhetsanalyse for kommunene. I punkt 1.3 heter det videre at «Samarbeidsprosjektet involverte beredskapsansvarlige, brannsjef, fagfolk og administrasjon for øvrig med tilknytning til alle tre kommunene. Utover dette har Østfold politidistrikt, Mattilsynet, Fylkesmannen, privatpersoner og næringsdrivende blitt involvert. Forhold utenfor kommunegrensen som kan påvirke oss har blitt tatt opp med beredskapsansvarlig i angjeldende kommune.» Noen rapport fra nevnte samarbeidsprosjekt er ikke lagt frem. I den foreliggende risiko- og sårbarhetsanalyse er privatpersoner og næringsdrivende nevnt, uten at dette er nærmere spesifisert. Det er heller ikke beskrevet hvordan kommunens egne etater har vært trukket med i arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalysen. Kommunen bemerker selv at dokumentene er utarbeidet administrativt i Aremark kommune.

Anbefaling i forhold til forskriftens første ledd:

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse bør bygge på både eksisterende risiko- og sårbarhetsanalyser og på andre aktuelle kilder. Alle risiko- og sårbarhetsanalyser internt i kommunen (sektoranalyser og arealanalyser), overordnede risiko- og sårbarhetsanalyser (fylkes-ROS, nasjonale sårbarhets- og beredskapsrapporter, risiko- og sårbarhetsanalyser fra andre etater eller virksomheter relatert til infrastruktur) bør inngå som grunnlag for den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen. Det er uklart hva som egentlig inngår som grunnlag for foreliggende analyse. I punkt 1.4 har kommunen nevnt Fylkes-ROS for Østfold, Nasjonalt risikobilde 2013, og rapport fra prosjektet Grensestrategisk krisehåndtering, Norge – Sverige. I punkt 4.1.3 nevnes en ROS-analyse av Store Blanketjern som vannforsyningskilde. I punkt 4.7.3 og 4.7.4 nevnes særskilte ROS-analyser i forbindelse med akutt forurensing og vogntogvelt med farlig gods, uten at dette er spesifisert nærmere. Fylkesmannen anbefaler derfor at alt grunnlag for helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse listes opp detaljert i et eget punkt i innledningen til analysen.

Generell merknad til Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune

Kapittel 4 i Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune beskriver en rekke sårbarhetsfaktorer i 14 punkter med underpunkter. Punkt 4.15 munner ut i oppsummering og valg av hendelser til detaljanalyse. Punkt 5.1 inneholder en grovoversikt over gjennomgåtte trusler. I tillegg foreligger 17 Skjema for registrering av risiko og sårbarhet.

Fylkesmannen er i tvil om den fremlagte Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark kommune, administrativ utgave datert 17. juni 2014, muligens kun utgjør en foreløpig vurdering med utvelgelse av risiko- og sårbarhetsmomenter for videre analyse, jfr. punktene 4.15 og 5.1. I så fall kan det argumenteres for at helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse ennå ikke foreligger, hvilket vil gi et generelt avvik i forhold til § 2 i forskriften. For enkelhets skyld vil Fylkesmannen imidlertid betrakte det fremlagte materialet som kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse, og de etterfølgende anbefalinger må ses i lys av dette.

Generell anbefaling

Det fremlagte materialet består av risiko- og sårbarhetsanalyse, notat om sårbarhetsvurderinger, og 17 skjemaer. Beskrivelsen av risiko- og sårbarhetsmomentene i kapittel 4 kunne vært mere systematisk, etter en felles mal. Notatet om sårbarhetsvurderinger behandler en del forhold generelt, for eksempel behov for befolkningsvarsling og evakuering, noe som også må tas med under hvert enkelt risikoforhold. Alt i alt fremstår dokumentene som noe uoversiktlige.

Fylkesmannen oppfordrer derfor Aremark kommune til å sammenfatte alt relevant materiale i ett enkelt dokument. Videre bør risikoforhold som omhandles i analysen inndeles i naturhendelser, menneskelig svikt og systemsvikt, og tilsiktede uønskede hendelser. Det vises

herunder til eksempel i Veiledning til forskrift om kommunal beredskapsplikt, DSB februar 2012, side 12, figur 2.

De nevnte 17 skjemaene omhandler svært spesifikke hendelser, og egner seg bedre som oversikt over mulige øvelsesscenarier enn risiko- og sårbarhetsvurderinger.

Kommunen må sørge for at risiko- og sårbarhetsvurderingene tar hensyn til momentene nevnt i forskriftens tredje ledd:

- a) eksisterende og fremtidige risiko- og sårbarhetsfaktorer i kommunen
- b) risiko og sårbarhet utenfor kommunens geografiske område som kan ha betydning for kommunen
- c) hvordan ulike risiko- og sårbarhetsfaktorer kan påvirke hverandre.
- d) særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og tap av kritisk infrastruktur
- e) kommunens evne til å opprettholde sin virksomhet når den utsettes for en uønsket hendelse og evnen til å gjenoppta sin virksomhet etter at hendelsen har inntruffet
- f) behovet for befolkningsvarsling og evakuering

Som nevnt i Veiledning til Forskrift om kommunal beredskapsplikt gir forskriften kommunestyret ansvaret for den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen. Som beskrevet i § 1 er det naturlig at kommunestyret involveres både ved oppstart og ved behandling av ferdig analyse. Det er kommunestyrets ansvar å følge opp resultatene og prioritere aktuelle tiltak.

Tidsfrist

Aremark kommune gis frist til 1. april 2015 til å lukke avvikene. Kommunen oppfordres til å følge ovennevnte anbefalinger. Fylkesmannen ber om skriftlig orientering når dette er utført.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent av

Espen Pålsrud e.f.
Direktør/fylkesberedskapssjef

Richard Rogan
førstekonsulent

Saksbehandler: Richard Rogan

HELHETLIG RISIKO OG SÅRBARHETSANALYSE FOR AREMARK KOMMUNE

02	2018-06-21	Fremlagt til KS	MAB		
02	2018-05-23	Til intern gjennomgang	MAB	AR	
01	2016-01-15	Til intern gjennomgang	MAB	ACJ/JFO	
Rev.	Dato:	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontroll	Godkjent

Innholdsfortegnelse

1.	INNTRODUKSJON.....	5
1.1.	Bakgrunn og formål	5
1.2.	Definisjoner	5
1.3.	Grunnlagsdokumenter.....	8
1.4.	Forutsetninger og avgrensninger	9
1.5.	Gjennomføring	9
1.6.	Videre oppfølging – veien videre.....	9
1.7.	Fakta om Aremark kommune	11
2.	METODE	12
2.1.	Innledning.....	12
2.2.	Risiko- og sårbarhetsanalyse	12
2.2.1	Sårbarhetsvurdering.....	12
2.2.3.	Vurdering av konsekvens.....	13
2.2.4	Kommunens akseptkriterier og krav i Byggteknisk forskrift.....	14
2.2.5.	Vurdering av risiko.....	14
2.3.	Risikoreducerende tiltak.....	15
3.	FAREIDENTIFIKASJON OG SÅRBARHETSVALDERING.....	15
3.1	Sårbarhetsforhold i Aremark kommune.....	15
3.1.1	Forhold som gir robusthet.....	15
3.1.2	Sårbarhet	15
3.1.3	Om terrortrusselen.....	16
3.2.	Befolkningsvarsling og evakuering	16
3.3.	Uønskede hendelser.....	16
3.4.	Hendelser som ikke er tatt videre til risikoanalyser	18
3.5.	Hendelser som er slått sammen.....	18
4.	RISIKOBILDE AREMARK KOMMUNE	19
4.1	Risikomatrise	19
	Vedlegg I: Risikoanalyser	22
1	INFLUENSAPANDEMI.....	23
2	ANDRE SMITTSOMME SYKDOMMER.....	25
3	FRAVÆR AV LIVSNØDVENDIG HJELP TIL HJEMMEBOENDE PLEIETRENGENDE.....	27
3	LANGVARIG STRØMBRUDD	28
4	ENEREGIKNAPPHEIT	30

5	SVIKT I VANNFORSYNINGEN	32
6	SVIKT I AVLØPSHÅNTERINGEN	34
7	SVIKT I EKOSYSTEMER	35
8	SVIKT I TRANSPORTSEKTOREN	36
10	STØRRE BRANN I INSTITUSJON OG BEBYGGELSE MED EVAKUERINGSBEHOV	37
11	AKUTT FORURENSNING	39
12	ATOMHENDELSE	40
13	FLOM I VASSDRAG	42
14	KLIMASKAPTE HENDELSER – EKSTREME VÆRHENDELSER	43
15	SKOGBRANN	44
16	STOR VEITRAFIKKULYKKE	46
17	TILSIKTET HANDLING PÅ INSTITUSJON	47
18	TAP AV OMDØMME	48
19	SVIKT I KOMMUNAL KRISELEDELSE	49

1. INNTRODUKSJON

1.1. Bakgrunn og formål

Helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse (ROS) for Aremark kommune er det styrende dokumentet som på et strategisk nivå skal avdekke trusler mot befolkningens liv og helse, miljøet og samfunnets økonomi og hvordan kommunen er sårbare.

Plasseringer av hendelser i en risikomatrix innebærer at kommunen vurderer ulike risikoforhold i kommunen slik at disse blir identifisert og nødvendige tiltak kan iverksettes. En ferdig ROS-analyse er et levende styringsdokument. Den danner grunnlaget for det videre arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i Aremark kommune.

Analysen er utført på et overordnet nivå. Derfor må de ulike kommunale virksomheter følge opp denne ROS-analysen gjennom sitt daglige arbeid med egne risikovurderinger og risikostyring. Dette innebærer å utarbeide ROS-analyser for sitt virksomhetsområde og å forebygge uønskede hendelser gjennom internt planverk, arbeidsrutiner og ivaretagelser av en god sikkerhetskultur.

1.2. Definisjoner

En krise er en hendelse som har et potensial til å true viktige verdier og svekke en virksomhets evne til å utføre sine samfunnsfunksjoner. (St.meld. nr. 17 (2001-2002) Samfunnssikkerhet)

<https://www.dsb.no/lover/risiko-sarbarhet-og-beredskap/veileder/veileder-krisekommunikasjon/>

I "Veileder i kriseplanlegging i kommunens kriseledelse" utarbeidet av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap defineres en kriseplan som "*Kriseplan skal være et verktøy som brukes ved enhver krise eller hendelse slik at tap og skader på mennesker, miljø og materiell unngås eller reduseres.*".

1.1. Aktuelle definisjoner

Begrep	Definisjon
Risikoakseptkriterium	Kriterium som legges til grunn for beslutning om akseptabel risiko.
Analyseobjekt	Geografiske, tekniske, organisatoriske, miljømessige eller menneskelige faktorer som omfattes av ROS-analysen, herunder eksisterende forebyggende tiltak og beredskap.
Fare (el. trussel)	Handling eller forhold som kan føre til en uønsket hendelse.
Konsekvens	Mulig følge av uønsket hendelse.
Sannsynlighet	I hvilken grad det er trolig at en hendelse vil kunne inntreffe. Kan uttrykkes med ord eller som tallverdier.
Risiko	Uttrykk for kombinasjonen av sannsynlighet for og konsekvensen av en uønsket hendelse.
Risikoanalyse	Metode for å vurdere ulike risiko. Kartlegger uønskede hendelse, årsaker og konsekvenser
Sannsynlighet	I hvilken grad det er trolig at en hendelse vil kunne inntreffe.
Sårbarhet	Manglende evne hos et analyseobjekt til å motstå virkninger av en uønsket hendelse, og til å gjenopprette sin opprinnelige tilstand eller funksjon etter hendelsen.
Uønsket hendelse	Farlig eller truende hendelse med konsekvens som kan føre til tap av liv, skade på miljø, økonomisk tap eller annen følgeskade.

Forskrift om kommunal beredskapsplikt av 07.10.2011 inneholder krav om at alle kommuner skal utarbeide helhetlig *risiko- og sårbarhetsanalyse*. Den helhetlige risiko og sårbarhetsanalysen skal ifølge § 2 i Forskrift om kommunal beredskapsplikt omfatte:

Kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse, herunder kartlegge, systematisere og vurdere sannsynligheten for uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen og hvordan disse kan påvirke kommunen.

Den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen skal forankres i kommunestyret.

Analysen skal som et minimum omfatte:

- a. Eksisterende og fremtidige risiko og sårbarhetsfaktorer i kommunen.
- b. Risiko og sårbarhet utenfor kommunens geografiske område som kan ha betydning for kommunen.
- c. Hvordan ulike risiko og sårbarhetsfaktorer kan påvirke hverandre.
- d. Særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner og tap av kritisk infrastruktur.
- e. Kommunens evne til å opprettholde sin virksomhet når den utsettes for en uønsket hendelse og evnen til å gjenoppta sin virksomhet etter at hendelsen har inntruffet.
- f. Behov for befolkningsvarsling og evakuering.

Kommunen skal påse at relevante offentlige og private aktører inviteres med i arbeidet med utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalysen.

Der det avdekkes behov for videre detaljanalyser skal kommunen foreta ytterligere analyser eller oppfordre andre relevante aktører til å gjennomføre disse. Kommunen skal stimulere relevante aktører til å iverksette forebyggende og skadebegrensende tiltak.

I tillegg er ROS-analysen grunnlagt på følgende styrende dokumenter:

Tabell 1.2. Styrende dokumenter

Dokument	Utgiver	Utgitt dato
Norsk Standard 5814:2008 Krav til risikovurderinger	Standard Norge	2008
Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)(plandelen)	Miljøverndepartementet	2008
Byggeteknisk forskrift – TEK 10. Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggeteknisk forskrift) FOR-2010-03-26-489	Kommunal- og regionaldepartementet	2010
Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) med tilhørende forskrifter	Justis- og beredskapsdepartementet	2010
Lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven) med tilhørende forskrifter	Helse- og omsorgsdepartementet	19.6.2015 (sist endret)
Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) med tilhørende forskrifter	Justis- og beredskapsdepartementet	29.5.2015 (sist endret)
Storulykkeforskriften	Justis- og beredskapsdepartementet	10.2.2014 (sist endret)
Andre gjeldende lover og forskrifter		

1.3. Grunnlagsdokumenter

Tabell 1.3. Grunnlagsdokumenter for ROS-analysen

Dokumenter	Utgiver	Utgitt dato
FylkesROS 2017 Risiko- og sårbarhetsanalyse for Østfold	Fylkesmannen i Østfold http://issuu.com/fylkesmanneniostfold/docs/fylkesros_desember_2017?e=30398848/56268849	2017
Nasjonalt risikobilde 2018	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap https://www.dsb.no/lover/risiko-sarbarhet-og-beredskap/artikler/nasjonalt-rikobilde/	2018
Overordnet ROS-analyse for Aremark kommune.	Aremark kommune	2008
Veiledning til forskrift om kommunal beredskapsplikt	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap https://www.dsb.no/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieell/veileder-til-forskrift-om-kommunal-beredskapsplikt/	2015(sist oppdatert i 2017)
DSB veileder Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap https://www.dsb.no/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieell/samfunnssikkerhet-i-kommunen-es-arealplanlegging/	2017
Veileder for kartlegging og vurdering av skredfare i arealplaner	Norges vassdrags- og energidirektorat http://publikasjoner.nve.no/veileder/2017/veileder2017_02.pdf	2017
NVEs retningslinjer nr. 2-2011: Flaum og skredfare i arealplaner	Norges vassdrags- og energidirektorat http://publikasjoner.nve.no/retningslinjer/2011/retningslinjer2011_02.pdf	2011, revidert 2014
Veileder for vurdering av områdestabilitet ved utbygging på kvikkleire og andre jordarter med sprøbruddegenskaper	Norges vassdrags- og energidirektorat Link: http://publikasjoner.nve.no/veileder/2014/veileder2014_07.pdf	2014
Offisielle kartdatabaser og statistikk	DSB, Miljødirektoratet, NVE, NGU, Statens strålevern, Statens vegvesen, Statens kartverk, m.fl.	2011
Åpen trusselvurdering	Politiets sikkerhetstjeneste https://www.pst.no/trusselvurdering-2018/	2018

1.4 Forutsetninger og avgrensninger

Risiko- og sårbarhetsanalysen bygger på følgende forutsetninger og begrensninger:

- Analysen er overordnet og kvalitativ (grovanalyse), og vurderer systematisk kommunens geografiske områder og virksomheter med utgangspunkt i historiske data (hendelses statistikk, ulykkes statistikker mv.), fremtidige beregninger/trender (eks. framskriving av fremtidige klimaendringer) og faglig skjønn.
- Den er avgrenset til temaet samfunnssikkerhet, slik dette er beskrevet av DSB.
- Analysen er begrenset til å ta for seg hendelser av slikt omfang at den kan kreve forebyggende og/eller skadebegrensende tiltak fra kommunens ledelse, eller at flere sektorer i kommunen kan bli involvert i håndteringen.
- Den bygger på eksisterende dokumentasjon om dagens tilstand i Aremark kommune, i tillegg til kommunens planer om fremtidig utvikling.
- Analysen omfatter konsekvensområdene liv og helse, ytre miljø og samfunnsverdi.
- Det er i denne analysen avdekket forhold som krever ytterligere detaljerte analyser som kommunen må følge opp;
  - Nytt vannverk har ikke aggregat til å drifte vannverket ved bortfall av strøm
  - Plan for etablering av EPS
  - Strømforsyning for lokaliteter for kriseledelse
- ROS-analysen skal oppdateres i takt med revisjon av kommuneplaner, og for øvrige andre endringer i risiko- og sårbarhetsbildet i Aremark kommune. *Forskrift om kommunal beredskapsplikt § 6 Oppdatering/revisjon:*
  - *Risiko- og sårbarhetsanalysen skal oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner, jf. lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) §11-4 første ledd, og for øvrig ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet*

1.5 Gjennomføring

Aremark kommune har gjennomført denne ROS analysen ved å ta utgangspunkt i hendelser fra tidligere ROS analysen. I tillegg er momenter som fremkommer under forutsetningene i kapittel 1.5 vurdert.

I denne ROS analysen er det gjennomført risikoanalyse er av ulike identifiserte uønskede hendelser. Risikoreduserende tiltak er foreslått. Dette gjelder både forebyggende tiltak (sannsynlighetsreduserende) og beredskapsmessige tiltak (konsekvensreduserende).

1.6 Videre oppfølging – veien videre

For at Aremark kommune skal ivareta sitt ansvar innenfor samfunnssikkerhet, er det viktig at de foreslåtte risikoreduserende tiltakene følges opp videre. Det er identifisert hvem som er ansvarlig for videre vurdering og iverksetting. Analysen er forpliktende for den enkelte virksomhet som har fått oppfølgingsansvar.

På bakgrunn av den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen skal kommunen:

- a) *utarbeide langsiktige mål, strategier, prioriteringer og plan for oppfølging av samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet.*
- b) *vurdere forhold som bør integreres i planer og prosesser etter lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven).*

I kommunens arbeid skal risikoreduserende tiltakene konkretiseres, detaljplanlegges, kostnadsberegnes og budsjetteres.

Videre i forskrift § 4 Beredskapsplan er det stilt krav om at det skal overordnede kommunale beredskapsplanverket må ta utgangspunkt i den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen.

Til slutt om videre oppfølging er det viktig å nevne gjennomføring av revisjon av den helhetlige risiko- og sårbarhetsanalysen. Samme forskrift som nevnt over beskriver dette i § 6 Oppdatering/revisjon:

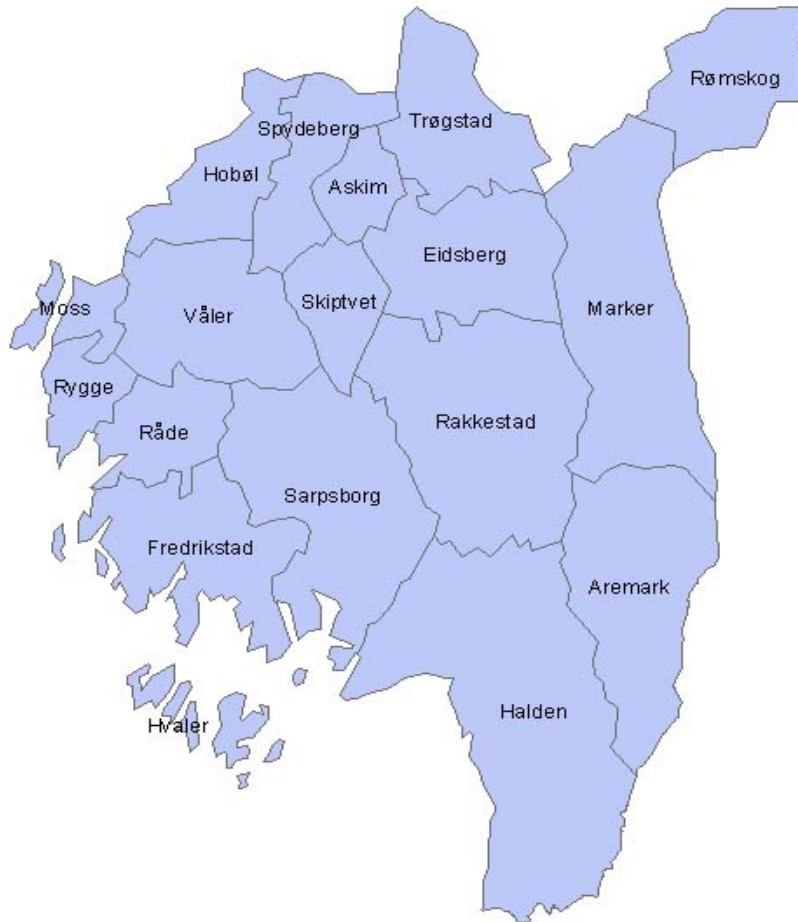
Risiko- og sårbarhetsanalysen skal oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner, jf. lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) §11-4 første ledd, og for øvrig ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet.

Kommunens beredskapsplan skal til enhver tid være oppdatert, og som et minimum revideres en gang pr. år. Av planen skal det fremgå hvem som har ansvaret for oppdatering av planen og når planen sist er oppdatert.

Kommunestyret vedtar helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse som et overordnet styringsdokument, ikke bare for beredskapsplanlegging, men dokumentet skal legges til grunn for samfunnsplanlegging, arealplanlegging og utbygging.

1.7 Fakta om Aremark kommune

2. Figur 1 – Kartutsnitt som viser Aremark kommune med nabokommuner

Aremark kommune har et areal på 320 km² som fordeler seg med ca. 282 km² på land og ca. 38 km² på vann, og kommunen har 1399 innbyggere (pr. 4 kvartal 2017 -SSB). Kommunen har ca. 230 km² produktiv skog og ca. 20 km² av dyrket- og uproduktiv mark, hovednæringen i kommunen er hovedsakelig jord- og skogbruk, nesten 4/5 av kommunens areal er skog. Det finnes noen mindre produksjonsbedrifter med 1 til 2 ansatte. Største bedrift er Ny plast med 10 ansatte.

Det er 3 naturreservater i kommunen. Haldenvassdraget renner på langs av kommunen sammen med tilhørende sjøer og dette utgjør totalt 37 km² ferskvann.

Aremark kommune har ett sykehjem, en barne- og ungdomsskole og en kommunal barnehage. Kommunen har eget vannverk og kloakkrenseanlegg.

Aremark kommune er objektet for analysen, og kommunesenteret Fosby, med omkringliggende funksjoner, er kommunens tetteste befolkede område og knutepunkt for kommunens infrastruktur. Fordi Aremark har et markant innslag av landbruk har forhold knyttet til dette fått noe mer plass enn andre forhold i denne analysen.

Stora Le som grenser mot Sverige i øst er også en del av sjøsystemet. Fv. 21 til Halden og Marker går på langs av kommunen. Andre viktige veier er Fv. 124 som går fra grensen mot Sverige til Rakkestad

via Strømsfoss, Fv. 864 fra Fosby til Bjørkebekk og Fv. 106 fra Fjeld bru til Bjørkebekk og videre mot grensen til Sverige.

2. METODE

2.1. Innledning

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Aremark er gjennomført etter prinsipper anerkjent av DSB og Fylkesmannen og i samsvar med gjeldende lover og forskrifter.

ROS-analyse for Aremark kommune er gjennomført i henhold til styrende dokumenter og grunnlagsdokumentene ført opp til kapittel 1.2 og 1.3.

ROS-analysen ble delt opp i fem trinn:

1. Fareidentifikasjon
  - Kartlegge uønskede hendelser som både kan inntreffe innen kommunen, men også utenfor som kan gi konsekvenser for kommunen.
2. Systematisering – representativ utvalg hendelser velges
  - Systematisere innledende fareidentifikasjon og gjøre et representativt utvalg av uønskede hendelser basert på fareidentifikasjonen.
3. Risiko- og sårbarhetsanalyse
  - Gjennomføre ROS-analyse for de utvalgte representative uønskede hendelsene, med bruk av konsekvenskategorier for liv og helse, ytre miljø og samfunnsverdi.
4. Forebyggende og skadebegrensende tiltak
  - Beskrive relevante forebyggende og skadebegrensende tekniske, operasjonelle og organisatoriske tiltak.
5. ROS-analyserapport
  - Prosessen sammenfattes i en ROS-analyserapport.

2.2. Risiko- og sårbarhetsanalyse

2.2.1 Sårbarhetsvurdering

NS 5814:2008 definerer sårbarhet slik:

” Manglende evne hos et analyseobjekt til å motstå virkninger av en uønsket hendelse og til å gjenopprette sin opprinnelige tilstand eller funksjon etter hendelsen”. Sårbarhet er altså det motsatte av robusthet.

2.2.2 Kategorisering av sannsynlighet

Hver enkelt uønsket hendelse analyseres særskilt for å klargjøre årsaker og hendelsesforløp. Resultatet av dette, sammen med statistikk eller kjennskap til hyppighet, danner grunnlaget for å vurdere sannsynlighet.

Hvor ofte en uønsket hendelse kan inntreffe i gjennomsnitt uttrykkes ved frekvens (10 års hendelse, 100 års hendelse osv.). Eventuelle barrierer og sannsynlighetsreducerende tiltak som allerede foreligger, tas med i vurderingen. Sannsynlighet vurderes ved hjelp av på forhånd definerte sannsynlighetskategorier. I denne ROS-analysen er følgende sannsynlighetskategorier lagt til grunn.

Tabell 2.1.

Sannsynlighetskategori	Frekvens
1. Lite sannsynlig	Sjeldnere enn 1 gang hvert 100 år
2. Moderat sannsynlig	Gjennomsnittlig hvert 50-100 år
3. Sannsynlig	Gjennomsnittlig hvert 10-50 år
4. Meget sannsynlig	Gjennomsnittlig hvert 1-10 år
5. Svært sannsynlig	Oftere enn 1 gang per år

Sannsynlighetsbegrepet kan fremstå noe teoretisk. Det er viktig å huske på at dette er gjennomsnittlig hyppighet. Det innebærer at f.eks. en 100-årshendelse vil kunne inntreffe flere ganger i løpet av 100 år, for deretter å kunne utebli i flere hundre år. Sannsynligheten for at en slik hendelse inntreffer innenfor ett enkelt år er 1/100, dvs. 1 %.

2.2.3. Vurdering av konsekvens

I mange tilfeller kan vi som et hjelpemiddel, tallfeste sannsynlighet og konsekvens. Når vi definerer risiko som produktet av sannsynlighet og konsekvens har vi satt et nivå på mulig risiko

Konsekvensvurderinger i kvalitative grovanalyser gjennomføres ved å ta stilling til mulig konsekvens av hver uønsket hendelse. Konsekvenskategoriene som benyttes er:

Tabell 2.2. Konsekvenskriterier

Konsekvenskategori	Beskrivelse
1. Svært liten konsekvens	Ingen personskade Ubetydelig miljøskade; Materielle skader < 100 000 kr / ingen skade på eller tap av samfunnsverdier
2. Liten konsekvens	Personskade Lokale *) miljøskader; Materielle skader 100 000 – 1 000 000 kr / ingen skade på eller tap av samfunnsverdier
3. Middels konsekvens	Alvorlig personskade Regional**) miljøskade; restitusjonstid 1 år Materielle skader 1 000 000 – 10 000 000 kr / kortvarig skade på eller tap av samfunnsverdier
4. Stor konsekvens	Dødelig skade; <3 personer Regional miljøskade, restitusjonstid inntil 10år Store materielle skader 10 000 000 – 100 000 000 kr / skade på eller tap av samfunnsverdier
5. Meget stor konsekvens	Dødelig skade; >3 personer Irreversibel miljøskade Svært store materielle skader > 100 000 000 kr / varig skader på eller tap av samfunnsverdier

*) Med lokalekonsekvenser menes konsekvenser på utslippsområdet eller i umiddelbar nærhet av utslippspunktet

***) Regionale konsekvenser omfatter konsekvenser som strekker seg utenfor utslippsområdet

2.2.4 Kommunens akseptkriterier og krav i Byggteknisk forskrift

Når det gjelder kriterier for sannsynlighet og konsekvens knyttet til naturhendelser, slik som flom/havnivåstigning og skred, vil kriteriene i Byggteknisk forskrift 2010 (TEK10) være gjeldene ved utarbeidelse av utbyggingsplaner.

2.2.5. Vurdering av risiko

Vurdering av risiko gjøres på grunnlag av resultatene av sannsynlighetsvurdering og konsekvensvurdering. De uønskede hendelsene får med utgangspunkt i sannsynlighet og konsekvens sin plassering i en risikomatrix, der fargene angir en rangering av hendelsens risiko (risikoakseptkriterier).

- Plasseringer av hendelser i en risikomatrix innebærer at kommunen tar stilling til, dvs. ytrer seg, om risikoforhold i kommunen med rangering og prioriteringer av tiltak. En ferdig ROS-analyse er således et levende styringsdokument.

Risiko knyttes til uønskede hendelser, dvs. hendelser som i utgangspunktet ikke skal inntreffe. Det er derfor knyttet usikkerhet til både om hendelsen inntreffer (sannsynlighet) og omfanget (konsekvensen) av hendelsen dersom den inntreffer.

Tabell 2.5. Risikomatrix

SANNSYNLIGHET	KONSEKVENNS				
	1. Svært liten	2. Liten	3. Middels	4. Stor	5. Svært stor
5. Svært sannsynlig					
4. Meget sannsynlig					
3. Sannsynlig					
2. Moderat sannsynlig					
1. Lite sannsynlig					

Forklaring til risikomatrixens tre fargede soner:

GRØNN	Akseptabel risiko – risikoreduserende tiltak er ikke nødvendig.
GUL	Akseptabel risiko – risikoreduserende tiltak må vurderes.
RØD	Uakseptabel risiko – risikoreduserende tiltak er nødvendig*

Risikoreduserende tiltak vil dermed bli vurdert for hendelser som får sin plass i gul eller rød sone. Det vil være hovedfokus på risikoreduserende tiltak som kommunen selv kan iverksette.

*Slike tiltak kan kreve involvering fra nasjonalt, fylkes – eller kommunalt nivå, eller alle nivå.

2.3. Risikoreduserende tiltak

Risikoreduserende tiltak omfatter forebyggende (sannsynlighetsreduserende) tiltak og/eller skadebegrensende tiltak (konsekvensreduksjon, beredskap). De risikoreduserende tiltakene vil medføre at hendelser forflyttes vertikalt (sannsynlighetsreduksjon), horisontalt (konsekvensreduksjon) eller diagonalt (begge tiltakstyper) i matrisen.

Hendelser i matrise røde områder - risikoreduserende tiltak er nødvendig

Hendelser som ligger i det røde området i matrisen, er hendelser man på grunnlag av kriteriene ikke kan akseptere. Dette er hendelser som må følges opp i form av tiltak. Om mulig omfatter dette tiltak som retter seg mot årsakene til hendelsen, og på den måten reduserer sannsynligheten for at hendelsen kan inntreffe. Formålet er å flytte hendelsen til gul eller grønn risikokategori.

Hendelser i matrisens gule områder – tiltak bør vurderes, aktiv risikostyring

Hendelser som befinner seg i det gule området, er hendelser som ikke direkte er en overskridelse av krav eller akseptkriterier, men som krever kontinuerlig fokus på risikostyring. I mange tilfeller er dette hendelser som man ikke kan forhindre, men hvor tiltak bør iverksettes så langt dette er hensiktsmessig ut i fra en kost/nytteverdi. Tiltak for å forskyve hendelsen til grønn risikokategori vurderes.

Hendelser i matrisens grønne områder – akseptabel risiko

Hendelser i den grønne sonen i risikomatrisen innebærer akseptabel risiko, dvs. at risiko-reduserende tiltak ikke er nødvendig- Dersom risikoen for disse hendelsene kan reduseres ytterligere uten at dette krever betydelig ressursbruk, bør man imidlertid også vurdere å iverksette tiltak også for disse hendelsene.

3. FAREIDENTIFIKASJON OG SÅRBARHETSVALDERING

3.1 Sårbarhetsforhold i Aremark kommune

Sårbarhet omtales som det motsatte av robusthet, og sårbarhetsbegrepet brukes når en er opptatt av konsekvensene av en inntruffet hendelse.

3.1.1 Forhold som gir robusthet

Sammenlignet med andre kommuner i Østfold har Aremark kommune få innbyggere. Aremark kommune har statistisk sett ikke vært særlig utsatt for ekstremvær, i tillegg har mange hus i Aremark har mulighet for ved-fyring. Kommunen har heller ikke de flomutfordringer som andre kommuner opplever. Det er heller ingen særlige problemer med NC-leire (normalkonsolidert leire = leire avsatt under havbunn og ikke utsatt for isbetrykk) som kan skape problemer med kvikkleire-ras.

Alternative veier til hovedveiene finnes i kommunen.

3.1.2 Sårbarhet

Hovedveien, Fv. 21, blir brukt til transport av farlig gods samt tungtransport. Det er også en god del tungtrafikk på Fv. 106 fra Fjeld bru til svenskegrensen via Bjørkebekk. Dette er hovedsakelig tømmer- og flistransport til næring i Nössemark.

Den offentlige vannforsyningen til Aremark kommune kommer fra Store Blanketjern. Det er i 2013 gjort en ROS analyse med fokus på Store Blanketjern som vannforsyningskilde. Den er godkjent av Mattilsynet. En god del boliger har private brønner. Kommunen har i samsvar med Mattilsynet anmodning informert om plikten til å registrere vannforsyningsanlegg som betjener to eller flere husstander/hytter.

Fremtidige klimaendringer kan gjøre Aremark kommune mer sårbar for klimarelaterte problemer. Det er beregnet at hele Norge vil være preget av mer sterk vind, hyppigere og kraftigere nedbør, og dermed hyppigere flom- og skredhendelser.

Nærhet til svenskegrensen kan gi økt risiko for spredning av smittsomme dyresykdommer.

3.1.3 Om terrortrusselen

«Politiets sikkerhetstjeneste (PST) åpne trusselvurdering for 2018 sier at rekrutering av kilder og agenter, kartlegging av virksomheter og kritisk infrastruktur samt nettverksoperasjoner, vil utgjøre de mest alvorlige utfordringene knyttet til fremmede staters etterretningsvirksomhet i 2018. Virksomheter innen norsk forsvars- og beredskapssektor, statsforvaltning, forskning og utvikling samt virksomheter innen kritisk infrastruktur, vurderes som særskilt utsatte etterretningsmål.

Personer og grupper inspirert av ekstrem islamistisk ideologi vil være den primære terrortrussel mot Norge det kommende året. Det vurderes som mulig at det vil forekomme forsøk på terrorangrep.

Det er lite sannsynlig at høyreekstreme vil begå terrorhandling i 2018. Ved en eventuell høyreekstrem terrorhendelse, vil denne sannsynligvis være utført av en enkeltperson, eller få personer, som handler på eget initiativ.

Det siste året er det registrert økt aktivitet i deler av det venstreekstreme miljøet. Det er imidlertid svært lite sannsynlig at venstreekstreme vil begå terrorhandlinger.»

Kilde: <https://www.pst.no/trusselvurdering-2018/>

3.2. Befolkningsvarsling og evakuering

Til befolkningsvarsling bruker Aremark kommune Varsling 24, kommunens internettside og direkte kontakt med de berørte (telefon og/eller informasjonsskriv) i tillegg til annen varsling som foretas ved hjelp av Facebook, offentlig radio og oppslag hvis offentlig kommunikasjonssystemer ikke fungerer.

3.3. Uønskede hendelser

Under er gjengitt en systematisert liste over uønskede hendelser identifisert gjennom møter og prosesser i Aremark kommune.

Tabell 3.1. Systematisert liste over uønskede hendelser.

Farekategori	Uønsket hendelse	ID
A. Menneskers helse	Influsapandemi	A1
	Sykdommer som smitter gjennom mat og vann	A2
	Legionella	A3
	Smittsom sykdom over landegrensen	A4
	Manglende tilgang på legemidler	A5
	Fravær av nødvendig hjelp til hjemmeboende pleietrengende	A6
B. Dyresykdommer	Utbrudd av alvorlig dyresykdom	B1
C. Kritisk infrastruktur	Utfall av kraftforsyning	C1
	Energiknapphet	C2
	Svikt i vannforsyning	C3
	Svikt i avløpshåndtering	C4
	Svikt i IKT	C5
	Svikt i transportsektoren, f.eks ved streik	C6
	Svikt i brøyteberedskap	C7
D. Akutt forurensing	Akutt forurensning land	D1
	Akutt forurensning sjø/vann	D2
E. Atomulykker, radonstråling og elektromagnetiske felt	Atomulykke utenfor Aremark kommune	E1
	Område med høy radonkonsentrasjon i grunnen	E2
	Elektromagnetisk felt	E3
F. Flom	Flom i vassdrag	F1
G. Skred	Jord og kvikkleireskred	G1
H. Ekstremvær	Storm / orkan	H1
	Ekstremnedbør	H2
I. Skogbrann	Skogbrann	I1
J. Industriulykke	Industribrann / eksplosjon / gassutslipp	J1
K. Transportulykke	Ulykke ved transport av farlig gods vei	K1
	Stor trafikkulykke vei	K2
	Ulykke med skoleskyss	K3
L. Annen brann	Brann i helseinstitusjon	L1
M. Andre naturhendelser	Solstorm	M1
N. Risikorelatert biologisk mangfold	Tap av arter	N1
	Innføring av nye arter	N2
O. Tilsiktede handlinger	Terrorhandling	O1
	Cyberangrep	O2
	Sikkerhetspolitisk krise	O3
	Trusselsituasjon skole, sykehjem og rådhus	O4
	Trusselsituasjon barnehage	O5
	Kidnapping av barn	O6
	Tilsiktet handling ifm. Store arrangementer	O7
P. Informasjonskrise	Angst i befolkningen	P1
Q. Omdømme	Tap av omdømme	Q1
R. Svikt i kommunal kriseledelse	Kommunens kriseledelse settes ut av spill	R1

3.4. Hendelser som ikke er tatt videre til risikoanalyser

Denne overordnede ROS-analysen har fokus på hendelser som gir konsekvenser for kommunens vurdering av forebyggende tiltak og beredskap.

Farene listet opp nedenfor er ikke analysert i forhold til risiko, men bør følges opp på et virksomhetsnivå i Aremark kommune – der de kan være svært relevante, og til og med dimensjonerende for beredskapen:

- *B1 – Utbrudd av alvorlig dyresykdom*
- *E2 – Område med høy radonkonsentrasjon i grunnen*
- *E3 – Elektromagnetiske felt*
- *G1 – Kvikkleireskred*
- *N1 – Tap av arter*
- *N2 – Innføring av nye arter*

I tillegg er det vurdert at noen farer i kategoriene *Andre naturhendelser* og *Tilsiktede handlinger* fører til konsekvenser som er godt dekket av liknende hendelser/farer. Disse er derfor tatt med som integrert deler av de øvrige risikoanalysene. Dette gjelder:

- *M1 – Solstorm*
- *M2 – Vulkanutbrudd*
- *O1 – Terrorhandling*
- *O2 – Cyberangrep*
- *O3 – Sikkerhetspolitisk krise*
- *O7 – Tilsiktet handling ifm store arrangementer*
- *P1 – Angst i befolkningen vurderes til å være en konsekvens utløst av en annen uønsket hendelse, for eksempel trussel om en atomhendelse, og tas ikke inn som en egen hendelse.*

3.5. Hendelser som er slått sammen

Noen av farene/uønskede hendelsene, identifisert gjennom den innledende farekartleggingen, er så like at de er slått sammen til én felles hendelse i risikoanalysene:

- A2, A3 og A4 > Andre smittsomme sykdommer
- C6 og C7 > Svikt i transportsektoren
- D1, D2, og J1 > Akutt forurensning
- G1 og F1 > Flom i vassdrag
- H1, H2 og M3 > Klimaskapte hendelser – ekstreme værhendelser
- K1, K2 og K3 > Stor trafikkulykke vei
- L3 og L4 > Større brann i institusjon
- O4, O5 og O6 > Tilsiktet handling på institusjon

4. RISIKOBILDE AREMARK KOMMUNE

4.1 Risikomatrixe

Vurdering av risiko gjøres på grunnlag av resultatene av sannsynlighetvurdering og konsekvensvurdering. De uønskede hendelsene får med utgangspunkt i sannsynlighet og konsekvens sin plassering i en risikomatrixe, der fargene angir en rangering av hendelsens risiko (risikoakseptkriterier). Risikomatrixer kan brukes for å fremstille de vurderte hendelsene samlet – dette kan omtales som et risikobilde for Aremark kommune.

Basert på gjennomført prosess med fareidentifikasjon er det totalt 19 hendelser i den helhetlige ROS-analysen for Aremark kommune. Dette gjelder identifisert innenfor de fleste av hovedtemaene, jf. Kap. 3.4 Følgende hendelser er vurdert:

Hendelsene er her nummerert for å kunne gjengi dem samlet i risikomatrixene under.

Hendelser er her nummerert for å kunne gjengi dem samlet i risikomatrixene under	Farekategori	ID
1. Influensapandemi	A. Menneskers helse	A1
2. Andre smittsomme sykdommer		A2, A3, A4
3. Fravær av nødvendig hjelp til hjemmeboende pleietrengende		A6
4. Utfall av kraftforsyning	C. Kritisk infrastruktur	C1
5. Energiknapphet		C2
6. Svikt i vannforsyning		C3
7. Svikt i avløpshåndtering		C4
8. Svikt i ekom		C5
9. Svikt i transportsektoren		C6, C7
10. Større brann i institusjon	L. Annen brann	L3, L4
11. Akutt forurensing	D. Akutt forurensing, J. Industriulykke	D1, D2, J1
12. Atomhendelse	E. Atomulykker, radonstråling og elektromagnetiske felt	E1
13. Flom i vassdrag	F. Flom	G1, F1
14. Klimaskapte hendelser – ekstreme værhendelser	H. Ekstremvær, M. Andre naturhendelser	H1, H2, M3
15. Skogbrann	I. Skogbrann	I1
16. Stor veitrafikkulykke	K. Transportulykke	K2
17. Tilsiktet handling på institusjon	O. Tilsiktede handlinger	O4, O5, O6
18. Tap av omdømme	Q. Omdømme	Q1
19. Svikt i kommunal kriseledelse	R. Svikt i kommunal kriseledelse	R1

Vurderingene for den enkelte hendelse er gjengitt i vedlegg 1. Her oppsummeres vurderingene i risikomatrixer for de tre konsekvenskategoriene liv og helse, ytre miljø og samfunnsverdi kombinert med tilhørende sannsynligheter.

Tabell 4.1. Risikomatrix for Aremark kommune – kategori liv og helse

SANNSYNLIGHET	KONSEKVENNS				
	1. Svært liten	2. Liten	3. Middels	4. Stor	5. Svært stor
5. Svært sannsynlig					
4. Meget sannsynlig			15	8	
3. Sannsynlig		7	18,19	1,3,4,14	16,17
2. Moderat sannsynlig		9,13		5,6,11	2, 10
1. Lite sannsynlig					12

Tabell 4.2. Risikomatrix for Aremark kommune – kategori ytre miljø

SANNSYNLIGHET	KONSEKVENNS				
	1. Svært liten	2. Liten	3. Middels	4. Stor	5. Svært stor
5. Svært sannsynlig					
4. Meget sannsynlig	8		15		
3. Sannsynlig	1,3,17,18	7,19	4,14		
2. Moderat sannsynlig	6,9,10, 2		5,11,13, 16		
1. Lite sannsynlig					12

Tabell 4.3. Risikomatrix for Aremark kommune – kategori samfunnsverdi

SANNSYNLIGHET	KONSEKVENNS				
	1. Svært liten	2. Liten	3. Middels	4. Stor	5. Svært stor
5. Svært sannsynlig					
4. Meget sannsynlig		8		15	
3. Sannsynlig		17	3,4,7,14,18,19	1,16	
2. Moderat sannsynlig			6,9,11,13	2, 5,10	
1. Lite sannsynlig				12	

5. KONKLUSJON

En bred innledende fareidentifikasjon identifisert 19 utvalgte hendelser. Disse har blitt gjenstand for en mer detaljert hendelsesbasert risikoanalyse og kommunens robusthet og sårbarhet er vurdert spesielt.

Det er flere forhold i kommunen som medfører robusthet. Kommunens geografiske beliggenhet gjør at Aremark ikke er spesielt utsatt for ekstreme værforhold. Aremark kommune har god redundans (flere uavhengige løsninger) i veiinfrastruktur med flere alternative omkjøringsveier.

Det er også en del forhold som medfører sårbarhet i kommunen. Aremark ligger nær svenskegrensen, og dette medfører at kommunen er mer sårbar for grenserelaterte problemer som smitte av dyresykdommer samt transport farlig gods på vei. Kraftforsyningen i Aremark er ikke spesielt sårbar sammenliknet med andre deler av landet. Likevel er samfunnets avhengighet av fungerende strømforsyning en sårbarhetsfaktor i seg selv, da svært mange samfunnskritiske funksjoner er strømvhengig, herunder de kommunen har ansvar for. Aremark kommunes vannforsyning har sårbarheter knyttet til manglende nødstrømsaggregat. Ved strømbortfall vil man ikke kunne rense vannet uten dette.

Fremtidige klimaendringer kan gjøre Aremark kommune mer sårbar for klimarelaterte problemer og vil virke forsterkende og medføre hyppigere flom- og skredhendelser. Aremark kan være utsatt for skadeflom i Haldenvassdraget og men har få soner med kvikkleireforekomster.

Risikoanalysene av de uønskede hendelsene viser uakseptabel risiko (rød sone i risikomatriksen) for 10 av 19 hendelser i kategorien liv og helse, 1 av 19 hendelser i kategorien ytre miljø og 3 av 19 hendelser i kategorien samfunnsverdi. Dette kan forklares med at hendelsene er valgt ut fra at de skal være av et slikt omfang at det medfører konsekvenser for og involvering av kommunens kriseledelse. Flere av hendelsene som er analysert vil også være utenfor kommunens ansvar og kontroll, men kan ramme kommunen ut i fra dens beliggenhet.

Det er formulert risikoreduserende tiltak knyttet til uønskede hendelser som kommunen har et ansvar for å forebygge (sannsynlighetsreduserende) eller ha en beredskap for (konsekvensreduserende). Tiltakene og ansvar for oppfølging av disse er satt opp under hver analyserte hendelse.

Vedlegg I: Risikoanalyser

1 INFLUENSAPANDEMI

Drøfting av sannsynlighet:

Forhold i kommunen: En influensapandemi vil ikke være begrenset til kommunen, men vil kunne berøre hele landet. Smitten kommer til Norge gjennom persontrafikk over grensen. Tidligere var grensekommuner mer utsatt enn andre kommuner i Norge, men på grunn av endret reisemønster og den store økningen i flytrafikk de siste årene, er faren for spredning relativt jevnt fordelt over hele landet.

Fremtidsutvikling: Det er vurdert at verden rammes av en influensapandemi hvert 20. – 40. år. Høy grad av befolkningsvandring på tvers av landegrenser gjør at sannsynligheter for at en influensapandemi sprer seg til Norge er stor. Norske myndigheter har også vurdert dette som den hendelsen med høyest sannsynlighet på landsbasis de neste årene.

Det vurderes som sannsynlig at Aremark kommune kan rammes av en influensapandemi.

Drøfting av konsekvens:

Liv og Helse: En influensapandemi kan i verste fall medføre store tap av menneskeliv og gi store konsekvenser for helse øvrig. Smitte sprer seg raskt, og det er trolig ikke vaksine klar før etter en viss tid etter utbruddet. I tillegg er det mange som trenger samme vaksine når den først kommer på plass. For Aremark kommune vurderes konsekvensen for liv og helse som store. Svært aggressive og farlige virus kan gi store konsekvenser.

Ytre miljø: En influensapandemi vil kun gi små konsekvenser for ytre miljø, i form av indirekte konsekvenser av at mange mennesker er syke på samme tid.

Samfunnsverdier: En influensapandemi kan gi store konsekvenser for samfunnsverdier knyttet til håndteringen av pandemien og resultatet av denne. Innkjøp av vaksiner, stort antall personell til vaksiner og medisinsk behandling vil være kostnadskreven. I tillegg vil mange mennesker være syke samtidig og dette innebærer stor sykefravær, både for de som er syke og for de som må være hjemme med omsorg for andre. Kritisk infrastruktur, kritiske samfunnsfunksjoner og det generelle dagliglivet vil få store utfordringer i å holde normal drift gående under en influensapandemi. Konsekvenser for samfunnsverdier i Aremark kommune vurderes som store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X						X				X
Ytre miljø			X			X					X		
Samfunnsverdier			X						X				X

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Befolkningsinformasjon for god håndhygiene og bistå med gjennomføring av evt. nasjonale kampanjer	Kommuneoverlege i samarbeid med smittevernslege.
God smittevernplan i kommunen revideres jevnlig og øves	Kommuneoverlegen
Gode beredskapsplaner i kommunens institusjon som revideres og øves jevnlig	Virksomhetsleder pleie og omsorg

2 ANDRE SMITTSOMME SYKDOMMER

Drøfting av sannsynlighet:

Andre smittsomme sykdommer er sykdommer som smitter gjennom mat og vann.

Eksempler på slike kan være:

- Legionellasmitte
- Salmonellasmitte
- E-coli
- Sykdom som kommer over svenskegrensen
- Sykdom som spres med overlegg, slik som miltbrannbakteriesmitte

Smittsomme sykdommer kan komme til kommunen via andre norske kommuner, via Sverige eller oppstå i Aremark. Det er ingen kjøletårn, scrubber eller kunstisbane i Aremark hvor det kan oppstå legionella.

Fremtidsutvikling: Sannsynligheten for smittsomme sykdommer i fremtiden vil trolig øke dersom samfunnsutviklingen fortsetter slik den er i dag med økende internasjonal handel med matvarer, økt industrialisering av landbruket, stadig nye metoder for produksjon, oppbevaring og tilberedning av matvarer samt en generell økning i reiseaktivitet. Samtidig er rensekravene til vann strengere enn de var tidligere, og det samme gjelder hygienekrav for andre næringsmidler og regler for import.

Det vurderes som sannsynlig at Aremark kommune får utbrudd av smittsomme sykdommer av et slikt omfang at ledelsen i kommunen blir involvert i håndteringen.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Smittsomme sykdommer gir først og fremst konsekvenser for liv og helse. Erfaringer viser at legionellasmitte har potensiale til å føre til flere dødsfall i løpet av kort tid. Det samme gjelder alvorlig smitte i drikkevann og matvarer. I tillegg blir ofte mange alvorlig syke, jf. Giardia utbruddet i Bergen i 2004. Det vurderes at dette kan gi stor konsekvens for liv og helse i Aremark kommune.

Ytre miljø: Smittsomme sykdommer vil kun gi svært liten konsekvens for ytre miljø.

Samfunnsverdier: En slik situasjon kan gi store konsekvenser for samfunnsverdier knyttet til håndteringen av situasjonen og resultatet av denne. Blant annet er behandlingen av slik sykdom kostnadskreven, og man vil også kunne ha behov for innkjøp av medisinsk utstyr både i kommunene og på sykehus. De materielle konsekvensene vurderes opp mot middels.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse		X								X			X
Ytre miljø		X				X					X		
Samfunnsverdier		X							X			X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Befolningskampanjer for god håndhygiene	Virksomhetsleder pleie og omsorg
God smittevernplan i kommunen	Kommunelegen, virksomhetsleder pleie og omsorg
Godt øvet beredskapsplanverk for kommunal vannforsyning	Virksomhetsleder teknisk

3 FRAVÆR AV LIVSNØDVENDIG HJELP TIL HJEMMEBOENDE PLEIETRENGENDE

Drøfting av sannsynlighet:

Akutt sykdom kan medføre mangel på helsepersonell i kommunen og/eller mangel på vikarer som kan betjene medisinsk utstyr hos hjemmeboende pleietrengende.

Det kan også tenkes at strømbrudd, brudd i ekosystemer, ekstreme værforhold, eller andre forhold som medfører brudd på veiforbindelser, medfører at helsepersonell ikke kommer fram til hjemmeboende pleietrengende.

Det vurderes som sannsynlig at dette kan skje.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Fravær av livsnødvendig hjelp til hjemmeboende pleietrengende vurderes å kunne gi stor konsekvens for liv og helse.

Ytre miljø: Hendelsen vil ikke ha konsekvens for ytre miljø.

Samfunnsverdier: Dersom det mangler helsepersonell med nødvendig kompetanse på medisinsk utstyr eller annen livsnødvendig hjelp, må de hjemmeboende pleietrengende evakueres fra sine hjem til sykehus eller tas inn i kommunens pleie- omsorgsinstitusjoner der det er personell med nødvendig kompetanse. Det vurderes at dette kan medføre middels konsekvenser knyttet til samfunnsverdier.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X						X				X
Ytre miljø			X			X					X		
Samfunnsverdier			X					X				X	

Risikoreduserende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Kontinuitetsplanlegging	Rådmann
Gode rutiner for varsling til sårbare grupper	Rådmann
Gode rutiner for å holde oversikt over hjemmeboende pasienter med elektronisk baserte livsviktige medisinske apparater	Virksomhetsleder pleie og omsorg
Gode evakueringsplaner for pleie- og omsorgstjenesten	Virksomhetsleder pleie og omsorg

3 LANGVARIG STRØMBRUDD

Drøfting av sannsynlighet:

Det er langvarig strømbrudd som vurderes her. I byområder på Østlandet er det vanlig å legge et utfall på 4 døgn til grunn.

Strømbrudd skyldes naturgitte hendelser som trefall over ledninger, ising på luftnettet, konsekvenser av flom, lynnedslag og solstorm. Utfall kan også skyldes teknisk svikt i trafostasjoner på nett eller i driftssentraler, og tilsiktede handlinger som sabotasje og terror. De hyppigste grunnene til utfall i Norge er naturgitte hendelser. Trafostasjoner kan bli utsatt for hendelser som brann, teknisk svikt eller vilde handlinger som kan få konsekvenser for kraftforsyningen i Aremark.

Strømbrudd utenfor Aremark kommune kan gi konsekvenser i kommunen dersom bruddet skjer i en linje eller trafostasjon som forsyner kommunen.

Det er vanskelig å fastsette sannsynlighet for utfall av kraftforsyning som er så omfattende og langvarig at det vil gi konsekvenser for samfunnet. Kraftforsyningen selv uttrykker et ønske om at alle kommuner skal beregne et utfall på tre til fire døgn i sentrale strøk og opp til 14 dager i spredt bebyggelse, og at et slikt scenario kan oppstå noe sjeldnere enn hvert 30. år. Hendelsen vurderes derfor som sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Strømbrudd over lengre tid kan gi store konsekvenser for liv og helse. Aremark kommune har nødstrømsaggregat som må manuelt kobles opp på sykehjemmet når strømmen blir borte.

Om lag 25-30 hjemmeboende har trygghetsalarmer som vil gå over på batteri ved strømbrudd. Vannforsyningen vil rammes ved et langvarig strømbrudd, enten ved å føre til totalt bortfall, begrenset kapasitet og svekket tilgang på drikkevann, slukkevann mv., eller redusere rensekapasiteten hos vannverket. Avløpsvann kan også sige inn i rentvannrørene og føre til sykdom og epidemier. Det kan også oppstå problemer med etterfylling av drivstoff til nødstrømsaggregatet dersom bensinstasjonen ikke har eget aggregat som driver drivstoffpumpene. Konsekvensen for liv og helse ved langvarig strømbrudd vinterstid kan bli meget store.

Ytre miljø: Utfall av kraft kan gi konsekvenser for ytre miljø i form av svikt i avløpshåndtering og forurensning av resipient. Konsekvensene for ytre miljø vurderes som middels.

Samfunnsverdier: Næringsvirksomhet som bank, industri og forretningsdrift er avhengig av kraftforsyning for å fungere. Kraftkrevende industrivirksomheter og annen forretningsdrift vil lide store økonomiske tap i en slik situasjon. Da det er veldig lite industri i Aremark vil ikke dette være den største utfordringen. De materielle konsekvensene i kommunen kan bli middels store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X						X				X
Ytre miljø			X					X				X	
Samfunnsverdier			X					X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Kartlegge og vurdere etablering av nødstrøm for alle kommunale kritiske samfunnsfunksjoner som ikke har det i dag.	Rådmann Virksomhetsleder teknisk
Gode rutiner for varsling til sårbare grupper.	Rådmann Virksomhetsleder pleie og omsorg
Videreføre plan for alternativ sted for kritiske IT-systemer	Virksomhetsleder for støtte og stab
Gode rutiner for å holde oversikt over hjemmeboende pasienter med elektronisk baserte livsviktige medisinske apparater.	Virksomhetsleder pleie og omsorg
Gode evakueringsplaner for pleie- og omsorgstjenesten.	Virksomhetsleder pleie og omsorg
Kartlegge konsekvenser av strømbrudd ved vannverket og iverksette tiltak som sikrer redundans og sikker vannforsyning.	Virksomhetsleder teknisk
Etablere system og beredskap for nødvannforsyning.	Virksomhetsleder teknisk

4 ENEREGIKNAPPHEIT

Drøfting av sannsynlighet:

Energiknapphet skyldes mangel på nedbør over lengre tid slik at kraftverkens magasiner ikke fylles opp. Energiknapphet er som regel ikke et kommunalt problem, men et regionalt eller nasjonalt/internasjonalt problem.

Norge har aldri vært i en situasjon hvor kraftselskapene har måttet iverksette rasjonering, men vi har opplevd situasjoner med anstrengt kraftsituasjon og situasjoner hvor rasjonering så vidt har vært unngått. Prognoser for klima i fremtiden tilsier at det kan bli mer nedbør i Norge. Likevel er slike prognoser svært usikre og kan også være regionale variasjoner. Sannsynligheten for en situasjon med energiknapphet vurderes som moderat.

Drøfting av konsekvens:

Konsekvenser av energiknapphet er vanligvis høyere strømpris. Energiknapphet kan i verste fall føre til rasjonering i form av roterende utkopling. En undersøkelse utført i 2003 viser at rasjonering i form av sonevis utkopling ikke er gjennomførbart i praksis, fordi konsekvensene for liv og helse er for store.

Liv og helse: Redusert tilgang til strøm over lengre tid kan få store konsekvenser for liv og helse. Kommunen har mellom 25 og 30 hjemmeboende pleietrengende som er kritisk avhengig av strømbaserte medisinske apparater og har trykksikringer som har begrenset batterikapasitet. I tillegg vil trolig vannforsyningen rammes ved langvarig rasjonering, enten ved å føre til begrenset kapasitet og svekket tilgang på drikkevann, slukkevann osv., eller redusere renskapasiteten hos vannverket. Avløpsvann kan også sige inn i vannrørene og føre til sykdom og epidemier. Det kan også oppstå problemer med etterfylling av drivstoff til nødstrøms aggregater dersom bensinstasjoner ikke har egne aggregater som driver drivstoffpumpene. Konsekvensreducerende tiltak i forkant. I tillegg vil man høyst sannsynlig ha tilgang på begrenset med kraft begrensede tider av døgnet. Konsekvensene for liv og helse ved langvarig energiknapphet vinterstid vurderes som store.

Ytre miljø: Energiknapphet kan gi konsekvenser for ytre miljø i form av svikt i avløpshåndtering. Konsekvensene for ytre miljø vurderes som middel.

Samfunnsverdier: Næringsvirksomhet som bank, industri og forretningsdrift er avhengig av kraftforsyning for å fungere. Disse vil derfor delvis settes ut av virksomhet ved energiknapphet og rasjonering. Kraftkrevende industrivirksomheter og annen forretningsdrift vil få store økonomiske tap i en slik situasjon. Energiknapphet utvikler seg imidlertid over tid og gir mulighet til å gjøre konsekvensreducerende tiltak i forkant. I tillegg vil man høyst sannsynlig ha tilgang på begrenset kraft i perioder av døgnet. Likevel vil man i en slik situasjon prioritere liv og helse, og konsekvenser for samfunnsverdier nedprioriteres i situasjoner med en svært anstrengt kraftsituasjon. Konsekvensene for samfunnsverdier kan derfor bli store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse		X							X			X	
Ytre miljø		X						X				X	
Samfunnsverdier		X							X			X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Vurdere etablering av nødstrøm for alle kommunale kritiske samfunnsfunksjoner som ikke har det i dag.	Rådmann
Utarbeide prioriteringslister over objekter som ikke kan kobles ut pga. viktig funksjon.	Rådmann Virksomhetsleder teknisk Virksomhetsleder pleie og omsorg
Starte oppfordringer om strømsparing for innbyggerne på et tidlig tidspunkt.	I hovedsak et ansvar som tilligger energiselskapene, men kommunen bør også bidra.

5 SVIKT I VANNFORSYNINGEN

Drøfting av sannsynlighet:

Denne hendelsen defineres til å gjelde utfall av vannverket og er vurdert i vannverkets egen ROS-analyse.

Kommunens vannverk er i dag Aremark VV, som produserer ca. 350 – 500 m³drikkevann i døgnet. Store Blanketjern benyttes som råvannskilde. Maksimal kapasitet er 815 m³ i døgnet. Vannforsyningen er basert på gravitasjon fra kilden, gjennom Alkaliske filter med kjemisk felling. UV-anlegg er montert etter fellingsanlegg som andre hygieniske barrierer. Etter UV-anlegg er det rentvannspumper som pumper vann til rentvannsbasseng plassert på høyre kote. Abonentene vil være sikret vannforsyning ca. 12 timer ved vanlig forbruk ved brutt strømforsyning. Pr. november 2017 er det ca. 607 boliger og hytter som er tilkoblet det kommunale vannledningsnettet. Store deler av sentrumsområdet har tosidig vannforsyning. Kvaliteten på ledningsnettet er generelt god, og det er få lekkasjer.

Pr i dag har ikke Aremark kommune spesifikk reservevannkilde. Det er ikke nødstrømsaggregat som gjør at produksjon kan opprettholdes ved vannverket ved strømbrydd lengre enn 24 timer. Det er ikke etablert en plan for nødvannforsyning ved større hendelser.

En villet handling kan få alvorlige konsekvenser for vannforsyningen, men en vurdering av trusselen tilsier at sannsynligheten for slike angrep er liten per i dag.

En svikt i vannforsyningen som gjelder utfall av vannverket og større områder vurderes som moderat sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Kommunen har mange abonnenter som er sårbare ved svikt i vannforsyningen. Ved langvarig svikt er helseinstitusjoner svært utsatt i forhold til bl.a. pasientpleie og renhold. Ved svikt i vannforsyningen og trykløst nett kan dette medføre innsug fra avløpsvann i grøfter der vannledninger ligger sammen.

Ytre miljø: Svikt i vannforsyningen antas ikke å ha større betydning for ytre miljø.

Samfunnsverdier: Brannvesenet vil ikke ha tilstrekkelig slokkevann dersom kommunale vannforsyningen svikter. Dette kan i verste fall medføre middels store konsekvenser, da Aremark har tilgang tankbil og med mulighet for å ta vann fra innsjø/tjern.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse		X							X			X	
Ytre miljø		X				X					X		
Samfunnsverdier		X						X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Etablere system og beredskapsplan for nødvannforsyning.	Virksomhetsleder teknisk
Kartlegge konsekvenser av strømbrydd ved vannverket og eventuelt å iverksette tiltak som sikrer redundans (flersidig mating) og sikker vannforsyning.	Virksomhetsleder teknisk
Rehabiliteringstiltak på ledningsnett	Virksomhetsleder teknisk
Dublring av utsatte ledningsstrek	Virksomhetsleder teknisk
Etablere oversikt over brannvanndekning og øke kapasitet der det er behov.	Virksomhetsleder teknisk

6 SVIKT I AVLØPSHÅNDBLINGEN

Drøfting av sannsynlighet:

Avløpsnett i kommunen har generelt tilfredsstillende kapasitet. Det er en målsetning å separere spillvann og overvann. Overvann skal i størst mulig grad disponeres lokalt. I Fosby sentrum hvor det ligger overvannsledninger har disse tilstrekkelig kapasitet dersom planlagt separering gjennomføres.

Overvannshåndtering blir vurdert som en del av ROS-analyser i forbindelse med arealplaner og i forbindelse med byggesaksbehandling. Overbelastning av pumpestasjoner og ledningsnett i Aremark kommune som i øvrige kommuner. Forventede klimaendringer går i retning av mer og kraftigere nedbør som igjen innebærer et økt press på ledningsnett og øvrige avløpsinstallasjoner. Overløpssituasjoner kan inntreffe.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Svikt i avløpshåndtering fører i svært få tilfeller til konsekvens for liv og helse. Det kan skje at badevann mv. blir forurenset pga. overløp fra pumpestasjoner. Dette kan medføre mageproblemer for de som svelger forurenset vann. Sannsynligheten av det vurderes som liten. Kommunen tar jevnlig badevannsprøver om sommeren for å redusere risiko.

Driftsoperatørene er stadig utsatt for smitte i forbindelse med arbeid avløpsanlegg som de potensielt kan spre til tredjeperson. Gode rutiner kan redusere sannsynligheten for at det skjer. Konsekvens vurderes totalt sett som liten.

Ytre miljø: Svikt over lang tid kan medføre konsekvens for ytre miljø. Overløp fra kommunale pumpestasjoner går ut i henholdsvis Aremarksjøen eller Aspern. Overløp over lang tid vil ha konsekvenser for ytre miljø. Pumpestasjonene overvåkes slik at sannsynligheten for at overløpet står over lang tid er liten. Faktorer som påvirker ytre miljø er utslippets lokalitet og de naturlige forhold rundt utslippspunktet og resipientens størrelse og type (el/sjø).

Samfunnsverdi: Dersom det er en omfattende svikt i avløpshåndteringen kan dette ha konsekvens for samfunnsverdier ved at kommunens innbyggere må finansiere oppgraderinger via kommunale avgifter. Konsekvens vurderes som middels.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X				X				X		
Ytre miljø			X				X				X		
Samfunnsverdier			X					X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Utrede forventede fremtidige klimaendringers påvirkning på avløpssystemet, herunder mengdeberegninger og utredning av mulige tiltak for håndtering av overvannet.	Virksomhetsleder teknisk
Rehabiliteringstiltak på ledningsnett.	Virksomhetsleder teknisk
Etablering av vaktordning for å sikre rask oppfølging av avvik.	Virksomhetsleder teknisk

7 SVIKT I EKOMSYSTEMER

Drøfting av sannsynlighet:

Begrepet «ekom» omfatter telekommunikasjon og IKT-systemer. Svikt i kritiske ekomsystemer over lengre tid har som oftest årsak i naturhendelser som flom, sterk vind og lynnedslag. Solstorm kan også medføre utfall. Ekomsystemer kan også falle ut som følge av teknisk svikt på grunn av brann eller kortslutning, eller villedede handlinger som cyberangrep, hærverk eller sabotasje. Utfall av ekom-infrastruktur er også en av flere konsekvenser ved utfall av kraftforsyning over lengre tid. Det har de siste årene vært flere hendelser på Østlandet som har gjort at kritiske ekom-infrastruktur har falt ut og skapt problemer.

Kommunen har mobilt bedriftsnett fra Phonero. Legekontoret har IP-telefon. Trygghetsalarmer er en tjeneste vi kjøper i fra firmaet Vakt og Alarm AS.

Det vurderes at det er meget sannsynlig at en slik hendelse kan inntreffe.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Utfall av ekomsystemer kan gi konsekvenser for liv og helse dersom det samtidig er behov for livreddende hjelp på grunn av ulykke, sykdom e.l. og man ikke oppnår kontakt med nødetatene. Elektronisk baserte journaler, pasientbehandlings-programmer og reseptbehandling, er utsatt og kan øke konsekvensene for liv og helse dersom ekomsystemer faller ut over lengre tid og man ikke får tilgang til disse. Utfall av ekomsystemer vil også medføre utfordringer for kommunens drift av vannforsyning og avløpsanlegg, og vil kreve økt bemanning. Konsekvenser for liv og helse vurderes som store.

Ytre miljø: Utfall av ekomsystemer vil ikke gi direkte konsekvenser for ytre miljø.

Samfunnsverdier: Utfall av ekomsystemer gir hovedsakelig konsekvenser for samfunnsverdier i form av reparasjon eller erstatning av ødelagte komponenter. Langvarig utfall gir også økonomiske konsekvenser for kommunal tjenesteproduksjon. Det vurderes at det er liten konsekvens for samfunnsverdier.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse				X					X				X
Ytre miljø				X		X					X		
Samfunnsverdier				X			X					X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Kartlegge kommunale samfunnskritiske funksjoner som er avhengige av ekomsystemer til driftsstyring, mv.	Virksomhetsleder teknisk
Inkludere bortfall av ekomsystemer i beredskapsplan og vurdere alternative kommunikasjonsmuligheter.	Rådmann

8 SVIKT I TRANSPORTSEKTOREN

Drøfting av sannsynlighet:

Svikt i transportsektoren har årsak i langvarig brudd i viktige vei-, jernbane- eller sjøforbindelser på grunn av ulykke, tilsiktet handling som sabotasje eller terror, manglende brøyteberedskap for vei eller situasjoner med streik/lock-out i transportsektoren.

Aremark kommune har flere alternative muligheter for transport inn og ut av kommunen.

Fremtidige klimaendringer kan medføre brudd i veiforbindelser i økende grad.

En hendelse med så alvorlige konsekvenser at kommunens kriseledelse koples inn vurderes som moderat sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Omfattende og langvarig svikt i transportsektoren kan gi konsekvenser for liv og helse i form av mangel på nødvendige varer som medisin og matvarer. På av Aremarks geografiske beliggenhet på Østlandet, vurderes det at svikt i transportsektoren kun vil få små konsekvenser for liv og helse.

Ytre miljø: Svikt i transportsektoren vil ikke gi direkte konsekvenser for ytre miljø.

Samfunnsverdier: De største konsekvensene ved svikt i transportsektoren vil være de materielle på grunn av manglende tilgang på ulike varer og tjenester. Dette kan gi opp mot middels store økonomiske konsekvenser for samfunnet.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse		X					X				X		
Ytre miljø		X				X					X		
Samfunnsverdier		X						X				X	

10 STØRRE BRANN I INSTITUSJON OG BEBYGGELSE MED EVAKUERINGSBEHOV

Drøfting av sannsynlighet:

Brann i institusjon omhandler brann i kommunal helseinstitusjon, skole, barnehage, rådhus og forsamlingslokale. Brann kan være forårsaket av lynnedslag, feil bruk av utstyr, teknisk feil som fører til varmeutvikling eller ildspåsettelse. En slik hendelse vurderes som moderat sannsynlig.

Aremark brannvesen er dimensjonert ut fra minimumskrav som følger av Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen. Det foreligger samarbeidsavtale med Halden brannvesen. Brannvesenet tilfredsstiller kravet om ti minutters uttrykningstid til helse- og omsorgsinstitusjoner med overnattingsplasser (sykehjem).

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Konsekvensene for liv og helse vil være størst i institusjoner med overnatting hvor de som oppholder seg der trenger assistanse for å evakuere. I Aremark gjelder dette Fosbykollen sykehjem. Konsekvens for denne type hendelse avhenger i svært stor grad av brannforløpet. Konsekvensene for liv og helse vurderes i verste fall til å være stor.

Ytre miljø: Brann i institusjon vil kun gi svært små konsekvenser for ytre miljø.

Samfunnsverdier: De materielle skadene avhenger av hvor stor skade brannen forårsaker. Dersom en institusjon blir så skadet at den ikke kan brukes innen kort tid, kan de materielle kostnadene bli store. I og med at det ikke finnes alternative erstatningsbygg i kommunen vil det være en stor oppgave og finne rom for lovpålagte oppgaver/tjenester innenfor helse og skole/oppvekst.

Konsekvenser for samfunnsverdier vurderes til å kunne bli store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse		X								X			X
Ytre miljø		X				X					X		
Samfunnsverdier		X							X			X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Etablere plan for EPS	Rådmann
Stor oppmerksomhet på brannvanndekning/-kapasitet i forbindelse med arealplanlegging og byggesaksbehandling	Virksomhetsleder teknisk
Etablere oversikt over brannvanndekning og øke kapasitet der det er behov for eksisterende bebyggelse	Virksomhetsleder teknisk
Gode evakueringsplaner i alle offentlige institusjoner.	Berørte virksomhetsledere
Planer for midlertidig omplassering, kort og lang.	Berørte virksomhetsledere
Forebyggende brannberedskap (informasjon, sikring av elektriske apparater m.m.)	Berørte virksomhetsledere

11 AKUTT FORURENSNING

Drøfting av sannsynlighet:

De fleste hendelsene håndteres av brannvesenet direkte uten at kommunal kriseledelse involveres.

Næringsliv i Aremark kommune er i hovedsak skogbruk og landbruk. Det er veldig lite industri og det er noe gjennomgangstrafikk med farlig gods på vei. I sommerhalvåret er det til tider stor båt-trafikk i Haldenvassdraget. En grunnstøting av turistbåt vil være kan forekomme med potensiale for oljeutslipp.

Akutt forurensning som involverer kriseledelsen i Aremark kommune vurderes som moderat sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: En industriulykke kan føre til dødsfall og helseskader for personer som befinner seg i nærheten av ulykken, både på bedriftens område og i områdene rundt. Aremark har et fåtall industribedrifter og disse har få ansatte (1-10). Stoffer som kan medføre akutt forurensning er begrenset for disse bedriftene. Konsekvensene ved en slik hendelse vurderes som liten. En ulykke med farlig gods transport kan gi stor konsekvens dersom dette skjer i tettbebygd strøk. Samlet sett vurderes konsekvensen til middels.

Ytre miljø: Hendelser med akutt forurensning på land kan gi konsekvenser for dyre- og planteliv i området, og spesielt i vassdrag. Konsekvensene for ytre miljø kan ved omfattende ulykker bli store.

Samfunnsverdier: Hendelser med akutt forurensning kan gi konsekvenser for virksomhet som rammes av forurensingen. I tillegg kan det kreve store ressurser i forbindelse med opprydningsaksjon. Det vurderes derfor at konsekvensene for de materielle verdiene kan bli store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko			
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5				
Liv og helse		X							X				X	
Ytre miljø		X						X					X	
Samfunnsverdier		X						X					X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Oppsyn med nedgravde oljetanker	Virkshetsleder teknisk
Ha fokus på beredskapsplanverk for evakuering, øvelse og revisjon.	Rådmann
Etablere oversikt over type stoffer og mengder som bedrifter oppbevarer og bruker i sin produksjon.	Brannsjef

12 ATOMHENDELSE

Drøfting av sannsynlighet:

Forhold i kommunen og omegn: I nabokommunen Halden er det lokalisert atom reaktor, HBWR hos Institutt for Energiteknikk (IFE). IFE forsker på sikkerhet knyttet til reaktor og har strenge rutiner ved sitt anlegg. I tillegg er størrelsen på reaktoren relativt liten.

Forhold utenfor kommunen: Atomhendelser i utlandet kan få konsekvenser for Aremark kommune. Sverige har tre atomkraftverk med totalt ti reaktorer. Finland har to atomkraftverk med til sammen fire reaktorer og har ett nytt kraftverk under bygging. Sammen med Finland blir Sverige gjerne regnet som det landet i verden som i størst grad ivaretar behovet for sikker behandling og lagring av brukt brensel og radioaktivt avfall. Det er imidlertid flere land østover i Europa med anlegg hvor sikkerheten er langt lavere og ved uheldig vindretning kan hendelser hos alle disse gi konsekvenser for Norge og Aremark kommune.

Sikkerheten ved IFE og sikkerheten ved transport og lagring av radioaktivt materiale i Norge er svært høy. Det samme gjelder atomkraftverk i utlandet som kan gi konsekvenser for Norge. I tillegg påvirker vindretning, vindstyrke og andre værforhold om Aremark påvirkes av hendelser i utlandet og andre steder i Norge.

Fremtidsutviklingen viser at antall atomkraftverk i Europa er økende. Samtidig er det også økende fokus på sikkerhet omkring radioaktive kilder og atomkraftverk.

Tilsiktede hendelser med radioaktivt materiale (for eksempel «skitten bombe») i Aremark anses som lite sannsynlig gitt dagens trusselvurdering.

Sannsynligheten for en alvorlig atomhendelse som påvirker Aremark kommune vurderes om liten.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Store doser radioaktiv stråling er svært skadelig for mennesker. Store mengder radioaktivt avfall over store områder kan gi svært store konsekvenser for liv og helse, ikke minst på lang sikt. Konsekvensene kan være akutte stråleskader eller senskader som kreft, nedsatt forplantningsevne eller genetiske skader.

Ytre miljø: Radioaktiv forurensning kan gi konsekvenser for ytre miljø, særlig sårbare økosystemer. Slike konsekvenser er også ofte langvarige. Konsekvensene vurderes som svært store.

Samfunnsverdier: Kortsiktige konsekvenser kan være stengte veier og jernbane som følge av at områder er utsatt for store mengder radioaktiv stråling/forurensning. Atom ulykker kan også gi svært store konsekvenser for landbruket dersom næringsmidler blir forurenset. I tillegg kan redusert tillitt til egne produkter skape økonomiske tap. Konsekvensene for samfunnsverdier vurderes som store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse	X									X		X	
Ytre miljø	X									X		X	
Samfunnsverdier	X								X			X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Kommunens kriseledelse skal sette seg godt inn i Statens stråleverns forhåndsbestemte tiltak ved atomhendelser slik at man er forberedt på å ivareta befolkningen på best mulig måte.	Rådmann
Etablere plan for EPS	Rådmann

13 FLOM I VASSDRAG

Drøfting av sannsynlighet:

Byggteknisk forskrift (TEK10) gir akseptkriterier for tiltak etter plan- og bygningsloven i flomutsatte områder, jf. Kap. 2.2.4. Sannsynligheter for og konsekvensen av en flomhendelse i Aremark kommune som er av et slikt omfang at den involverer kommunens kriseledelse vurderes imidlertid etter risikoakseptkriteriene gitt i denne ROS-analyse, jf. Kap. 2.2.4.

I følge NVE sine kart er ikke Aremark spesielt utsatt for flom i vassdrag. Men det tillates ikke ny bebyggelse eller vesentlig endring av eksisterende bebyggelse uten nærmere vurdering av flomfare og dokumentasjon av tilstrekkelige sikringstiltak i hvert enkelt tilfelle.

Klimatilpasning Norge: Generelt kan det komme mer nedbør i Østfold fylke i fremtiden, særlig i perioden sensommer til høst. Det blir hyppigere tilfeller av intens nedbør og de kraftigste kan opptre oftere i framtiden. Flom kan forekomme på steder som ikke tidligere har vært utsatt.

Det vurderes som moderat sannsynlig at det kan inntreffe en skadeflom i Aremark.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Flomsituasjoner blir som oftest varslet av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i forkant slik at det er mulig å evakuere utsatte områder og gjennomføre nødvendige konsekvensreducerende tiltak for liv og helse. Saktevoksende flommer medfører normalt ikke fare for menneskelig (veiledning til TEK10).

Flomhendelser kan imidlertid påvirke vannforsyningen ved at avløpsvann kan blande seg med drikkevann. Tiden fra dette skjer til det blir oppdaget anses som tilstrekkelig for å kunne iverksette nødvendige tiltak og varsle forbrukere av vannet slik at det ikke drikkes. Konsekvensene for liv og helse vurderes som små.

Ytre miljø: Flom kan gi langvarige konsekvenser for ytre miljø langs vassdragene. Konsekvensene vurderes som middels.

Samfunnsverdier: Flom kan gi konsekvenser for byggverk. Konsekvensene vurderes til middels.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse		X					X				X		
Ytre miljø		X						X				X	
Samfunnsverdier		X						X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Gjennom arealplanlegging sørge for at ny bebyggelse ikke utsettes for skadeflom.	Virksomhetsleder teknisk
Vurdere og etablere forebyggende (flomforbygging) og konsekvensreducerende (lensepumper, varslingsrutiner, mv.) tiltak i utsatte områder.	Virksomhetsleder teknisk

14 KLIMASKAPTE HENDELSER – EKSTREME VÆRHEDELSER

Drøfting av sannsynlighet:

Begrepet ekstreme værhendelser omfatter sterk vind/orkan og svært store nedbørsmengder over kort tid (intense regnskyll).

Kommunen har inkludert tilpasning til endret klima i kommuneplanarbeidet. Gjennom VVA-plan (vei, vannforsyning og avløp) og kommuneplanens arealdel er det fokusert på tilpasning til klimaendringer.

Fremtidsutvikling: Prognoser om fremtidens klima sier at det vil bli mer ekstremvær.

Sannsynligheten for ekstreme værhendelser i Aremark vurderes bl.a. på bakgrunn av forventede endringer i klima som sannsynlig. Da spesielt med tanke på ekstrem nedbør.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Ekstreme værhendelser vil ofte være varslet slik at man har mulighet til å gjøre konsekvensreducerende tiltak, eksempelvis evakuere personer fra skredutsatte eller flomutsatte områder og andre sårbare grupper i områder som kan få konsekvenser av ekstreme værhendelser. Ekstreme værhendelser kan likevel få opp mot store konsekvenser dersom kraftforsyning slås ut, det går skred i bebygde områder eller sårbare personer blir isolert på grunn av store vannmasser. Konsekvensene vil være størst ved ekstreme værhendelser i kalde perioder av året. Konsekvensene for liv og helse vurderes som store.

Ytre miljø: Ekstreme værforhold kan gi miljøskader i form av omfattende trefall ved sterk vind og flomsituasjoner. Konsekvenser for ytre miljø vurderes som middels.

Samfunnsverdier: Ekstreme værforhold kan gi store konsekvenser for kritisk infrastruktur ved utfall av kraftforsyningen og ekomnett på grunn av trefall, lynnedslag, flomsituasjoner, ising på ledninger og problemer for vannforsyningen. I tillegg kan viktige transport åre som bli stengt på grunn av trefall, flom, store nedbørsmengder m.m. Inngrep i naturen i form av bekker som legges i rør, asfaltering og endringer av grunnen ved anleggsarbeid gjør at konsekvensene av ekstreme vær-situasjoner blir større og større.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X						X				X
Ytre miljø			X					X				X	
Samfunnsverdier			X					X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Fokus på klimaendringer, klimatiltak og overvannshåndtering i kommunale arealplaner.	Virksomhetsleder teknisk
Fokus på vedlikehold av vanntraseer, stikkledninger, bekkefar/elveløp under veier.	Virksomhetsleder teknisk

15 SKOGBRANN

Drøfting av sannsynlighet:

Forhold i kommunen: Forhold som kan skape skogbrann i Aremark er lynnedslag, skogbruksmaskiner, friluftsliv (grilling, bål m.m.), høyspentledninger eller bevisst ildspåsettelse. Sannsynligheten for skogbrann øker i tørre perioder. Det samme gjelder i perioder med sterk vind og ved lyn og torden. Østlandet er et av områdene i Norge hvor lyn tettheten er størst.

Forhold i utenfor kommunen: Skogbrann startet utenfor Aremark kan spre seg til kommunen.

Forventet fremtidsutvikling: Beregninger om fremtidens klima sier at det vil bli fuktigere, noe som i utgangspunktet vil redusere faren for skogbrann. Samtidig vil det også bli hyppigere forhold med sterk vind som øker sannsynligheten for at mindre branner utvikler seg til å bli store skogbranner. Hyppigheten av værforhold som fører med seg farer for lynnedslag er også forventet å være økende. I tillegg vil en økning i transport på vei og trolig en økning av menneskelige inngrep i naturen bidra til å øke sannsynligheten for skogbrann.

Det vurderes at skogbrann i Aremark er meget sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Skogbrann utvikler seg med ulik hastighet, alt avhengig av hvor tørt området er, vindstyrke, vindretning og tettheten i skogsområdene. I de aller fleste tilfeller vil man ha tid til å evakuere beboere i området som er utsatt. Dette gjelder imidlertid ikke alltid, og det kan være slik at det befinner seg mennesker i utsatte områder, men at man ikke kjennet at disse befinner seg der. Eksempelvis gjelder dette turgåere. I tillegg kan slukkemannskaper få helseplager av de enorme røykmengdene i en skogbrann, og i verste fall miste livet om vindretningen snur brått eller brannen utvikler seg uforutsigbart. Dette er de mest ekstreme konsekvenser for liv og helse. På bakgrunn av dette og sannsynligheten som er satt for generell skogbrann i kommunen, vurderes konsekvensene som middels.

Ytre miljø: Skogbrann kan føre til store skader på ytre miljø lokalt og gi lang restitusjonstid. Dog strides fagfolkene om konsekvensene ved skogbrann er bra eller dårlig biologisk mangfold. Dette med bakgrunn i at enkelte arter forsvinner fra skogen, men og at nye arter etablerer seg i områder hvor skogbrann har herjet. God brannberedskap i Aremark og tilgang på ressurser på grunn av geografisk beliggenhet, bidrar sterkt til å redusere konsekvensene av en skogbrann fordi man raskt vil komme i gang med omfattende slukkingsarbeid. Konsekvensene for ytre miljø vurderes som middels.

Samfunnsverdier: Ved skogbrann vil man prioritere liv og helse før samfunnsverdier i slukkingsarbeidet. Slokkingsarbeid ved en skogbrann kan være komplisert og vanskelig, og skogbrann kan gi opp mot store konsekvenser for samfunnsverdier i form av tap av skog, stengte veier, ødelagte kraftlinjer og ekomnett, og skade på bebyggelse. I tillegg kommer kostnader til slokkingsarbeid.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse				X				X					X
Ytre miljø				X				X					X
Samfunnsverdier				X					X				X

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Forebyggende kampanjer overfor grunneiere og skogsarbeidere (fører av skogsmaskiner) samt generell holdningsskapende kampanjer.	Brannsjef
Rydding av kraftgater for å hindre trefall på høyspentlinjer for å hindre at skogbrann starter.	Energiselskapet. Kommunen bør påpeke viktigheten av dette arbeidet når de er i dialog med selskapene.

16 STOR VEITRAFIKKULYKKE

Drøfting av sannsynlighet:

Aremark kommune har en del gjennomgangstrafikk på vei. Andel tungtransport er 12,5% av ÅDT herunder tømmerbiler og transport av farlig gods. Fylkesvei 21 er hovedvei gjennom kommunen, det er flere alternative veier dersom fylkesvei 21 skulle bli stengt et sted gjennom kommunen. Krav om transport, lasting, lossing og håndtering fremkommer i ADR/RID, Forskrift om transport av farlig gods på veg og jernbane.

I tillegg finnes det i kommunen veistrekninger som er utsatt for ulykker. Et av de mest ulykkebaserte veistrekningene er svingen i Fangekasa-bakken. En stor veitrafikkulykke kan være en kollisjon mellom tømmertransport og skolebuss alternativt turistbuss hvor antall skadede kan komme opp i 50. Aremark kommune er en landlig kommune med stort innslag av vilt og det er en del mindre ulykker. Sannsynligheten for en stor-ulykke anses i midlertid moderat sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Konsekvensene for liv og helse kan bli svært stor i en stor trafikkulykke. Dersom en buss eller flere biler er involvert, kan flere mennesker miste livet, og man kan få en situasjon med mange skadde. I tillegg vil det kunne være behov for kommunen å iverksette kriseteam, ta hånd om involverte ikke skadede personer samt pårørende og opprette EPS.

Ytre miljø: En stor trafikkulykke vil få størst konsekvens for ytre miljø dersom den medfører akutt forurensning i et sårbart naturområde. I en slik situasjon kan det bli store lokale skader, med lang restitusjonstid. Det vurderes at konsekvensene for ytre miljø kan bli opp mot store. Se hendelse 11; *Akutt forurensning*.

Samfunnsverdier: En trafikkulykke kan bli kostbar for samfunnet på grunn av opprydningsarbeider og ivaretagelse av skadede samt kostnader for ventende kjøretøy eller omkjøring. Veien vil bli midlertidig stengt. Det vurderes at konsekvensene for samfunnsverdier kan bli store.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X							X			X
Ytre miljø		X						X				X	
Samfunnsverdier			X						X				X

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Etablere kontakt med Vegvesenet og politiet for samordning av ROS-analyser og beredskapsplanverk.	Rådmann

17 TILSIKTET HANDLING PÅ INSTITUSJON

Drøfting av sannsynlighet:

Tilsiktede handlinger i institusjoner omhandler trusselsituasjoner og andre alvorlige tilsiktede handlinger i kommunal helseinstitusjon, skole, barnehage og rådhus. Det har per dags dato ikke vært noen bombetrussel mot Aremark skole, men det finnes eksempler på andre steder i Østfold og Norge som har vært utsatt for det. En tilsiktet handling vurderes som sannsynlig.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Tilsiktede handlinger kan få opp mot svært store konsekvenser for liv og helse. En person som bruker våpen kan forårsake store skader som kan medføre store konsekvenser.

Ytre miljø: Hendelsen vil ikke gi konsekvenser for ytre miljø.

Samfunnsverdier: Hendelsen vil kun gi små konsekvenser for samfunnsverdier. Konsekvensene vil være i form av medisinsk og psykososial oppfølging av rammede personer.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X							X			X
Ytre miljø			X			X					X		
Samfunnsverdier			X				X				X		

Risikoreduserende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Drive forebyggende arbeid for bevisstgjøring av risiko slik at kommunens ansatte er oppmerksom på faresignaler.	Rådmann
Ha etablerte og godt kjente varslingsystemer og rutiner	Rådmann
Ha beredskapsplanverk for denne type hendelser på overordnet nivå og virksomhetsnivå. Samarbeid med lokalt politi.	Rådmann, berørte virksomhetsledere
Etablere plan for EPS	Rådmann

18 TAP AV OMDØMME

Drøfting av sannsynlighet:

Forhold i kommunen: Det er mange ulike handlinger/hendelser som kan føre til tap av omdømme for en kommune. Fordi det er mange mulige årsaker til omdømmetap er det stor sannsynlighet for at Aremark kommune vil oppleve noe av dette. Dette er eksempler:

- Utro tjener. Eksempler er korrupsjon, økonomisk underslag, misbruk av stilling for å få et gode.
- Informasjon som er unntatt offentligheten blir gjort tilgjengelig for noen som ikke er part i saken. Dette kan for eksempel skje ved at slik informasjon spres feilaktig elektronisk eller kastes i søppelet.
- Organisasjonsrelatert ukultur. For eksempel mobbing eller forsøk på fjerning av ytringsfrihet.
- Seksuelt/fysisk/psykisk overgrep mellom ansatte eller mellom ansatte og brukere av kommunens tjenester.
- Svikt i systemer/tjenester som går utover tredjepart. Et eksempel på dette er utslipp fra renseanlegg til Aspern.
- Dårlig gjennomføring av større utbyggingsprosjekter, som for eksempel vesentlige økonomiske overskridelser, manglende etterfølgelse av Lov om offentlige anskaffelser og stor sprekk i fremdrift.
- Manglende informasjon overfor berørte. Eksempler er feil bruk av kanaler, uinformerte intervjuobjekter, dårlig rådgivning, informasjonssvikt rundt store prosjekter/kriser.
- Misbruk av informasjonskanaler (hacking/passord på avveie).

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: For involverte, både eksterne og interne, i en omdømmekrise kan liv og helse i ytterste konsekvens bli berørt. Det finnes eksempler på selvmord etter beskyldninger om økonomisk utroskap.

Ytre miljø: Hendelsen vil ikke gi konsekvenser for ytre miljø.

Samfunnsverdier: Tap av omdømme kan ha stor konsekvens for Aremarks attraktivitet som sted å bo, besøke og jobbe. Det kan også ha stor konsekvens for Aremark kommunes attraktivitet som arbeidsgiver. Underslag kan ha noe konsekvens for kommunens økonomi. En utro ansatt kan gi konsekvenser for tjenester som skal ytes overfor innbyggerne.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X					X				X	
Ytre miljø			X			X					X		
Samfunnsverdier			X					X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Kurs i mediehåndtering for ledere.	Rådmann
Etiske retningslinjer og rutine for IKT bruk utarbeides og implementeres ut i organisasjonen	Rådmann

19 SVIKT I KOMMUNAL KRISELEDELSE

Drøfting av sannsynlighet:

Aremark kommune har en kriseledelsesorganisasjon med definerte stedfortredere for alle faste medlemmer i kriseledelsen. Ettersom Aremark er en liten kommune med få ansatte kan det imidlertid tenkes at det kan oppstå en situasjon hvor bemanning av kriseledelsen blir en utfordring. Dette kan skyldes akutt sykdom, ferieavvikling, tap av beredskaps-rom eller andre årsaker. Dette vurderes som sannsynlig. Det vil si at det kan oppstå hvert 10 til 50 år.

Drøfting av konsekvens:

Liv og helse: Det vurderes at svikt i kommunal kriseledelse i en gitt situasjon der liv og helse er truet kan medføre middels konsekvenser dersom nødvendige tiltak og håndtering uteblir.

Ytre miljø: Svikt i kommunal kriseledelse kan medføre konsekvenser for ytre miljø gitt at en hendelse ikke håndteres raskt nok eller at nødvendig samarbeid med viktige aktører uteblir.

Samfunnsverdier: Dersom kriseledelsen svikter, vil dette kunne medføre at samfunnsverdier går tapt. Det vil også kunne ha konsekvenser for kommunens omdømme. En slik hendelse vurderes til å ha konsekvenser for samfunnsverdier.

Oppsummering:

Verdi	Sannsynlighet					Konsekvens					Risiko		
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5			
Liv og helse			X					X				X	
Ytre miljø			X				X				X		
Samfunnsverdier			X					X				X	

Risikoreducerende tiltak:

Tiltak	Ansvar
Plan for øvelser med tilhørende evaluering gjennomføres for kommunens kriseledelse inklusive stedfortredere.	Rådmann
Etablere beredskapslokalteter med nødvendige hjelpemidler.	Rådmann

Operativ Kriseplan Aremark Kommune

Innholdsfortegnelse:

1. Roller, ansvar og stedfortredere
2. Varsling
3. Møtested for kriseledelsen
4. Mandat
5. Myndighet, fullmakter, økonomi
6. Evakuering
7. Befolkningsvarsling
8. Plan for krisekommunikasjon (interne og eksterne)

Vedlegg 1: varslingsliste – *Unntatt off. §6a*

Vedlegg 2: ressursoversikt

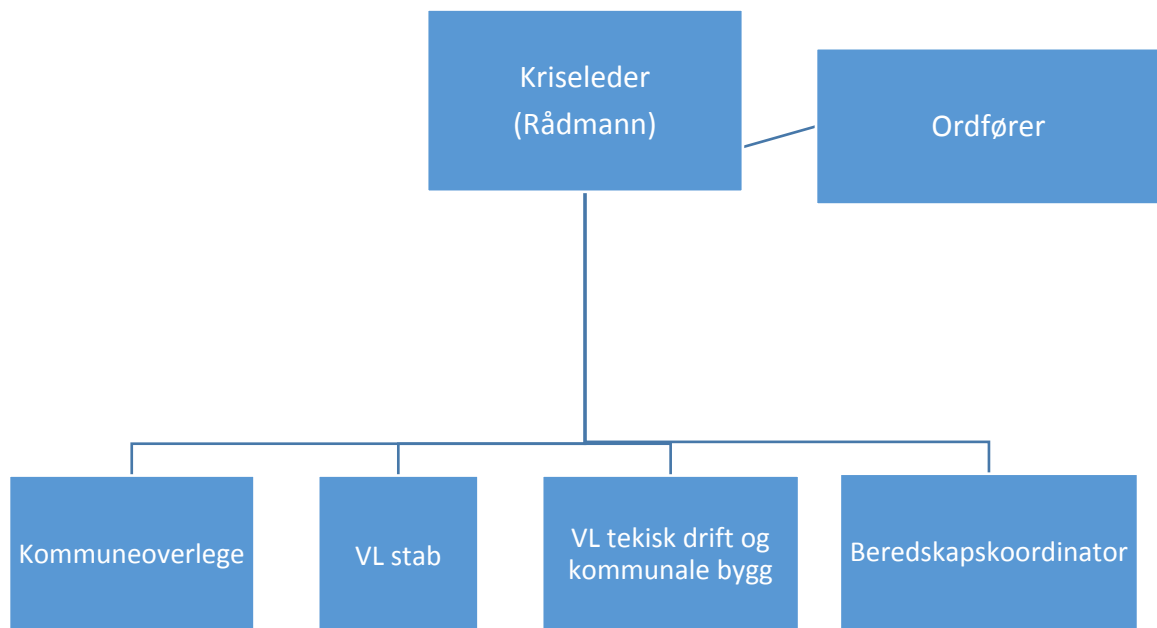
Vedlegg 3: relevante samarbeidsavtaler

Vedlegg 4: kompetanseplan

1. Kommunens kriseledelse – roller, ansvar stedfortredere prinsippskisse

Rolle/funksjon	Ansvar/oppgave	Stedfortreder
Ordfører	Kommunikasjon mot media	Varaordfører
Rådmann	Kriseleder	Stedfortredende rådmann
Kommuneoverlege	Helse, psykososialt innsatsteam, smittevern	Fastlege – kommunelege II
VL stab	Personalsjef	Regnskapsansvarlig
VL teknisk	Ansvarsområde teknisk	Saksbehandler teknisk
Beredskapskoordinator	Ressurs i kommunens planverk	

Rådmannen er kommunens kriseleder. I dennes fravær er stedfortredende rådmann kriseleder. Dersom denne ikke er tilgjengelig er det første VL som har møtt som har denne rollen. Tilsvarende er det samme prinsippet som gjelder for avgjørelse om å sette krisestab.

Den som er først på stedet etablerer hendelse i CIM loggføringen. Påloggingsadresse til CIM er www.dsb-cim.no.

Innkalles etter behov:

VL helse og NAV - EPS ansvarlig
VL barnehage
VL skole
Brannsjef
Skogbrukssjef
Landbrukssjef
Geoteknisk kompetanse

Kommunens krisestab:

Informasjon
Loggførere CIM
IKT
GIS – kart
Beverting
Logistikk

2. Varsling

Kommunens krisetelefon/vakttelefon er 69 19 96 00 – kommunens vanlige fasttelefon i tidsrommet 08.00 til 15.00 på vanlig arbeidsdager. Utenom kommunens åpningstider er telefonen koplet til 110 Øst alarmsentral som foretar varsling av kommunens kriseledelse. Rådmannen avgjør hvem som skal innkalles utover obligatorisk kriseledelse.

Det vises til vedlegg 1 - varslingsliste for navn og kontakinformasjon

3. Møtested kriseledelsen

Kriseledelsen møter på rådhuset – formannskapsrom. Dersom rådhuset ikke er tilgjengelig møter kriseledelsen på Skodsberg avløpsrensaneanlegg. Det finnes papirutgaver på begge steder. I tillegg har rådmann og rådmanns stedfortreder et eksemplar i bilen.

4. Mandat - Beredskapsplan

I henhold til § 4. Beredskapsplan punkt a) i Forskrift om kommunal beredskapsplikt skal «Beredskapsplanen skal minimum inneholde en plan for kommunens kriseledelse som gir opplysninger om hvem som utgjør kommunens kriseledelse og deres ansvar, roller og fullmakter, herunder hvem som har fullmakt til å bestemme at kriseledelsen skal samles.» Rollen fremkommer av punkt 1 i denne planen. Der fremkommer også hvem som kan sette kriseledelse. Punkt 5 angir myndighet, fullmakt og økonomisk mandat.

Beredskapsplanen bygger på de fire samfunnsikkerhetsprinsippene som er

- **Ansvarsprinsippet** (Den virksomheten som til **daglig har ansvaret** for et fagområde, har også ansvaret for samfunnsikkerheten på dette området).
- **Likhetsprinsippet** (Ved håndteringen av en uønsket hendelse skal kommunens organisering være mest mulig **lik den ordinære** organisasjonen).

- **Nærhetsprinsippet** (En uønsket hendelse skal håndteres på **lavest mulig nivå**).
- **Samvirkeprinsippet** (Alle samfunnssikkerhetsaktører har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig **samarbeid** med relevante aktører og virksomheter, både når det gjelder forebygging, beredskap og krisehåndtering).

Kommunens beredskapsplan skal ivareta et helhetlig og systematisk samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeid og bygger på kommunens helhetlige ROS analyse. Kommunens beredskapsplan skal til enhver tid være oppdatert, og som et minimum revideres en gang pr. år. Av planen skal det fremgå hvem som har ansvaret for oppdatering av planen og når planen sist er oppdatert; sitat Forskrift om kommunal beredskap § 6 - Oppdatering/revisjon i.

5. Myndighet, fullmakter, økonomi

Rådmannen, eller den som fungerer som kommunens kriseleder, har fullmakt til å disponere inntil kr 500.000,- per hendelse. Dersom kriseleder anser at bevilget beløp ikke vil være tilstrekkelig kan ordfører innkalle FS som KS jfr Kommunelovens §.

6. Evakuering

Politiet har avgjørelsesmyndighet når det gjelder evakuering (jf. Politiloven § 27).

Kommunen har et hovedansvar for etablering og drift av evakuerings- og pårørendesenter og eventuell innkvartering. Kriseledelsen er ansvarlig for å bistå i samarbeid med Politiet/LRA og eventuelt Sivilforsvaret og Heimevernet.

Oppgaver i forbindelse med evakueringen vil være:

- Skaffe oversikt over evakueringsområdet (hvem som bor der m.v.) fra Folkeregisteret eller matrikkelen.
- Informere befolkningen i det området som skal evakueres om hva de skal ta med seg m.v.
- Samle personer i egnede lokaler når ikke innkvartering kan skje direkte.
- Foreta registrering over hvem som innkvarteres hvor, hvem som flytter på egen hånd m.v.
- Bistå ved behandling av skadde personer (triage) og personer med psykiske problemer m.v.
- Samarbeide nært med LRS/skadestedsledelsen.
- Sørge for forpleining og eventuelt klær.
- Gi psykososial omsorg og samtale tjenester.
- Legge til rette for gjenforening med pårørende.
- Gi løpende informasjon de evakuerte og pårørende.

Aktuelle EPS steder kan være:

- Furulund
- Aremarkhallen
- Aremark skole

7. Befolkningsvarsling

Målsetning med informasjon i en krisesituasjon er å redde liv og helse, vise omsorg og bevare tillit.

Aremark kommune har som oppgave å informere publikum og media. Kommunen har anskaffet Varsling 24 fra FramWeb. Denne gir kommunen mulighet til for å varsle deler eller hele befolkningen via talemelding via fasttelefon eller SMS på mobiltelefon om uønskede hendelser i lokalmiljøet samt informere om evakuering m.m.

Øvrige informasjonskanaler

Inn

- Telefonnummer 69199600
- Mail: post@aremark.kommune.no
- Servicetorget: Rådhuset, Aremarkveien 2276, 1798 Aremark

Ut

- Kommunens hjemmeside: <https://www.aremark.kommune.no/>
- Kommunens facebookside
- Servise – og informasjonssenter
- Befolkningsvarsling; Varsling 24 (telefon/sms)
- Via media
- Via postkassene
- Via skolene – informasjon til elevene
- Informasjonsmøter i forsamlingslokaler
- Ved å oppsøke husstander
- Ved bruk av lokalradio – Radio Prime
- Ved bruk av distrikts radio – NRK Østfold

8. Plan for krisekommunikasjon (interne og eksterne)

Interne informasjonsrutiner

I en krisesituasjon er det en kritisk suksessfaktor at det etableres gode rutiner for informasjon mellom kommunens kriseledelse og informasjons- og publikumstjenesten.

Konkret beskrivelse

- Relevante opplysninger fra publikum, media og andre som tilflyter informasjons- og publikumstjenesten skal raskt formidles til kriseledelsen.

- Viktig informasjon fra kriseledelsen formidles til informasjons- og publikumstjenesten snarest mulig.

Rutiner for informasjon ut

Konkret beskrivelse av rutinene:

- Sammendrag av bekreftede meldinger fra andre offentlige etater kan formidles til service- og informasjonssenteret og legges ut på kommunens hjemmeside og facebook etter godkjenning fra informasjonstjenesten
- Pressemeldinger fra kommunen om situasjonen, hva kommunen foretar seg og hvordan publikum skal forholde seg godkjennes av kriseledelsen.

- Ordføreren/varaordføreren kan uttale seg på vegne av kommunen til pressen. Presserollen skal ha en rullering ved langvarige kriser. Vedkommende som uttaler seg på vegne av kommunen må være fysisk tilstede i nærheten av krisehåndteringen.
- Alle meldinger ut skal registreres i DSB-CIM og gjøres tilgjengelig for kriseledelsen og leder informasjonstjenesten

Mediehåndtering:

Mål: Rask og korrekt informasjon til pressen

Lokalisering:

Tilrettelegging: informasjonsansvarlig

Rutiner for kontakt med media:

- Etablere faste møtepunkter
- Rask informasjon
- Korrekt informasjon
- Bruk media som medspiller så lenge så mulig

Kontaktliste:

Aktuelle medier i Aremark kommune:

Aviser: Halden Arbeiderblad, tlf 69215600, redaskjonen@ha-halden.no

Andre: NRK Østfold, tlf 69384800, ostfold@nrk.no

Kriseledelse - etablering

Organisasjon: Alle
Antall tiltak: 5
Tilgangskontroll: Alle
Type hendelser: Alle

En beskrivelse og sjekkliste hvordan kriseledelsen skal etableres.

- Innkalle kriseledelsen** Tiltak
Gyldig fra og med alvorlighetsgrad: Aksjonsfase
Ansvarlig: ?

Kriseledelsen varsles ved hjelp av Alarmmottak Øst

- Klargjøre beredskapsrom** Tiltak
Gyldig fra og med alvorlighetsgrad: Aksjonsfase
Ansvarlig: K-1

Klargjøre beredskapsrom ved:
  1. Skru på beredskapslaptop, kolbe til prosjektor og åpne CIM
  2. Skru på TV/radio/internett, sjekk at tavle på kriserom har tusjer og markører

- Opprette hendelse i CIM** Tiltak
Gyldig fra og med alvorlighetsgrad: Aksjonsfase
Ansvarlig: K-1

Begynn loggføring i CIM til dedikert loggfører ankommer

- Finne fram relevant dokumentasjon** Tiltak
Gyldig fra og med alvorlighetsgrad: Aksjonsfase

Kartverk

Aktuelle beredskapsplaner

- Informasjon** Tiltak
Gyldig fra og med alvorlighetsgrad: Aksjonsfase
Ansvarlig: K-1
  1. Vurdere behovet for kortfattet informasjon på hjemmeside, facebook, media og internt.
  2. Hvordan kommer hendelsen til å utvikle seg? Vurder også worst-case i samråd med linjeledelsen.

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Kommunestyret	43/18	21.06.2018

Forslag til avtale med Haldenvassdragets Kanalselskap AS vedrørende Kanaltangen

Vedlegg

1 Forslag til Avtale om Kanaltangen 130618

Saksopplysninger

I kommunestyremøtet 26.04.2018 ble sak **18/18 Søknad om å få tilbake råderetten over Kanaltangen i Strømsfoss** behandlet. Følgende vedtak ble fattet:

Aremark kommune v/rådmann og ordfører går i forhandlinger med Kanalselskapet om å annullere leieavtalen om Kanaltangen. Det skal forsøkes å få en kompensasjon for de utleggene som Aremark kommune har hatt på området. Ved opphør av Kanalselskapets aktivitet så skal denne overdras vederlagsfritt til Aremark kommune. Hvis ingen aktivitet innen 2 år fra dags dato så er tidligere avtale gjeldende.

Alle utgifter knyttet til selskapets aktivitet betales av dem.

På Strømsfossdagen disponerer Aremark kommune Kanaltangen vederlagsfritt.

Vurdering

Rådmann og ordfører har hatt dialog med Haldenvassdragets Kanalselskap AS og det er satt opp et forslag til ny avtale. Forslaget behandles av styret i Haldenvassdragets Kanalselskap AS den 14. juni 2018 og av kommunestyret i Aremark kommune 21. juni 2018.

Rådmannens innstilling

Kommunestyret i Aremark kommune godkjenner avtale datert 13.06.2018 mellom Aremark kommune og Haldenvassdragets Kanalselskap AS.

Avtale mellom Aremark kommune og Haldenvassdragets Kanalselskap AS

Bakgrunn

Aremark kommune og Haldenvassdragets Kanalselskap AS har felles interesse i å utvikle Strømsfoss til en attraksjon og viktig knutepunkt i Haldenkanalen. Målet er å utvikle turistnæringen i tilknytning til Haldenkanalen.

Denne avtale har til hensikt å regulere bruken av gnr. 5 bnr. 3 (tilhørende Haldenvassdragets Kanalselskap AS) i en satsing på å skape aktivitet i Strømsfoss.

Aremark kommune har vedtatt strategiplanen for Haldenvassdragets Kanalselskap AS og ønsker å bidra til at det skapes best mulig forutsetninger for den ønskede utvikling i Strømsfoss.

Avtale

- Det vises til avtale mellom Haldenvassdragets Kanalselskap AS og Aremark kommune om bruksrett til Kanaltangen i Strømsfoss, datert 8.12.1994 og tilleggsavtale datert 2.3.2009.
- Ovennevnte avtale om Aremark kommunes vederlagsfrie bruksrett til Kanaltangen opphører.
- Aremark kommune har investert i en rekke tiltak på Kanaltangen. Eiendomsretten til disse overdras til Haldenvassdragets Kanalselskap AS på følgende vilkår:
  - Bobilplasser, inntil åtte (8) plasser, etableres på Kanaltangen. Plassering og annet avklares med aktuelle myndigheter og ferdigstilles innen 1. mai 2019. Det gjøres et forsøk med etablering av noen enkle, midlertidige bobiloppstillingsplasser i 2018.
  - Kioskdrift. På Kanaltangen etableres det enkel form for kioskdrift, gjerne servering av mat/drikke/alkohol. Drift igangsettes innen 1. mai 2019. Det gjøres et forsøk på å få i stand enkel kioskdrift i 2018.
  - Haldenvassdragets Kanalselskap AS er ansvarlig for drift av eiendommen gnr. 5 bnr. 3 i forhold til gressklipping, planting, søppel, kommunale avgifter og lignende forhold.
- Økonomi
  - Haldenvassdragets Kanalselskap AS betaler Aremark kommune kroner 200 000 for å overta anlegg og eiendeler som Aremark kommune har investert på Kanaltangen. Kostnadene forbundet med etablering av bobilplasser og eventuell annen oppgradering av eiendommen gnr. 5 bnr. 3 i perioden fra avtalen gjøres gjeldende til 31.12.2018 kommer til fradrag på ovennevnte beløp. Budsjetter og regnskap for prosjektet skal godkjennes av rådmannen i Aremark kommune.

- Oppgradering av servicehus på eiendommen gnr. 5 bnr. 2, tilhørende Alf Ulven, kan også gå til fradrag på ovennevnte beløp.
- Drifts- og investeringsutgifter knyttet til gnr. 5 bnr. 3 skal dekkes av Haldenvassdragets Kanalselskap AS fra avtalen gjøres gjeldende.

Haldenvassdragets Kanalselskap AS forpliktes ved denne avtale å drive bobilparkering eller annen drift som fremmer aktivitet i området. Dersom punktet ikke overholdes og Haldenvassdragets Kanalselskap AS sin aktivitet opphører skal eiendommen gnr. 5 bnr. 3 innen to (2) år vederlagsfritt tilbakeføres Aremark kommune i henhold til avtalene datert 8.12.1994 og tilleggsavtale datert 2.3.2009.

Partene har til hensikt å utvide samarbeidet i Strømsfoss etter hvert som det avklares hva som er mulig i forhold til en større stedsutvikling. Hovedintensjonen er at Haldenvassdragets Kanalselskap AS skal være den aktive aktøren for å koordinere virksomheter og aktiviteter, inkludert Strømsfossdagen, i Strømsfoss i fremtiden og Aremark kommune skal legge til rette for at dette oppnås.

Denne avtale er bindende for partene når den er vedtatt av Aremark kommunestyre og styret i Haldenvassdragets Kanalselskap AS. Avtalen reforhandles etter ett år, innen 1. juli 2019.

Aremark 13.06.2018

Aremark kommune

Haldenvassdragets Kanalselskap AS

AREMARK
KOMMUNE

Arkiv:

Arkivsaksnr: 2018/383-1

Saksbehandler: Alice Reigstad

Saksframlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Kommunestyret	44/18	21.06.2018

Nytt punkt 13.10 og endring av punkt 13.6 i Delegeringsreglementet for Aremark kommune

Vedlegg

1 Delegeringsreglement - utkast til behandling 21. juni 2018

Saksopplysninger

Aremark kommunestyre fattet 29. oktober 2015, i sak 31/15, følgende vedtak:

1. *Forvaltningsrevisjonsrapporten «Spesialundervisning» tas til orientering.*
2. *Rapportens følgende anbefalinger vedtas iverksatt:*
  1. *Kommunen skal rette fokuset over på tidlig innsats, for på denne måten søke å redusere antall vedtak om spesialundervisning på mellom- og ungdomstrinnet.*
  2. *Skolen skal fortsette å utarbeide skriftlige henvendelser til PP-tjenesten.*
  3. *Skolen skal utarbeide spesialundervisningens organisering i årstimer, og angi dette i klokketimer.*
  4. *Skolen skal innhente skriftlig samtykke fra foreldrene før det blir gjort en sakkyndig vurdering, og før det blir fattet vedtak om spesialundervisning.*
  5. *Kommunen skal gi virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole fullmakt til å fatte enkeltvedtak i ikke prinsipielle saker etter opplæringsloven.*
  6. *Vedtaket om spesialundervisning må foreligge dersom den sakkyndige vurderingen tilsier at eleven har behov for dette.*

7. *Skolen skal utarbeide utfyllende opplysninger om klage i enkeltvedtaket i henhold til forvaltningslovens kapittel VI.*
  8. *Skolen skal endre sine rutiner slik at i saker hvor det ikke er mulig å saksbehandle innen en måned må skolen underrette de involverte i form av et foreløpig svar.*
  9. *Kommunen skal gå i dialog med PP-tjenesten for å unngå ventelister og lang saksbehandlingstid.*
  10. *Kommunestyret instruerer rådmannen om å utrede konsekvenser av endret praksis i forhold til refusjonskrav for elever som er tildelt spesialundervisning.*
3. *Kontrollutvalget følger opp administrasjonens gjennomføring av kommunestyrets vedtak i saken, jamfør forskrift nr. 905/2004 om kontrollutvalg § 12 om oppfølging av forvaltningsrevisjonsrapporter, ved at revisjonen fremlegger oppfølgingsrapport ett år etter at rapporten er ferdigbehandlet i kommunestyret.*

25. mai 2018 mottok Aremark kommune en henvendelse fra Indre Østfold Kommunerevisjon IKS hvor revisjonen orienterer om at det nå igangsettes en oppfølgingsundersøkelse av kommunestyrets vedtak i sak 31/15 om forvaltningsrevisjonsrapport «Spesialundervisning». Oppfølgingsundersøkelsens mål er å kontrollere om kommunestyrets vedtak er fulgt opp.

Vurdering

Ved gjennomgangen av vedtaket ble det oppdaget at punkt 2.5 ikke er fulgt opp. Med dette som utgangspunkt fremmes forslag til endring av Delegeringsreglementet for Aremark kommune hvor et nytt punkt 13.10 legges til. Innholdet i punktet foreslås å være som følger:

13.10 Særskilt delegering til virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) (17.07.1998 nr. 61)

- Kommunens myndighet etter loven og tilhørende forskrifter er delegert til virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole i ikke prinsipielle saker

Ved gjennomgang av Delegeringsreglementet for Aremark kommune oppdaget administrasjonen også at punkt 13.6 **Særskilt delegering til leder for skatteavdelingen** er feil etter dagens praksis. Det ble i juni 2017 inngått en samarbeidsavtale med Halden kommune om skatteoppkreverfunksjonen. Rådmannen vurderer det derfor hensiktsmessig å endre Delegeringsreglementet for Aremark kommune på dette punktet slik at innholdet stemmer med dagens praksis. I henhold til «Samarbeidsavtale mellom Halden kommune og Aremark kommune – Skatteoppkreverfunksjonen» fra juni 2017 er dette delegert til rådmannen i Halden og Skatteoppkreveren i Halden og Aremark. Innholdet i punktet foreslås å være som følger:

13.6 Særskilt delegering til leder for skatteavdelingen

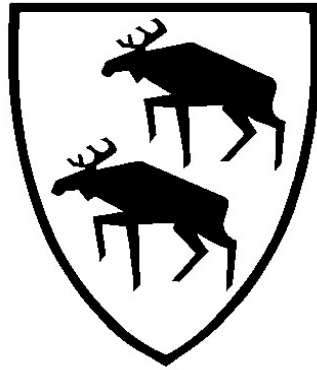
Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven), (17.06.2005)

- I henhold til «Samarbeidsavtale mellom Halden kommune og Aremark kommune – Skatteoppkreverfunksjonen» fra juni 2017 er dette delegert til rådmannen i Halden og Skatteoppkreveren i Halden og Aremark.

Rådmannens innstilling

1. Et nytt punkt 13.10 tas inn i Delegeringsreglementet for Aremark kommune:
Særskilt delegering til virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole
Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven)
(17.07.1998 nr. 61) Delegeringsreglementet for Aremark kommune
  - Kommunens myndighet etter loven og tilhørende forskrifter er delegert til virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole i ikke prinsipielle saker
2. Punkt 13.6 i Delegeringsreglementet for Aremark kommune endres til:
Særskilt delegering til leder for skatteavdelingen
Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven),
(17.06.2005)
  - I henhold til «Samarbeidsavtale mellom Halden kommune og Aremark kommune – Skatteoppkreverfunksjonen» fra juni 2017 er dette delegert til rådmannen i Halden og Skatteoppkreveren i Halden og Aremark.

Delegeringsreglement for Aremark kommune

**(for kommunestyret, hovedutvalgene,
klagenemnda, andre utvalg og ordfører,
samt oversikt over saksområder som er
delegert til rådmannen og andre
navngitte administrative stillinger)**

Vedtatt av Aremark kommunestyre 15.12.2016; sak 64/16

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning	3
2 Gjennomgående bestemmelser vedrørende delegering	4
3 Kommunestyret	5
4 Delegering til formannskapet	8
5 Delegering til administrasjonsutvalget	11
6 Delegering til drift- og utviklingsutvalget	13
7 Delegering til levekårsutvalget	15
8 Delegering til råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	17
9 Delegering til valgstyret	20
10 Ad hocutvalg	21
11 Delegering til ordfører	22
12 Behandling av plansaker - Planprosesser	23
13 Delegering til rådmannen og andre navngitte stillinger i administrasjonen	24

1 Innledning

Kommuneloven, og den politiske strukturen som er valgt i kommunen på bakgrunn av denne loven, forutsetter at det blir foretatt en avklaring av hvor de enkelte vedtak skal fattes. Med andre ord hvilken delegering kommunestyret ønsker å gjennomføre.

Etter kommuneloven er all kommunal makt/myndighet i utgangspunktet lagt til kommunestyret. En rekke særlover gir også makt/myndighet til kommunestyret. Å beholde utøvelsen av all denne makt/myndighet i kommunestyret er verken praktisk eller mulig, og det er derfor forutsatt at myndighet delegeres fra kommunestyret, - enten til et utvalg oppnevnt av kommunestyret, til rådmannen eller til et kommunalt foretak (jfr. kommunelovens § 8 nr. 3, § 10 nr. 2, § 23 nr. 4 og § 63 nr. 1).

Delegert myndighet gir utvalgene, foretakene eller rådmannen myndighet til å iverksette og lede kommunens forvaltningsvirksomhet og tjenesteproduksjon innenfor de rammer som er trukket opp av kommunestyret gjennom kommuneplan, handlingsprogram med økonomiplan og årsbudsjett.

Delegert myndighet vil derfor måtte være en tillit som blir vist vedkommende utvalg eller rådmannen til å opptre på kommunestyrets vegne og bistå med å realisere kommunestyrets vilje.

2 Gjennomgående bestemmelser vedrørende delegering

2.1 Bruk av delegert myndighet

All delegert myndighet må brukes i samsvar med lover, forskrifter og retningslinjer gitt av overordnet organ, og innenfor gjeldende budsjetttrammer og budsjettforutsetninger.

2.2 Tilbakekalling av myndighet

Et overordnet politisk eller administrativt organ kan kreve å få lagt fram for seg en sak som et underordnet organ har til behandling etter delegert fullmakt.

2.3 Omgjøringsrett

Et overordnet organ kan av eget tiltak omgjøre vedtak fattet av underordnet politisk eller administrativt organ i samsvar med forvaltningslovens § 35 (jfr. kommuneloven § 76).

2.4 Melding om vedtak gjort i medhold av kommuneloven § 13 (hasteparagrafen)

Vedtak i hastesaker etter kommunelovens § 13 skal refereres i kommunestyret i første møte etter at vedtaket er fattet.

2.5 Klage på vedtak

Alle enkeltvedtak fattet på grunnlag av delegert myndighet av utvalg, rådmannen eller den han delegerer videre til, kan påklages dersom ikke annet følger av særlovbestemmelser. Klagen fremmes for førsteinstansen og avgjøres av kommunens klagenemnd, dersom ikke særskilt klageinstans eller klagebehandling er nedfelt i særlovene eller i dette reglement.

3.1 Ansvars- og arbeidsområde

Kommunestyret er det øverste politiske organ i Aremark kommune og avgjør alltid saker som gjelder (ikke uttømmende liste):

- økonomiplan, årsbudsjett og skattevedtak
- igangsetting av nye tiltak ut over årsbudsjettet og vesentlige endringer i årsbudsjettet
- avtaler som medfører økonomiske forpliktelser ut over årsbudsjettet
- prinsippvedtak vedrørende interkommunalt samarbeid
- kommunale avgifter og betalingssatser
- godkjenning av regnskap og årsberetning
- delegeringsreglementer
- andre prinsipielle saker eller saker som kommunestyret ønsker å behandle

Kommunestyret fatter vedtak på vegne av kommunen så langt ikke annet følger av lov, forskrift eller reglement.

Kommunestyret har myndighet til å delegerer fullmakt til politiske organer og til rådmannen. Kommunestyret kan i tillegg delegerer myndighet til andre i administrasjonen enn rådmannen når dette er spesielt bestemt i særlov.

Følgende saker avgjøres av kommunestyret selv og kan ikke delegeres:

Saker i henhold til lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

- § 7, nr. 3: Endre kommunestyrets medlemstall
- § 8, jfr. § 17: Velge økonomi- og administrasjonsutvalg (formannskap) og fastsette området for dette utvalgets myndighet
- § 9, nr. 1: Velge ordfører og varaordfører
- § 10, nr. 1-3, 5 og 6: Opprette faste utvalg, opprette komiteer til forberedende behandling av saker og til å utføre særskilte verv, fastlegge arbeids- og myndighetsområde for disse (v/reglementer), samt velge medlemmer, varamedlemmer og leder/nestleder samt omorganisere/nedlegge disse organer
- § 11, nr. 1-2: Opprette eget styre for kommunal institusjon o.l.
- § 12, nr. 1-3 og 5: Eventuelt opprette kommunedelsutvalg
- § 13: Overføre myndighet i hastesaker
- § 18, nr. 1 og 3: Eventuelt innføre eller oppheve parlamentarisme som styringsform
- § 19, nr. 1 og 3: Eventuelt innføre og velge kommuneråd, m.v.
- § 22, nr. 2: Ansette rådmann
- § 24, nr. 2: Bestemme åremålstilsetting i ledende administrative stillinger
- § 25, nr. 2: Velge medlemmer og leder/nestleder i partssammensatte utvalg
- § 26, nr. 4: Fastsette retningslinjer for ansattes møterett
- § 27: Vedta opprettelse av styre for interkommunalt samarbeid
- § 28: Overdra tariffmyndighet
- § 28e: Vedta samarbeidsavtale i vertskommunesamarbeid
- § 30, nr. 3: Fastsette regler for føring av møtebok
- § 31, nr. 4 og 5: Vedta om møter skal holdes for lukkede dører
- § 39, nr. 1: Vedta regler (i reglements form) vedrørende saksbehandlingen i folkevalgte organer
- § 39a: Ta stilling til eventuelle innbyggerinitiativ

- § 40, nr. 5: Vedta regler for folkevalgtes rett til innsyn og til informasjon om saker som er under behandling
- § 41: Vedta regler og satser for godtgjøringer
- § 42: Vedta regler og satser for møtegodtgjøring
- § 43: Vedta pensjonsordning for folkevalgte
- § 44: Vedta økonomiplan og endringer i denne
- § 45: Vedta årsbudsjett og vesentlige endringer i rammene for dette
- § 48: Vedta årsregnskap og årsberetning og vedta disponering av regnskapsmessig mindreforbruk eller dekning av regnskapsmessig merforbruk
- § 50: Prinsippvedtak vedr. opptak av lån
- § 51: Vedta garantistillelse
- § 52 nr. 1: Gi regler for kommunens finansforvaltning
- § 56: Treffe vedtak om betalingsinnstilling
- § 62: Treffe vedtak om opprettelse av kommunalt foretak
- § 63: Fastsette vedtekter for kommunalt foretak
- § 65: Velge styre for kommunalt foretak
- § 76: Kommunestyrets tilsynsansvar
- § 77: Velge kontrollutvalg
- § 78 nr. 3: Avgjøre organisering av revisjon
- § 78 nr. 4: Velge revisor

Saker i henhold til lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

- § 28, 2. ledd: Vedta opprettelse av særskilt klagenemnd, og velge medlemmer til denne nemnda

Vedtak i henhold til lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

- § 15-3: Vedta skattesatser for formue og inntekt

Saker i henhold til plan- og bygningsloven av 2009

- § 3-3, 2. ledd: Lede den kommunale planleggingen og sørge for at plan- og bygningslovgivingen følges i kommunen
- § 3-3: Etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser
- § 4-1: Fastsette planprogram for kommuneplan
- § 10-1: Legge forslag til kommunal planstrategi ut på høring. Vedta kommunal planstrategi
- § 11-15: Vedta kommuneplan
- § 12-12: Vedta reguleringsplaner
- § 35, nr. 1: Vedta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan eller bebyggelsesplan
- § 35, nr. 2: Vedta ekspropriasjon med samtykke av departementet utenfor reguleringsområdet
- § 36, nr 1: Med samtykke fra departementet foreta ekspropriasjon for å sikre kommunen grunnarealer til ny tettbebyggelse
- § 36, nr 2: Med samtykke fra departementet foreta ekspropriasjon til regulering av strøk som er ødelagt ved brann eller på annen måte, selv om reguleringsplan eller bebyggelsesplan ikke foreligger
- § 37: Vedta ekspropriasjon til vann- og avløpsledning
- § 38: Grunneiers rett til ekspropriasjon til adkomst mv
- § 64a: Vedta forutsetninger for bruk av utbyggingsavtaler
- § 69, nr. 4: Vedta at det faste utvalg for plansaker kan samtykke i frikjøp av parkeringsplasser
- § 109: Fastlegge gebyr/regulativ for behandling av diverse søknader som etter denne lov, forskrift eller vedtekt påhviler de kommunale myndigheter å utføre

Øvrige særlovsaker som avgjøres av kommunestyret

- Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven):
Fastlegge høyeste antall vinmonopolutsalg (§ 3-3)
- Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven):
Oppnevne smittevernlege (§ 7-2)
- Lov om barneverntjenester (barnevernloven):
Eventuell opprettelse av folkevalgt organ for å ivareta oppgaver som følger av loven
- Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialtjenesteloven):
Oppnevne fagligansvarlig i henhold til kap 4A Vedtak som innebærer bruk av makt og tvang overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming.
- Lov om helsetjenesten i kommunene (kommunehelsetjenesteloven):
Kap. 4a Miljøretta helsevern. Offentlig påtale i henhold til § 4a-11 tredje ledd.
- Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag:
Vedta eventuell kommunal forskrift (§ 5)
- Lov om Den norske kirke (kirkeloven):
Velge kommunens medlem til kirkelig fellesråd (§ 6)
- Vegloven:
Vedta bygging, opptak eller nedlegging av kommunal veg (§ 5-7)
- Lov om eiedomsskatt til kommunane (eiendomsskatteloven):
Vedta utskrivning av eiendomsskatt i kommunen (§ 2)
- Lov om kommunale vass- og kloakkavgifter (vann- og kloakkavgiftsloven):
Vedta forskrift om størrelsen på avgiftene, samt nærmere regler om gjennomføringen av avgiftsvedtaket og innkreving av avgiften (§ 3)
- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven):
Fastlegge kommunalt gebyr for innsamling, mottak, oppbevaring og behandling av avfall (§ 34)
- Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven):
Gjennom lokal forskrift eller enkeltvedtak eventuelt bestemme at det skal føres tilsyn med byggverk m.m. (§ 13 fjerde ledd).
Fastlegge feieavgift (§ 28)
- Lov om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven):
Fastlegge gebyrer for kart- og delingsforretning og for annet arbeid etter delingsloven (§ 5-2) Erstattes av lov om eiedomsregistrering (matrikkelloven) fra ikrafttredelsesdato
- Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven):
Velge valgstyre (§ 4-1)
Fastsette antall valgdager (§ 9-2)
Godkjenne kommunestyrevalg eller kjenne valget ugyldig (§ 13-4)

Øvrige lovfestede oppgaver i tråd med den til enhver tid gjeldende lovgivning.

Saker vedrørende arbeidsgiverfunksjonen
Vedta arbeidsgiverplattform med arbeidsreglement.

Tilsette i de stillinger hvor kommunestyret er vedtaksorgan etter lovgivningen og etter dette reglement.

4 Delegering til formannskapet

4.1 Ansvars- og arbeidsområder

<p>Formannskapet ivaretar kommunens oppgaver og interesser som følger av følgende lover med forskrifter og avtaler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 8 nr. 3 • Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 25 • Plan- og bygningsloven • Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) (jfr. også omsorgsutvalget) • Lov om serveringsvirksomhet (serveringsloven) • Lov om Den Norske Stats Husbank (husbankloven) • Lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven)	<p>Formannskapet har ansvar for kommunens samlede budsjett slik det tilligger formannskapet etter kommuneloven; herunder formannskapetets særlige oppgaver i tilknytning til kommunelovens §§ 44 og 45: Fremme innstilling til kommunestyret vedrørende økonomiplan og årsbudsjett.</p>
--	--

4.2 Generell myndighet

Formannskapet er opprettet i medhold av kommunelovens § 8 nr. 1 og 2.

I medhold av kommuneloven § 8 nr. 3 og § 10 nr. 2 delegerer kommunestyret til formannskapet sin myndighet til å treffe avgjørelser i alle saker hvor ikke annet følger av lov og hvor ikke myndigheten ved reglement er lagt til annet folkevalgt eller administrativt organ.

Formannskapetets plikter å fremme innstilling i sak om økonomiplan, årsbudsjett og vesentlige endringer i disse. I tillegg har formannskapet rett til å fremme innstilling overfor kommunestyret i alle saker innenfor sitt område som skal avgjøres av kommunestyret.

Formannskapet har vedtaksmyndighet når det gjelder tilleggsbevilgninger og bevilgninger til formål utenfor vedtatt årsbudsjett, men innenfor gitt tilleggsbevilgningsramme.

Formannskapet er kommunens likestillingsutvalg.

Formannskapet treffer vedtak innenfor hele kommunens virkeområde i samsvar med kommunelovens § 13 når saken skulle vært avgjort av kommunestyret, og det ikke er mulig/praktisk å kalle dette sammen for å behandle saken.

4.3 Myndighet i økonomiske saker

Formannskapet har ansvar for og myndighet til å disponere over de deler av kommunens budsjett som ligger innenfor dets ansvarsområde.

Innenfor den budsjetterte ramme kan formannskapet omdisponere mellom de deler av kommunens budsjett som det har ansvaret for.

Formannskapet kan også:

- omgjøre avsetninger så langt det er nødvendig for å gjøre opp regnskapet uten underskudd,
- foreta årsoppgjørdisposisjoner utover vedtatt budsjett når netto driftsresultat er/vil bli positivt,
- foreta delvise strykninger etter budsjett- og regnskapsforskriftenes § 14 ved negativt netto driftsresultat,
- behandle de rapporter som legges fram fra administrasjonen vedrørende regnskapsutviklingen for kommunens samlede virksomhet,
- vurdere økonomiske disposisjoner i de interkommunale selskaper og gi uttrykk for Aremark kommunes syn overfor egne representanter i selskapenes styrende organer,
- vedta tilleggsbevilgninger,
- ettergi og slette uerholdelige krav i saker etter skattebetalingsloven. Denne myndigheten kan delegeres til skatteutvalget,
- etter vedtak fattet i kommunestyret foreta salg/kjøp av fast eiendom og pantsette fast eiendom, så langt ikke myndigheten er overdratt til andre organer,

4.4 Formannskapet er kommunens kommuneplanutvalg

- kommuneplanutvalget forestår koordineringen av behandlingen av utkast til kommuneplan for kommunen og fremmer samlet innstilling til kommunestyret for så vel kommuneplan som kommunedelplaner, herunder i saker som gjelder forarbeid til slike planer: legge på høring og fastsetter planprogram for kommuneplan og kommunedelplaner
- fremmer innstilling til kommunestyret for å legge forslag til kommunal planstrategi ut på høring
- fremmer innstilling til kommunestyret på kommunal planstrategi

4.5 Myndighet til å treffe vedtak eller gi uttalelse

Formannskapet treffer vedtak m.h.t. søknader om bevillinger for salg/skjenking av alkohol utenom den samlede behandlingen av alle bevillinger året etter at et nytt kommunestyre har tiltrådt. Denne samlede behandlingen skal kommunestyret selv foreta.

Formannskapet er kontrollorgan etter alkoholloven.

Formannskapet legger på høring og fastsetter planprogram for kommunedelplaner innenfor sitt fagområde, jamfør plan- og bygningslovens § 11-13.

4.6 Høringsdokumenter m.m.

Sentrale høringsdokumenter, interkommunale, fylkes- og statlige saker underlegges først en faglig vurdering av rådmannen. Hvis rådmannen mener det kan være relevant, eller hvis hun/han er i tvil om relevansen, legges de fram muntlig for ordfører for avgjørelse hvorvidt saken skal behandles, i så fall i hvilket utvalg.

4.7 Formannskapet er kommunens klageorgan

4.7.1 Generell myndighet

5 av formannskapet (administrasjonsutvalgets politiske representanter) er kommunens klagenemnd.

Klagenemnda behandler klager over enkeltvedtak fattet av andre kommunale organer med unntak av kommunestyret, så fremt klagebehandlingen ved lov, forskrift eller reglement ikke er lagt til annen klageinstans.

Klagenemnda kan vurdere både saksbehandlingen, de faktiske og rettslige sider ved et vedtak og det skjønn som ligger til grunn for avgjørelsen.

4.7.2 Mindretallsanke

Nemndas avgjørelser er endelige.

Tre eller flere medlemmer av kommunestyret kan sammen bringe en avgjørelse truffet av klagenemnda inn for departementet til prøving av lovligheten i samsvar med kommunelovens § 59 nr. 1.

4.7.3 Habilitet

Om medlemmenes habilitet gjelder kommunelovens § 40 nr. 3.

5 Delegering til administrasjonsutvalget

5.1 Ansvars- og arbeidsområder

<p>Administrasjonsutvalget ivaretar kommunens oppgaver og interesser som følger av følgende lover med forskrifter og avtaler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) • Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) (vedr. tilsettinger m.v.) • Hovedavtalen • Hovedtariffavtalen	
---	--

5.2 Generell myndighet

Administrasjonsutvalget er opprettet i medhold av kommunelovens § 25.

I medhold av kommuneloven § 8 nr. 3 og § 10 nr. 2 delegerer kommunestyret til administrasjonsutvalget sin myndighet til å treffe avgjørelser i alle saker hvor ikke annet følger av lov og hvor ikke myndigheten ved reglement er lagt til annet folkevalgt eller administrativt organ.

Administrasjonsutvalget ivaretar de oppgavene som har tilknytning til kommunens arbeidsgiverfunksjon som ikke kommunestyret selv skal ivareta, og med unntak av den myndighet som er delegert til rådmannen. Som partssammensatt utvalg etter kommuneloven § 25 tiltres utvalget av representanter for de ansatte, valgt etter Hovedavtalens bestemmelser.

5.3 Myndighet til å treffe vedtak eller gi uttalelse

Administrasjonsutvalget behandler kommunens IKT-strategiplan.

Administrasjonsutvalget

- konstituerer i stillinger hvor kommunestyret har tilsettingsmyndighet,

Administrasjonsutvalget som partssammensatt utvalg etter kommuneloven § 25

- er kommunens hovedutvalg i personal- og organisasjonssaker og har som arbeidsområde de oppgaver som har tilknytning til kommunens arbeidsgiverfunksjon og den del av kommunens administrasjon som ikke er lagt til andre folkevalgte organer eller rådmannen,
- har myndighet til å vedta organisasjonsendringer, opprette, omgjøre og nedlegge stillinger innenfor budsjettets rammer og lovgivningen etter innstilling fra rådmannen. Utvalget rapporterer fortløpende om slike endringer til kommunestyret.
- avgjør tvistespørsmål om tolkning og praktisering av avtaler, reglementer og andre bestemmelser som angår arbeidstakernes ansettelses- og arbeidsvilkår,

- foretar tilsetninger i de tilfeller der rådmannen og hovedtillitsvalgt ikke er kommet til enighet
- vedtaks- eller innstillingsmyndighet i andre saker som kommunestyret måtte forelegge utvalget.

Administrasjonsutvalgets politiske representanter

- velger blant sine politiske medlemmer tre representanter med personlige vararepresentanter til å utgjøre kommunens lønnsforhandlingsutvalg, jfr. pkt. 5.4.

5.4 Faste utvalg under administrasjonsutvalget

Lønnsforhandlingsutvalget:

- gjennomfører drøftinger etter hovedtariffavtalens (HTA) §§ 3.0, 4.0 og 5.0, forbereder og gjennomfører forhandlinger med arbeidstakerorganisasjonene og fatter vedtak etter HTA §§ 3.4.1, 3.4.2, 3.5, 4A1, 4A2, 4A3, 5.2 og 5.3.
- fastsetter lønn for nyopprettede stillinger

6 Delegering til drift- og utviklingsutvalget

6.1 Ansvars- og arbeidsområder

Drift- og utviklingsutvalget ivaretar kommunens oppgaver og interesser som følger av følgende lover og forskrifter til disse:

- Plan- og bygningsloven
- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensingsloven)
- Vegloven
- Lov om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven) inntil matrikkelloven trer i kraft (se også LKU vedr. vegnavn)
- Lov om eighedsregistrering (matrikkelloven) fra ikrafttredelsesdato (se også LKU vedr. vegnavn)
- Lov om overføring av fast eiendom (overføringsloven)
- Lov om kulturminner
- Lov om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven)
- Lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. (konsesjonsloven)
- Lov om jord (jordloven)
- Lov om skogbruk (skogbruksloven)
- Lov om forpaktning (forpaktingsloven)
- Lov om odelsretten og åsetesretten (odelsloven)
- Vegtrafikkloven
- Lov om vassdragsreguleringer (vassdragsreguleringsloven)
- Lov om viltet (viltloven)
- Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag
- Lov om hundehold (hundeloven)
- Lov om friluftslivet (friluftslivsloven)
- Lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. (innlandsfiskeloven)
- Lov om veterinærer og dyrehelsepersonell

6.2 Generell myndighet

Plan- og utviklingsutvalget er opprettet i medhold av kommunelovens § 10.

I medhold av kommuneloven § 10 nr. 2 delegerer kommunestyret myndighet til plan- og utviklingsutvalget til å treffe avgjørelse i alle saker innenfor sitt område med mindre det følger av lov eller reglement at myndigheten tilligger kommunestyret, et annet folkevalgt eller administrativt organ.

Plan- og utviklingsutvalget fastsetter planprogram for reguleringsplaner som etter loven krever slikt program, jamfør plan- og bygningslovens § 12-9, 3. ledd.

Plan- og utviklingsutvalget legger reguleringsplaner på høring og foretar 2. gangs behandling, jamfør plan- og bygningslovens § 12-10.

Plan- og utviklingsutvalget vedtar mindre endringer i reguleringsplaner mm, jamfør plan- og bygningslovens § 12-14, 2. ledd.

Plan- og utviklingsutvalget vedtar midlertidig forbud mot tiltak, jamfør plan- og bygningsloven § 13-1.

Plan- og utviklingsutvalget kan fatte vedtak om tvangsmulkt til staten (§ 73)

Plan- og utviklingsutvalget har rett til å fremme innstilling i saker innenfor sitt område som skal avgjøres av kommunestyret.

Plan- og utviklingsutvalget behandler alle saker der kommunen skal gi uttalelse til fylkeslandbruksstyret, i plansaker fra fylkeskommune, departement eller SNR. Utvalget fatter vedtak i saker med landbruksinteresser av prinsipiell betydning der kommunen har avgjørelsesmyndighet og hvor myndigheten ikke er lagt til andre organer eller til rådmannen.

6.3 Myndighet til å treffe vedtak og gi uttalelse etter særlover

Plan- og utviklingsutvalget delegeres den myndighet som er tillagt kommunen til å fatte vedtak og gi uttalelse ifølge bestemmelser i lovene med forskrifter nevnt i pkt. 5.1, der myndighet ikke er delegert til rådmannen eller annet organ gjennom særskilt vedtak.

Plan- og utviklingsutvalget fatter avgjørelser i alle klagesaker som ligger innenfor utvalgets ansvars- og arbeidsområder.

6.5 Plan- og utviklingsutvalget som klageinstans

Miljø- og utviklingsutvalget er klageinstans for enkeltvedtak med hjemmel i gebyrregulativets § A4.

6.6 Fast utvalg under Plan- og utviklingsutvalget

Viltnemnd:

Viltnemndas rolle er utøvende og tilknyttet fallvilt, arrangering av jegerprøven og andre praktiske forhold, samt saker som naturlig tilhører fagfeltet. Nemnda rapporterer til Plan- og utviklingsutvalget. Viltnemnda og nemndas leder og nestleder velges av kommunestyret. Viltnemnda skal bestå av 3 medlemmer med varamedlemmer.

7 Delegering til levekårsutvalget

7.1 Ansvars- og arbeidsområder

<p>Levekårsutvalget ivaretar kommunens oppgaver og interesser som følger av følgende lover med forskrifter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) • Lov om barnehager (barnehageloven) • Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven) • Lov om kringkasting (kringkastingsloven) • Lov om film og videogram (film og videogramloven) • Lov om kulturminner (kulturminneloven) • Lov om stadnavn • Lov om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven) inntil matrikkelloven trer i kraft (gjelder fastsettelse av vegnavn) • Lov om eigeomsregistrering (matrikkelloven) fra ikrafttredelsesdato (gjelder fastsettelse av vegnavn) • Lov om trdomssamfunn og ymist anna • Lov om tilskott til livssynssamfunn • Lov om pengespill m.m. (pengespilloven) • Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) vedr. musikk- og kulturskole • Lov om lotterier m.v. (lotteriloven)	<ul style="list-style-type: none"> • Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialtjenesteloven) • Lov om barneverntjenester (barnevernloven) • Lov om helsetjenesten i kommunene (kommunehelsetjenesteloven) • Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven) • Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) • Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) (jfr. også formannskapet) • Lov om kirkegårder, kremasjon og gravferd (gravferdsloven) • Lov om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven) § 6 • Lov om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven) • Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) • Lov om folkehelsearbeid
--	--

7.2 Generell myndighet

Levekårsutvalget er opprettet i medhold av kommunelovens § 10.

I medhold av kommuneloven § 10 nr. 2 delegerer kommunestyret myndighet til levekårsutvalget til å treffe avgjørelse i alle saker innenfor sitt område med mindre det følger av lov eller reglement at myndigheten tilligger kommunestyret, et annet folkevalgt eller administrativt organ.

Levekårsutvalget har rett til å fremme innstilling i saker innenfor sitt område som skal avgjøres av kommunestyret.

7.3 Myndighet til å treffe vedtak og gi uttalelse etter særlover

Levekårsutvalget avgjør saker etter særlovgivningen, herunder:

- saker etter lovgivningen nevnt i pkt. 7.1 i den utstrekning avgjørelsesmyndighet ikke er overdratt til rådmannen eller andre navngitte stillinger i kommunens administrasjon.
Lov om film og videogram (15.05.1987 nr. 21):
Avgjøre søknader om tillatelse til omsetning av videogram i næring og framvisning av film i næring etter vedtatt reglement.
- Utvalget gis myndighet til å fastsette vegnavn.
- Levekårsutvalget er kontrollorgan etter § 6 i lov om vern mot tobakksskader (røykfrie serveringssteder).
- Myndigheten etter § 9 i gravferdsloven til å avgjøre hvem som har rett til å sørge for gravferd ved uenighet hos de etterlatte.

Levekårsutvalget legger på høring og fastsetter planprogram for kommunedelsplaner innenfor sitt fagområde, jamfør plan- og bygningslovens § 11-13.

RETNINGSLINJER FOR KOMMUNALT RÅD FOR MENNESKER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE I AREMARK KOMMUNE

Vedtatt av Aremark kommunestyre 26.04.2012, sak 15/12

§ 1 HJEMMEL

Lov om råd eller anna representasjonsordning i kommunar og fylkeskommunar for menneske med nedsatt funksjonsevne m.m. ble vedtatt av Stortinget 17. juni 2005. Loven trådte i kraft 10. september 2007. Loven pålegger kommunene å ha et råd eller en representasjonsordning for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Kommunalt råd for funksjonshemmede i Aremark ble opprettet av Aremark kommunestyre 10.12.2009, sak 37/09.

§ 2 FORMÅL

Mennesker med nedsatt funksjonsevne skal sikres åpen, bred og tilgjengelig medvirkning i arbeidet med saker som er spesielt viktige for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Dette gjelder blant annet tilgjengelighet, arbeid mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Rådet arbeider etter prinsippet om funksjonshemmedes fulle deltaking og likestilling i samfunnet. Rådet er et samarbeids og rådgivende organ for kommunen i saker som angår funksjonshemmedes behov og interesser. Rådet ligger utenfor den ordinære kommunale nemndstruktur.

§ 3 SAMMENSETNING OG OPPNEVNING

Kommunestyret vedtar mandat for og sammensetning av rådet. Reglene om forholdstallsvalg i §§ 36 og 37 i kommunelova gjelder ikke ved valg av råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Leder og nestleder for rådet blir oppnevnt av kommunestyret. Oppnevningen av medlemmer skal gjelde for valgperioden.

Rådet består av 5 representanter med vararepresentanter som oppnevnes av kommunestyret. Disse fordeles slik: 2 politikere og 3 representanter fra funksjonshemmedes organisasjoner med tilhørende vararepresentanter.

Funksjonshemmedes organisasjoner sender forslag på representanter i forkant av oppnevningen. En skal tilstrebe bredest mulig representasjon fra brukerorganisasjonene.

Rådsmannen har tale- og forslagsrett i rådet, og kan la seg representere av andre fra administrasjonen.

Administrasjonens representanter har møteplikt og tale- og forslagsrett.

§ 4 OPPGAVER

Loven tilsier at saker som gjelder blant annet tilgjengelighet, arbeid mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne, skal legges frem for rådet i god tid før de skal avgjøres. Rådet kan også selv ta opp saker.

Rådet drøfter og behandler saker som er særlig viktige for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Uttalelser fra rådet skal følge saksdokumentene til det kommunale organet som endelig avgjør saken.

Rådet skal ikke behandle saker som gjelder enkeltpersoner.

Rådet skal ikke være en del av den ordinære saksbehandlingsskjeden i alle enkeltsaker i kommunen. Det er rådmannen og/eller det enkelte utvalgs ansvar å vurdere hvilke saker som skal forelegges rådet til uttalelse. Rådet kan også selv be om å få bestemte saker til drøftelse/behandling.

Det skal ikke legges forvaltningsoppgaver til rådet, som for eksempel forvaltning av kommunale tilskudd til lokale interesseorganisasjoner eller forvaltning av tilskudd til særskilte tiltak for målgruppa.

Rådet holder seg løpende orientert om aktuelle saker for funksjonshemmede som er under arbeid i kommunen. Rådmannen samarbeider med rådet om saker av interesse for funksjonshemmede som de skal ha/har til behandling.

Rådet arbeider med og får seg forelagt saker som gjelder blant annet:

- tiltak med funksjonshemmede som spesiell målgruppe
- allmenne tiltak og tjenester som også berører funksjonshemmede
- kommunens ordinære budsjett- og planarbeid på ulike områder
- i saker av prinsipiell interesse der rådet bør få uttale seg på det forberedende stadium av saksbehandlingen
- uttalelser i saker som kommunale organer legger frem for rådet
- rådet driver informasjonsarbeid innad i kommunen, overfor organisasjoner, allmennheten osv.
- rådet tar initiativ til å bedre samarbeid og samordning i saker av interesse for funksjonshemmede innen kommunen.

§ 5 SEKRETARIAT

Rådmannen innehar sekretariatsfunksjonen for rådet.

§ 6 MØTER OG MØTEINNKALLING

Lederen innkaller til møter, og møte kan også avholdes hvis to av rådets medlemmer skriftlig krever det.

I rådet gjelder alminnelig flertall med avstemminger. Hvis stemmelikhet, gjør leders dobbeltstemme utslaget. Rådet er beslutningsdyktig når minst 3 av medlemmene er til stede; herav leder eller nestleder.

Referat fra rådets møter sendes til samtlige medlemmer, varamedlemmer og andre med møterett. Møteinnkallinger og protokoller publiseres på kommunens hjemmeside.

Rådet skal hvert år utarbeide en melding om sin virksomhet. Denne legges frem for kommunestyret. Årsmeldingen sendes til funksjonshemmedes organisasjoner i Østfold, samt det fylkeskommunale rådet for funksjonshemmede.

9 Delegering til valgstyret

9.1 Ansvars- og arbeidsområder

Lovgrunnlag:

Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)

9.2 Valgstyrets sammensetning – Delegering til valgstyret

Valgstyret er personidentisk med formannskapet.

Ordfører er leder for valgstyret, med varaordfører som nestleder.

Kommunestyret delegerer til valgstyret den myndighet som i henhold til valgloven tilligger kommunestyret, og som det er anledning til å videredelegere.

10 Ad hocutvalg

10.1 Ansvars- og arbeidsområder

Myndighet:

Ingen selvstendig vedtaksmyndighet. Utfører enkeltstående utredninger på oppdrag av og med mandat gitt av oppnevningende organ.

10.2 Oppnevning

Ad hocutvalg skal utelukkende oppnevnes for enkeltstående utredningsoppgaver. Ad hocutvalg skal gis et mandat og en tidsramme for sitt arbeid. Når oppdraget som er gitt i mandatet er fullført, oppløses ad hocutvalget. Det organ som har oppnevnt et ad hocutvalg, eller kommunestyret, kan når som helst oppløse ad hocutvalget.

De utvalgene som oppnevner ad hocutvalg, skal før slike organer oppnevnes vurdere nøye om oppgaven alternativt bør legges til et fast utvalg, for eksempel som styringsgruppe, eller om oppgaven bør løses administrativt.

10.3 Hensynet til rådmannens utredningsrett og -plikt

For at rådmannens utredningsrett og -plikt skal ivaretas, særlig for å sikre at faglige, økonomiske og forvaltningsmessige hensyn blir ivaretatt, skal innstillinger/sluttrapporter fra ad hocutvalg oversendes til administrasjonen for saksutredning før saken legges fram for ordinær politisk behandling.

11 Delegering til ordfører

11.1 Myndighet ved hastesaker

Ordfører delegeres myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker som ikke er av prinsipiell art, som i reglementet er delegert til et politisk utvalg, dersom utsettelse av tidshensyn eller annen tvingende grunn vil være til ulempe for saken eller for den saken gjelder, og det ikke er mulig å innkalle vedkommende utvalg (ref. beredskapsplan).

Bestemmelsen gjelder kun dersom det ikke er mulig å sammenkalle et organ med myndighet etter kommuneloven § 13.

Vedtak fattet etter denne bestemmelse skal snarest mulig refereres for det aktuelle politiske utvalg.

11.2 Myndighet ved administrasjonens inhabilitet

Ordfører delegeres myndighet til å treffe vedtak i saker som er delegert til rådmannen i de tilfeller hvor rådmannen selv - og dermed hele administrasjonen - er inhabil. Den samme bestemmelsen gjelder med hensyn til å gi innstillinger til folkevalgte organer i de tilfeller hvor rådmannen selv - og dermed hele administrasjonen - er inhabil.

12 Behandling av plansaker - Planprosesser

12.1 Involvering av de politiske utvalgene i planprosesser

Kommunens overordnede styringsdokumenter er nedfelt i plandokumenter. De overordnede planene er kommuneplan, handlingsprogram med økonomiplan og budsjett. Disse har en tidshorisont på h.h.v. 12, 4 og 1 år. Øvrige planer skal fortrinnsvis inngå som del av kommunens handlingsprogram med økonomiplan og rulleres sammen med dette.

13 Delegering til rådmannen og andre navngitte stillinger i administrasjonen

13.1 Ansvars- og arbeidsområder

Rådmannen er øverste leder av den samlede kommunale administrasjon. Han/hun er ansvarlig for organisering, samordning og planlegging av kommunens administrative virksomhet.

Rådmannen skal ha et særlig ansvar for å:

- lede administrasjonens arbeid med å forberede saker for de folkevalgte organer og se til at disse er forsvarlig utredet bl.a. med hensyn til helhetsperspektiv og konsekvenser for økonomi, personell og publikums krav til tjenester,
- iverksette de vedtak som blir gjort i folkevalgte organer,
- lede kommunens tilsatte, utvikle til en fleksibel og effektiv organisasjon og sørge for effektiv ressursutnyttelse,
- ansette innenfor vedtatte stillingshjemler
- fremme innstillinger for administrasjonsutvalget ved omgjøring av organisasjonen, opprettelse eller nedleggelse av stillinger (på ledernivå),
- sørge for god forvaltning og effektiv bruk av kommunens økonomiske ressurser, herunder etablere rutiner for effektiv internkontroll,
- videreutvikle, kvalitetssikre og gjennom innstillinger til politiske organer foreslå tilpasninger av kommunens tjenester til de behov innbyggerne har,
- lede det strategiske plan- og utviklingsarbeidet i kommunen.

13.2 Generell myndighet

Rådmannen har delegert myndighet i alle saker som ikke har prinsipiell karakter, jfr. kommuneloven § 23 nr. 4, dersom ikke myndighet ved lov eller reglement er lagt til annet organ.

Ved tvil om hvorvidt en sak er av prinsipiell betydning eller ikke, eller dersom det er tvil om hvordan en sak av prinsipiell betydning skal behandles i det politiske system, har ordfører ansvaret for å avklare dette.

Som utgangspunkt i sonderingen mellom prinsipiell/ikke prinsipiell sak kan det være nyttig å spørre seg om det til grunn for avgjørelsen trengs mer enn en faglig og/eller regelbundet vurdering eller behandling. Dersom en kommer inn på politiske eller klart skjønnsmessige vurderinger eller prioriteringer, er saken som regel prinsipiell. Jfr. kapittel 17 og 18 i dette reglement.

Rådmannen kan delegerer sin myndighet videre til sin administrasjon, dersom ikke kommunestyret har bestemt noe annet. Ved slik intern delegering er det fortsatt rådmannen som står ansvarlig overfor kommunestyret.

Rådmannen fremmer innstilling i alle saker til alle kommunale utvalg, også til kommunestyret dersom saken ikke behandles i et utvalg med innstillingsrett som førsteinstans, hvis ikke annet er bestemt ved særlov.

Rådmannen er tilsettingsmyndighet for alle stillinger der slik myndighet ikke er lagt til andre organer ved lov eller reglement.

Rådmannen har avgjørelsesmyndighet i personalsaker som ikke er prinsipielle, og hvor ikke avgjørelsen ved lov eller reglement er lagt til andre organer.

13.3 Myndighet i økonomiske saker

Det vises til bestemmelser i eget økonomireglement.

I krisesituasjoner i fredstid har rådmannen, eller den som ivaretar rådmannens fullmakter ved rådmannens fravær, fullmakter til å disponere midler fra kommunens budsjett, omdisponere personell m.m. etter retningslinjer som er gitt i plan for kommunal kriseledelse.

13.4 Myndighet i personalsaker

Rådmannen delegeres myndighet til å tilsette personell i alle administrative stillinger med eksisterende hjemler, med de unntak som følger av lovgivningen, og med unntak av de stillinger hvor kommunestyret og administrasjonsutvalget har tilsettingsmyndighet etter dette reglement. Under utøvelsen av denne myndighet skal Hovedavtalens medbestemmelsesregler legges til grunn.

Alle stillinger skal utlyses internt eller eksternt.

Oppsigelses- og avskjedsmyndighet legges til rådmannen.

Denne personalmyndighet kan ikke forvaltes i strid med kommunestyrets egne prioriteringer.

Rådmannen skal gi representantene i administrasjonsutvalget tilstrekkelig informasjon før tilsetting av virksomhetsledere.

13.5 Myndighet til å treffe vedtak, herunder klagebehandling, og gi uttalelse etter særlover

Rådmannen gis delegert myndighet til å fatte vedtak, herunder klagebehandling med unntak av de klagesaker som eksplisitt er tillagt annet organ, og gi uttalelser i følgende saker etter særlov, når ikke sakene er av prinsipiell karakter, i samsvar med retningslinjer lagt i kommuneplan eller andre kommunale planer. Særlovene vil gi utfyllende bestemmelser om klage- og ankeadgang.

Lovene er her sortert kronologisk etter Stortingets vedtaksdato.

Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) (22.05.1902 nr. 10)

- Kreve offentlig påtale (§ 79, 5. ledd).

Lov om Den Norske Stats Husbank (husbankloven) (01.03.1946 nr. 3)

- Avgjørelsesmyndighet i saker som gjelder lån og tilskudd av husbankmidler.

Lov om friluftslivet (friluftsløven) (26.08.1957 nr. 16)

- Kommunens myndighet etter friluftsløven.

Lov om rettshøve mellom grannar (granneløven/naboløven) (16.06.1961 nr. 15)

- Opptre på vegne av kommunen som grunneier i naboforhold når det gjelder Aremark kommunes skoger og eventuell felling av trær på slikt område.

Vegloven (21.06.1963 nr. 23)

- Kommunens myndighet etter lovens følgende bestemmelser:
- § 29 (uttalelsesrett)
- § 30 (plassering av byggverk osv)
- § 38 (uttalelsesrett)
- § 40 (avkjørsel fra kommunal veg)
- § 56 (samtykke til bompenger for ferdsel på privat veg)

Vegtrafikkloven (18.06.1965 nr. 4)

- Fullmakt til å fatte vedtak i saker vedr. parkeringstillatelse for forflytningshemmede i henhold til forskrift til vegtrafikkloven om parkering for forflytningshemmede.

Lov om forpakting (forpaktingsloven) (25.06.1965 nr. 1)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven) (09.03.1973 nr. 14)

- Organisere kommunens daglige kontrollfunksjon etter § 6: Røykeforbud i serveringssteder.

Lov om odelsretten og åsetesretten (odelsloven) (28.06.1974 nr. 58)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om eiendomsskatt til kommunane (eiendomsskatteloven) (06.06.1975 nr. 29), jfr. kommunestyrets vedtak i sak 62/02

- Fullmakt til å engasjere en eller flere takstmenn til å foreta taksering av eiendommene.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (10.06.1977 nr. 82)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven) (23.06.1978 nr. 70) (Vil etter hvert erstattes av Lov om eiendomsregistrering (matrikkeloven) (17.06.2005 nr. 101), s.d.)

- På kommunens vegne rekvirere kart-, delings-, grensejusteringsforretninger og grensepåvisninger.
- Forestå kart- og delingsforretninger etter lovens kap. 1, 2 og 3.
- Forestå registreringer etter lovens kap. 4.
- Alle øvrige oppgaver etter kap. 4 med dertil hørende forskrifter, med unntak av å fastsette vegnavn.
- Overlate til andre å utføre kart- og delingsforretninger.
- Undertegne målebrev.

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven). (13.03.1981 nr. 6) med forskrifter gitt i medhold av loven

- Kommunens myndighet etter loven unntatt det som etter loven eller etter kommunens egne bestemmelser, jf. særlig reglementets pkt. 9, skal behandles i kommunestyret eller andre organer.
- Kommunens myndighet etter forskrift om begrensning av forurensning kapittel 12 og 13 (utslipp av avløpsvann) og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall kapittel 15 (byggavfall).

Lov om viltet (viltloven) (29.05.1981 nr. 38)

- Kommunens myndighet etter loven med unntak av den myndighet som er delegert viltnemnda.

Lov om helsetjenesten i kommunene (kommunehelsetjenesteloven) (19.11.1982 nr. 66)

- Kommunens myndighet etter loven med de unntak som er gitt i loven. (Unntaket er § 4a-11, 3. ledd).

Plan- og bygningsloven (14.06.1985 nr. 77)

- Avgjøre om en plan er konsekvensutredningspliktig eller ikke (§ 4-2 med forskrift)
- Avgjøre fradelingssaker etter § 63 med unntak av saker av prinsipiell karakter.
- Avgjøre saker vedrørende
  - Kap XII Byggetomta med unntak av § 65, § 66 og § 69, pkt 4
  - Kap XIII Bebyggelse
  - Kap XIV Særlige bygninger og anlegg m.v. med unntak av § 86 (militære anlegg)
  - Kap XV Bestående byggverk med unntak av § 91 vedrørende bygninger der fylkeskulturmyndighetene motsetter seg riving

Kap XVI Saksbehandling, ansvar og kontroll

Kap XVII Ymse bestemmelser med unntak av § 109 (fastlegge gebyrer)

- Kreve at ulovlig arbeid stanses eller at utført ulovlig arbeid blir fjernet eller rettet (§ 113).
- Fastsette dagmulkt for å gjennomføre pålegg (§ 116 a).
- Beslutning om å avstå fra å forfølge ulovligheter med sanksjoner (§ 116 b, 2. ledd).

Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) (02.06.1989 nr. 27)

- Gi uttalelse fra sosialtjenesten i søknader om salg og skjenking av alkohol.
- Tildele ambulerende skjenkebevilling og tildele bevilling for en enkelt anledning.
- Godkjenne ny styrer og/eller stedfortreder etter alkoholloven § 1-7c til allerede gitt bevilling, når alle formalia etter lovens bestemmelse er i orden. Vedtaket skal refereres i formannskapet.
- Organisere kontrollen i salgs- og skjenkestedene.

Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialtjenesteloven) (13.12.1991 nr. 81)

- De oppgaver som etter § 2.1 er lagt til kommunen, med de unntak som følger av loven, og som ikke gjennom reglement er tillagt sosial- og omsorgsutvalget etter lovens § 8.5 a.

Lov om barneverntjenester (barnevernloven) (17.07.1992 nr. 100)

- Kommunestyrets myndighet etter loven med unntak av særskilt delegering fra kommunestyret til barnevernadministrasjonens leder, jfr. barnevernlovens §§ 4-6, 4-9 og 4-25.

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) (25.09.1992 nr. 107)

- Den myndighet som loven tillegger kommunestyret, jf. § 6, når det gjelder å beslutte å inngi stevning og anke på vegne av kommunen i tvangssaker etter barnevernloven.

Lov om sikring mot og erstatning for naturskader (naturskadeloven) (25.03.1994 nr. 7)

- Med hjemmel i kommunelovens § 23 delegerer kommunestyret til rådmannen å søke NVE om bistand til sikringstiltak mot utglidninger, samt myndighet til å pålegge grunneier å refundere distriktsandelen ved sikringstiltak mot ras/utglidninger i medhold av naturskadelovens § 24.

Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) (05.08.1994 nr. 55)

- Oppgaver etter lovens § 7-1 (skaffe oversikt over art og omfang, drive opplysningsvirksomhet og gi råd og veiledning om smittsomme sykdommer).

Lov om jord (jordloven) (12.05.1995 nr. 23)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) (17.07.1998 nr. 61)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om veterinærer og annet dyrehelsepersonell (dyrehelsepersonelloven) (15.06.2001 nr. 75)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om valg til Storting, fylkesting og kommunestyre (valgloven) (28.06.2002 nr. 57)

Rådmannen gis fullmakt til å

- forhandle med listeforslagene tillitsvalgte for å bringe forslaget i samsvar med loven før valgstyrets endelige behandling av listeforslagene
- holde manntallet oppdatert så tett opp til valgdagen som mulig
- oppnevne stemmemottakere for forhåndsstemmer

- fastsette tidspunktet for mottaket av forhåndsstemmer på den enkelte institusjon i samråd med ledelsen ved institusjonen
- oppnevne medarbeidere som er nødvendig for den praktiske gjennomføringen av valget
- fatte kurante avgjørelser i tilknytning til valget

Lov om hundehold (hundeloven) (04.07.2003 nr. 74)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom m.v. (konsesjonsloven) (28.11.2003 nr. 98)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om skogbruk (skogbruksloven) (27.05.2005 nr. 31)

- Kommunens myndighet etter loven.

Lov om barnehager (barnehageloven) (17.06.2005 nr. 64)

- Gi midlertidig dispensasjon fra utdanningskravet for styrer, pedagogisk leder (tillegg:) og førskolelærer i barnehage.
- Godkjenne hjem for familiebarnehage/godkjenne ordningen med familiebarnehage i h.h.t. forvaltningsverket.
- Godkjenne barnehager i h.h.t. forvaltningsverket.
- Opptak av barn til barnehagene.

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) (17.06.2005 nr. 90)

- Myndighet til å opptre som stedfortreder (rettslig representant) etter kommuneloven § 9 nr. 3 delegeres i medhold av tvisteloven § 2-5 annet ledd til rådmannen (gjelder saker etter barnevernloven).

Lov om eigedomsregistrering (matrikkelloven) (17.06.2005 nr. 101), vil etter hvert erstatte delingsloven (23.06.1978 nr. 70)

- Kommunens myndighet etter matrikkelloven.

Plan- og bygningsloven (27.06.2008 nr. 71)

- Å legge forslag til planprogram for kommunale reguleringsplaner på høring.
- Vedta små endringer i reguleringsplaner mm, jmfør § 12-14, 2. ledd.
- Behandle dispensasjonssøknader etter kap 19.
- Sørge for sletting av tinglyste, oppfylte utbyggingsavtaler.

Jordbruksoppgjøret etc.

- Fatte vedtak og gi uttalelse på kommunens vegne etter forskrifter gitt i medhold av jordbruksoppgjør etc. Gjelder også klagesaker etter disse forskrifter.

13.6 Særskilt delegering til leder for skatteavdelingen

- **Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven), (17.06.2005)**
- I henhold til «Samarbeidsavtale mellom Halden kommune og Aremark kommune – Skatteoppkreverfunksjonen» fra juni 2017 er dette delegert til rådmannen i Halden og Skatteoppkreveren i Halden og Aremark.

13.7 Særskilt delegering til administrativ leder for barnevernet. Ved dennes fravær ivaretas myndigheten i henhold til rekkefølge beskrevet i seksjonens kvalitetsprosesser.

Lov om adopsjon (adopsjonsloven) (28.02.1986 nr. 8)

- Den kompetanse som tilligger kommunen til å avgi uttalelse i saker om adopsjon av barn fra utlandet delegeres til administrativ leder for barnevernet.

Lov om barneverntjenester (barnevernloven) (17.07.1992 nr. 100)

- Den myndighet som loven tillegger barnevernadministrasjonens leder, jfr. lov om barneverntjenester §§ 4-6, 4-9 og 4-25, delegeres til administrativ leder for barnevernet.

13.8 Særskilt delegering til virksomhetsleder pleie og omsorg

Lov om sosiale tjenester m.v. (sosialtjenesteloven) (13.12.1991 nr. 81) kap. 4A

- Overordnet faglig ansvar med myndighet til å fatte vedtak om makt og tvang etter lovens bestemmelse delegeres til virksomhetsleder pleie og omsorg.

13.9 Særskilt delegering til brannsjefen i Halden kommune

Lov om vern mot brann, eksplosjoner og ulykker med farlig stoff og om brannvesenet redningsoppgaver (14.06.2002 nr. 20)

- Kommunens myndighet etter loven er delegert til brannsjefen i Halden kommune; jfr. sak i kommunestyret XX/16.

13.10 Særskilt delegering til virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringsloven) (17.07.1998 nr. 61)

- Kommunens myndighet etter loven og tilhørende forskrifter er delegert til virksomhetsleder/rektor ved Aremark skole i ikke prinsipielle saker

PS 45/18 Orienteringer

PS 46/18 Referatsaker

PS 47/18 Grunngitte spørsmål etter §20 i reglement for utvalg

PS 48/18 Forespørsler/interpellasjoner